

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ:

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ — ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1933

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ» ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 46^Α
ΑΘΗΝΑΙ

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΙΔΡΥΘΗ ΤΩ. 1927

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΤΗΝ 1^{ΗΝ} ΚΑΙ 15^{ΗΝ} ΚΑΘΕ ΜΗΝΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ-ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ : ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ :

Διεύθυνσις, Σύνταξις, ὁδὸς Εὐριπίδου 42
Διαχειρίσις, Δικειπεραίωσις, ὁδὸς Σταδίου 46Α

ΣΥΝΔΡΟΜΗ :

*Εσωτερικοῦ, ἔτησίᾳ δρ. 160, ἐξάμηνῃ δρ. 85.
*Ἐξωτερικοῦ, ἔτησίᾳ μόνον, σελλήνια 15.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ :

*Ολόκληρος σελὺς δρ. 500. *Ἡμίσεια καὶ τέταρτον ἀναλόγως. Τελευταία σελὺς ἐξωφ. δρ. 700

Πᾶσα παραγγελία, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου, πρὸς τοὺς κκ. Ι. Δ. Κολλάρον καὶ ΣΙΑ Βιβλιοπωλεῖον τῆς α' Ἐστίας, ὁδὸς Σταδίου 46Α., Ἀθήνας.

*Ὅ, τι ἀφορᾷ τὴν σύνταξιν, ἴλη κτλ., πρὸς τὸν κ. Πέτρον Χάρην, ὁδὸς Εὐριπίδου 42, Ἀθήνας

ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΟΜΟΝ ΤΟΥΤΟΝ ΣΥΝΕΙΡΓΑΣΘΗΣΑΝ :

Οἱ Κύριοι : Κ. Ἀμαντος, Δ. Γρ. Καμπούρογλου, Σωκράτης Κουγέας, Παῦλος Νιοβάνας, Γρηγόριος Ξενόπουλος (τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν).

Τέλλος Ἄγρας, Ἀχιλλεὺς Αἰμίλιος, Μανώλης Ἀλεξίου, Χάρης Ἀλεξίου, Νίκος Ἀνδριώτης, Πέτρος Βλαστός, Γιάννης Βουλγαρίδης, Δ. Γαλάνης, Ἐλισσαῖος Γιανίδης, Ρήγας Γκόλφης, Α. Δ., Στέφανος Δάφνης, Νάσος Δειζώρτζης, Κ. Θ. Δημαρᾶς, Ν. Ν. Δρακουλίδης, Πυθαγόρας Δρουσιώτης, Ἀντρέας Ζεβγᾶς, Ἄλκης Θρύλος, Ι. Γ. Κακαβούλιας, Ν. Καλογερόπουλος, Ἄριστος Καμπάνης, Μανώλης Κανελλῆς, Ἰωάννης Β. Κατσουρός, Δῆμος Κλειδάς, Διον. Α. Κόκκινος, Γιάννης Κουγιούλης, Λέων Κουκούλας, Μανώλης Κριαρᾶς, Ἀθανάσιος Κυριαζῆς, Ναπολέων Λαπαθιώτης, Γ. Μακρῆς, Μ. Μαλακάσης, Ἡρακλῆς Μάλωσης, Ἄλκ. Μαργαρίτης, Κλαύδιος Μαρκίνας, Γ. Μήρκας, Τάκης Μπαρλᾶς, Δημήτρης Μπόγρης, Δ. Νικολαρεῖ. ζης, Κώστας Οὐράνης, Ἰ. Μ. Παναγιωτόπουλος, Ἀβραάμ Ν. Παπάζογλου, Ἀθανάσιος Χ. Παπαχαρίσης, Κ. Παράσχος, Η. Ρερνὸτ, Γεώργιος Πράτσικας, Νίκος Προεστόπουλος, Κ. Ρωμαῖος, Νίκος Σαντοριναῖος, Γ. Σπαβέρας, Πάνος Σπάλας, Πέτρος Στυλῆς, Μιχ. Δ. Στασινόπουλος, Θ. Συναδινός, Ἄγγελος Τερζάκης, Μανώλης Τριανταφυλλίδης, Ἀλ-Φά, Πέτρος Χάρης, Παντελῆς Χόρν, Νάσος Χρηστίδης, Πότης Ψαλτήρας.

† Κ. Π. Καβάφης, Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης.

Αἱ Κυρίαὶ καὶ Δεσποινίδες : Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία, Ἀθανασία Ι. Ἀνεμογιάννη, Αἰμιλία Στεφ. Δάφνη, Εἰρήνη Δεντρινουῦ, Ἰρσίμ, Μυρτιάτισσα, Λιλίκα Νάκου, Ath. J. Pappa, Ἀθηνᾶ Σαραντίδη, Γεωργία Ταρσούλη, Κ. Ε. Φάντη, Ἀγγελικὴ Χατζημηγάλη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΙΔ' ΤΟΜΟΥ

— ΤΕΥΧΗ 157 ΕΩΣ 168 —

ΕΡΓΑ :	Η ΠΟΙΗΣΙΣ	Σελ.	Σελ.
Ἄγρας Τέλλος : Ἐκκλησιᾶ σὰ ἀύγεσφα			Παπαδιαμάντης Ἀλέξανδρος : Τὸ ὄρατον φᾶσμα
Φεγγάρι — Ἵνα ταξίδι — Ἀποστασία	963-965		Προεστόπουλος Νίκος : Φῶς
Ἀλεξίου Μανώλης : Καράδι	721		Ρωμαῖος Κ. : Τοῦ χινοκώρου σὺννεφα
Ἀλεξίου Χάρη : Ὅταν βραδυάζει, μίνα μου	882		Σαντοριναῖος Νίκος : Πίσω ἀπ' τὸν κάθο
Βουλγαρίδης Γιάννης : Δυὸ ἀδερφεῖς	969		Σπάλας Π. : Παλιοὶ σκοποὶ
— — : Ἐργοστάσιο	1215		Στασινόπουλος Μ. Δ. : Συναμιλία μὲ φιλόν, ποὺ ἔχει ἀναπαυθεῖ — «Θοῦριον»
Γκόλφης Ρήγας : Ρωμαντικός θρήνος	683		Στυλῆς Π. : Κορίτσια τῶν ἀπόκλιτρων
— — : Ἐρωτικὸς στὸ βουνό	1075		Χρηστίδης Ν. : Τραγοῦδι τοῦ παλιοῦ καιροῦ
Γρουπάρης Ἰ. Ν. : Ἀπόπασμα ἀπὸ τῆς «Βάκχης» τοῦ Εὐριπίδου	1187		Gourmonl, Remy de (μετ. Τ. Ἄγρα)
Δάφνη Αἰμιλία : Ἡ ἄστρα	1243		Τὸ χιόνι
Δρουσιώτης Πυθαγόρας : Τὰ φύλλα	927		Hérolid, A. Ferd. (μετ. Τ. Ἄγρα) Τοῦ χινοκώρου ἡ ἄθυρη φλογέρα — Ἡ ἀγιάζι
Καβάφης Κ. Π. : Ἡ πόλις — Ἰδονή — Ἀπολείπειν ὁ θεὸς Ἀντώνιον — Ἵν πόλει τῆς Ὀσορηγῆς — Ἐν τῇ ὁδῷ — Ὁ Ἰουλιανός, ἕρῳν ὀλιγωρῶν — Ἰπὲρ τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας πολεμήσαντες — Ἡ ἀρχὴ τῶν — Ἰθάκη — Ἡ συνοδεία τοῦ Διονύσου — Ὅταν διεγείρονται — Τὰ βήματα — Γκρίτσα — Μὴ νόχτα — Ἀπ' τὴς ἐννιά — Ὁ ἥλιος τοῦ ἀπογεύματος — Ἰωνικόν — Ἔτσι πολὺ ἀτένισα — Θυμῆσου, σᾶμα . . . — Μέρη τοῦ 1903 — Τοῦ μαγαζιοῦ — Περιμένοντας τοὺς βαρβάρους	739-746		Le Roy, Grégoire (μετ. Τ. Ἄγρα) Οἱ σφαλιστὲς θύρες — Σὰ βραδυάζει
— — : Δέησις — Θερμοπύλαι — Διακοπὴ — Κερῖα — Τεῖχη — Τὰ παράθυρα — «Che face . . . Il gran rifinito» — Τὸ πρῶτο σκαλί	751-755		Leconte de Lisle (μετ. Μ. Κανελλῆ) Ὁ θάνατος τοῦ λιονταριοῦ
— — : (μετ. Η. Ρερνὸτ) :			Mauclair Camille (μετ. Τ. Ἄγρα) Μία στιγμὴ — Παρουσίες — Ἐὰ χέρια ἐμπρὸς στῆ λάμπα
Corps, souviens-toi — Déloyauté	763, 788		Ronsard (μετ. Μ. Κανελλῆ) Σονέτο γιὰ τὴν Ἑλένη
— — : (μετ. Ath. Pappa) :			Samain Albert (μετ. Τ. Ἄγρα) Γιὰ μενταγιόνι
Clerges	780		Verlaine Paul (μετ. Τ. Ἄγρα) Βρέχει στὴν πόλη
Κανελλῆς Μανώλης : Ἡ χαμένη τέχνη	870		ΚΡΙΤΙΚΗ :
Κλειδάς Δημῖος : Ἀναπόληση	1056		Ἀνδριώτης Ν. : Ἀργύρη Ἐφτακλιώτη, «Ὁμήρου Ὀδύσσεια»
Κουγιούλης Γιάννης : Ὁρθηρό	812		Παράσχος Κ. :
Κουκούλας Λέων : Ἐγκώμιον	795		Ἀργύρη Κ. «Λειτουργίες»
Κριαρᾶς Μανώλης : Ἀνακρέοντα	1245		Ἡρακλῆ Ἀπαστολιδῆ «Ἀνθολογία»
Κυριαζῆς Ἀθαν. : Σὲ καρτεροῦσα	851		Βρεττάκου Νικ. «Κατεβαίνοντας στὴ σιγὴ τῶν αἰώνων»
Λαπαθιώτης Ναπολέων : Πέθος — Ἐνα τραγοῦδι μακρινό	907		Γράφια Κ. Μ. «Θεοκρίτου Εἰδυλλία»
Μάλωσης Ἡρακλῆς : Γέρικο δέντρο	1208		Δαμιράλη Μ. «Γλυκόπιστα φαρμάκια»
Μαρκίνας Κλαύδιος : Κορυθαλοὶ	822		Δούρα Ρ. Σ. «Τραγοῦδια τῆς ζωῆς»
— — : Κυκλάμινα	1077		Ἐμμενουήλ Καίσαρος «Ὁμιλεῖ ὁ Νάρκισσος» τοῦ Paul Valéry
Μήρκας Γ. : Ὁ δρόμος — Ἀκροβατικὴ ζωὴ — Καλοκαιρινὸ ἀπομνημόνεον — Τὰ χέρια — Πλήξη	1032-1033-24 χρονῶν	1265	Ζωγραφάκη Γ. Κ. «Πρόξα καὶ σίχοι»
			Καβαδία Ν. «Μαραμποῦ»
			Κρυστάλλη Μαρίας «Ζουμποῦλια»

Παράσχος Κ. :	Σελ.
Govardo Jannette «Images» . . .	1065
Μουρέλου Κ. Γ. «Στοχασμοί, φαντασίες, κρίσεις»	1234
Μωρέα Παν. «Ασκαυλος»	732
Ράλλη Μαρία Π. «Γυναίκα λόγια»	1069
Σπυριδάκης Γερ. «Σοφοκλή Οιδίπους τύραννος»	1290
Τσιριμώκου Μ. «Δεκάστιχα και βελανέδες»	900

ΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΕΡΓΑ :

Αγερογιάννη Αθανασία : Κορίτσια . . .	707, 826, 883, 913, 998, 1051, 1105, 1159, 1222, 1272
Αιμίλιος Αχιλλεύς : Μαραζωμένα στεφανώματα	1084
Αειδουού Ελοήνη : Ασήμαντος	806
Ελοήνη ή Αθηνάια : ...Και διαβαίνουν οι κόσμοι...	860-923
Γροίμη : Τιμολέρης στο «Μίνα Χόρν»	693
— : Κατημένη Γιαννούλα	1145
Νίκου Λιλία : Αγάπη	910
Σερπίδου Ερηγόριος : Αθανασία	986
Παναγιωτόπουλος Ι. Μ. : Μιά μικρή ώρα σε μια μεγάλη ζωή	967
— : Η μικρή ιστορία της Δανάης	1202
Παπαχαρισίος Αθ. Χ. : Το ξηνητεμάτου θείου μας τα δώρα	1036
Ψαλτήρας Πόης : Το πηγάδι της βοταροφραίας	1250
Bang, Herman (μετ. Λέοντος Κουκούλα) : Όσο είναι ο κόσμος	716
Deledda, Grazia (μετ. Γ. Πράτοικα) : Ο πκτήρας	1039
Estuanié, Édouard (μετ. Νάσου Δελιώτη) : Η ανακάλυψη	815
Μπούνη Ίβαν (μετάφρ. Αθηνάς Σαραντίδη) : Τόν Αγγουστο	1263

ΚΡΙΤΙΚΗ :

Χάρης Πέτρος : Δρόσον Άγγ. «Ανάμεσα στους πεθαμένους»	844
Σπυριδάκης Π. «Αδέβια πράγματα»	1070
Σπρακιανάκη Γ. «Διηγήματα»	900
Ταρσούλη Γεωργίας «Τά Παιδικά»	958
«Νεοελληνική Λογοτεχνία»	1124

ΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΚΡΙΤΙΚΗ :

Χάρης Πέτρος : Κοκκίνου Διον. «Διηγός»	1063
Κορνάρου Θεμ. «Σπιναλόγκια»	1180
Πετρούλη Θ. «Ο προσορισμός της Μαρίας Πάρνη»	955
Τερζάκης Άγγ. «Δεσμώτες»	956

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ

ΕΡΓΑ :

Χόρν Παντελή : Φλαντρώ	700, 823, 878, 935, 992, 1046

ΚΡΙΤΙΚΗ :

Θρύλος Άλκης :	Σελ.
Καλοκαιρινά Θέατρα	727
«Η εδύχια»	838
«Η αγοράστρια»	840
«Να ξαναπάρης τη γυναίκα σου»	894
«Μαρία ντέλ Κάμεν»	895
«Τρεις και μία»	895
«Γνωρίζετε ότι...»	950
«Η Μεγάλη Στιγμή»	951
«Αρχοντοχωριάτης»	1175
«Η αδελφή μου πολιτελάς»	1176
«Καθίκον»	1286

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΕΡΓΑ :

Ακαδημία Αθηνών : Κανονισμός της Νεοελληνικής Ορθογραφίας	686
Άγγελος Γ. : Γραμματολογικά και άλλα	756
— : Αριστομένης Προβελέγγιος	1135
Αμάντος Κ. : Ένας χαρακτηρισμός του Αδαμαντίου Κοραή	1190
Αάφνης Στέφανος : Η «Βορειοθάλασσα» του Χάινε	809
Δελιώτης Νάσος : Επίκουρο Εσταυριέ Δημαράς Κ. Θ. : Η «ήθοποιτα» του Καβαφί	764
— : Η διακοσμητική φυσιογνωσία	854
Καλογερόπουλος Ν. : Τριάκοντα πέντε άγνωστοι βυζαντινοί ναοί της Νάξου . 799, 871, 928	
Καμπάνης Άριστος : Κωστής Παλαμάς 1191, 1252	
Κόκκινος Διον. : Κ. Παρθένος	1205
— : Σ. Βικάτος	1246
Κουκούλας Λέων : Herman Bang	715
Μακρής Γ. : Η Τουρκική νεολαία	1166
Μπαράλης Τίχης : Ο έθνικός ποιητής της Ουγγαρίας	939
Μπόγρης Δημ. : Λευκάδιος Χέρν	1078
Νικολαρεΐτης Δ. : Η διαμόρφωση του καθαφικού λυρισμού	768
— : Μνήμη και Χρόνος	972
Οδράνης Κώστας : Ο σεξουαλισμός του Καβάφη	774
Σενόπουλος Γρηγόριος : Ένας ποιητής	749
Παράσχος Κλέων : Απαντήσεις σε κριτικούς του Καβάφη	781
Στασινοπούλου Μ. Δ. : Σκέψεις μετακαθαφικές	787
Τριανταφυλλίδης Μανόλης : Η θεογραφία της Ακαδημίας 913, 1023, 1092, 1148, 1216, 1266	

ΚΡΙΤΙΚΗ :

Ανδροιώτης Ν. :	
Κακριδής Ι. Θ. «Ο Ποιητής και η μυθική παράδοση»	1122
Κριαρά Μανόλη «Η λέξη άτις των κρητικών κειμένων»	1238
Πασάλη Δημ. Π. «Ανδριακόν γλωσσάριον»	1237
Χατζηγιάννου Κ. Π. «Βιβλιογραφία της Κυπριακής λογογραφίας και Γλωσσολογίας»	844

Δημαράς Κ. Θ. :	Σελ.
Άμάντος Κ. «Εισαγωγή εις την Βυζαντινήν Ιστορίαν»	1119
Βερναρδάκη Δ. Γρ. «Ο Πλοῦτος»	1238
Γρίκα Παύλου «Έλεγχος του άστικού Ιδεολογισμού»	1291
Θιακάκη Ι. Ζ. «Πολιτικοδιοικητικά προβλήματα»	1121
Κύρου Άχ. «Πιστεύω»	1293
Μπαλάνου Δ. Σ. «Θεόκλητος Φαρμακίδης» — «Περικολαι έξ άνεκδότων έπιστολών του Θεοκλήτου Φαρμακίδου»	1122

Παράσχος Κ. :

Καραντώνη Αντρέα «Έδρω στον Παλαμά»	730
Μαλάνου Τιμου «Κ. Π. Καβάφης»	731
Σιδέρη Γιάννη «Τό Κωμειδύλλιο»	1233
Χάρης Πέτρος :	
Δαμπίκη Δημ. «Ο Έλληνισμός της Νοτίου Ιταλίας»	1125
Κασιτανάκη-Βαλιάδη Άγγέλας «Τό πέρασμά μας»	1181
Πρόκου Άριστοτέλη «Η ζωή, ή δράση και τό έργο του Κλ. Τριανταφυλλου»	1125
Χατζημεγάλη Άγγελική :	
Χανιώτη Βάσου «Νησιωτική λαϊκή τέχνη. Κάριπθος»	1062

ΔΙΑΦΟΡΑ

Αάφνη Αιμιλία : Ιστορίες λουλουδιών : Το γιασεμι	1209
Καμπούρογλου Δ. Γρ. : Θρόφαλα	690
Λαπαθιώτης Ναπολ. : Μονόλογοι . 970, 1022, 1262	
Μαλακάσης Μ. : Δίγα λόγια για τον Καβάφη	767
Μερικά βιογραφικά του Καβάφη	791
Αυτόγραφο του Καβάφη	755

Η ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ :

Παῦλος Νιρβάνας :	
Η ζωή ως διηγηματογράφος	684
Πώς βλέπω τον Καβάφη	747
Ο ποιητής και ο ιδιώτης	797
Η λογική της αρχιτεκτονικής	852
Θλιβερές δόξες	908
Η αισθητική του στομάχου	965
La curiosité du public	1021
Καλλιτεχνικός πληθωρισμός	1076
Όταν ο άνθρωπος γίνεται μοῖρα	1133
Άνθολογίες	1188
Ίδεολογικές παρεξηγήσεις	1244

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ :

Οδράνης Κώστας :	
Μπόγδαν Ράδισα	722
Αυτόπεποιθηση	833
Ίωαννίδης-Άφθονιάτης	888
Μιά γλάστρα βασιλικού	947
Ο Πόργος της Πλακεντίας	1057
Βιβλία, βιβλία	1115
Λαϊκές Τέχνες	1169

Οδράνης Κώστας :	Σελ.
Σπατάλη	1237
Άποδημητικά πουλιά	1283
Ζ. Γρ. :	
«Προφανής σύγχυση»	723
Σπυριδών Παγαρέλης	834
Σήμος Μενάρδος	835
Μία «θέσις»	889
Ο Οϊασος του «Έθνικού» στη Θεσσαλονίκη	1003
Ο Ηκπαδιαμάντης και τά «μεγάλα προβλήματα»	1057
Η νέα «Φωτεινή Σάντρα»	1058

Χ. Π. :

Οι εκδόσεις του Βεβλιου	835
Τό έπεισόδιο του κ. Παρούδα και ή στάση των κριτικών	836
Η «Νεοελληνική Λογοτεχνία»	947
Μιά νέα ορθογραφία	948
Η έδρα γαλλικής φιλολογίας	1006
Τό παιδικό θέατρο	1006
Οι ξένες φιλολογίες	1059
Η όργάνωση που λείπει	1115
«Σύγχρονοι Έλληνες Λογοτέχναι»	1169
Συζητήσεις	1227
Οι «Καλλιτεχνικοί περίπατοι»	1228
Αιμίλιος Άχ. : Σημείωμα στο διήγημα «Μαραζωμένα στεφανώματα»	1116
Ανδροιώτης Ν. : Τα δημηρικά έπη	1228
Βλαστός Π. : Το «άντιψυχο»	1117
Γαλιάνης Δημ. : Η ποίηση στην ΕΣΣΔ	724
Γιανλίδης Έλισαῖος : Μια απορία	724
Δ. Α. : Οι ξένες φιλολογίες στο Πανεπιστήμιο	1117
Ζεβγιάς Αντρέας : Η μεταπαναστατική ρωσική λογοτεχνία	891
Κακαβούλιας Ι. Γ. : Τα δημηρικά έπη	1173
Καλογερόπουλος Ν. : Οι άγνωστοί ναοί της Νάξου	948, 1116
Κατσουρός Β. : Οι βυζαντινοί ναοί της Νάξου	892, 1006
Κριαράς Μ. : Άγγλισμοί στη νέα ελληνική ; Μερικά σημασιολογικά	1172
Μαργαρίτης Άλκ. : Η δραματοποίηση του «Γάφου»	836
Πράτσιακας Γεώργιος : Άποτυχημένη άπόπειρα	948
Σπαβέρας Γ. : Γραφή και προφορά	725
Συναδινός Θ. Ν. : Στην είκοσιπεντατηρίδα της «Φωτεινής Σάντρα»	1059
Τερζάκης Άγγελος : Οι δύο ρίζες του Πολιτισμού μας	1170
— : Άνεξήγητο λάθος	1286
Άλ-Φά : Ίβαν Μπούνην	1284
Φάντη Κ. Ε. : Ένας άλλος βυζαντινός ναός	1007
Ψαλτήρας Πόης : Μορφή και ουσία	724
— : Το «άντιψυχο»	1229

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

Δημαράς Κ. Θ. :	
Σχόλια επάνω σε μια μετάφραση του Βαλερού	725

	Σελ.
Γιά τὸ διάθεσμα	837
Γύρω σὲ μιὰ προσπάθεια	893
Henri Bremond	949
Ἐπαναστατημένη συντήρηση	1007
Παραμύθι	1060
«Ὁ δυνάμεθα»	1175

ΞΕΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Δειζώριτζης Νάσος: Γαλλία	1231
Παπάσογλου Ἀβρ. Ν.: Τουρκία	730
Πράτσικας Γ.: Ἴταλία	898, 954, 1061
Ταρσούλη Γεωργία: Γερμανία	729, 897, 1232

Ο ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Μακρής Γ.:	
Μουσική και κινηματογράφος	728
Τὰ γόστια τοῦ κοινοῦ	895
Ἡ λογοκρισία	953
Ὁ σοβιετικὸς κινηματογράφος	1009
Ἐνῶ ἀρχίζει ἡ σαιζὸν	1118
Ἡ φαντασία και ἡ φιλοπερέττα	1229
«Μία γυναίκα, ἓνα χαμόγελο ἓνα φίλι»	1288
«Cavalcade»	1289
«Τὸ κεφάλι ἑνὸς ἀνθρώπου»	1290

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

ΕΡΓΑ:

Ἀνιμογιάννη Ἀθανασία: Δέκα σκίτσα στὴ νομβέλλα «Κορίτσια» 709, 710, 830, 831, 885, 945, 1000, 1001, 1223, 1275	
Ἀναγνωστοπούλου-Βραβίκα Μ.: Nature Morte	1152
Ἀξιότης Σ.: Δρόμος τῆς Μυτιλήνης	696
Βικᾶτος Σπ.: Παιδί	1248
Βιτωρόρης Μ.: Ἡ Ἀλλική ὡς Φωτεινή Σάντρα (σκίτσο)	1058
Δημητῶ Πολυξένη: Μῦλος	1074
Δημος Γ.-Γ.: Κεφάλι	697
Καλμοῦχος Τάκης: Κ. Π. Καβάφης (σκίτσο)	745
Καλογερόπουλος Ν.: Ἔικοσι ἰχθυογραφήματα εἰς τὴν μελέτην «Τριάκοντα πέντε ἀγνωστοὶ βυζαντινοὶ ναοὶ τῆς Νάξου» 800-805, 872-877, 929-934	
Κεφαλληνὸς Γιάννης: Ὁ Ποιητὴς (σχέδιο)	738
Λασκαρίδου Σ.: Ἀδριατικὸν πέλαγος	1153
Μαθιόπουλος Π.: Ὁ Παρθένος και ὁ σκύλος του Ροῦμπενς (σκίτσο)	1206
Μαλέας Κ.: Κ. Π. Καβάφης (σκίτσο)	748
Μαρκουλῆς Ν.: Φρίτσα διακοσμητικὴ ἀπὸ φάρμα και κοχύλια—Μακέττα διακοσμητικὴ ἀπὸ φύλλα και ἀνθη καπνοῦ	854, 860
Μόραλης Γ.: Πορτραίτο	704
Μπούκη Δ.: Τουλίπες	705
Ξεροπούλου Κάκια: Πατησιώτικη ἀλλή	713
Ὀικονομίδου Π.: Nature morte	1088

	Σελ.
Παγκάλου Ζ.: Χορεύτριες μπαλέτου	1096
Παρθένης Κ.: Σχέδιο	1207
Πίνη Α.: Μετάμωρα	1161
Πρωτοπάτσης Α.: Κωστῆς Παλαμᾶς (σκίτσο)	1197
Ροῦλὸς Γ.: Ἀριστομένης Προβελέγγιος (ἰχθυογραφία)	1137
Στεφανοπούλου Χαρίκλεια: Ὁ Καβάφης στὸν «Ὀλυμπο» (σκίτσο)	761
Φραντζῆ Ρ.: Σχέδιο	1097
Χαιτημιχάλη Ἀγγελ.: Μέγα Σπήλαιον	1107
Boussingault: Τὸ παιδί μετὸ μῆλο	1018
Breughel P.: Κουνηγοὶ στὸ χιόνι	850
Coubine: Ράφτρα	1053
Dunoyer de Segonzac: Τοπίο τῆς Προβηγκίας	1049
Gerbaud Abel: Saint-Tropez	1040
Guindel Albert: Nature morte	1041
Hobbema: Ὁ ἐξοχικὸς δρόμος τοῦ Middeharnis	1186
Israels Joseph: Τὸ λιτὸ δείπνο	1242
Manel: Ὁ γέρο-μουσικὸς	962
Marchand Jean: Τοπίο τῆς Προβηγκίας	1130
Millai John: Ἡ παιδικὴ ἡλικία τοῦ Ράλεϊ	906
Moroni: Ὁ ράφτης	794
Pest Hans: Σπ. Βινιάτος	1247
Vlaminck: Χιόνι στὸ Βαλμοντουά	682

ΚΡΙΤΙΚΗ:

Κόκκινος Διονύσιος	
Ἐκθεαὶς νέων στὸ «Στούντιο»	841
Ἐκθεαὶς Σ. Βικᾶτου	842
Ἐκθεαὶς ἐλληνίδων ζωγράφων	1117

Η ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΙΑ:

Δύο σκηνές ἀπὸ τὸν «Ἀρχοντοχωριάτη» 1176, 1177	
Δύο σκηνές ἀπὸ τὸ «Καθῆκον»	1286, 1287

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ:

Blossfeld: Κηροπήγιο μετάλλινο	857
Κ. Π. Καβάφης	753
Μάσκα τοῦ Καβάφη μετὰ θάνατον	777
Ἴδαν Μπούνιν	1285

Η ΑΚΑΔΗΜΙΑ

189η Δημοσία Συνεδρία, κτλ.	1240

ΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

Νέα Βιβλία: 733, 845, 902, 958, 1014, 1070, 1125, 1181, 1239, 1294	
Περιοδικὰ κι' Ἐφημερίδες: 846, 902, 958, 1014, 1070, 1126, 1181, 1239, 1294	
Εἰδήσεις: 734, 847, 902, 959, 1015, 1071, 1127, 1182, 1240, 1295	
Ἀλληλογραφία: 734, 847, 903, 959, 1016, 1070, 1127, 1183, 1240, 1295	

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ Ζ'—1933
ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ, 1 ΙΟΥΛΙΟΥ 1933

ΤΕΥΧΟΣ 157

ΡΩΜΑΝΤΙΚΟΣ ΘΡΗΝΟΣ

Πληχτικό τοῦ Αὐγούστου δέιλ.
θιλωμένο ἀπ' τὸ βοριά.
Φορτωμένη ἀπὸ σταφύλι
κ' ἡ παλιὰ κληματαριά.

Τὰ γαρύφαλα μεθοῦνε.
Σβήνουν οἱ ἴσκιοι στὴν αὐλή.
Τὰ μικράτα μου ἀναζοῦνε,
νοσταλγίας φεγγοβολή.

Κουρασμένο τὸ φεγγάρι
ξαποσταίνει στὸ βουνό,
κι ἀλαφιάζει τὸ ζαγάρι
σὲ ἄγριο σκούξιμο βραχνό.

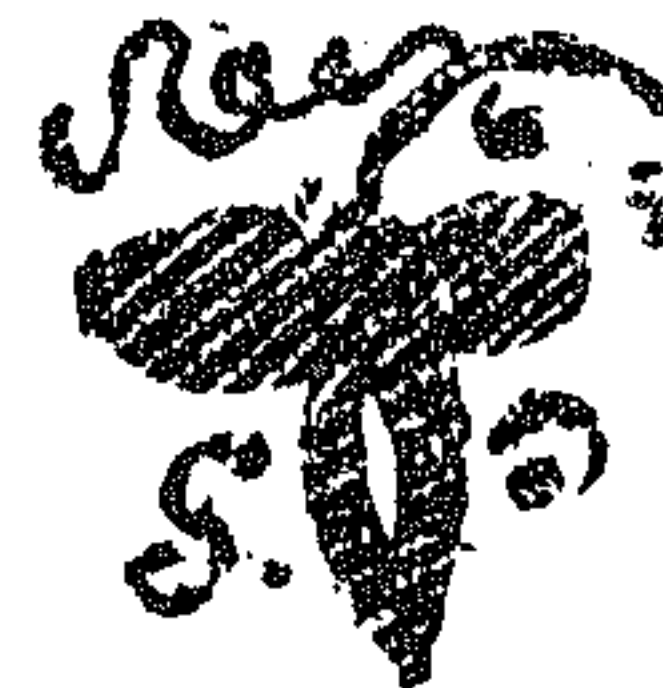
Ἄεροσειοῦνται τὰ κλωνάρια
μὲ τὰ φύλλα τιναχτὰ
καὶ τὰ χρώματα ὅλα ἀνύρια
σκοτινιάζουνε πηχτά.

Μισωμένος γέρνει ὁ κήνος
στὴ σιωπὴ τοῦ εὐγενικῶς.
Λογισμὸς παλιὸς μου, θρηῆνος
μὲ κεντάει ρωμαντικῶς.

Κ' ἐνῶ τόσο προδομένη
ἀπ' τὴ θύμηση ἡ βραδιά
στὴ ζωὴ μου ἀγάλια μπαίνει—
σύ, ἀξανάσαστη καρδιά,

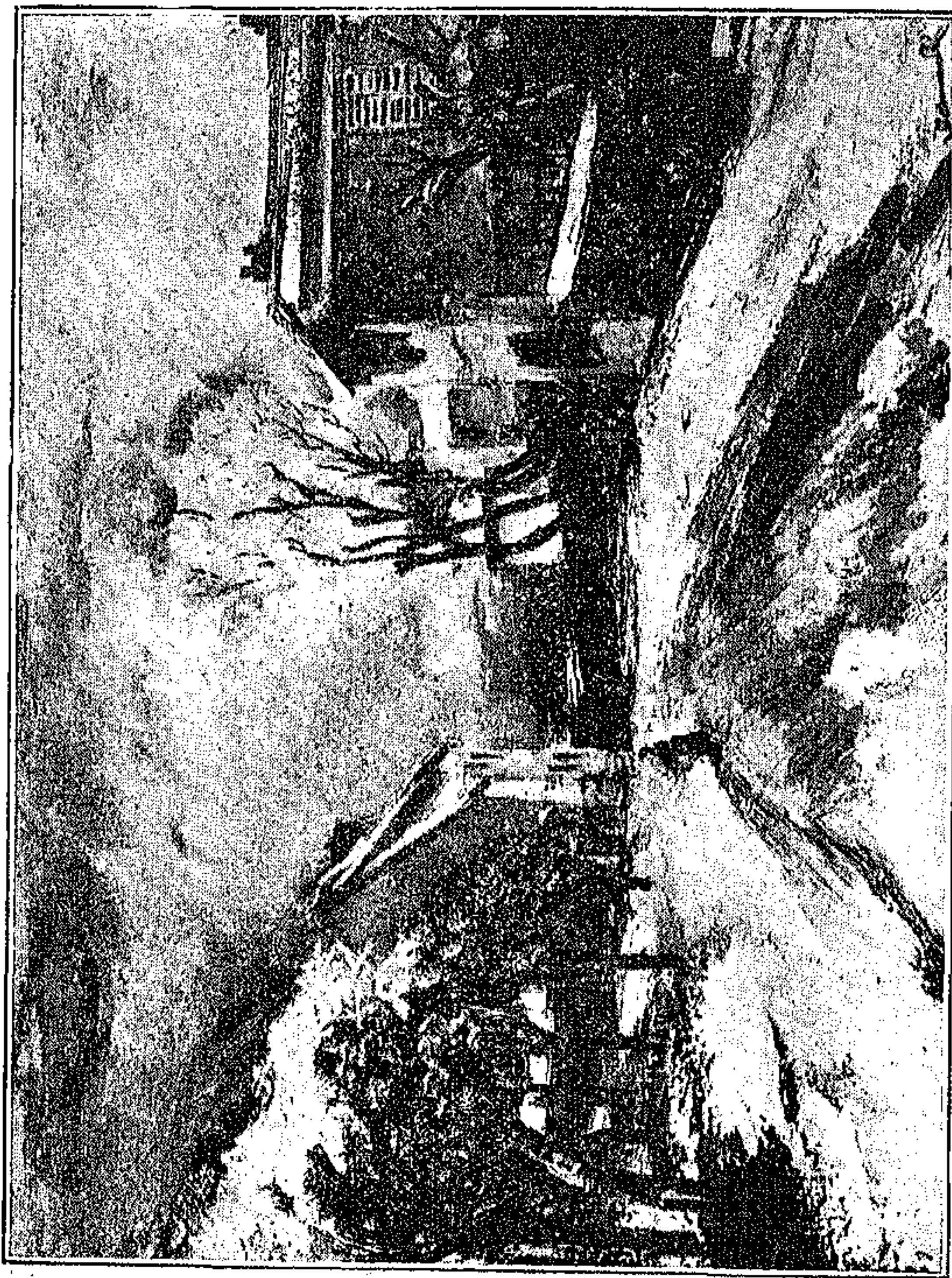
σὲ τραγούδια ἀπλά, φευγάτα
μὲ τοῦ ἀνέμου τὶς ριπές,
τὶς παλιές σου θλίψεις κράτα
καὶ τοὺς νέους καημούς σου πές.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΧΙΟΝΙ ΣΤΟ ΒΑΛΜΟΝΤΟΥΑ

MAURICE DE VLAMINCK

ΓΑΛΛΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ

Η ΖΩΗ ΩΣ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Κάποιο δειλινὸ ἀπ' αὐτά, περπατοῦσα ἔσκαπα σ' ἕνα ἐρημικὸ δρομάκι τοῦ Νέου Φαλήρου. Μπροστὰ μου προχωροῦσε, μὲ ἀργὰ βήματα, ἕνας θλιβερός ἀνθρώπος, ντυμένος στὰ κουρέλια. Ποτέ μου δὲν εἶχα ἰδεῖ τόσο γραφικὴ κουρελαρία σὰν τὴ δική του. Θᾶλλεγε κανεὶς πὼς τὴν εἶχε φιλοτεχνήσει, μ' ἕνα παράξενο γούστο, κάποιος διακοσμητικὸς ζωγράφος. Ὁ θλιβερός αὐτὸς ἀνθρώπος ἔμοιαζε μὲ χαρούμενο ἔργο τέχνης.

Καὶ μιλοῦσε μοναχὸς του.

Δὲν ξέρω γιατί, ἀλλὰ ἕνας ἀνθρώπος ποὺ μιλεῖ μὲ τὸν ἑαυτό του τραβάει πάντα τὴν πιὸ συγκινημένη προσοχή μου. Σ' ἕναν κόσμον ποὺ φτάνει νάχη ὄρεξη κανεὶς νὰ μιλήσῃ, γὰρ νὰ βρῆ χίλιους πρόθυμους νὰ τοῦ κρατήσουν κουβέντα, ἕνας χριστιανός, νὰ μὴ βρῆσκη ἄλλον ἀνθρώπο νὰ μιλήσῃ ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, ἢ πρέπει νὰ εἶναι πολὺ ἔρημος στὸν κόσμον, ἢ νὰ ἔχασε κάθε ἐμπιστοσύνη στοὺς ὁμοίους του, ἢ νὰ ἔφτασε στὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλος καλύτερος καὶ πιστότερος σύντροφος στὴ ζωὴ μας ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας. Ὅπως καὶ νὰ τὸν πάρῃ κανεὶς, εἶναι ἕνα πρόσωπο ποὺ ἀξίζει κάθε προσοχή, κάθε περιέργεια καὶ κάθε θαυμασμὸ ἀκόμα. Ἐνὶ ν' ἀπομονωθῆ κανένας θεληματικὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, δὲν εἶναι τίποτε σπάνιο. Ὑπάρχουν πολλοὶ μισάνθρωποι στὸν κόσμον. Ἐνὶ ν' ἀποφασίσῃ νὰ κλείσῃ κανένας τὸ στόμα του καὶ νὰ μὴ μιλήσῃ, δὲν εἶναι τίποτε ἐξαιρετικὸ. Ὑπάρχουν πολλοὶ σιωπηλοὶ. Ἐνὶ νὰ μιλήσῃ ὅμως κανένας δυνατὰ μὲ τὸν ἑαυτό του, ὅπως θὰ μιλοῦσε μ' ἕνα δεύτερο πρόσωπο, δὲν εἶναι μονάχα σπάνιο. Εἶναι καὶ κάτι βαθύτερο. Καὶ εἶναι ὁ θρίαμβος τοῦ ἀνθρώπινου ἐκείνου ἀθλοῦ, ποὺ τὸν λέμε «αὐτάρκεια».

Ἀκολούθησα, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω, τὰ

βήματα τοῦ θλιβεροῦ ἀνθρώπου. Ἐξακολουθοῦσε νὰ μιλήσῃ μὲ τὸν ἑαυτό του μ' ἕναν τρόπο περιέργου, καθόλου μονότονο, καὶ μὲ μιὰν ἀνεση χαριτωμένη. Δὲν ἦταν μονόλογος αὐτό. Ἦταν σωστὸς καὶ ζωηρότατος διάλογος. Ἐρωτοῦσε καὶ ἀπαντοῦσε. Καὶ κάποτε βοήθοῦσε τὴν ὁμιλία του μὲ παραστατικὰ κουνήματα τῶν χειρῶν του. Δὲ μπόρεσα ν' ἀκούσω τί ἔλεγαν οἱ δύο αὐτοὶ ἀνθρώποι ποὺ ἦταν ἕνας, ἢ ὁ ἕνας αὐτὸς ἀνθρώπος ποὺ ἦταν δύο. Ποῦ καὶ ποῦ μονάχα ξεχώριζα καμμιά λέξη, ἀλλὰ χωρὶς συνέχεια. Μιὰ στιγμή τὸν εἶδα νὰ σταματᾷ μπροστὰ στὴ μεγάλη πόρτα τοῦ περιβολιοῦ μιᾶς βίλλας καὶ νὰ κυττάξῃ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴ πόρτα, ποὺ ἦταν ἀνοιχτή. Φαινότανε πὼς γύρευε νὰ διακρίνῃ κανέναν ἀνθρώπο, ἴσως γὰρ νὰ ζητήσῃ ἐλεημοσύνη, ἴσως γὰρ τίποτ' ἄλλο. Ἐπειτα προχώρησε πάλι, καὶ ἔξακολουθῆσε τὴν ὁμιλία του μὲ τὸν ἑαυτό του.

Ἄξαφνα μοῦ ἤρθε μιὰ παράξενη ἰδέα. Νὰ τὸν πλησιάσω καὶ νὰ τὸν ρωτήσω, σὰ νὰ μὴ καταλάβαινα τάχα, μὲ ποιὸν μιλεῖ. Ἐνὶ πλησίασα καὶ τὸν καλησπέρισα. Ἐνὶ τὸν εἶδα καλύτερα. Ἐνὶ κουρέλια του ἦταν θαυμαστά καὶ πρωτότυπα. Στὰ ροῦχα του, στὰ παπούτσια του, στὸ παλιὸ στρατιωτικὸ κασκέτο ποὺ φοροῦσε, ὁ χρόνος εἶχε φιλοτεχνήσει ἀριστοτεχνήματα χρωμάτων καὶ γραμμῶν. Ἐνὶ πρόσωπό του ἔδειχνε περισσότερο νεανικὸ παρά ὅ,τι ἔδειχνε τὸ σῶμα του καὶ ἡ κορμοστασιά του. Ἐνὶ βλέμμα του ἦταν ἀγαθὸ καὶ συμπαθητικὸ, σὰ ν' ἀντιφέγγιζε μιὰν ἐσωτερικὴ καλοσύνη.

— Μὲ ποιὸν μιλεῖς ; τοῦ εἶπα διακριτικά.

— Μὲ τὸν ἑαυτό μου, κύριε. . . μ' ἀποκρίθηκε.

— Γιατί μιλεῖς μὲ τὸν ἑαυτό σου ;

— Καὶ ποιὸς ἔχει τὴν ὄρεξη, κύριε, νὰ μ'

ἀκούσῃ ; Μόνος μου τὰ λέω, μόνος μου τ' ἀκούω.

— Καὶ σὰν τί λές ;

— Ἐνὶ νὰ πῶ ; Λέω πὼς μοῦ χρειάζεται ἕνα πενηνταράκι ἀκόμη, νὰ κάνω δύο δραχμοῦλες γὰρ τὴ σουπίτσα.

Ἐδινε λογοδοσία στὸν ἑαυτό του, καὶ μαζί μὲ τὴ λογοδοσία, μιὰ ὑπόσχεση γὰρ νὰ τὸν παρηγορήσῃ.

— Ἐνὶ τὰ τρία τὰ μάζεψα. Ἐνα μοῦ λείπει. Μὰ μήπως σ' ἀφίνει κ' ἡ Ἀστυνομία ; Μὲ πῆραν μέσα καὶ μὲ κράτησαν δύο ὥρες. «Ἐγὼ ζητιάνος δὲν εἶμαι, τοὺς λέω. Ἄρρωστος εἶμαι. Πέρασα πλευρίτη. Ἐνὶ τώρα ἔχω συρίγγιο. Ἐνὶ τὴ σουπίτσα διακονεῖω.» Σὰ βράδυνασε, μ' ἀφίσανε. «Πήγαίνε, καὶ νὰ μὴν ξαναφανερωθεῖς ἀποδῶ.» Ἐνὶ ὥρες ποὺ μὲ εἶχανε μέσα, ἐγὼ θὰ εἶχα ἀποσώσει τις δύο δραχμοῦλες γὰρ τὴ σουπίτσα. Ἐνὶ τώρα νύχτωσε καὶ γυρίζω ἀκόμα. Ἐνὶ ὡς πότε θὰ γυρίζω ;

— Κρίμα, νέος ἀνθρώπος, νὰ ζητιανεύῃς. . . τοῦ εἶπα.

— Δὲν εἶμαι νέος, κύριε. Ἐνὶ ἔρος εἶμαι. Ἐνὶ ἔξηντάρης. Ἐνὶ δυστυχία μου εἶναι ποὺ φαίνομαι νέος. Ἐνὶ τὰ μαλλιά μου, βλέπεις, δὲ θέλουν ν' ἀσπρίσουν. Ἐνὶ ἄν φαίνόμουναι γέρος, θὰ μοῦχανε κάποια λύπησῃ. Ἐνὶ ἀλλὰ εἶμαι γέρος καὶ φαίνομαι νέος. Ἐνὶ ἄγαρμος γέρος τελοσπάντων.

Ἐνὶ αὐτὸ τὸ «ἄγαρμος γέρος» ἦταν ἀξιολάτρευτο.

Προχωρούσαμε τώρα μαζί.

— Εἶσαι μοναχὸς σου στὸν κόσμον ; τὸν ρώτησα.

— Ἐνὶ ἔχω κ' ἕνα παιδάκι, κύριε. Ἐνὶ τώρα εἶναι παληκάρι.

— Ποῦ τῶχεις ;

— Ἐνὶ ἔχουνε κάτι γυναῖκες στὴν Ἀθήνα. Καλοπερνάει κοντὰ τους, ἀλλὰ τί τὸ ὄρελος ; Δὲν εἶναι πιὰ παιδί δικό μου. Ἐνὶ κάνανε δικὸ τους.

— Πὼς τὸ κάνανε δικὸ τους ;

— Αὐτὴ εἶναι ἄλλη ἱστορία, κύριε. Ἐνὶ ὅταν

μὲ πῆρε ἢ ἐπιστράτευση, ἦταν μωρὸ ἀκόμα. Ἐνὶ μάννα του εἶχε πεθάνει. Ἐνὶ ἄφισα σὲ μιὰ γειτόνισσα. «Ἐνὶ ἄγντε τοῦ λόγου σου — μοῦ εἶπε ἢ καλὴ γυναῖκα — νὰ πολεμήσῃς, καὶ γὰρ τὸ παιδί ἔγνοια σου. Ἐνὶ θὰ τὸ προσέξουμε μετς. Καὶ σὰ γυρίσῃς μὲ τὸ καλό. . .» Ἐνὶ ἔφυγα, ἔλειψα χρόνια, δύο ἐπιστρατεῖες ἔκανα. Ἐνὶ ὅταν γύρισα, ἢ καλὴ γυναῖκα εἶχε πεθάνει. Ἐνὶ τὸ παιδί τὸ πῆρε ἄλλη γειτόνισσα, ποὺ δὲν ἦτανε στὸν καιρὸ μου. Ἐνὶ τῆς τὸ ζήτησα. Μοῦ εἶπε πὼς δὲ μὲ γνωρίζει γὰρ πατέρα τοῦ παιδιοῦ. Νὰ φέρω, λέει, πιστοποιητικὰ πὼς εἶμαι πατέρας του, νὰ μὲ γνωρίσῃ. Μοῦ νὰ τὰ βρῶ τὰ πιστοποιητικὰ ; Μήπως ἔκανα συμβόλαια, ἔταν ἔδωκα τὸ παιδί μου ; Πῆγα νὰ βρῶ μαρτύρους στὴ γειτονιά. Ἐνὶ ἀπὸ τις παλιὲς γειτόνισσες, ὅμως, ποὺ μὲ ξέρανε κ' ἐμένα καὶ τὸ παιδί, ἄλλες εἶχανε πεθάνει, ἄλλες εἶχανε φύγει. Πὼς νὰ βρῶ τὸ δίκιο μου ;

— Καὶ τὸ παιδί σου ; Δὲ σὲ γνωρίζει τὸ παιδί σου ;

— Πὼς νὰ μὲ γνωρίσῃ ; Ἐνὶ ἄφισα μωρὸ καὶ τὸ βρήκα παληκάρι. «Ἐγὼ δὲ σὲ γνωρίζω γὰρ πατέρα μου. . . μοῦ λέει. Πατέρας μου καὶ μάννα μου εἶναι οἱ ἀνθρώποι ποὺ μ' ἀναθρέψανε. Ἐνὶ ἔδω εἶναι τὸ σπίτι μου κ' ἢ φαμίλια μου. Ἐνὶ ἔσένα δὲ σὲ ξέρω. Πρῶτη φορά σὲ βλέπω.» Μήπως ἔχει ἄδικο τὸ παιδί ;

Ἐνὶ τὰ μάτια του εἶχαν βουρκιάσει.

— Στὸ ὑστερο, κύριε. — εἶπε μὲ μιὰ φωνὴ ὀδυρμένη, ποὺ ἔμοιαζε μὲ λυγμὸ, — ποιὸς βλέπει ἕναν κουρελιάρη γὰρ πατέρα ;

Μὲ καλονύχτησε καὶ χάλιχε σὰ σκιά μέσα στὶς σκιὲς τοῦ δειλινοῦ. Ἐνὶ ἀπὸ μακριὰ ἄκουγα, μέσα στὴν ἡσυχία τοῦ ἐρημικοῦ δρόμου, τὴν ὁμιλία του. Εἶχε ξαναρχίσει νὰ μιλήσῃ μὲ τὸν ἑαυτό του. Ἐνὶ ἔδωκα ὅλα τὰ δίκια. Κρατοῦσε μοναχὸς του ὅλο τὸ διάλογο τοῦ τραγικοῦ παραμυθιοῦ τῆς ζωῆς του.

Καὶ ἢ ζωὴ ἔγραφε τὸ θλιβερὸ διήγημά της.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ἡ 'Ακαδημία 'Αθηνών, συμμορφουμένη πρὸς τὰ ἀπὸ 25 Μαΐου 1931 ὑπ' ἀριθ. 30408, καὶ ἀπὸ 11 Δεκεμβρίου 1931 ὑπ' ἀριθ. 75599, ἔγγραφα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, διὰ τῶν ὁποίων ἐζητήθη ἡ γνώμη αὐτῆς ἐπὶ τῆς Νεοελληνικῆς ὀρθογραφίας «διὰ τὴν καθοδήγησιν τῶν συγγραφέων τῶν διαφόρων βιβλίων τῆς δημοτικῆς, πρὸς τετρατομίον τῆς γλωσσικῆς ἀναρχίας, ἣτις ἐπικρατεῖ εἰς τὰ εἰς χεῖρας τῶν μαθητῶν παρεχόμενα βιβλία» καὶ θεωροῦσα ἐν ἑκ τῶν κυρίων καθηκόντων τῆς τὸν κανονισμὸν τῆς ὀρθογραφίας τῆς Νεοελληνικῆς καὶ τὴν ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτεραν ἐξάλειψιν τῆς ὀρθογραφικῆς ἀναρχίας καὶ συγχύσεως, ἣ ἐποῖα τοσαύτην βλάβην προσεναί ἰδίως εἰς τὴν ἐκπαιδευομένην νεολαίαν, πρὸς ὑγιᾶ μέρψωσαν καὶ διηκπαιδαγωγίαν τῆς ὁποίας ὄρος ἀπαραίτητος, πλὴν ἄλλων, εἶναι καὶ ἡ ὀρθογραφικὴ τάξις, ἐνόησε καὶ ἐνόησε, κατ' ἐξῆς ὀρθογραφικὸν διάγραμμα, τὸ ὁποῖον ὑπέβαλεν ἤδη, πρὸς ἐφαρμογήν, εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, ἐπιφυλασσομένη νὰ συμπληρώσῃ αὐτὸ σὺν τῷ χρόνῳ.

Α') Διατηρεῖται, κατ' ἀρχήν, ἡ ἱστορικὴ ὀρθογραφία.

1) Κατὰ ταύτην, αἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι οἱ τε ἀρχαῖοθεν παραδοθέντες καὶ οἱ κατ' αὐτούς, σὺν τῷ χρόνῳ, σχηματισθέντες, θὰ γράφονται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κατὰ τὴν παραδεδομένην γραφήν:

Ἅγιος - ἁγιάζω—τὸ ἁγίασμα.

Ἄλμυρός καὶ κοινῶς ἄρμυρός ἄρμυρα.

Κλίμα—κλίσις, κρῖμα—κρίσις.

Θῦμα, κῦμα, χῦμα κ.λ.π.

Προῦμα—προῦσις, δραῦμα—δραῦσις κ.λ.π.

Αἰ λῦπαι, αἰ ῥῖκαι, αἰ εὐθύναι κ.λ.π.

Τὸ κῦρος, τὸ μῖσος, ὁ πῖλος, τὸ ρῖγος, τὸ σφοῖγος κ.λ.π.

Ἡ γυναῖκα, ἡ προῖκα, ἡ ῥᾶγα ἢ ῥῶγα, ἡ σκνῖπα, ἡ σφιῖνα, ἡ χῆρα κ.λ.π.

Ἐ ἀροσβῶνας, ὁ μῆνας, ὁ κλητῆρας, ὁ ῥήγας, ὁ στρατῶνας κ. λ. (ὡς προελθόντα ἐκ τῆς ἐνικῆς αἰτιατικῆς: τὸν ἀροσβῶνα, τὸν μῆνα κ. λ.)

Ἄγαπῶνας (=δ ἄγαπῶν), περῶνας, τραγουδῶνας, φιλῶνας κ. λ.

Αἰ ἀκτῖνες, αἰ ἀψίδες, αἰ σφραγίδες κ. λ.

Ἡ μυῖα ἢ κοινῶς μυῖγα(μυῖγες), ἡ γραῖα κ. λ.

Οἱ ζευγῖται, οἱ δπλῖται, οἱ πολῖται, οἱ τραπεζῖται, οἱ τεχνῖται (ἢ κοινῶς τεχνῖτες), οἱ Κοζανῖται, Κυκλαδῖται, Λευκαδῖται, Μεγαρῖται, Κωνσταντινουπολῖται, Ἀδριανουπολῖται, Μοραῖται (ἢ κοινῶς Μοραῖτες), Σπαριῦται, Τεγεᾶται κ. λ., καθ' ἑ καὶ: οἱ Κορφῖται, οἱ Μενιδῖται, οἱ χωρῖται κ.λ., ἀλλὰ προστάται, διαβάται, ἁμαξηλάται κ. λ. (ὡς ρηματικά).

Νεώτερος, ἀγαθώτερος, τιμιώτερος, σφώτερος κ. λ., ἀλλὰ ἐπιτηδεύτερος, μικρότερος, ξηρότερος, πυκνότερος, ἰσχυρότερος, ἐπικινδυνότερος, ἐντιμότερος, εὐθυμότερος, προθυμότερος κ. λ.

Ἀδελφασύνη, φιλοφροσύνη, χριστιανοσύνη κ.λ., ἀλλὰ καλωσύνη καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Ἐ οδηγῶ—ὠδηγῶν (κοινῶς ὠδηγοῦσα), ὁμολογῶ—ὠμολόγῶν, ὁμιλῶ—ὠμίλῶν, ὀνομάζω—ὠνόμαζον ἢ -αζα—ὠνόμασα, ὁμοιάζω—ὠμοίαζον (κοινῶς ὠμοιαζα)—ὠμοίασα.

Κατορθῶνω—κατώρθωνον ἢ -ωνα—κατώρθωσα.

Ἐξορίζω, ἀφορίζω—ἐξώρῃσα, ἀφώρῃσα, περιορίζω—περιώριζον ἢ -ιζα—περιώρῃσα—περιωρίσθην—περιωρισμένος κ. λ.

Ῥάπτω—ἔρραπτον—ἔρραπα, ῥίπτω—ἔρριπτον (κοινῶς ῥίχτω—ἔρριχτα)—ἔρριπα (κοινῶς ἔρριξα) κ. λ.

Πλῦνε, κλῖνε, κρῖνε, σῦρε, πρᾶτι κ. λ.

Ἄμμος—ἀμμονοδία—ἀμμοκοιλία κ. λ.

Κόκκος—κόκκινος—κοκκινίζω—κοκκινάδι—κόκκαλο(ν)—κοκκί κ. λ.

(Κε)κομμένος—κομμάτι—κομματιάζω κ. λ.

Λάκκος, σάκκος καὶ κοινῶς σακκί (τό), τὸ σύννεφο(ν)—συννεφιάζει κ. λ.

Γραμμένος, ραμμένος, σκαμμένος, σκυμμένος, ξηράμμένος, μαραμμένος κ. λ.

Εὐρύσκω—εὐρύσκα—ἠῦρα—θα εὐρω κ. λ.

Ἐ αὐγουλάς, ὁ γαλατᾶς, ὁ κοσκινᾶς, ὁ μιλωνᾶς, ὁ νερουλάς, ὁ σιδεράς, ὁ σταφυλάς, ὁ φαγᾶς, ὁ παρᾶς, ὁ φρωμάς, ὁ ὄρολογᾶς κ. λ.

2) Τὰ εἰς -ῖνος: θὰ γράφονται κατὰ τὰ ἀρχαῖα εἰς -ῖνος (ἔρουθῖνος, κορακῖνος, ἄκραγαντῖνος, Ταραντῖνος κ. λ.) καθὼς καὶ τὰ ἐκ τῆς Λατινικῆς ὁμοίως λήγοντα (-ῖνος): Κωνσταντῖνος, Λατῖνος κ. λ., ὡς καὶ ἄλλα τὰ εἰς -ῖνος -ῖνα -ῖνον νεοελληνικὰ ὀνόματα: Φραγκολεβαντῖνος, ἀραπῖνα, ἐλαφῖνα, κρεβατῖνα, σουλτανῖνα, προβατῖνα, βουλευτῖνα, ὑπουργῖνα, (Περικλῆς—)Περικλῖνα, Σταματῖνα, ὁμοίως καὶ τὰ ξενικὰ Ἀλκατεῖνα ἢ Κατῖνα, Μαῖτῖνα, κουζῖνα, τὸ κινῖνο(ν) κ. λ. (ἀλλὰ ὁ καρκῖνος, ὅπως καὶ παρ' ἀρχαίοις).

3) Τὰ εἰς -ίζω: ἀφρίζω, ἀχνίζω, ἀσπρίζω, κρίζω, μυρίζω, ζαλίζομαι, χαιρετίζω, χαρίζω, φωνίζω, ἀλλὰ ἀντικρύζω (ἀντικρύ), γογγύζω, σφύζω, δακρύζω, κατακλύζω, κελαρύζω, δανείζω, ἀθροίζω, χεῖζω κ. λ.

4) Ἐχω γράφει, ἔχεις ἔλθει κ. λ., ἔχει πλυθῆ, ἔχουν ἐπισκεφθῆ κ. λ. (οὐχί: ἔχω γράφῃ, ἔχω πλυθεῖ κ. λ.)

5) Εἶμαι—εἶσαι—εἶναι, εἶμεθα—εἶσθε εἶναι, θὰ εἶμαι—θὰ εἶσαι—θὰ εἶναι κ. λ. ἀλλὰ ἤμην—ἤσο—ἤτο, ἤμεθα—ἤσθε—ἤσαν κ. λ.

6) Ἐπίσης θὰ γράφονται κατὰ τὴν ἱστορικὴν ὀρθογραφίαν τὰ μετὰ συνιζήσεως προφερόμενα τῆς καθ' ἡμέραν ὁμιλίας: διάβολος, φωτιᾶ, κομμάτια, χέρια, ἰατρός, κληρονομιά κλ. (οὐχί δὲ φωτῖα, κομμάτῖα, χεργια, γιατρός, κληρονομνῖα κ. λ.)

Ἐσαύτως ἡ Ἀκαδημία ἀδυνατεῖ νὰ ἐκπλήρῃ τὴν ἐπὶ τὸ φωνητικώτερον γραφῆν

τῶν ἀρχαίων διφθόγγων αυ, ευ, ηυ: ἀφτός, ἔφχεμαι, ἔθγενής κ. λ. ἀντὶ αὐτός, εὐχμαι, εὐγενής κ. λ., ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖ οὐσιώδη μεταβολὴν τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας, ἣτις εἰς τὰ κύρια καὶ οὐσιώδη πρέπει καὶ παρ' ἡμῶν, ὡς καὶ παρ' ἄλλων τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς, νὰ εἶναι σεβαστὴ καὶ ἀπαραβίαστος. Ἡ διαφορὰ ἄλλως μεταξὺ γραφῆς καὶ προφορᾶς, συνήθης εἰς ἄλλας σχεδὸν τὰς γλώσσας, ὑπῆρχεν, ὡς γνωστόν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικήν.

7) Κατὰ τὴν ἱστορικὴν ὀρθογραφίαν θὰ γράφονται ἐν γένει καὶ τὰ ἐκ τῆς Λατινικῆς εἰλημμένα, καὶ δὴ τὰ εἰς: -ἄτος (λατ. atus) τὰ τε ἐκ τῆς Λατινικῆς καὶ ἐκ τῶν Νεολατινικῶν γλωσσῶν προερχόμενα, ἔτι δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτὰ σχηματισθέντα μεσαιωνικὰ καὶ νεοελληνικὰ ὀνόματα:

Ἄφρατος, γεμάτος, μοσχᾶτος (καὶ τοπωνύμια: τὸ Μοσχᾶτο(ν)), μυρωδάτος, τρεχᾶτος, μυγαδάτος, αὐγουλάτα κ. λ.

Τὸ ἀδελφᾶτον, τὸ δεσποτᾶτον, τὸ δουκᾶτον, τὸ κομιτᾶτον, τὸ καλιφᾶτον, τὸ σουλτανᾶτον, τὸ προτεκτορᾶτον κ. λ.

Τὰ ἐπώνυμα εἰς -ἄτος: Λιβιερώτος, Μαρινᾶτος κ. λ.

Τὰ τοπωνύμια εἰς -ἄτα, ἰδίως ἐν Κεφαλληνίᾳ: Κοντογουράτα, Κουρουπάτα, Μαζαρακάτα, Φωκάτα, Φραγκᾶτα κ. λ.

8) Τὰ εἰς -ἄνος (λατ. -ānus) τὰ τε ἐκ τῆς Λατινικῆς καὶ τὰ ἄλλοθεν εἰλημμένα καὶ τὰ κατ' αὐτὰ σχηματισθέντα:

Καταλᾶνος, Μουσουλιᾶνος, Πρεβεζιᾶνος, Γερούλᾶνος, Ἀλαβᾶνος, Σουλτᾶνος, καπετᾶνος, καθαρευουσιᾶνος, μεγαλοσιᾶνος, Γαργαλιᾶνοι, Τουρκομᾶνος κ. λ.

9) Τὰ εἰς -ῆσιος (λατ. ensis): βουνήσιος, λιμνήσιος, ποταμήσιος, μοσχαραῆσιος, τὸ μακεδονῆσι(ον) κ. λ.

10) Τὸ κελλί, τὸ κελλάρι (λατ. cella) κ. λ.

11) Τὸ μαντῆλι, (λατ. mantille καὶ lle) κ. λ.

12) Πριγκιπ -ῖπος (princeps-ῖpis).

13) Ἀκκουμβῶ ἢ -μπῶ (λατ. accumbo) κ. λ.

14) Κατὰ παρέκκλιση ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν λατινικὴν ὀρθογραφίαν θὰ γράφονται: κοστιζῶ, τὸ κόστος, ὅπως ἐπεκράτησεν ἤδη, (ἀν καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ θέματος πρὸς τὸ Κωνσταντῖνος, Κόνστας) ἢ σκάλα (ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ: ἡ σκαῖλα), δικιᾶτωρ -ορος -ορία (ἀντὶ

τοῦ ὄρθου δικτάτωρος, δικτατορία) καὶ τὰ εἰς - πούλος ὑποκοριστικὰ κ. λ. ὄνόματα: τὸ γαλόπουλο(ν)—ἢ γαλοπούλα, τὸ κοτόπουλο(ν), Δημόπουλος, Κυριακόπουλος κ. λ.

Συναφῆς πρὸς τὴν ἀνωτέρω θεμελιώδη ὀρθογραφικὴν ἀρχὴν εἶναι καὶ ἡ ἐπομένη: Β') Αἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι τῆς Νεοελληνικῆς οἱ φωνητικῶς καὶ μορφολογικῶς ἀλλοιωθέντες, νὰ γράφονται κατὰ τὸ ἔτυμον αὐτῶν:

Κότσιφας—κοτούφι (τό), (κόσουφος) κ. λ.
Χλωμός (οὐχὶ χλωμός), ὡς προελθὼν ἐκ τοῦ φλόμος.

Συνηθίζω (ἐκ τοῦ ἐπιθέτου συνήθης, οὐχὶ συνειθίζω).

Πίττα (καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ σύνθετα: κοτόπιττα) κ. λ.

Καημένος (ἐκ τοῦ ἀορίστου ἐκάην).

Τὰ εἰς -ώνω ρήματα: ἀνταμώνω, ἀρματώνω, διπλώνω, δυναμώνω, (δ)μαλώνω, θυμώνω, μεγαλώνω, ναρκώνω, πληρώνω κ. λ. (οὐχὶ -όνω) πλὴν τοῦ δμόνω—ᾠμοσα.

Τραυῶ—ἐτραύησα ἢ ἐτραύηξα (ταυρίζω—ταυρῶ) κ. λ.

Φτεράνω ἢ φμεράνω (εὐθειάζω) κ. λ.

Παίρω, ἀόριστος ἐπῆρα, προστακτικὴ πᾶρε (ἐπαίρω) κ. λ.

Ἐξεύρω καὶ κοινῶς ξέρω (οὐχὶ ξαίρω, ἐξεύρω) κ. λ.

Κοιτάζω (οὐχὶ κυττάζω).

Ἀφήνω, σβήνω, ψήνω (ἐκ τοῦ ἀορ. ἀφῆμα, ἔσβησα) κ. λ.

Χύνω κ. λ.

Κεῖτομαι (κεῖμαι).

Λημέρι—λημεριάζω.

Συπάζω -ομαι (ἐκ-συσπάζω) (οὐχὶ ἐπιπάζω).

Μοιρολογῶ, μοιρολόγι (κοινῶς μοιρολόγι) (οὐχὶ μυρολόγι) κ. λ.

Θειάφι ἢ τειάφι (τό).

Τρώφλοιο(ν) (ἐξώφλοιο).

Γλυτώνω (ἐκλυτώνω).

Γλείφω (ἐκλείφω), ἀλλὰ γλύφω = ξέω, σκαλίζω.

Γλιστρῶ (ἐκλιστρῶ).

Ἀβγατίζω, (ἐκβατὼν (τό), οὐχὶ ἀβγατίζω).

Καριοφίλι, τό (οὐχὶ καρυοφύλλι).

Συάχι—συναχάνομαι—συναχωμένος (συνάχη).

Σιχαίνομαι (σιχαίνομαι).

Αὐγό(ν), αὐτὶ καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν σύνθετα: αὐγουλάς κ. λ.

Μαζί, ἐπίρρημα (οὐχὶ μαζὺ ἢ -ῆ) κ. λ.

Γ') Αἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι πρέπει νὰ γράφονται συμφώνως πρὸς τὰ πρότυπα, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐρρυθμίσθησαν καὶ μετεσχηματίσθησαν. Οὕτω λ. χ., τὸ ὄνομα σκιά, μετασχηματισθὲν ἐν τῇ Νεοελληνικῇ κατὰ τὸ ὄνομα ἥλιος (δ), πρέπει νὰ γράφηται κατ' αὐτό: ἥσκιος (δ).

Δι' ὅμοιον λόγον πρέπει νὰ γράφονται: Ἄψυς—ἀψύ, ἐλαφύς, μακρύς (κατὰ τὰ εἰς -ύς: βαρύς, παχύς κ. λ.)

Καλός—καλύτερος, μέγας—μεγαλύτερος (οὐχὶ καλλίτερος, μεγαλείτερος ἢ -ήτερος). Ἐπιρρήματα: πρωτύτερα, «μῖα ὥρα ἀρχύτερα», μακρύτερος -ύτερα, (ἀλλά: ἐνωρίς—ἐνωρίτερα) κ. λ.

Σταχτός, χρωμα σταχτύ, οὐρανύ, τριανταφυλλύ, καφετύ κ. λ.

Κελαηδῶ (κατὰ παρετυμολογίαν πρὸς τὸ: ἀηδόνη).

Ἀγλόκλημα, τό (ἀντί: αἰγλόκλημα, κατὰ παρετυμολογίαν πρὸς τὸ Ἄγιος) κ. λ. κ. λ.

Δ') Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ὄλιως αὐστηρά καὶ ἀπαρέγκλιτος τήρησις τῶν εἰρημένων ὀρθογραφικῶν ἀρχῶν θὰ καθίστα τὴν νέαν ἡμῶν ὀρθογραφίαν εἰς ἄκρον δύσκολον καὶ δύσχρηστον, λαμβανόμενων μάλιστα ὑπ' ὄψιν τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων σημερινῶν ἐκπαιδευτικῶν ἀναγκῶν· ἐπειδὴ, πλὴν τούτου, ἡ ρηθεῖσα αὐστηρὰ τήρησις τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας θὰ ἤγεν εἰς γραφάς, αἱ ὁποῖαι θὰ ἀπετέλουν ἀντίθεσιν πρὸς θεμελιώδεις ὀρθογραφικοὺς κανόνας (τιμᾶω—τιμᾶει, ἀλεύρι, κουρούπι κ. λ.) καὶ οὕτω θὰ ἐπέφερον σύγχυσιν εἰς τὴν διάνοιαν τῶν μικρῶν ἰδίως μαθητῶν, διὰ ταῦτα ἡ Ἀκαδημία κρίνει ἐπιεργασάν ἀνάγκην νὰ εἰσηγηθῇ τὰς δυνατὰς ἀπλοποιήσεις—ἤτοι ἀπλοποιήσεις, μὴ ἀποτελοῦσας πλήρη καὶ ριζικὴν διακοπὴν τῆς ὀρθογραφικῆς τοῦ ἔθνους παραδόσεως.

Οὕτω προτείνει:

1) Νὰ γράφονται ἀνευ δασείας αἱ ἐκ τοῦ ρ ἀρχίζουσαι λέξεις.

2) Ἄνευ ὑπογεγραμμένης τὸ β' καὶ γ' ἐνικὸν πρόσωπον τῆς ὀριστικῆς τῶν συνηρημένων ρημάτων: ἀγαπᾶς—ἀγαπᾶ, πηδᾶς—πηδᾶ, καὶ τὸ β' καὶ γ' ἐνικὸν πρόσωπον

τῆς ὑποτακτικῆς: νὰ γίνης—νὰ γίνῃ, θὰ πλυθῆς—θὰ πλυθῆ κ. λ.

Ἡ Ἀκαδημία δὲν δύναται νὰ ἐγκρίνη τὴν ἐσχατῶς εἰσαχθεῖσαν γραφὴν: νὰ γίνεις—νὰ γίνῃ κ. λ., νὰ πλυθεῖς—νὰ πλυθεῖ κ. λ., ἡ-τις ἀποτελεῖ κατάργησιν τῆς ὀρθογραφικῆς διακρίσεως τῆς ὑποτακτικῆς ἀπὸ τῆς ὀριστικῆς.

Θεωρεῖ δὲ διατηρητέαν, κατ' ἀρχὴν, τὴν ὑπογεγραμμένην ἐν ἀρχῇ καὶ μέσῳ λέξεως: ἴσσια, ᾠδῆ, ᾠδεῖον—τραγωδία, κωμωδία, μονωδία, προσωδία κ. λ., ᾠκτεῖρα, μετώκη-σε, ἀνῶσ, λησιτής, ληστοφυγόδικος, σῶζω, διψιττοντες κ. λ.

Λέξεις ὅμως δημωδέστεραι: τὸ λάδι, τὸ δαδί κ. λ. προτείνει νὰ γράφονται ἀνευ ὑπογεγραμμένης (ἀντὶ τῶν ὀρθῶν ἱστορικῶς: τὸ λάδι, τὸ δαδί).

3) Νὰ περισπῶνται τὰ εἰς -ιον) οὐδέτερα τὰ ἔχοντα μακρὰν τὴν παραλήγουσαν: τὸ ἀλεύρι, τὸ ἀσημι, τὸ ζαφεῖρι, τὸ κουρούπι, τὸ λουλούδι, τὸ νοῖκι, τὸ παραμῦθι, τὸ πετραχίλι (οὐχὶ ἀλεύρι κ. λ. κατὰ τὴν ἱστορικὴν ὀρθογραφίαν). Νὰ περισπῶνται ἐπίσης τὰ ἀριθμητικὰ πενήντα, ἐξήντα κ. λ. (ἀντὶ πενήντα, ἐξήντα κατὰ τὴν ἱστορικὴν ὀρθογραφίαν).

4) Νὰ γράφονται: ἡ βρούση, ἡ σκόνη, κ. λ., κατὰ τὰ εἰς -η πρωτόκλιτα, πρὸς τὰ ὁποῖα μορφολογικῶς ἐξωμοιώθησαν. Τὴν ἐπέκτασιν ὅμως τῆς γραφῆς ταύτης καὶ εἰς πάντα τὰ εἰς -ισ τριτόκλιτα θηλυκὰ (ἐνικὴ γενικὴ -εως, πληθυντικὴ ὀνομαστικὴ -εις) ὡς λ. χ, ἢ κυβέρνηση -ησης, ἢ συζήτηση -ησης, ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖ βίασμόν τῆς γλώσσης, ὡς ἀντίθετος πρὸς τὴν φυσικὴν καὶ ἀνεπιτήδευτον κοινὴν ὠμιλουμένην, ἡ Ἀκαδημία, πιστὸς τηρητῆς τῆς ὀρθογραφικῆς παραδόσεως καὶ τῆς σημερινῆς κοινῆς ἐμιλουμένης, δὲν δύναται νὰ ἐγκρίνη.

5) Νὰ γράφονται ἑμοιομόρφως διὰ τοῦ -ης ὄλα τὰ κύρια καὶ προσηγορικὰ ὄνόματα τὰ ἐκ τῶν εἰς -ιος, -εἰος καὶ ἐξ ὑποκοριστικῶν εἰς -ακι κ. λ. προελθόντα: Ἀντώνης, Βασίλης, Γρηγόρης, Γρηγοράκης, Παπαδάκης (ἀντί: Ἀντώνις, Βασίλειος, Γρηγόρις, Γρηγοράκις, κατὰ τὴν ἱστορικὴν ὀρθογραφίαν), βαρκάκης, κατεργάκης, παρραπονιάκης, τοικοκύρης κ. λ.

6) Ἐπίσης προτείνει νὰ γράφονται, χάριν ὁμοιομορφίας καὶ ἀπλοποιήσεως, διὰ τοῦ -

τὰ οὐδέτερα: τὸ φαγί, τὸ φιλλί, (ἀντὶ τῶν ὀρθῶν: τὸ φαγεῖ, τὸ φιλεῖ), τὸ κατώγι, τὸ ἀνώγι, (ἀντί: τὸ κατώγει, τὸ ἀνώγει).

Μὲ -υ θὰ γράφονται: τὸ βράδυ—τὰ βράδρα—ἢ βραδρά—βραδράζει, τὸ δίχτυ—τὰ δίχτυα, τὸ δάκρυ, τὸ στάχυ—τὰ στάχρα.

7) Νὰ γράφονται: τὸ ξίδι, τὸ ταξίδι, τὸ φίδι.

8) Στενώτερος—στενώτατος, κενώτερος—κενώτατος (ἀντὶ τοῦ τῶν ἀρχαίων στενότερος—στενότατος, κενότερος—κενότατος).

9) Τὸ κτήμα μου, ὁ κῆπος των, τὰ πλοῖα των κ. λ., ἀλλὰ φέρετέ μας καὶ φέρετέ μας το κ. λ. (ἤτοι ὁ ἐκ τῆς ἐγκλίσεως τόνος θὰ γράφηται μόνον ὅπου καὶ ὁσάκις προφέρεται).

10) Τὸ κτήριον, μολοντί ἢ ὀρθῇ γραφῇ εἶναι τὸ κτήριον (ἐκ τοῦ εὐκλήριος οἶκος—τὸ εὐκλήριον) οὐχ ἦττον ἢ Ἀκαδημία προτείνει νὰ γράφηται, συμφώνως πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν καὶ καθιερωμένην γραφὴν: κτήριον (ἔθεν καὶ σύνθετον «κτιριολογία» ὡς ἐπιστημονικὸς ὅρος) ἕνεκα τῆς σημασιολογικῆς συνάψεως τοῦ ὀνόματος πρὸ τὸ ρῆμα κτεῖω.

11) Ἀντικρινός (ἀντικρύ), βραδινός (βράδν), (κατὰ τὰ: πρωῖνός, ἑσπερινός, περ(υ)σινός, τωρινός, ἑφετινός κ. λ.)

12) Μαυρομάτης, γαλανομάτης: (οὐχὶ μαυρομαμάτης κ. λ.), ὡς σύνθετα ἀπὸ τὸ κοινόν: μάτι.

13) Ἡ πληθυντικὴ ὀνομαστικὴ τῶν θηλυκῶν εἰς -αδες παροξύνεται: ὀκάδες, πρασινάδες κ. λ., κατὰ τὰ ἀρχαιότερα κληρονομηθέντα: ἀγελάδες, λαμπάδες κ. λ.

15) Νὰ γράφονται: τὰ εἰς -αίνω ρήματα οὐχὶ μόνον τὰ ἔχοντα ἀόριστον εἰς -ανα, -ανθην: μωραίνω -ομαι (ἐμωράνθην), μαραινῶ -μαι (ἐμαράνθην), ὑφαίνω (ὑφανα, ὑφάνθην), γλυκαίνω -μαι, θερμαίνω -ομαι, ζεσταίνω -μαι, κωφαίνομαι, ξηραίνομαι, τρελλαίνομαι, εὐφραίνομαι κ. λ., ἀλλὰ καὶ ὄλα τὰ οὕτω λήγοντα (καὶ δὴ καὶ τὰ ἔχοντα ἀόριστον εἰς -υνα, τὰ ὁποῖα ἐθεωρήθη ὅτι πρέπει νὰ διαστέλλωνται γραφόμενα εἰς -ένω): Μαθαίνω, τυχαίνω, παχαίνω, πτωχαίνω, (ἀόριστος ἐπάχυνα, ἐπιτώχυνα κ. λ.)

15) Τὰ συνηρημένα τῆς καθ' ἡμέραν συνηθείας νὰ γράφονται ἐπὶ τὸ ἀπλούστερον: ἀγαπιέμαι -ιέσαι -ιέται κ. λ. (ἀν καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν των, οἱ τύποι αὐτοὶ

δφείλουν νά γράφονται ἀγαπειέμαι ἀγαπειέσαι—ἀγαπειέται κ. λ.)

16) Τά νέα καί δημωδέστερα σύνθετα, ὡν τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἀρχίζει ἀπὸ ρ, τὸ δὲ πρῶτον συνθετικὸν λήγει εἰς βραχὺ φωνήεν, νά γράφονται δι' ἑνὸς ρ: ἀσπρόρουχα, συγχροωτῶ, κακοραμμένος, καλορίζικος κ. λ.

17) Νά γράφονται: τῶρα (ἀντὶ τῶρι καὶ τόρα), γύρω (ἀντὶ γύρω), τριγύρω, (κατὰ τὰ ἐπιρρήματα κάτω, (ἐ)πάνω, ἔξω, κ. λ.)

18) Τά ἐκ τῶν νεοευρωπαϊκῶν γλωσσῶν εἰλημμένα θά γράφονται ὅσον τὸ δυνατόν ἀπλούστερον (ἤτοι ἄνευ πιστῆς ἀποδόσεως τῆς ξένης ὀρθογραφίας των): κοπέλα, καπέλο, κορδέλα, βιολέτα, ὁμελέτα, ὁπερέτα, τρομπέτα, Ἀνρέτα κ. λ. (ἀντὶ τῶν μετὰ διπλοῦ: -έλλα -έιτα κ. λ.)

Σ. τ. Ν. Ε.— Αὐτὸ εἶναι πλήρες καὶ ἀκριβὲς τὸ κείμενον τοῦ «Κανονισμοῦ», τὴν δημοσίευσιν τοῦ ὁποίου ἡ γραμματεία τῆς Ἀκαδημίας ἐνεπιστεύθη εἰς τὴν «Νέαν Ἑστίαν». Ἡ ὀρθογραφία τοῦ τυπικοῦ τῆς δημοτικῆς— ἄρθρα, καταλήξεις ὀνομάτων καὶ ρημάτων, ἀξίσεις κτλ.— θά κανονισθῇ διὰ τῆς Γραμματικῆς τῆς Νεοελληνικῆς Ἰλιώσεως, τὴν ὁποίαν συντάσσει τὰρα καὶ θά ἐκδώσῃ προσεχῶς ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν.

ΘΡΥΨΑΛΑ

Ἄλλα γράφονται στὸ τραπέζι, ἄλλα στὸ γόνατο, ἄλλα σὲ μέρος ἀπόκρουρον καὶ ἄλλα καὶ στὸν δρόμον ἀκόμη. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ὅσα ἐγράφησαν ἐπὶ τόπου, ἀπὸ τὰς ἐντυπώσεις τῆς εὐμορφίας τῆς φύσεως. Καὶ νομίζει κανεὶς ὅτι βλέπει τὸν ἀρχαῖον ὕμνογράφον, τὴν ὥραν ποῦ ὁ φεύγων ἥλιος χρυσίζει τὴν θάλασσαν, νά κἀθετα σὲ ἐρημικὸν βράχον τῆς ἀκρογιαλιᾶς. Εἰσπνέει ἐκεῖ τὴν ποντιαῖδα αὔραν, παρατηρεῖ τὸν ἐλαφρὸν κυματισμὸν ποῦ ἔρχεται νὰ φήσῃ τὸν φλοῖσβον του εἰς τὴν πέτραν του, παρατηρεῖ νά ἔρχεται ἀπὸ μακρὰ καὶ ἕνα ἀφρισμένο κύμα, μύστης δὲ τοῦ ὄραίου καὶ τῆς ἀφάνταστης τελειότητος τῆς θεᾶς ποῦ λατρεύει, νομίζει ὅτι βλέπει νά προβάλῃ ἡ χρυσοστέφανος τῆς Ἀφροδίτης κεφαλή, καὶ τότε ἔνθους ὕμνεῖ τὴν ἀναδυομένην τοῦ Διὸς κόρην.

Δ. Γρ. Κ.

FRANCIS JAMMES

ΣΤΗ ΛΟΥΡΔΗ ΠΗΓΑΙΝΑ...

Στὴ Λούρδη μὲ τὸ τραῖνο πήγαινα μιὰ μέρα.
Ὁ χείμαρρος ἀπλώνονταν γαλάζιος πέρα ὡς πέρα.

Σὰν ἀπὸ σίδηρο λευκὸ φαντάζαν τὰ βουνὰ
μέσσι στὸν ἥλιο, κ' ἔφελναν στὸ τραῖνο «Ὡσαννά!»

Ὅλοι τους ἦταν νεθρικοί, ξεφρενιασμένοι,
πυρὸ ἀπ' τὸν ἥλιο, κ' ἀπ' τὸ δρόμο σκονισμένοι.

Δυστυχισμένοι μὲ πρισμένη τὴν κοιλιά,
τεντώνανε τὰ χέρια τους, προσεύχονταν κλαφτιά.

Καὶ σὲ μιὰν ἔδρα ἀπὸ γαλάζια τσόχα, ὄρθιάς,
ἕνας παπᾶς σιγόψελνε: «Μεγάλος ὁ Θεός!»

Κάτι γυναῖκες πέραγαν στὸ δρόμο κάπου-κάπου
καὶ λέγαν: «Σῶσον, Κύριε! τὰ βάσανά τους ἄκου!»

Κ' ἡ λιτανεῖα διάβαινε. Τὰ σύμβολα χρυσὰ
ἐλάμπανε στὰ λάβαρα ποῦ γέρονε βαριά.

Ὁ ἥλιος ἦταν κάτασπρος ἀπάνω στὰ σκαλιά,
στὰ ξεχαρβυλωμένα τὰ καμπαναριά.

Μὰ σὲ φορεῖο ποῦ τὸ σηκῶνανε δικοί,
—φτωχὸς πατέρας μὲ γυμνὴ τὴν κεφαλή

κ' ἀδέφφια ποῦ ὄλο λέγανε: «Θέ μου, κ' ἄς γιάνει!»—
μιὰ νέα κοπέλα ἔτοιμη γιὰ νὰ πεθάνει!

Ὡ! τί ὄραία ποῦ φάνταζε! ὡς δεκοχτὼ χρονῶ,
καὶ χαμογέλαε, φόραε τὸν πέπλο τὸ λευκὸ.

Κ' ἡ λιτανεῖα διάβαινε. Τὰ σύμβολα χρυσὰ
ἐλάμπανε στὰ λάβαρα ποῦ γέρονε βαριά.

Πῶς ἔσφιγγα τὰ δόντια μου γιὰ νὰ μὴν κλάψω ἐγώ,
τούτη τὴν κόρη ὡς ἔνωθα νὰ τὴν κρυφαγαπῶ.

Μὲ κύτταξε γιὰ μιὰ στιγμή κι' αὐτὴ χαμογελώντας,
ἔνω λευκὸ τραντάφυλλο στὸ χέρι τῆς κρατώντας.

Μὰ τώρα ποῦ εἶσαι τάχατες; πές μου, σὺν ποῦ νὰ πῆγες;
ἔχεις πεθάνει; σ' ἀγαπῶ ἐσένα ποῦ μὲ εἶδες.

Ὡ! ἂν ὑπάρχεις, γλύτωστην, Θεέ μου, ἀπ' τὸ χαμό,
εἶχε δυὸ χέρια δλόλευκα, ψιλόλιγνο λαμό.

Σώστην! κι' ἄς εἶναι μοναχὰ γιὰ κεῖνο τὸν πατέρα,
ποῦ ἀκολουθοῦσε ξέσκεπος τὴ δόλια θυγατέρα!

Ἡ κοπέλα

Ἀφράτη εἶν' ἡ κοπέλα
κι' αἶ φλέβες τῆς λεπτές:
κάτω ἀπ' τὸ μπράτσο μοιάζουν
πρασινωπές.

Δίχως κανεὶς νὰ ξέρη
γιατί, πάντα γελά,
καὶ κάπου-κάπου βγάζει
ξεφωνητά.

Τὸ νιώθει πὼς ἀνάβει
μέσ στὴν καρδιά καημούς,
θερίζοντας στὸ δρόμο
τοὺς ἀνθούς;

Θὲ νάλεγε πὼς ξέρει
τῆς ζήσης τὰ καλά.
Κάποτε, κουβεντιάζει
ψιθυριστά:

«—Ὡ χρυσή μου, ὦ λά λά!
Γιὰ φαντάσου! τὴν Ἰρήνη,
σὺν τὸν εἶδα, τί γέλια!
Ὅλο αὐτά.

Ὅταν κανεὶς γι' αὐτὴνε
πανεῖ, πρῶτον σακαίνει'
δὲ γελά πιὰ, καὶ στέκει
ξαφνιασμένη.

Στοὺς δρόμους τοὺς μικροὺς
τὰ χέρια τῆς γερμίζει
μὲ κάθε τι ποῦ γύρω
ἀνθίζει.

Εἶναι ψηλὴ κι' ἀφράτη
μὲ μπράτσα τί ἀπαλά!
Ὁρθόστηθη, ὁ λαμῶς τῆς
γέρνει μπροστά.

Μεταφρ. ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑ

ΤΙΜΟΝΙΕΡΗΣ ΣΤΟ «ΜΙΝΑ ΧΟΡΝ»,

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἀπὸ τὸ σιδερόφραχτο παράθυρο τοῦ
στρατώνα τοῦ Σουλτάν Σελήμ, ἔριξε μιὰ
ματιὰ. Μιὰ ἐρευνητικὴ ματιὰ πρὸς τὸ μέ-
ρος τῆς Σταμπούλ, ἐκεῖ στὸ λιμάνι τοῦ
Σιρκετζή. Ἐντὸ «Μίνα Χόρν», τὸ πελώριο
γερμανικὸ καράβι, δεμένο στὴν πούντα τῆς
προκυμαίας, θαρρεῖς τὸν περίμενε. Δὲν εἶ-
χε πιά καιρὸ νὰ σκεφτεῖ ὁ Γιάννης ὁ Πι-
στορῆς. Ἐὰ πρόματα μπαίνανε ὠμά. Λιπο-
ταξία ἢ μέτωπο. Ναύτης στὸ σιδερένιο κά-
στρο, τὸ «Μίνα Χόρν», ἢ φαντάρος στὴν
Παλαιστίνη, στὸ Ἰράν, στὸ Ἐρζερούμ.
Ἐντὸ ἀπὸ τὰ δυό.

Μήτε ἦταν, μήτε σιέφτηκε ποτέ του νὰ
γίνει ναύτης. Μὰ μήπως ἦταν γιὰ φαντά-
ρος; Αὐτὸ δὲν τὸ χώρεσε ποτέ τὸ μυαλό
του. Νὰ τὸν καλοῦνε ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς
Θράκης καὶ νὰ τὸν στέλνουνε στὰ ἄκρα τῆς
Ἀνατολῆς, ντυμένο περιέργα, μὲ ψηλὰ πο-
δήματα καὶ μαῦρα γυαλιά. «Κατὰ τοῦ ἐχ-
θροῦ», λέει. Ποιοῦ ἐχθροῦ; Ἡ νὰ τὸν κου-
βαλᾶνε σιδεροδεμένο ἀπὸ φυλακὴ σὲ φυ-
λακὴ, νὰ τὸν πηγαίνουνε σύρτα-φέρτα στὸ
στρατοδικεῖο, νὰ τὸν καθίζουνε στὸ σκα-
μνί, καὶ κεῖ ψι ψι ψι μι μι μι μεταξύ τους,
νὰ τὸν καταδικάζουν πέντε μῆνες «αὐστη-
ρά». Γιατί; Ἀπειθαρχία. «Κατὰ τῶν ἀ-
νωτέρων», λέει. Ποιῶν ἀνωτέρων; Πότε;
Μὴ χειρότερα.

Μολαταῦτα, μπορεῖ νὰ μὴν ἦτανε καὶ
πολὺ δυσαρεστημένος. Καλύτερα νάναί καν-
εὶς «ἰσχνότερος τοῦ φυσικοῦ ἑαυτοῦ του,
λόγω ἐλαττωματικῆς διαίτης», παρὰ τυμ-
πανιαῖος σὲ καιμὰ χαράδρα τῆς δροσειρῆς
Μπουζιάντε, ἐκεῖ «παρὰ τὸν Ταῦρον καὶ
Ἀντίταυρον». Προτιμότερη ἢ παροῦσα ἀπὸ
τὴ μέλλουσα ζωὴ. Ἐνστικτο τῆς ἀμυνας
κατὰ τοῦ θανάτου, δυνατώτερο ἀπὸ κάθε
μεταθινιάτιο ραχίτι. Ἡ ἀκατανίκητη δύ-

ναμη τῆς ζωῆς ὠθοῦσε τὸ Γιάννη τὸν Πι-
στορῆ νὰ πραγματοποιεῖ τὴν ἀπλὴ ἀτὴ φι-
λοσοφία. Δὲν ἤθελε νὰ σκοτωθεῖ. Ἀπε-
ναντίας. Ἡθελε νὰ ζήσει. Νὰ ἐπιζήσει.
Κατιλάβαινε πὼς τὸ σπῆτι ἔπιασε φωτιά.
Ὁ κόσμος καιγότανε. Καρφιά καὶ μολύ-
βια τρυπούσανε τὰ στήθια μυριάδων παλη-
καριῶν. Σφαγὴ. Μακελιό. Φυλάξου ἀπὸ τὴν
κακὴ τὴν ὥρα, νὰ ζήσεις χίλια χρόνια.

Θὰ πήγαινε στὸ «Μίνα Χόρν». Θάβρι-
σκε τὸν πατριώτη του, τὸ Μάικρα, θὰ πε-
τοῦσε ἀρματοῦρες καὶ στολές, θάβαζε τὸ
ἀπλὸ ροῦχο τοῦ ἐργάτη — τί ὄμορφα! —
καὶ θὰ δούλευε.

Τί θάκανε ἄλλως;

Ἐ! Ὅ,τι ἤθελε ὁ γερμανός. Ὁ καπε-
τάνιος. Βίντσι; Βίντσι. Τιμόνι; Τιμόνι.
Ὅ,τι ἐπιθυμοῦσε ἡ ψυχὴ τοῦ Καπετάνιου,
αὐτουνοῦ ποῦ κουμάνταρε τὸ πλοῖο. Φτά-
νει νὰ γλύτωνε ἀπὸ τὴ στρατώνα, φτάνει
νάβιανε τὴ σιδερένια κουπαστή. Νὰ μύριζε
λίγο καμένο κάρβουνο.

Ἀπὸ τὸ σιδερόφραχτο παράθυρο τοῦ
στρατώνα τοῦ Σουλτάν Σελήμ, κοιτοῦσε ὁ
Γιάννης ὁ Πιστορῆς τὸ «Μίνα Χόρν», αὐ-
τὴ τὴν Κιβωτὸ τοῦ Νῶε.

Τὸ πελώριο γερμανικὸ καράβι, δεμένο
στὴν πούντα τῆς προκυμαίας, λές καὶ τὸν
περίμενε.

* *

Σὰν ἀνέβηκε ὁ Πιστορῆς τὴ σιδερένια
τραβέρσα καὶ πέρασε τὴν κουβέρτα τοῦ βα-
ποριοῦ, χαρὰ ἀνέκφραστη, δλόκληρο πα-
νηγύρι, πανηγύρι σιωπηρὸ εἶχε μέσα του.
Ἐνα αἰσθημα εὐχαρίστησης, ποῦ μόνο σὰ
γλυτώσουμε τὸ μεγάλο κίνδυνο αἰσθανό-
μαστε. Φύγανε τώρα, χαθήκανε ἀπὸ τὸν
ὄριζοντα τ' ἀσιατικὰ μείωπα, ἡ Βαγδάτη

μέ τιν ἔρημο ὄλο ἄμμο, ἐκεῖνα τὰ περά-
σματὰ πρὸς τὸ Λίβανο, γεμῆτα κούρδους
λησιές. Μπροστά του ἦταν ἡ ζωή, ἡ χα-
ρά, ἡ δημιουργία. Δὲ θὰ τὸν σκότωνε κα-
νείς. Θὰ τέντωνε λίγο τὴν ἀρίδια του στὴν
πρύμνη, πού ζεσταινότανε μ' ἐγγλέζικο
κάρβουνο. Θὰ γυρνοῦσε στὴν πολιτεία μὲ
τὸ «χαρτί». Τὴν ἄδεια. Θὰ τὸν ἔσωζε αὐ-
τὸ τὸ θηρίο, τὸ καράβι.

Ἦτανε πραγματικὸ θηρίο τὸ «Μίνα
Χόρν». Κάστρο σιδερένιο. Κουβέρτα, ἄλ-
μπουρα, ὄλα σίδηρο. Οἱ κάβοι καὶ τὰ σκου-
νιά, σίδηρο πάλι. Πατάς σὲ λαμαρίνα, κοι-
μᾶσαι ἀνάμεσα σὲ σίδερα, παστρεύεις καὶ
δουλεύεις τὸ σίδηρο. Τὸ κορμί σου τραβᾷ
τὴν ὑγρασία, τὴν κρυάδα αὐτὴ πού μπαί-
νει βαθειὰ στὰ κόκκαλα. Καὶ χρόνο μὲ
χρόνο παγώνουν τὰ πιδ ζωντανά, τὰ θερ-
μὰ αἰσθημάτα σου, σ' αὐτὸ τὸ κάστρο μέ-
σα. Σκληραίνεσαι χωρὶς νὰ τὸ καταλάβεις,
γίνεσαι καὶ σὺ ἓνα σιδερένιο ἐργαλεῖο, ἓνα
ἐξάρτημα τοῦ καραβιοῦ, πού τρέχει δεξιὰ
κ' ἀριστερά, ὅπως τὸ θέλει ὁ Βούιβεκ, ὁ
Καπετάνιος. Ὅπως τὸ προστάζει.

Τέτοιο σύνεργο ἔγινε κ' ὁ Πιστρῆς.
Πήγαινε ἕπου τὸν διατάζανε κ' ἔκανε ὅ,τι
τοῦ λέγανε. «Κὸμ χίαρ», στὴν πλώρη! «Κὸμ
χίαρ, κὸμ χίαρ», Πιστρῆ, στὴν ἄγκυρα!
Νὰ βιράρουμε! «Κὸμ χίαρ, κὸμ χίαρ»,
Γιάννη Πιστρῆ, νὰ σ' ἀνεβάσουμε ψηλά,
στ' ἄλμπουρο. Νὰ τὸ βιάρεις! «Κὸμ χίαρ»,
νὰ σοῦ βγάλουμε τὴ γλώσσα σου στὴ δου-
λιά, νὰ σὲ μάθουμε νὰ γίνεσαι λιποτά-
χτης. Νὰ σὲ γδάρουμε, Πιστρῆ. Καὶ τὸ
πεταί σου νὰ τὸ κολλήσουμε πάνω στὰ
φουγάρο, ἐκεῖ ποῦναι τὰ σήματα τῆς ἐται-
ρείας. «Ἐνθάδε κεῖται ὁ Πιστρῆς, θῦμα
τοῦ καθήκοντος».

Καλλίτερα νὰ σοῦ δίνανε μὰ στὸ κε-
φάλι, παρὰ ν' ἀκουγες τὴ χάλκινη φωνή
τοῦ Βούιβεκ, τοῦ Καπετάνιου. Ἄη Βασι-
λης μὲ δῶρα ἦταν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος.
Παρακολουθοῦσε. Παραμόνευε. Κι' ἄμα
σ' ἔβλεπε ἀργό, νάτονε μπροστά σου. Θὰ
κρατοῦσε στὰ χέρια του ἓνα δῶρο. Σφυρὶ
γιὰ νὰ κοπανίσεις τὴ μπογιά. Βούρτσά ἢ
βούρτσες μὲ τὸ τενεκεδάκι τὸ πετρέλαιο,
γιὰ νὰ εὐκολύνεσαι στὴ δουλιά. Νὰ βιά-
ρεις καλλίτερα καὶ περισσότερο. Στουπιά
κ' ὅτι ἄλλο χρειάζότανε γιὰ πλύσιμο, βιά-
ψιμο, τρίψιμο πού δὲν τελείωνε ποτέ.

Ὅταν παραπονιόσουν, ὁ Ἄη Βασι-
λῆς μποροῦσε νὰ σοῦ δώσει δῶρα πιδ
βαρύντιμα. Νὰ καθάρισεις τὶς στέρνες ἀπὸ
τὰ βρωμόνερα, νὰ πλένεις τοὺς διαδρό-
μους, νὰ ματίσεις κανένα κάβιο ἀπ' αὐτοὺς
τοὺς τελένιους, πού ὅταν εἶναι γεροί μοιά-
ζουνε μὲ φίδια. Μὰ πὰ χαλάσουν, μὲ κο-
λοκοτρωνέϊκους σουγιάδες.

Ὅσο, τί ἔφταιγε ὁ Βούιβεκ; Τὸ φταί-
ξιμο ἦτανε δικό του. Ὅταν τὸν καλέσανε
νὰ ὑπογράψει ἓνα συμφωνητικὸ, ὁ Καπε-
τάνιος τοῦ ἔκανε ἐρωτήματα διάφορα. Τί
καὶ πὼς γίνηκε ναύτης, κ' ὄλα τὰ οχετικά.
Ὁ Πιστρῆς δὲ δίστασε ν' ἀπαντήσει σ' ὄλα
μὲ τὸ νὶ καὶ μὲ τὸ σίγμα. Ναύτης, λέει,
αὐτός; Ἄρχιναύτης! Θαλασσομάχος! Τέ-
τοια ἦταν ἡ ἀπόκριση πού ἔδωσε. Σὰν
τὸν ξαναρώτησε ὁ Καπετάνιος ἂν ξέρει βίν-
ται καὶ νὰ σαλπάρει σίδηρο, ἔκανε πὼς προσ-
βάθηκε. Ἀκούς, λέει, βίνται; Χι... Τί εἶ-
ναι τὸ βίνται γιὰ νὰ μὴν τὸ ξέρει, δηλαδή;

Σ' ἓνα μονάχα σημεῖο σταμάτησε. Ἐκεῖ
πού τὸν ρώτησε ἂν ξέρει τιμόνι. Ἄν εἶναι
τιμονιέρης. Ὅχι δὲ πὼς δὲν ἔξερε καὶ τι-
μονιέρης, ἀλλὰ νά. Ἐκεῖνα τὰ βαπόρια στὸ
χωριό του, ὅταν κατέβαινε τὸ καλοκαίρι,
στὶς παύσεις, ἦτανε μικρά. Μποροῦσε νὰ
πιάσει τιμόνι κάθε ἐπιβάτης, ἂν εἶχε ὄρεξη.
Πηγαίνανε γιαλὸ-γιαλὸ, σὰν καραβάνια.
Ἐνῶ τοῦτο τὸ θηρίο, τὸ «Μίνα Χόρν»;
Πάει νὰ πεῖς πὼς εἶσαι τιμονιέρης;

Ὅσο ἔκρυψε τὴν ταραχὴ του, συγ-
κρατήθηκε. Εἶπε πὼς τὰ ξέρει ὄλα. Μπο-
ροῦσαν νὰ εἶναι ἡσυχοί.

Ἄς εἶναι. Αὐτὸ ἦτανε πιά τελειωμένη
ἱστορία.

Ἐδῶ καὶ δυὸ μῆνες ζοῦσε τώρα τὴν
πραγματικότητα τοῦ καραβιοῦ. Τὴν ἄδυ-
σώπητη σκληρὴ ζωὴ τῆς, τὶς πίκρες, τὴν
τυράνια τῆς. Ἀπὸ τὴ στιγμή πού ἀφήσανε
τὸ λιμάνι τῆς Σταμπούλ, τῆς ὁμορφῆς
Σταμπούλ, καὶ βγήκανε στὴ Μαύρη Θά-
λασσα, ὁ Γιάννης ὁ Πιστρῆς δὲν ἔξερε
μήτε μέρα, μήτε νύχτα. Ταξίδεψε ὄλοένα
στὰ τούρκικα μαυροθαλασσίτικα λιμάνια,
γυάλιζε δυὸ φορὲς τὴν ἡμέρα τοὺς μπρού-
τζους τοῦ καραβιοῦ, ἔπλενε τὴν κουβέρτα
του, ἔβαφε καὶ βαφότανε μὲ μπογιές, κα-
θάριζε τὰ φιλιστρίνια, καὶ δόξα νάχει ὁ
Θεός, ὁ Βούιβεκ δὲν τὸν ἀφήνε ποτὲ νὰ
πάρει ἀναπνοή.

Εἶχε μολαταῦτα καὶ ἡ δουλιά τὴ γλύκα
τῆς. Ἡ ὁμορφὴ ἀγωνία τοῦ καινούριου
τόπου, ἐκεῖνα τὰ πρῶτα κομμάτια τῆς στε-
ριάς πού θαρρεῖς πὼς εἶναι μικρὰ συννε-
φάκια στὸ βάθος τοῦ ὄριζοντα... Τόσο
εἶναι ἀκόμα μακρὰ. Ὅσο προχωρεῖς, με-
γαλώνουν, μεγαλώνουν, καὶ πέρνουν σχή-
ματα διάφορα... Ἐκεῖνη ἡ χαρὰ νὰ φτά-
σεις σὲ καινούριο τόπο, νὰ δεῖς ἄλλες πο-
λιτεῖες, νέα πρόσωπα, κόσμο καὶ κόσμο,
σοῦ δίνει μὴν εὐχαρίστηση ἐξαιρετικὴ. Θαρ-
ρεῖς πὼς εἶσαι ἓνα ναυάγιο καὶ σώζεσαι.
Ἕνας σὲ φυλακὴ κλεισμένος κ' ἐλευθε-
ρώνεσαι. Ἕνας χαμένος ἀπ' τὸν κόσμο.
Κι' ἔξαφνα, νά! Παρουσιάζεται ξανά μπρο-
στά σου αὐτὸς ὁ κόσμος. Μὰ ὄχι ὅπως τὸν
ἔξερες, ὅπως ἦτανε πρὶν, προτοῦ μπεῖς
στὸ βαπόρι. Ὅχι ὁ ἴδιος, ἓνας ἄλλος. Ἕνας
καινούριος κόσμος, μαγεμένος. Καὶ τότε
θαρρεῖς, ξέρεις τί; Πὼς αὐτοὶ πού σὲ πε-
ριμένουν στὴν προκυμαία — ξένοι, κατάξε-
νοι — εἶναι φίλοι καὶ γνωστοί σου. Οἱ σπι-
τικοί σου. Τὸ πᾶν! Εἶναι ἡ ζωὴ τῆς πόλης
πού παρουσιάζεται μπροστά σου. Τοῦ λι-
μανιοῦ. Τῆς φασαρίας. Ἡ ζωὴ πού κυλά.
Εἶναι ἡ στεριά πού θέλεις νὰ πατήσεις.

Τὰ πράματα ἦρθαν ἀνάποδα, ὅμως.
Τὰ κατάφερε ὁ Πιστρῆς στὸ βίνται, σβελ-
τάδα ἔδειχνε παντοῦ. Τῶστροβε ὅσο μπο-
ροῦσε ἄμα ἦτανε καμὰ βαρειὰ δουλιά,
κουβότανε πότε πίσω ἀπὸ τὴν καμινάδα,
πότε ἀνάμεσα στὰ φουγάρα, — ἔμαθε τὰ τερ-
τίκια, βλέπεις, — πότε στὴν πλώρη, ἀκολου-
θώντας, μαζί μὲ τοὺς συντρόφους του, τὴν
ἀρχὴ τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς παθητικῆς ἀντί-
στασης.

Μὰ σφίξανε τώρα τὰ πράματα. Ὅταν
φύγανε ἀπὸ τὴ Σταμπούλ, εἶχανε πέντε
τιμονιέρηδες μέσα στὸ καράβι, κ' ἓνας ὁ
Πιστρῆς, ἔξη. Ἐπρεπε νὰ πεθάνουν δυὸ,
νὰ φύγουν, ἢ νὰ λιποταχτήσουν, γιὰ νὰ
ρθεῖ ἡ σειρὰ τοῦ Πιστρῆ. Ὡς τὰ τότες, εἶχε
καιρό.

Τὸ τότες αὐτὸ ἔγινε τώρα.

Σήμερα.

Ἀπόψε.

Τὸ βράδυ στίς ὀχτώ, ἔπρεπε νὰ φύγει
τὸ «Μίνα Χόρν» ἀπὸ τὸ μουργιο τῆς
Τραπεζούντας. Οἱ ἔξη τιμονιέρηδες γινήμα-
νε τρεῖς. Δυὸ τὸ σκάσανε, ἓνας ἀρρώστη-
σε. Ὁ Πιστρῆς πῆρε τὴν προειδοποίηση.

Νύχτα, δώδεκα μὲ τέσσερις, εἶχε βύρδεια.
— Τραμουντάνα, Γραῖο, Λεβάντε, Σι-
ρόκο, Ὁστρια, Γαρμπί, Μπουνέντε, Μαῖ-
στρο.

— Ἄλλη μὰ φορά!

— Τραμουντάνα, Γραῖο...

— Γραῖο! Ὁχι Γραῖο. Γραῖ-γο!

— ... Γραῖο, Λεβάντε, Σιρόκο, Ὁ-
στρια, Γαρμπί, Μπουνέντε Μαῖστρο.

Τὰ λέγανε μαζί. Οἱ δυὸ τους. Ὁ λο-
στρόμος ὁ Μάκρας, ἓνας ψημένος ναυτι-
κός, ψηλὸς σὰ λέλενας, κ' αὐτός, ὁ Γιάν-
νης ὁ Πιστρῆς. Πάνω στὴ γέφυρα, ὁ Πι-
στρῆς μὲ τὸ πανί, τάχα πὼς ἔτριβε τοὺς
μπρούτζους τοῦ μπούσουλα, κ' ὁ λοστρό-
μος πὼς ταξιδετοῦσε τὰ σινιάλα τάχα.

— Λέγε τώρα, τοῦπε ὁ λοστρόμος. Ρί-
χνε καὶ μὰ ματιὰ στὸ μπούσουλα. Ἐκεῖ-
νο τὸ μεγάλο μὲ τὰ μπεχλεμπιδία καὶ τὴ
γραμμὴ εἶναι ἡ Τραμουντάνα. Τὸ θεμέλιο.
Ἀπ' αὐτὸ θὰ κανετάρεις τί γίνεται. Ὑ-
στερα ὁ Γραῖος. Καὶ παρακάτω ἡ Ὁστρια,
ἡ κλαψού.

Τάκανε μὰ, δυὸ, ἀπόξω κ' ἀνακατωτά,
χῦμα. Κουάρτα καὶ κουαρτίγια θὰ τὰ μά-
θαινε ὄλα ὁ Πιστρῆς, ἂν δὲν ἀκουγότανε
ἡ βαρειὰ περπατησιὰ τοῦ δεύτερου Καπε-
τάνιου, τοῦ Βούιβεκ, ὅπως ἦτανε τὸ παρα-
τσούκι του.

— Τρίβε τὸ μπρούτζο, τρίβε! φώναξε
πνιχτὰ ὁ λοστρόμος.

Ὁ Πιστρῆς δὲν ἔλεγε ὄχι. Νὰ τρίβει
μπρούτζο. Μὰ τρίβει ὅσο θέλεις μπρού-
τζο, μὰ νὰ ρίχνει καὶ καμὰ ματιὰ στὸ μυ-
στήριο. Στὸ μπούσουλα μὲ τὰ σημάδια καὶ
τὰ παρασημάδια του. Τὰ πράματα βιάζα-
νε. Τὸ καράβι ἔφρευε τὴ νύχτα. Σὲ λίγο
ὁ Πιστρῆς θάπρεπε νὰ πιάσει βάρδεια τι-
μονιέρης.

— Ἐλα, μωρὲ Μάκρας! Πὼς θὰ κανο-
νίσουμε γραμμὴ;

Ἡ σιλουέτα τοῦ Βούιβεκ δὲ φαινότανε
ποῦθενά.

— Πάλι τὰ ἴδια; Δὲ σοῦ εἶπα πὼς ὅταν
τὸ καράβι εἶναι στὸ λιμάνι, δὲ μπορεῖς νὰ
κανονίσεις γραμμὴ;

— Καλά. Πὼς θὰ γίνει;

— Τί πὼς θὰ γίνει; Ἀφοῦ δὲν εἶστε
ναῦτες, τί ἀνακατεύεστε μωρὲ; Τί φητώ-
νετε ἐκεῖ πού δὲ σὰς σπέρνουν;

Ὁ λοστρόμος ἔλεγε τὰ σωστά. Ὁ Πιστρῆς

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΩΝ «ΝΕΩΝ».

Σ. ΛΕΙΩΤΗΣ

ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

ὁ Γιάννης μήτε τιμονιέρης ἦτανε, μήτε ναύτης. Ἦτανε ἕνας ἀπλὸς ἀνθρώπος. Ἐνα μὴδὲν μέσα στὶς χιλιάδες καὶ στὰ ἑκατομύρια τῶν μὴδὲν ποὺ κυκλοφοροῦνε στὸν κόσμον. Βρέθηκε στὸ καράβι γιατί... Γιατί, ἀλήθεια, βρέθηκε στὸ καράβι; Τί γύρευε αὐτὸς ἐδῶ; Ὁ Πιστρὴς ἀρχισε νὰ τὰ μπερδεύει. Ναι, ναι. Τοῦ φαινότανε θυσία μεγάλη, σκληρή, ν' ἀφήσει τὰ κόκαλά του στὸ Τσανάκ Καλὲ ἢ στὸ Ἰράκ. Ἄς ἦτανε μὰ θυσία γιὰ τὸ «γενικὸ καλὸ», ὅπως λέγανε. Ὁ Σουλτάνος Μεχμέτ εἶχε τόσα καὶ τόσα νεφέρια. Τί τὸν ἤθελε τὸ Γιάννη; Προκοπή θ' ἄβλεπε ἀπ' αὐτόν; Ἀνώφελη θυσία.

Πάνω στὴ γέφυρα γυρνοῦσε ὁ Πιστρὴς σὰ ζαλισμένη κότα. Κάθε ποὺ ἀπλωνε νὰ δέσει τὸ σκουινὶ τῆς τέντας—προετοιμασίες γιὰ τὸ βραδυνὸ ταξίδι—κοίταγε τὸ πέλαγος

μὲ μὴν ἀνησυχία φοβερή, σὰ γεωργὸς τὸ χωράφι του, ποὺ θέλει νὰ τὸ ὀργώσει μὰ φροβᾶται τὸν καιρὸ. Τοῦ ἐρχότανε νὰ φωνάξει ὄλους τοὺς ἀγέρηδες μὲ τὰ ὀνόματά τους. Μιὰ, δυὸ καὶ τρεῖς φορές. Νὰ συνεννοηθεῖ μαζί τους. Νὰ κάνουνε μιὰ συμφωνία. Ἄν μπορούσε νὰ γίνει: Ὁ Γιάννης νά-ναι στὸ τιμόνι νὰ κουνᾷ μὲ τὸ δαχτυλάκι του τὴ ρόδα, καὶ τὸ βαπόρι νὰ πηγαίνει γραμμὴ, χωρὶς ὁ Πιστρὴς νὰ νοιάζεται ποῦ καὶ πῶς θὰ πάει. Νάσαι, σὰ νὰ ποῦμε, οἱ ἀγέρηδες τιμονιέρηδες τοῦ βαποριοῦ. Κι' ἅμα ἔρθει ἡ ὥρα, νὰ βιάλουμε γραμμὴ γιὰ τὸ Βατούμι καὶ νὰ ποῦνε στὸν Πιστρή.

— Τραμουντάνα, κουίρτο, Γραῖγο!

Νὰ παρουσιαστῆ ὁ Γραῖγος μαζί μὲ τὴν Τραμουντάνα καὶ νὰ τραβήξουνε τὸ βαπόρι στὸ Βατούμι.

«Δώδεκα μὲ τέσσερις». Δηλαδή μετὰ ὀχτὼ ὥρες.

* * *

Ἄγκομαχοῦσανε οἱ μηχανὲς ἀπὸ ἀνυπομονησία. Δυνατὰ σφυρίγματα στὴν κουβέρτα κανονίζανε τὶς τελευταῖες προσταγές. Ὁ ἕνας πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλο, οἱ ναῦτες, ἄλλοι στὴν πλώρη, ἄλλοι στὴν πρύμνη, τραβούσανε ρυθμικὰ πάνω στὴν κουβέρτα τοὺς μεγάλους τελέντους κάρβους, ἐνῶ ἄλλοι τοὺς κουλουριάζανε στὴ θέση τους. Πυκνὸς καπνὸς ἔβγαινε ἀπὸ τὸ μεγάλο φουγιόρο τοῦ «Μίνα Χόρν». Ὅλα τὰ φῶτα ἀναμένα, ὁ Βούιβεκ στὴν πλώρη, κι' ὁ λοστρόμος ὁ Μάικρας πρῆμα, κατιπριμα. Ἐνα τσοῦρμο βιράρει καὶ ταξιθετεῖ τὴ σκάλα. Ἄλλοι ρίχνουνε τοὺς μουσαμάδες σ' ἄμπανοσκεπιάσματα.

— Βίρα ἄγκορα!

Ὁ Βούιβεκ δίνει τὸ πρόσταγμα.

Ὁ δυνατὸς ἀτμὸς τῆς μηχανῆς παλεύει μὲ τοὺς βαρνοὺς κρῖκους τῆς ἀλυσίδας, καὶ κάθε γύρισμα τῆς γρενάγιας εἶναι κι' ἕνα δυνατὸ ξεφύσημα τοῦ θεριοῦ ποὺ ἀγκομα-

χᾶ. Ἐνας-ἕνας οἱ κρῖκοι τῆς ἀλυσίδας, λασπωμένοι ἀπὸ τὸν ἄμμο τοῦ πυθμένα, μπλέκονται μέσα στὰ δόντια τῆς γρενάγιας καὶ κυνηγᾶνε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, κάτω βαθειὰ στὴν πλώρη τοῦ βαποριοῦ, ἐκεῖ ποὺ κατασταλάζουν. Ἡ κίνηση αὐτὴ τραντάζει συθέμελα ὀλόκληρο τὸ βαπόρι, ἐνῶ οἱ καπνοὶ βγαίνουνε ἀπὸ τὸ φουγιόρο σὰ σύνεφρα πηχτά. Τὸ «Μίνα Χόρν» τρέμει τώρα ἀπὸ τὴν ἐντατικὴ κίνηση τῶν μηχανῶν. Θυροεῖς πῶς ἔχει πυρετό. Τὸν πυρετὸ τοῦ ταξιδιοῦ.

Στὴν πλώρη ἢ στὴν πρύμνη, ὁ Γιάννης ὁ Πιστρὴς, μὲ τὸ νοῦ του πάντα στὸν μπούσουλα καὶ τοὺς ἀγέρηδες, τρέχει δειλιασμένος, σασισμένος, χαμένος. Τί θὰ γίνει στὶς δώδεκα; Στὶς δώδεκα σὰ θὰ πιάσει βάρδεια στὸ τιμόνι;

* * *

Τὸ βαπόρι «Μίνα Χόρν» εἶχε ἀφήσει τὸ λιμάνι τῆς Τραπεζούντας ἐδῶ καὶ κάμποση ὥρα. Χάθηκε πὰ ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα ἡ ἀνατολίτικη βρωμούπολη μὲ τὰ θεαματικὰ σπῆτια. Ἐνα δυνατὸ φεγγάρι σκέπαζε τὰ τρεμουλιαστά της φῶτα. Σὲ λίγο δὲν ἔβλεπες παρὰ κάτι τὸ σκιερό. Τὰ βουνὰ τῆς Ριζούντας, πανύψηλα, πελώρια βουνά, τί κοντινὰ ποῦ φαινότανε! Νόμιζες πῶς θὰ πέσουν πάνω στὸ βαπόρι. Πῶς θὰ τὸ συντριβουν. Ὁ κρότος τῶν μηχανῶν καὶ τῶν καζανιῶν οἱ στεναγμοὶ ἀντιλαλούσανε στὴν παραλία, χτυπούσανε τὶς πλαγιὲς τῶν βουνῶν καὶ ξαναγύριζαν πίσω, ἔτσι, ποὺ πιστευες πῶς κάποιον ἄλλο βαπόρι περνοῦσε κοντὰ ἀπὸ τὸ «Μίνα Χόρν». Ὅταν ὁμως γυρνοῦσε ἀπὸ τὸ ἄλλο πλάι, μαῦρο καὶ μακρὸ πέλαγος, ἕνα ἀπέραντο πέλαγος σοῦ παρουσιαζότανε. Σ' ἔπιανε τρόμος νὰ τὸ βλέπεις. Μήτε στεριὰ φαινόταν ἀπὸ κεῖ, μήτε βουνά.

Ρυθμικὰ ἀκούγονταν τώρα οἱ μηχανὲς τοῦ «Μίνα Χόρν». Ρυθμικὰ ἀντηχοῦσαν, σὰ χτύπος ρολοιοῦ, στὴν ἀπέραντη γαλήνη ἐκείνης τῆς νύχτας.

Στὴν κουβέρτα, ὁ Γιάννης ὁ Πιστρὴς, μονάχος. Πότε περπατοῦσε, πότε κοιτοῦσε τὶς ἀυλάκωσες ποὺ ἄφηνε φεύγοντας ὁ πελώριος ἔλικας τοῦ πλοίου. Πότε χανότανε στὸ διάδρομο τῶν μηχανῶν, πότε τρύπωνε σὲ καμιὰ γωνίτσα τῆς κουβέρτας, κοντὰ στὸ φῶς. Ἦθελε νὰ ρίξει μιὰ ματιὰ, ἀκόμα μιὰ ματιὰ στὴ διαίρεση τοῦ μπούσουλα.

— Τραμουντάνα, Γραῖγο, Λεβάντε...

Τ' ὀλοστρόγγυλο φεγγάρι φώτιζε δυνατὰ τὴ θάλασσα. Τὴ χούσωνε. Στὴν πρύμνη, ὁ πελώριος ἔλικας τῆς ἔριχνε τὰ φτερά του πανωτὰ καὶ μὲ γρηγοράδα. Τὴν τεμάχιζε, τὴν ξέσκιζε. Σὲ κάθε γυρισιά, τὴν πετοῦσε χλιοκοματιασμένη ψηλά στὸν ἀγέρα. Ἡ σελήνη φώτιζε τὰ κομάτια, καθῶς πέφτανε βροχή, σμαραγδένια βροχή, στὸ νερό, καὶ σβύνανε. Ἦταν μιὰ φωταφία χρωματισμένη, χτυπητή. Στὴν πλώρη, ἡ θάλασσα κοβότανε στὰ δυὸ. Κι' ὅπως ἦτανε γαλήνη, ἔμοιαζε σὰ χωράφι ποὺ τὸ ὀργώνει ἀτσαλένιο μηχανικὸ γύ. Ὅγκοι νεροῦ, ἄσπροι καὶ χουσοί, ἀπλωνότανε δε-

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΩΝ «ΝΕΩΝ».

Γ.-Γ. ΔΗΜΟΣ

ξιά κι' ἀριστερά. Ἀνοίγανε, ὅσο προχωροῦσε τὸ καράβι, ἀφήνοντας ἕνα σιγανὸν ἤχο. Τὸν ἤχο τοῦ βιαστικοῦ νεροῦ ποὺ κυλᾷ στὸ μῦλο. Ἐλεγε πὼς τὸ βαπόρι εἶχε νὰ πιᾶσει τοὺς ὄγκους τῆς θάλασσας ποὺ βγαίνανε μέσ' ἀπὸ τὰ ἴδια της τὰ στήθια.

Ἀπορροφούσανε, καμιὰ φορὰ, οἱ εἰκόνες αὐτὲς τὸ Γιάννη. Τὸν κάνανε νὰ ξεχνᾷ καὶ τὸ μπούσουλα καὶ τοὺς ἀγέηδες. Μὰ νά. Τὸ καμπανάκι τῆς γέφυρας χτυπᾷ.

— Ντιάν, ντιάν, ντιάν, ντιάν . . .

Κάθε χτύπημα, κάθε καμπανιά, κι' ἕνας χτύπος τῆς καρδιάς του. Καὶ μιὰ σφυριὰ στὸ ζαλισμένο του μυαλό. Μὰ πρέπει νὰ προχωρήσει, ὥστόσο. Κάποιος ἄλλος τιμονιέρης ὑπάρχει ἐκεῖ πάνω, ποὺ τὸν περιμένει. Ὁ Ἰμπραήμ. Ὁ Ἰμπραήμ μὲ τὰ χοντρά χεῖλια καὶ τὸ κατὰστικτο μοῦτρο, δὲ βλέπει τὴν ὥρα ν' ἀλλάξει ἢ βάρδεια του.

Ὁ Πιστρῆς ἀνεβαίνει σὰ γατάκι τὶς σκάλες. Ἀνεβαίνει σιγανά, κρυφά, μὲ προφύλαξη καὶ δειλία. Τὰ τρεμουλιαστά του χέρια πέρνονε τὴ ρόδα ἀπὸ τὰ χοντρόχερα τοῦ Ἰμπραήμ.

— Γραῖγο, κουάρτο, τρία κουαρτίνια, λεβάντε. Γραμμὴ!

— Γραῖγο, κουάρτο, τρία κουαρτίνια, λεβάντε. Γραμμὴ! ἀπαντᾷ ὁ Πιστρῆς καὶ τὸ μυαλό του σκοτίζεται. Ἡ καρδιά χτυπᾷ ἀνάπατα, τὰ πόδια τρέμουν.

Ὅτι ὑπάρχει στὸ βαπόρι, εἶναι τώρα στὰ χέρια του. Ὅλο τὸ πλοῦμένο. Ἐνα δαχτυλάκι δεξιότερα σὲ ὥρα πορείας, πορσεῖ νὰ γίνονε θρύψαλα τὰ πάντα. Νὰ βουλιάξει τὸ βαπόρι, νὰ πνιγοῦνε ὅλοι τους. Εἶναι τάχα δύσκολο νὰ γίνει αὐτό; Μόλις πέρασαν δυὸ λεπτά ποὺ παράλαβε ἀπὸ τὸν Ἰμπραήμ καὶ ἡ βελόνα δὲ στέκεται πιά ἐκεῖ ποὺ στεκότανε πρὶν. Τοῦρξε-ται ν' ἀφήσει τὴ ρόδα καὶ νὰ πιᾶσει τὴ βελόνα. Νὰ τὴ σταματήσει. Νὰ τὴ βάλει ἐκεῖ ποὺ εἶχανε.

— Γραῖγο, κουάρτο, τρία κουαρτίνια, λεβάντε.

Ἐκεῖ. Νὰ σταθεῖ ἐκεῖ!

Ἡ ἰδέα πὼς κυβερνᾷ ἕνα βαπόρι πελώριο, νύχτα, μεσάνυχτα, σὲ ἀγνωστες θάλασσες, αὐτὴ ἡ ἰδέα, πὼς εἶναι στὸ χέρι του ἡ ζωὴ τῶσων ἀνθρώπων, ἡ ἀγωνία αὐτῆ, νὰ βλέπει τὴ βελόνα νὰ γυρνᾷ χωρὶς νὰ

μπορεῖ νὰ τὴ σταματήσει ἐκεῖ ποὺ πρέπει, αὐτὴ ἡ ἀγωνία, τοῦ δημιουργοῦσανε μέσα του μιὰ κατὰστικση περιεργη.

Πότε μὲ τὴ βελόνα καὶ πότε μὲ τὸ μπούσουλα, πότε μὲ τὴ ρόδα καὶ πότε μὲ τὸ δείκτη τοῦ τιμονιοῦ, ὁ Γιάννης ὁ Πιστρῆς βρισκότανε σὲ μιὰν ἀέναη κίλη μ' ὅλ' αὐτὰ τὰ ἄψυχα πράγματα ποὺ εἶχε γύρω του. Αὐτὰ τὰ πράγματα τὰ τόσο ζωντανά, ποὺ εἶχανε ἔρθει σὲ μυστικὴ συνεννόηση μετὰ ξύ τους.

— Δεξιὰ! Ἄλὰ μπάντα, δεξιὰ! Σκελί!

Ἦτανε ἡ φωνὴ τοῦ Μάικρα, μέσ' ἀπὸ τὸ σκοτιάδι τῆς γέφυρας.

Δεξιὰ, ἀλὰ μπάντα, ὅλο δεξιὰ. Μὰ εἶχε λοιπὸν τόσο πολὺ χάσει τὴν πορεία; Τόσο μεγάλη ἦτανε ἡ διαφορὰ, τόσο κλίση ἔκανε ἐκεῖνο τὸ πελώριο καράβι καὶ δὲν τὴν κατάλαβε ὁ Πιστρῆς; Γυρνοῦσε τὴ ρόδα μηχανικά, νευρικά. Δεξιὰ, ὅλο δεξιὰ. Ἡ ταραχὴ του κρυβότανε στὸ σκοτιάδι, μὰ τὸ φῶς τῶν φαναριῶν ποὺ φωτίζανε τὸ μπούσουλα, κρόδινε στὸν καθέναν διὰ μᾶτια γουρλωμένα ποὺ κοιτοῦσαν ἀνήσυχτα τὴν πυξίδα.

Σὰ νὰ γυρνᾷ τώρα ἡ βελόνα, κι' ὄχι τὸ βαπόρι. Ἀργά, ράθυμα, προχωρεῖ ὁ μαγνήτης στὸ σημεῖο ποὺ θέλει ὁ τιμονιέρης. Ἀκατανίκητη δύναμη τὴν τραβά πρὸς τ' ἀριστερά, ἐνῶ τὸ πλοῖο βογκᾷ, σπρώχνεται στὰ δεξιὰ, ὀλόσωμο, μονοκόμματο.

Νά! Εἶναι σιτὴν πραγματικὴ γραμμὴ τώρα. Μὰ γὰ πόσο; Ἐνα δευτερόλεπτο, καὶ τὸ πλοῖο κλίνει ἐξακολουθητικὰ δεξιὰ, σὰν τ' ἄλογο ποὺ ἀντὶ νὰ προχωρήσει, γυρνᾷ γύρω στὸν καβαλάρη του.

Τι θὰ γίνει; Πῶς θὰ γυρίσει τὸ καράβι στὸ σωστὸ δρόμο;

Ὁ λοστρόμος ὁ Μάικρας περπατεῖ στὴ γέφυρα μὲ βήματα νευρικά.

— Βρὲ σὺ, ποῦ βρῖσκεσαι; Δὲν κοιτᾷς τὸ μπούσουλα; Δὲν κάνεις λίγο ἀριστερά; Δὲ βλέπεις πὼς σὲ καβαλλίκεψε;

Ἀριστερά. Νά. Νὰ κάνει ἀριστερά. Γρήγορα μάλιστα. Νὰ γυρίσει τὴ ρόδα σὰν ἀστραπή. Νὰ κάνει ὅ,τι θέλει ὁ Μάικρας. Φτάνει νὰ μὴ ξεπνήσει ὁ Γερμανός.

Ἡ ἴδια ἱστορία ἀπὸ τὴν ἀνάποδη. Βαπόρι καὶ βελόνα σὲ μιὰν ἀσυμφιλίωτη διάσταση. Δεξιὰ τὸ πλοῖο, ἀριστερά ἡ βελόνα. Ἀριστερά τὸ πλοῖο, δεξιὰ ἡ βελόνα. Ὁ

φῶς κυριεύει τὸν Πιστρῆ. Τὰ μάτια θαλῶνουν. Τὰ γόνατα λυγίζουν. Τὸ πᾶν χάνεται ἀπὸ προστά του. Καὶ κουάρτο καὶ κουαρτίνια καὶ μπούσουλας καὶ καράβι. Μιὰ μεγάλη, ἀθλακωτὴ, φιδίαια γραμμὴ, δείχνει στὴ θάλασσα αὐτὸ τὸ πάλεμα, αὐτὸ κυνηγητό.

Περπατησιὲς στὴ σκάλα! Τέλειωσε! Κάποιος ἔρχεται βιαστικὰ πρὸς τὸ μέρος τοῦ

Πιστρῆ. Ἐνα χέρι ἀτσιλένιο, ἕνα σιδερένιο, ναυτικὸ χέρι τὸν ἀρπάζει ἀπὸ τὸ γιανὰ ξεκολλοῦν τὰ δάχτυλά του ἀπὸ τὴ ρόδα τοῦ τιμονιοῦ, σέρνεται χωρὶς ἀντίσταση καμιὰ ὡς τὴ γέφυρα.

— Φερφλούχι!

Μιὰ γερὴ κλωτσιὰ στὰ πλευρά, κι' ὁ Πιστρῆς γκρεμίζεται ἀπὸ τὴ σιδερένια σκάλα.

ΙΡΣΙΜ

ΦΩΣ

Ἀνία, ἀνία βαρειά, ὅλες οἱ ὥρες
ὀποῦ περνᾷω μακριά σου, λατρευτή,
τὸ γρασίδι, τὰ λούλουδα, οἱ ὀπῶρες
ποὺ χαίρομαι μακριά σου, εἶναι σωστή

ἀγωνία καὶ θλίψη καὶ καημός.
Μακριά σου σβεῖ τὸ μέγα κέρδος ὅπου
ὁ ἰσόρροπος χαρίζει γλυκασμὸς
στὴν ἀνοιχτὴ σοφὴ καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου.

Μακριά σου, ἄδρον ἀνέσπερο ἐσὺ φῶς,
στέκομαι ἀπόκληρος καὶ στερημένος
ἀπὸ κάθε χαρὰν ἢ πίκρα καὶ ὡς
πανὶ σὲ νηνεμία καθηλώμενος.

Μὰ ὡς σὲ συντόχω ἀνοίγεται ἡ καρδιά μου
ἀπλά, καὶ μέσ' στὸ νοῦ μιὰ ἀναλαμπὴ
σκιρτάει, καὶ ὡς σὲ κλείσει ἡ ἀγκυλιά μου
ὁ λόγος πιά δὲν ἔχει τί νὰ πεῖ.

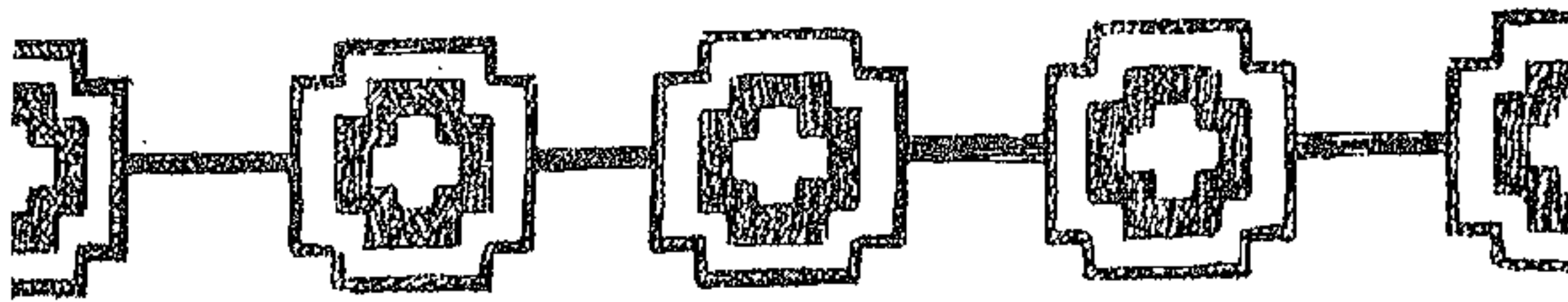
Καὶ ὡς ἀνοιχτῶ στὸ μέγα μονοπάτι
τοῦ ἔρωτα, πλάι στὴ σάρκα σου, ὦ καλή,
τοῦ λειβαδιοῦ τ' ἀπλά πράσινα πλάτη,
τὸ ἄρωμα τῶν ἀνθῶν, καὶ ἡ ἀπαλὴ

τῆς ὀπῶρας ἀφή, παίρνουν τὴν κλέρμα
ποὺ τοὺς ἀρμόζει δόξα στὴ ματιὰ
τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ νοῦ ὑψῶνω τὰ χέρια,
σὰ θυσιαστήρια εὐγνώμονη φωτιά,

πρὸς τὸ λαμπρὸ ποὺ ἀγάλλεται φεγγάρι,
μέσ' στὰ γαλάζια πλάτη τ' οὐρανοῦ,
καὶ σὰν ἀνθρώπος, λέω πὼς τέτοια χάρη
δὲν ἔδωθεμε ἄλλουνοῦ.

ΝΙΚΟΣ ΠΡΟΕΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΗ

ΦΛΑΝΤΡΩ

ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΜΕΡΗ ΤΕΣΣΕΡΑ (*)

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΦΛΑΝΤΡΩ	Μαρίκα Κομπούλη
ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ, ψυχοκόρη της	Γεωργία Βασιλειάδου
ΜΥΡΤΩ, κόρη της από δεύτερο γάμο	Άγγελική Κοτούλη
ΛΕΓΤΕΡΗΣ ΖΑΤΟΥΡΗΣ	Θυμέλης
ΧΡΥΣΩ, κόρη της Φλαντρώς από πρώτο γάμο	Φωτεινή Λαύη
ΝΟΨΗΣ ΣΕΡΑΡΗΣ	Γ. Αποστολίδης
ΕΝΑ ΠΑΙΔΙ	

ΠΡΩΤΟΙ ΗΘΟΠΟΙΟΙ

Μαρίκα Κομπούλη
Γεωργία Βασιλειάδου
Άγγελική Κοτούλη
Θυμέλης
Φωτεινή Λαύη
Γ. Αποστολίδης

Παίχτηκε για πρώτη φορά στο Θέατρο Κομπούλη, το καλοκαίρι του 1925

ΠΡΑΞΗ Α'

[Η σκηνή παριστάνει τραπεζαρία χωριοῦ πλούσιας οἰκογένειας. Στὸ βάθος, μεγάλο παράθυρο ἀπ' ὅπου φαίνεται τὸ φόντο τοῦ δάσους. Κάτω ἀπ' τὸ παράθυρο, κατὰ μῆκος τοῦ βάρους, σοφᾶς μὲ ἄσπρα καλύμματα καὶ μαξιλάρια πὸν δίνουν τὸ χωριάτικο χρώμα. Πόρτα ἀριστερά, πὸν ἔρχεται ἀπ' τὸ χαγιάτι. Στὸ βάθος δεξιά, πόρτα ἀνοιχτὴ ἀπ' ὅπου φαίνεται τὸ δωμάτιο τῆς Φλαντρώς, τὸ κρεββάτι καὶ τὸ εἰκονοστάσιο. Πόρτα δεξιά στὸ πρῶτο πλάνο, πὸν πᾶει στὸ δωμάτιο τῆς Μυρτῶς. Τραπέζι στὴ μέση, καρέκλες, οκαμινιά, μπουφές καὶ κονσόλα μὲ καθρέφτη.]

Μόλις ἀνοίγει ἡ σκηνή, ἔρχεται ἀπ' τὴν κάμαρά της ἡ Φλαντρώ μὲ διάφορα φτιάσματα στὰ χέρια της καὶ φτιάχνεται στὸν καθρέφτη τῆς τραπεζαρίας. Ἐκείνη τὴν ὥρα ἀκούγονται καμπάνες, ἀφίνει ἀμέσως τὸ φτιάξιμο, πέφτει καὶ προσκυνᾷ καὶ κάνει τὸ σταυρὸ της. Οἱ καμπάνες παύουν, ξαναπηγαίνει στὸν καθρέφτη. Σὲ λίγο ἀνοίγει ἡ ἀριστερὴ πόρτα καὶ μπαίνει μὲ ὀρμὴ ἡ Γαρουφαλιά. Ἡ Φλαντρώ, τρομαγμένη, κρύβει τὰ μπουκαλάκια.]

Γαρουφαλιά. — Κυρά!.. Κυρά!..

Φλαντρώ. — "Α!..

Γαρουφαλιά. — Καλέ, τρώμαξες; ἐγὼ εἶμαι...

Φλαντρώ. — Ἐσύ, βέβαια, ποῖος ἄλλος; Μπαλνεις πάντα δίχως νὰ σὲ περιμένει κανεὶς.

Γαρουφαλιά. — Μπᾶς καὶ θέλεις νὰ φέρσω κουδουνάκια καὶ νὰ σὲ εἰδοποιῶ ἀπὸ μακριά; Ἴνγκι... ἴνγκι... ἴνγκι... ἴνγκι...

Φλαντρώ. — Ὅριστε γλῶσσα!.. πάλι πιωμένη θὰ εἶσαι. Δὲ στὸ εἶπα νὰ μὴ τὸ βάλεις πιά στὸ στόμα σου;

Γαρουφαλιά, πᾶει κοντὰ της καὶ τὴ χαϊδεύει. — "Α πόσο μ' ἀγαπᾶς, πόσο φροντίζεις γιὰ μένα, καλή μου κυρά!

Φλαντρώ. — Κάτω τὰ ξερά σου! "Αν νομίζεις πὸς τὸ κάνω γιατί μὲ νοιάζει γιὰ σένα; Ἴ μοῦ θυμίζεις μ' αὐτὰ σου τὰ φερσίματα...

Γαρουφαλιά. — Ἴδὸν ἀφέντη, ἔ;.. μικρὴ ἦμουν, μὰ ἀκόμα θυμῶμαι σὰ νᾶταν σήμερα... Σὰν ἔρχόταν πιωμένος, πὼ πὼ, λαχτάρεις! ἔπρεπε ὄλοι νὰ κρυφτοῦμε μὴ μᾶς ἀργάσει τὸ τομάρι!.. Ὁ Θεὸς ν' ἀναπάψη τὴν ψυχὴ του.

Φλαντρώ. — Δὲ σεβόταν οὔτε μένα, τὴ γυναῖκα του, τὴν ἀρχόντισσα... (Σπρώχνει τὴ Γαρουφαλιά). Ἰκρεμίσου ἀπὸ δῶ, βρωμᾶς ρακί... Θαρρῶ πὸς ἔρχεται ἡ πνοή του ἀπὸ τὸν κάτω κόσμο...

Γαρουφαλιά. — Μὰ σοῦ φέρνω μαντάτα, μάντεψε σὰ μπορεῖς...

Φλαντρώ. — Ἐλα, λέγε ὅ,τι ἔχεις νὰ πῆς γλήγορα, καί... μακριά... (Τῆς κάνει σημάδι ν' ἀπομακρυνθῆ).

Γαρουφαλιά. — Ἄφησα τὴ Χρῦσω στὴν ἐκκλησιὰ μαζί μὲ τὴ γειτόνισσά μας τὴν κυρὰ Ταρσῆ, καὶ καθὼς πῆρα τὸ δρόμο τρέχοντας γιὰ νάρθω ἐδῶ, μήπως κι' ἄργησα καὶ μὲ θέλεις τίποτα... (Πλησιάζει πάλι καὶ τὴν πιάνει). "Αχ, καλή μου κυρά, χρυσή μου κυρά, πάντα σὲ συλλογίζομαι...

Φλαντρώ, ἀπομακρύνεται. — Ἄστα αὐτὰ, σὲ παρακαλῶ, καὶ μίλα. (Κάθεται).

Γαρουφαλιά. — Μὲ φωνάζει ἀπ' τὸ παραθύρι ἡ Ζαφείρω, τὴν ξέρεις ντέ... ἡ ψυχοκόρη τῆς κυρὰ Μαλάμω.

Φλαντρώ. — Καλά...

Γαρουφαλιά. — Μπαίνω μέσα... ἡ κυρὰ Μαλάμω πάντα ἀκούνητη στὴν πολυθρόνα της, καὶ κοντὰ της ποῖος νομίζεις;

Φλαντρώ. — Ὁ Νότης;

Γαρουφαλιά. — Μὴ φωνάζεις, ἀλλοίμονο!.. (Πηγαίνει, κινεῖται τίς πόρτες καὶ κλείνει τὸ παράθυρο). Ἦρθε κρυφὰ χτὲς τὴ νύχτα ἀπὸ καρσί, μὲ βάρκα, νὰ πᾶρη τὴν εὐχή τῆς μάννας του καὶ νὰ τραθήξῃ γιὰ πιδὸ μακριά.

Φλαντρώ. — Γιὰ πιδὸ μακριά;

Γαρουφαλιά. — Ἴσως γιὰ τὴν Ἀμερικᾶ... ἐκεῖ πὸν καθὼς λένε, βρέχει ὁ Θεὸς τᾶλλαρα, καὶ τὸ μάλαμα φυτρώνει στοὺς δρόμους σὰν τὸ χορτάρι... Ὁ συφοριασμένος, τρεῖς ὥρες τραβοῦσε μοναχὸς κουπί' τὰ χέρια του, νὰ τὸν λυπηθῆς!.. Μὰ, σο!.. μὲ ξόρκισαν νὰ μείνῃ τὸ πράμα συναμεταξύ μας... (Κάθεται σ' ἕνα σιαμινὶ δίπλα στὴ Φλαντρώ). Ἀλλοίμονο καὶ τρισαλλοίμονο ἀν τὸ μάθουν τ' ἀδέρφια καὶ τὰ ξαδέρφια τῆς Ἀρετῆς μὲ τ' ὄνομα... σὲ ἄλλο ἀγύριστο ταξίδι θὰ τὸν στείλουν.

Φλαντρώ. — Κι' ἔτσι τοῦ πρέπει!

Γαρουφαλιά. — Μὴν τὸ λές, κυρά... κρίμας τέτοιο παλληκάρι! κι' ἡ μάννα του τὸν ἔχει μοναχό! Ποῖος τῆς εἶπε αὐτηνῆς νὰ πᾶρη νὰ πέσῃ στὴ θάλασσα;

Φλαντρώ, μὲ λύσσα. — Καὶ πὸς μποροῦσε νὰ ζῆσῃ δίχως τιμὴ; Ἴγν πῆρε στὲ λαϊμὸ του, ὁ πλάνος!

Γαρουφαλιά. — Ἄχα χούχα!.. Μ' ἔν ἦταν νὰ πέφτουν ὄλοι πὸν τιμὴ δὲν ἔχουν στὴ θάλασσα, τότε θὰ ρήμαζε ἡ στεριά, κι' ὁ Θεὸς θὰ φώναζε τὰ ψάρια νὰ μπαῖνε μὲσ' στὶς ἐκκλησιᾶς καὶ νὰ τοῦ ἀνάψουνε κεριά.

Φλαντρώ. — Πάλι ἄρχισες τὰ μωρόλογά σου. Ἴ σὲ πότισαν ἐκεῖ πέρα;

Γαρουφαλιά. — Καὶ μποροῦσα ν' ἀρνηθῶ; Πιές καὶ τοῦτο γιὰ τὸ καλωσόρισες... Καλῶς τὰ δέχτηκες, κυρά μου, ἐβίβα!.. (Σηκώνεται καὶ μιμεῖται τὸ πόσιμο). Νὰ καὶ τὸ δεύτερο, γιὰ τὸ καλῶς σὲ βρήκα... Μὰ ἔχουν οἱ εὐχές τελειωμὸ; Νὰ σὲ χαίρεται ἡ μαννούλα σου... Καὶ μὲ μιὰ καλὴ νύφη... Καὶ πάντα γιομάτο τὸ ποτήρι... Ἐνα ρακί ἀπὸ σταφύλι πὸν τὸ τρύγισαν παρθένες πὸν δὲν πέσαν στὴ θάλασσα γιατί ἔχουν τὸ πέλαο καὶ τὴν τρικυμιὰ στὸ κορμί τους, τρομάρα μου!.. Ὀλων τῶν κοριτσιῶν ἡ λαχτάρεις παλεύουν μέσα μου... Μὰ σὺ, κυρά μου, πάντα εἶσαι ἡ ἡμορφότερη ἀπ' ὄλες, σὰν τὴν τριανταφυλλιά πὸν κάθε χρόνο τὸν Ἀπρίλη καὶ πιδὸ φανταχτερὰ λουλούδια ξεπετάει. (Τὴν πιάνει).

Φλαντρώ, τάχατες πὸς δὲν τῆς ἀρέσει. — Ἐλα, ἔλα τώρα... (Ἀλλάζει ὄψος). Καὶ σκοπεύει, εἶπες, νὰ φύγῃ γιὰ τὴν Ἀμερικῆ;

Γαρουφαλιά, κουνάει καταφατικὰ τὸ κεφάλι της. — Ἦ τόσο μακριὰ νὰ πᾶῃ ὁ φουκαρᾶς!.. Ἐγὼ ἔλεγα νὰ ρχόταν ἐδῶ νὰ κρυβόταν, δὲ θᾶταν καλά;

Φλαντρώ. — Ἐδῶ, στὸ σπίτι μας;

Γαρουφαλιά. — Γιατί ὄχι; Καθὼς εἶναι ἀπόμερο, θὰ μποροῦσε νὰ κρυφτῆ μιὰ χαρά...

Φλαντρώ. — Εἶσαι στὰ καλά σου; Αὐτὸ μᾶς ἔλειπε...

Γαρουφαλιά, κάθεται. — Τελοσπάντων τί εἶναι καὶ τοῦτο τὸ κακὸ σ' αὐτὸ τὸν τόπο; Κοντεύει νὰ ρημάξῃ ἡ χώρα κι' ὄλες οἱ μάννες νὰ μαυροφορέσουν... Χρονῶν φαμελιές στὰ μαχαίρια... Ὁ ἕνας σφάζει τὸν ἄλλο σὰν κοτόπουλο... ὁ ἴδιος γίνεται νόμος, μπόγιας καὶ χάρος... Καὶ τώρα ὁ κλῆρος ἔλαχε στὴ συφοριασμένη τὴν ἀρχόντισσα τῆς Μαλάμω' θέλουι νὰ τῆς ξεκάνουν τὸ μοναχογιό της, Θεὸ μου φύλαγε.

Φλαντρώ. — Ὁ καθέννας ἄς προσέχει... Πὸς στὴ δική μας φαμελιά δὲν ὑπάρχουν

τέτοια; Χρόνια και χρόνια από όλους τιμημένη και αγαπημένη.

Γαρουφαλιά, σά νά κομπιάζω. — Δηλαδή... έσεις με άλλους δέν τάχατε, μά συναμεταξύ σας...

Φλαντρώ, σηκώνεται. — Τι θέλεις νά πής;

Γαρουφαλιά, σηκώνεται και τραβιέται από κοντά της. — Μή θυμώνεις, κυρά, τ'ακουσα... μπορεί νά είναι και λόγια... πώς κάποια παλιά δική σας έσφαξε τήν κόρη της γιατί...

Φλαντρώ, τή διακόπτει απότομα. — Λόγια του δρόμου, παραμύθια!

Γαρουφαλιά. — Νά με συμπαθάς, έτσι ακουσα, έτσι λέω. Και πώς μαγειρεύε το κρέας της για νά τ'όσση...

Φλαντρώ, διακόπτει με επιβολή και χτυπάει το πόδι της. — Σώπα!

Γαρουφαλιά, μαζεύεται. — Καλά, αφού τ'όσση, δε μιλάω... (Κάθεται μαζεμένη στο σκαμνί).

Φλαντρώ, σέ λίγο τήν πλησιάζει. — Και κείνη ή άμυαλη ή κόρη μου ή Μυρτώ... (σά νά περιμένω απάντηση, ή Γαρουφαλιά δμως δέ μιλάει)... ή, ή Μυρτώ, δε μιλάς;

Γαρουφαλιά. — Τι θέλεις νά πής; Δέν απεικάζω.

Φλαντρώ. — Λές νάχουν προχωρήσει πολύ οι δύο τους!

Γαρουφαλιά. — Δέ σέ νιώθω...

Φλαντρώ. — Μήν κάνεις τώρα τήν ανήξερη! Έσ'ό μου τάκες τις πράλλες... "Ελα, μίλα, λέγε ό,τι ξέρεις... (Σηκώνεται).

Γαρουφαλιά. — Έγώ δε σου είπα τίποτα, γιατί δέν ξέρω τίποτα! δε θά θυμάσαι καλά, κυρά μου, χρυσή μου κυρά...

Φλαντρώ, τή σπρώχνει μακριά. — "Ε, άπιστο σκυλί! Τ'ρώς τ'ό φωμί μου τζάμπα και πίσω μου σκάθεις τ'ό λάκκο... Θέλεις τώρα νά τή σκεπάσεις, ή;

Γαρουφαλιά. — Και γιατί νά τή σκεπάσω; Λές νά τήν πονάω περισσότερο άπ' ό,τι πονάω έσένα;

Φλαντρώ. — "Ετσι φαίνεται...

Γαρουφαλιά. — Και γιατί; "Αδερφή τήν έχω;

Φλαντρώ. — "Ε, σ'όπα πιά! Και λέγε αυτό πού σέ ρωτάγε...

Γαρουφαλιά. — "Εσένα νά πής πού σ'ό έχω σά μάννα, μάλιστα...

Φλαντρώ. — Αυτό έλειπε, νά μ'έχεις μάν-

να! Φταίω γ'ό πού ήταν σ'ό έφεραν στήν πόρτα μου μπασιάρδικο, δε σέ πέταξα νά σέ φάνε τ'ό σκυλιά!

Γαρουφαλιά, γελαστιά. — Χά! χά! μπήκα και τότε όπως λές πώς μπαίνω πάντα... δίχως νά με περιμένεις...

Φλαντρώ. — Καλά πού τ'ό λές!... Και γ'ό πού σέ περιμάζωσα, σ'ό ανάτρεψα, έν'ω ήξερα... (σά νά κόβεται).

Γαρουφαλιά. — Τι ήξερες;

Φλαντρώ. — ... Πώς υπάρχει άχαριστία σ'ό αυτό τόν κόσμο... γιατί και κάποιος άλλος μπήκε δ'ω μέσα στο άρχοντικό μου, έξαφνα, χωρίς νά τόν περιμένω, και...

Γαρουφαλιά. — "Ο άφέντης, ή;

Φλαντρώ. — "Αφέντης... νά τόν χαρώ!... "Αφέντης ήταν ό πρώτος μου άντρας!... Δουλος νά λές! Γεννημένος για νά μπλέξει όχι με μένα, μά με δουλες, και νά γεννήη δουλες!

Γαρουφαλιά. — Τι μπουρίνια είναι αυτά πού σ'ό έπιασαν, κυρά μου, πού τ'ό βάζεις και με τούς πεθαμένους! Νά μή σώσω, σου λέω, δε θυμάμαι νά σου είπα τίποτα για τή Μυρτώ.

Φλαντρώ. — Δέ θυμάσαι γιατί ήσουν πιωμένη καθώς τώρα και καθώς πάντα.

Γαρουφαλιά. — "Ε, μεθυσμένες κουδέντες τις πέρνεις τώρα σ'ό σωστά;

Φλαντρώ. — Μόνο τ'ό κρασί λέει τήν αλήθεια.

Γαρουφαλιά. — Τότε γιατί μου λές νά μήν πίνω, αν θέλεις νάχης κοντά σου έναν άνθρωπο νά σέ δουλεύη αληθινά;

Φλαντρώ. — Ούφ!... Λέγε λοιπόν γλήγορα πού έχουν φτάσει τ'ό πράματα με τήν κόρη μου τή Μυρτώ;

Γαρουφαλιά. — Και τ'ό Νότγ;

Φλαντρώ, θυμωμένη. — Ποιδ'ό άλλον; Αυτό τόν πλάνο! Δέν είναι μόνο ή "Αρετή πού... (Κόβεται γιατί βλέπει τή Μυρτώ νά μπαίνει). "Α!...

Μυρτώ, μπαίνει με όρμη και τρέχει στή μητέρα της με άνοιχτή τήν άγκαλιά. Πίσω της μπαίνει ένα παιδί με τή βαλιτζα. — Μητέρα!... Δέ με περιμένεις, ή;

Φλαντρώ, τή σταματάει με τ'ό σφραγ'ό και απότομο ύφος της. — Πώς;... ήρθες κιόλας!

Μυρτώ, μουνδιάζει. — Γιατί;... (στο παιδί:) "Αστα έδ'ω... (Τόν πληρώνει).

Παιδί, χαιρετάει χωρίς νά βγάλη τ'ό κακό του. — Σπολλάτη... Καλό βράδυ, κυράδες... (φεύγει).

Μυρτώ. — Αυτό ήταν μ'ός μάννας τ'ό καλώς όρισες, ύστερ' από τ'όσον καιρ'ό πού λείπω;

Φλαντρώ. — Δέ λείπεις δά και χρόνια!

Μυρτώ. — Όφρει κανείς πώς θάθελες νά μήν ξανάρθω ποτές!

Φλαντρώ. — Δέ λέω αυτό... Μά μο'όδες πώς θά μείνης περισσότερο από μήνα, και σέ βλέπω νάρχεσαι... Καλά-καλά, δέν έφυγες ακόμα... Δέ βεβαιώ, δε σέ περίμενα, ξαφνιάστηκα μήπως τρέχει τίποτα... τάχασα, δέν ήξερα τί νά σου π'ω... και κάτι βέβαια θά τρέχη...

Μυρτώ. — Τι νά τρέχη;

Φλαντρώ. — Ξέρω κι'έγώ;... Είσαι καλά; "Ετσι πού σέ βλέπω νάρχεσαι έξαφνα, άνησυχ'ω...

Μυρτώ μ'έλαφρη είρωνεία. — "Α μά! με βλέπεις δά πώς είμαι καλά, πολύ καλύτερα άπ' ό,τι έφυγα.

Φλαντρώ. — Μά είναι άρρώστειες πού δε φαίνονται, κρυφές άρρώστειες...

Μυρτώ. — Δέν πιστεύω ή άνησυχία σου για τήν υγεία μου νά σ'ό έμπόδισε νά μ'άγκαλιάσης μόλις έφτασα κι' έτρεξα κοντά σου.

Φλαντρώ. — Σου είπα... ξαφνιάστηκα πού σέ είδα, δε σέ περίμενα... (Κάθεται και τής δείχνει θεία κοντά της). "Ελα τώρα κοντά μου νά τ'ό πο'ω.

Μυρτώ, πέροντας τή βαλιτζα της. — "Ας λείπη... (Τραβιάει προς τήν κάμαρά της).

Φλαντρώ. — Πού π'ας;

Μυρτώ. — Νά ταχτοποιήσω τ'ό ρουχα μου. (Φεύγει).

Φλαντρώ. — Τ'ό βλέπεις λοιπόν; τ'ό βλέπεις;

Γαρουφαλιά. — Τι;

Φλαντρώ. — Όθ'ό ξέρη πώς αυτός είναι δ'ω, γ'ό αυτό μ'ας κουβαλήθηκε κι' αυτή.

Γαρουφαλιά. — Και πώς διάολο νά τ'ό ξέρη; "Αλλος κανείς από τή μάννα του, έμένα κι' έσένα, άλλος κανείς δέν τ'όμαθε.

Φλαντρώ. — Τ'ό τ'όγραψε αυτός, κουτή!... "Εχουν άλληλογραφία, άλλίως δέν εξηγείται...

Γαρουφαλιά. — Μά δέν άφησε καμμιά γυναίκα αυτός;

Φλαντρώ. — Αυτός;... Όφρει πώς είναι

μονάχα ή "Αρετή, ή πνιγμένη "Αρετή σ'όης θάλασσας τ'ό βάθει;... Πόσα άλλα κορίτσια στο χωριό!... Τ'ός μεγάλες Παρασκευές, ήταν πηγαίνουν σ'ός εκκλησιές μυροφόρες, δέν κλαίνε τ'ό Χριστό, μά τ'ό δικά τους πάθη, πού τ'ός άναψε αυτός ό έωσφόρος... Δέν είναι αυτός πλάσμα ανθρώπινο, άκου με πού σου λέω έγώ, είναι όργη Θεού! Τ'ός μάννας του τ'ό σπλάχνα έδ'ω και είκοσιπέντε χρόνια πέταξαν τ'ό Σατανά. Τ'ό θυμάμαι εκείνη τή βραδυά, άξέχαστη θά μείνη στή θύμησή μου. Κορίτσι μικρ'ό και άπραγο άκόμα... Σκορπίστηκε στή χώρα τ'ό μαντίκο... Κοιλοπονάει ή Μαλάμω, ή γυναίκα τ'ό ξακουσμένου Σερδάρη... Τρομάρα μου, σέ λίγη ώρα τ'ό ήτανε εκείνο! Μαυρίλα και σκοτεινιά σ'ό όλο τόν ουραν'ό, κι' άξαφνα μέσα στο μούχρωμα φωτειν'ό δρόμοι άνοίγουν, κύματα λαμπερά ξεσπ'ανε, πού λές ό Θεός χύνει φωτιές τόν κόσμο νά χαλάση... "Αστραπές, βροντές, κεραυνοί, θαρρο'όδες πώς ή πλάση δ'άκερη κοιλοπονο'όσε μαζί με τήν άρχόντισσα... "Ε, εκείνη τή βραδυά έπεσε κι' αυτός σ'άν κεραυν'ός σ'όν κόσμο... Δέν είναι μονάχα ή "Αρετή, ποιός ξέρει πόσες άλλες... Κι' όλες τρομάζουν μ' αυτόν, θέλουν νά τόν αποφύγουν, μά δέν τ'ός είναι βολετό.

Γαρουφαλιά. — Κι' αν ήταν μονάχα τ'ό κορίτσια!... Πόσες παντρεμμένες λυώνουν άπ' τή λαχτάρα τους, και πόσες χήρες ξενοχτάν σ'ό λιακωτά γιατί όπνος δέν τ'ός κολλάει...

Φλαντρώ. — Τ'ό βλέπεις λοιπόν; σ'ό έσορ-κίζω, μίλα!

Γαρουφαλιά. — Μήν πονοκεφαλ'ας όμως για τήν κόρη σου... Με τή Μυρτώ μερικ'ες κουδέντες θά είχαν μονάχα, τ'όως γλυκειές, μά από τ'ό λόγια σ'ό πράματα... Μήπως και με σ'ένα δέν είχε κουδέντες;

Φλαντρώ, διακόπτει απότομα. — Μά έγώ βλέπεις, έχω μαζί του για νιτερέσα νά μιλήσω... "Η μάννα του δε μπορεί, άρρωστη καθώς είναι και παράλυτη... Με τή Μυρτώ τί έχει νά μοιράση;

Γαρουφαλιά. — Έννοια σου και δέν είναι ή Μυρτώ από κείνα τ'ό άμαθα τ'ό κορίτσια τ'ό χωριού πού μπορεί αυτός με τ'ό λόγια νά ξεγελάση... Αυτή, μάτια μου, σπουδαγμένη χρόνια σ'ό σχολειά, μιλάει πιο καλά άπ'ό τ'ό δάσκαλο και πιο γνωστικά άπ'ό δεσπότη... Μπορεί μέσα σ'ό άντρες έκατό νάχη τόν πρώτο λόγο, και είναι εύκολο, βέ-

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΩΝ "ΝΕΩΝ,"

Ι. ΜΟΡΑΛΗΣ

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ

βαια, να τους πλανέψη, μα για να την πλανέψουν δεν το πιστεύω.

Φλαντρώ.—Μ' αν τον αγαπάει;

Γαρουφαλιά.—Ξέρει εκείνη να του πηποιός είναι ο ίσιος δρόμος που φέρνει απ' το σπίτι του στο σπίτι μας, νάρθη να τη ζητήση από σένα τη μάννα της, κι' έπειτα χορούς και πανηγύρια... Θ' ανοίξουμε τα καινούργια βρέλια και 'Ησαία χόρευε. (Χορεύει.)

Φλαντρώ, απότομα.—"Όχι!

Γαρουφαλιά.—Γιατί;

Φλαντρώ.—Γιατί... γιατί έχω κι' άλλο κορίτσι να παντρέψω! Δέ θα παντρέψω πρώτα τη μικρή... Έπειτα, αφού, καθώς λές, αν λές αλήθεια δηλαδή, τίποτα το σοβαρό δε συμβαίνει με τη Μυρτώ... αν κι' εγώ δεν το πιστεύω, γιατί καμιά, άκοις, καμιά δεν είναι στο χωριό που να μη της συνεπήρε τα μυαλά αυτός ο Στατανάς! Κι' αν δεν

την άγγιξε στον ξύπνο της, σίγουρα θάπεσε σε πειρασμό μαζί του στον ύπνο της, στ' όνειρό της.

Γαρουφαλιά.—"Όστε σά να λέμε, μονάχα μεις οι δυο μιναμε άπειραχτες... Δηλαδή στα σιωστά εγώ μονάχα, γιατί εσύ...

Φλαντρώ, με έκπληξη.—"Εγώ, τί;

Γαρουφαλιά.—Σά μάννα και σ' που είσαι, υποφέρεις, καημός σου είναι ο καημός της κόρης σου.

Φλαντρώ, ησυχάζει.—"Α!

Γαρουφαλιά.—Μα για δές, ξεχάσαμε τη Χρύσω, την καλή και αγαθή Χρύσω, τη μεγάλη σου την κόρη... να μια που δεν κλανεύεται ποτέ.

Φλαντρώ.—"Είται νομίζεις;

Γαρουφαλιά.—"Τί! Μή μου το λές... Μήπως κι' η Χρύσω;

Φλαντρώ.—Και ποιός μπορεί να ξέρη; Έχεις να κάνης με τον δεξαποδώ, κι' ο,τι και να πής... (βλέπει τη Μυρτώ να μπαίνει και αλλάζει ύφους;) Καλώς τηνε...

[Πηγαίνει η Μυρτώ στο μπουφέ, πέρνει τυρί και ψωμί και τρώει.]

Φλαντρώ, εα να εξακολουθεί την κουβέντα της με τη Γαρουφαλιά.—"Τί σου λέγα;... "Α να!... τώρα θυμήθηκα... Κάπου θέλω να σε στείλω, σε μια δουλειά, είναι ανάγκη, μεγάλη ανάγκη!

Γαρουφαλιά.—Στους δρισμούς σου.

Φλαντρώ.—Τρέξε στο καφενείο να βρής τον κύρ Λευτέρη το Ζατούνη, πές του πως είναι ανάγκη νάρθη έδω άμέσως να του πώ, άκοις; άμέσως! Φέρτον μαζί σου.

Γαρουφαλιά.—Καλά, κυρά... (τρέχει στην πόρτα) κι' αν δεν τον βρώ, στον καφενέ;

Φλαντρώ.—Ρώτα εκεί, θά ξέρουν που πήγε... Δεν είναι δά και τόσο μεγάλος ο τόπος μας... Πρέπει, άκοις; πρέπει το δίχως άλλο να τον φέρης μαζί σου.

Γαρουφαλιά.—Καλά. (Ψεύγει απ' την πόρτα).

Φλαντρώ.—Πείνασες; Δεν ψήνεις κι' έναν καφέ να πιής;

Μυρτώ.—"Όχι, φχαριστώ, μου φτάνει αυτό.

Φλαντρώ.—Κατέβασες τ'α μούτρα σου... Έχεις και παράπονα λοιπόν μαζί μας;

Μυρτώ.—Παράπονα εγώ, που έτρεξα άμέσως να σ' άγκαλιώσω, μα εσύ... Δεν έχω παράπονα με κανένα, με την τύχη μου μονάχα...

Φλαντρώ.—Με την τύχη σου; Και είναι καμιά σ'άν του λόγου σου μασχοαναθρεμμένη σ' όλο τον τόπο μας; Δέ ντρέπεσαι και να το λές! Τις θυσίες που έκανα για σένα δεν τις έκανα για την άδερφή σου, την κόρη από τον πλούσιο πατέρα... Πήρα αυτήνης τα χρήματα και σ' έκανα άνθρωπο, σε σπούδαξα...

Μυρτώ.—Γιά καλό το έκανες; "Η για να μη μ' έχεις κοντά σου, με είχες κλείσει χρόνια και χρόνια μέσα στα σκολειά;

Φλαντρώ, με ειρωνεία.—"Ετσι ε;

Μυρτώ.—Ψέματα;... Δέ μπορείς να με δής στα μάτια σου από την ημέρα που μ' έβγαλες στο φώς. Το νιώθω. Γι' αυτό, τώρα που μεγάλωσα και δέ μπορώ να είμαι κιά κλεισμένη στα σκολειά, πηγαίνω και περνάω κοντά στη θειά μου. Μόλις με είδες να γυρίσω, σου κακοφάνηκε... Δεν πειράζει, έννοια σου, θά ξαναφύγω... Το θέλεις εσύ, μα το θέλω κι' εγώ, γιατί εκεί επί τέλους βρήκω λιγάκι άγάπη, που δεν τη βρήκω σπίτι μου, κοντά στη μάννα μου!

Φλαντρώ.—"Αχάριστη, άχάριστη... "Ιδια ο πατέρας σου.

Μυρτώ.—Γι' αυτό δέ μπορείς να με δής στα μάτια σου, όπως δέ μπορούσες να ιδής και κείνον... Ποιός σου είπε να τον πάρης;

Φλαντρώ, θυμωμένη.—Δεν τον πήρα. Με ξεγέλασε... Τ' άκοις; Με ξεγέλασε... Και το τι μαρτύρια τράβηξα μαζί του, ένας θεός το ξέρει! "Εσύ κι' η άδερφή σου είσαυτε μωρά άκόμα και δέ νιώθετε... Γιατί τον πήρα; Χά! χά!...

Μα μπορεί πάντα κανείς να κάνη ο,τι θέλει σ' αυτή τη ζωή; Έρχεται μια στιγμή που σου κοστίζει χρόνια... Γιατί τον πήρα; Μα δεν την ξέρει κανείς, δεν την ξέρει την καθαρή αλήθεια.

Μυρτώ, σηκώνεται και πάει και κάθεται στο σκαμνί κοντά στη μάννα της.—"Άκουσα πολλές φορές κουβέντες στον άέρα... Έένος, φερμένος απ' την Πόλη, γυρίζοντας από χώρα σε χώρα για πραμάτιες, περνούσε μια βραδυά καθάλα από το χωριό μας, μια νύχτα σκοτεινή που ο θεός χαλούσε τον κόσμο, ξεπέζεψε στο σπίτι μας και ζήτησε να κανέψη ως το πρωί.

Φλαντρώ.—Κι' από τότε δεν ξανάφυγε... ανάθεμα την ώρα!

Μυρτώ.—"Τι παράξενο! "Ο,τι δέ φέρνει ο χρόνος, φέρνει η στιγμή... Μέσα σε μια χειμωνιάτικη τρικυμισμένη νυχτιά, αγαπηθή-

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΩΝ "ΝΕΩΝ,"

Δ. ΜΠΟΥΚΗ

ΤΟΥΛΙΠΕΣ

κατε. . . Ήταν ώρατος, ήσουν ώραλα. . . Εί-
σαι ακόμα ώραλα, ενώ αυτός δεν υπάρχει
πιά. . .

Φλαντρώ. — Ήρατος στην όψη, μά μαυ-
ρος στην ψυχή. . . Για πλούσιες πραμάτιες
φερμένοι απ' την Πόλη, χάλι! χάλι! . . . "Όλα κο-
ροϊδίες για να πλανέψη την πλούσια χήρα. . .
Τι ήξερα εγώ τότε; Μικρή και άμαθη, πές
ακόμα κοπελούδα. . . δεν είχα προφτάσει
καλά-καλά να χαρώ τον πρώτο μου άντρα
και μου τον πήρε ο Θεός. . . Μ' άφησε πέντε
μηνών έγκυο στη Χρύσω μου. . . Έγώ δεν
ήθελα να ξαναπαντρευτώ, σά να είχα κά-
ποια προαίστηση πως δε θα θρω ποτέ ένα
τόσο χρυσόν άνθρωπο. . . Μά τί το θέλεις. . .
"Όλες οι γυναίκες που έρχόντουσαν λεχώνα
να με ίδου, μου λέγαν: Νέα είσαι ακόμα,
θα πάρης άλλον, τέτοια νιάτα και τέτοια
όμορφα δεν πρέπει να πάνε χαμένα. . .
"Όλος ο κόσμος έγινε ένας Σατανάς για να με
βάξω σε πειρασμό. . . Τις μεγάλες νύχτες
του χειμώνα, στριφογύριζα στην κλίνη, κι'
όλο μου ρχόντουσαν στ' αυτιά μου του κό-
σμου τ' λόγια. . . Κρίμας τ' νιάτα σου,
κρίμας την τόση όμορφα σου! . . . "Όταν
ήρθε εκείνη ή αναθεματισμένη βραδυά. . .
Για πλούσιες πραμάτιες έλεγε πως γυρίζει,
και σαν αρχόντισσα που ήμουν θέλησα να
τον περιποιηθώ κατά πως τούπρεπε. . .
"Ανοιξα καινούργιο βαρέλι απ' το κρασί που-
χε βάλει ο μακαρίτης. . . "Έπινε εκείνος κι'
όλο μου έλεγε: «Πιές κι' εσύ αρχόντισσα στην
υγεία μου! "Αν δεν πής, θα πη πως με διώ-
χνεις απ' το σπίτι σου, πως ήθελα με κράτη-
σες, γιατί δε μπορούσες να κάνης άλλως! . . .
"Α τον πλάνο! . . . "Αμαθη εγώ και άπραγη,
ένα δυο ποτήρια ήταν φωτιά στα σωθικά
μου. . . Δεν ήξερα πιά που βρισκόμουν, τ' αυτιά
μου θολώνουν, τ' αυτιά μου βουτζουν,
το κορμί μου ανατριχιάζει, και όλο στ' αυτιά
μου κουνούσανε τ' λόγια του κόσμου, αυτο
του μεγάλου πειρασμού: «άλλοίμονο στα
νιάτα σου, στην τόση όμορφα σου! . . .
Και δός του πάλι έπινα για να σθύσω με το
καλιό εκείνο κρασί τή φλόγα, και δός του
κι' αναβαν περισσότερο οι καλιές λαχτάρες
που είχαν ξυπνήσει μέσα μου χωρίς και να
προφτάσω να τις χαρώ. . . Δεν ήριζα πιά
εγώ τον εαυτό μου, ήμουν σά συνεπαρμέ-
νη, σά νεραϊδοχτυπημένη. . . (Πέφτει ά-
πάνω στην κόρη της). Ήταν ώρατος, π' ά-

νάθεμά τον, και ήμουν ώραλα. . . "Ω, μονάχα
έκείνος που δε με νιώθει θα μου δώσει ά-
δικο!

Μυρτώ, τή χαϊδεύει. — Σε νιώθω, σε
νιώθω καλλίτερα από κάθε άλλον. . . Πές
τα, πές τα μου όλα να ξαλαφρώσης, μαν-
νούλα μου, κι' αν έχης έλκιο, δεν είμαι γώ
που θα σου το άρνηθώ, γιατί το παιδί είναι
πίο πολύ τής μάννας παρά του πατέρα,
πίο πολύ τής μάννας. . . Μά εγώ φωνάζω
μάννα κι' άπόκριση δεν έχω. . . Μίλα μου
σά μάννα, μίλα μου σαν άδερφή, σά φιλε-
νάδα, αν θέλης. . . Ξέρω αρκετά τώρα τον
κόσμο. . .

Φλαντρώ, σαν άφαντισμένη. — "Όταν την
άλλη μέρα ήρθα στα συγκαλά μου, απ' το
μεθύσι του κρασιού κι' από το μεθύσι τής
λαχτάρας, κι' άρχισαν στ' αυτιά μου να ρχον-
ται μαντάτα, κακά μαντάτα για τον πλάνο
τής νυχτιάς εκείνης, ήταν πιά άργά. . . "Ε-
πρεπε ή αρχόντισσα το κρέμα να σκεπάση. . .
"Αρχίζες εσύ να σκίζης τ' σκοτάδια για
νάβγης στο φως.

Μυρτώ. — Κι' όταν τώρα με βλέπης, μάν-
να μου, θυμάσαι τ' κατοπινά βάσανά σου
κι' όχι τή λαχτάρα εκείνης τής βραδυάς. . .
Μά τί είναι δλάκερη ή ζωή; Γιατί ζούμε; . .
Για ένα μεθύσι, για ένα μονάχα μεθύσι μιας
τριχυμισμένης βραδυάς!

Φλαντρώ, την κυττάζει στα μάτια. — "Ε-
να μονάχα μεθύσι! . . . Ναι, αυτές οι βραδυές
δεν ξανάρχονται. . . Μή βιάζεσαι, λοιπόν, κι'
εσύ τή δίψα σου να σθύσης. . . "Εσύ είσαι νέα
ακόμη. . .

Μυρτώ. — Τι θέλεις να πής;
Φλαντρώ. — Θέλω να πω πως. . . (Πιά-
νει το κεφάλι της). "Ασε με, δεν ξέρω που βρι-
σκουμαι, ζαλιστηχα, δεν ξέρω τι. . .

Μυρτώ. — Απαράλλαχτα έπιος εκείνη
τή βραδυά. . . Γι' αυτό τώρα, ε, τι κι' αν σου
ζητήσω, μαννούλα μου, δε θα μου το άρ-
νηθής. (Ένώνει τ' χέρια της σε παρά-
κληση).

Φλαντρώ. — Θέλεις να με πλανέψης κι' ε-
σύ άλλη μά φορά σαν κι' εκείνον! "Ω, μη
με κυττάς έτσι! . . . Αυτή τή στιγμή είσαι ί-
δια, καθώς εκείνος εκείνη τή φοβερή νυ-
χτιά! . . . "Έχεις στα μάτια σου την ίδια του τή
λαχτάρα. . . (Σηκώνεται, τή σπρώχνει). Φύ-
γε, φύγε. . . Δε μπορώ να σε βλέπω! . . . Τι
μου θυμίζεις! . . .

(Άκολουθεί)

ΑΘΑΝΑΣΙΑΣ Ι. ΑΝΕΜΟΓΙΑΝΝΗ (Σ. Ι. Α.)

ΚΟΡΙΤΣΙΑ

ΝΟΥΒΕΛΛΑ

Α'

— Πώς σου φάνηκε, λοιπόν, ή 'Ελίζα;
— Καλή.

— Μόνο καλή; Έμένα μου άρεσε πολύ,
τόσο ανοιχτόκαρδη. Νόμισα πως τή γνώ-
ριζα χρόνια. Και όμορφη.

— Ναι, όμορφη. Φαντάζομαι πως θα
τή συμπαιθήσω περισσότερο άργότερα. Για
την ώρα δε μου μπήκε στην καρδιά. "Ισως
έπειδή δεν έχει καμιά έκφραση. Δε μαρέ-
σουνε τ' ώραϊα κεφάλια χωρίς έκφραση.
Αυτό το λένω, ίσως, επειδή δεν είμαι όμορ-
φη. Δεν ξέρουμε ποτέ το έλατήριο μιας
γνώμης μας, ιδίως όταν πρόκειται να κρί-
νουμε κάποιον. "Ο έσωτερικός μας κόσμος
βγάζει αποφάσεις και μ' τις παρουσιάζει
έτσι χωρίς να ξέρουμε γιατί. Είμαι βέ-
βαιη πως άρέσει πολύ στον κύριο Γιώρ-
γο. Νομίζω πως τον άκούω. . . άγνό,
παρθενικό τριαντάφυλλο. . .»

— Θα τής πει άκόμη: «άρωματικό
κρίνο!»

Γελίσανε τ' δυο κορίτσια, και σωπά-
σανε για λίγο.

"Ο στενός ιδιωτικός δρόμος ερχόταν
νάνταιμώσει το δημόσιο, μ' έναν άνήφορο
τραχύ μά μικρό.

Τον πέρασαν τρέχοντας οι δυο νέες, και
τράβηξεν άριστερά, περπατώντας στη μέση
του δρόμου.

"Ο ήλιος είχε δύσει πολλή ώρα πριν,
μά το σούρουπο δεν έχανε το φως του,
έδινε μά μεγάλη υπόσχεση να κρατήσει
όλη τή νύχτα, φωτεινό, με το διάχυτο
χρυσό φως του που τρυπώνει στις πιο πυ-
κνές φράχτες και στη θάλασσα, — γιατί ο
δημόσιος δρόμος ήτανε παραθαλάσσιος,
— φωτίζοντας το βυθό της.

Τ' δυο κορίτσια, σχεδόν όμοια στο ανά-
στημα, προχωρούσανε γλήγορα.

"Η ψηλότερη είχε μεγάλο βήμα και άρ-
γό, ενώ ή άλλη, πιο γλήγορο και άκανόνι-
στο. "Εφταιγαν ίσως και τ' άποδήματα με
τακούνι που φορούσε ή δεύτερη, ενώ ή
πρώτη είχε πέδιλα.

"Η Σοφία και ή Γιάννα ήτανε ξαδέλφες,
και οι δυο τής ίδιας ηλικίας, καστανές, με
ώραϊο ανάστημα, διαφορετικές όμως πολύ
ή μά από την άλλη. "Όταν τις έβλεπε κα-
νεις από μακριά, ή μά φαινόταν γυμνα-
σμένη, δυνατή, καλά ίσοροπημένη, με το
σταθερό της βήμα, ή άλλη πιο λεπτή, πιο
λαφρεία, με πολύ λεπτά πόδια, που δεν
έμοιαζαν ναγγίζουν τή γη όταν περπα-
τούσαν.

"Από σιμά, έκαναν έντύπωση τ' αλανά
μάτια τής Γιάννας, ή σταρεία λεπτή έπι-
δερμίδα της, και τής Σοφίας τ' αλανά
ζωηρά μάτια, με το ήλιοκαμένο δέρμα.

Το καλοκαίρι, έκαναν σχεδόν την ίδια
ζωή, γιατί από καλοκαίρι μόνον άνταμώ-
νονταν οι δυο ξιδέλφες. "Ο ήλιος όμως είχε
ρίξει όλη του τή συμπάθεια και το φως
στη Σοφία.

Το χειμώνα, ή Σοφία πήγαινε στη χώ-
ρα, κι' ερχόταν σπανιώτατα στη Γιάννα.
— "Αογήσαμε πάλι, είπε ή Γιάννα. Το
ίδιο όμως φωνάζουνε οι μεγάλοι, όταν
έχουνε κακή όρεξη.

— "Η τελεία συμφορά θάνα, αν έχου-
νε έρθει επισκέψεις από τή χώρα! Τι μπελ-
λές κι' αυτές οι επισκέψεις! Βάζουνε φυ-
τήλι. . . και τ' κορίτσια, ρωτάνε, καλά;
πήγανε περίπατο; Ξ; . . γιατί είναι στην
έξοχή, για τήν έλευθερία. . .»

— Στείσου να σου πω, έγω, το τέλος. Θα διακόψει η θεία. Αυτές οι κουτιμύρες, οι έλευθερίες κτιστρούσανε βλους. Που είναι ο καιρός εκείνος της καλοσύνης; Δέ μου λές, Σοφία, έτσι θα γένουμε και μες όταν γεράσουμε;

— Νομίζω, Γιάννα, χειρότερες. Οι μητέρες μας και οι θείες μας είχανε ήσυχία στα παιδικά τους χρόνια. Ίσως περάσανε μονότονη ζωή, αν παραβάσουμε, αλλά ήρεμη. Τώρα αλληλοτριβιόμαστε, χτυπιόμαστε, πάντα έχουμε βία. Γύρω μας και εντός μας μιὰ μεγάλη, απέραντη ανησυχία. Αυτή η ανησυχία δέ μας αφήνει στιγμή. Λοιπόν θα μάς βρούνε τα πενήντα, τα εξήντα χρόνια, πιο κουρασμένες.

Με την κουβέντα, φτιάσανε οι ξαδέλφες στο χτήμα τους, άφισανε το δρόμο, κηδήσανε ένα μικρόν τράφο, τή φράχτη του, και ταχύνανε άκόμη το βήμα.

Στή βουνοπλαγιά, μερικές αγριαπιδιές έγγραφαν τα στραβωμένα κλαριά τους στο φωτεινόν άκόμη ουρανόν.

Περάσανε από το σπίτι του περιβολάρη και φτιάσανε στο προαύλιο.

Έκει ήτανε μαζεμένοι οι μεγάλοι.

Καλησπέρισαν τα κορίτσια, ανέβηκαν τα πέντε σκαλοπάτια και βρεθήσανε σιμά τους.

— Πώς περάσατε, δέ μάς λέτε; ρώτησε η θεία.

— Ήτανε πάντα η πιο περίεργη.

— Καλά, πολύ καλά, απάντησε η Γιάννα. Γνωρίσαμε και τή νέα φιλοξενομένη των Βαλμύρη. Τήν Έλιζα Ρίγγερ.

— Γερμανίδα;

— Ο πατέρας της γερμανός, αυτή όμως γεννήθηκε στην Ελλάδα, μα γύρισε στην Γερμανία για το πανεπιστήμιο.

— Μιλεί ελληνικά; Γιατί τώρα, οι νέοι δέν έχουνε καμιά αγάπη ούτε για μητρική γλώσσα, ούτε για θρησκεία.

— Όλο ελληνικά μιλούσε, και αναλόγως πολύ καλά.

Σώπασαν όλοι. Τα κορίτσια γύρευαν άφορη να ξεφύγουν, όρθές, σε μιὰ στάση προσωρινή, έτοιμες να γλιστρήσουνε μέσα.

— Και τί άλλο είπατε;

— Ήτανε η σειρά της Σοφίας να παντήσει. — Έποτε νέο. Κουβεντιάσαμε για πολλά πραγματά, ήτανε κι' άλλοι άκόμη. Ο

φίλος τους, γιατρός από τήν πόλη, και ο κύριος Άγγελος.

— Αλείπει ο Μάρτης από τή σαρακοστή! διέκοψε η θεία. Έγυρεύει κι' αυτός πάντα στη μέση, γέρος άνθρωπος!

— Έ... μιὰ κι' αυτός για συντροφιιά, Ίσα-Ίσα έπειδή είναι γέρος, είπε η Σοφία λίγο ζωηρά.

— Περιτό να υπερ ισκίζεις, ξέρω καλά, ότι είναι άνάποδο το βρίσκεις ίσιο. Το ίδιο όπως τα γούστα σου για τήν όμορφιά. Δέ σάκουσα ποτέ να βρεις όμορφο κάποιον που ν' αξίζει. Όταν λές για κάποιον πώς είναι συμπαθητικός, καταλαβαίνω προτού τον δω ότι θάνα κάποιος βλάκας.

Ο πατέρας της Σοφίας, που ήτανε πολύ πύχραιμος μα που βιωνόταν τις συζητήσεις χωρίς άποτέλεσμα, ρώτησε.

— Είναι όμορφη η ξένη;

Και λίγο ειρωνικά πρόσθεσε:

— Αν και δέ μπορούμε νάχουμε, κατά τή θεία, άπόλυτη πεποίθηση στο καλλιτεχνικό σου γούστο.

— Ναί, είναι όμορφη. Άσφαλώς θ' άρέσει και σε σάς.

Άφου στάθηκε λίγο, η Σοφία πρόσθεσε.

— Μόνο πούχει άσχημα πόδια.

Τήν πλησίασε η Γιάννα και τή ακούνησε λίγο.

— Πόδια! είπε η θεία. Άκούς να σου μιλούνε τώρα για τα πόδια! Μια φοριά, κωτιάζανε το πρόσωπο, τα χαρακτηριστικά, τώρα... τα πόδια!

Γελίασανε όλοι οι μεγάλοι, γελίασανε και τα κορίτσια, και σιγά, πιασπλάτησαν και μπήκαν μέσα.

Τράβηξε η κάθε μιὰ στην κρεβατοκάμαρά της, που ήταν και οι δύο στο πρώτο πάταμα.

Το έξοχιο σπίτι του Γαλένη ήτανε πολύ μεγάλο, καλοχτισμένο, με ψηλά τσιβάνια και πελώρια φωτεινά δωμάτια.

Άπό το ανατολικό μέρος είχε δυο βεράντες, η μιὰ με κληματαριά, η άλλη με κισσό και πασχαλιά.

Προς το βορριά, που ήτανε και η είσοδο, ένα προαύλιο στρωμένο με πλάκες και περιτογυρισμένο από κίγκελα.

Αυτό το προαύλιο ήτανε το συμπαθητικότερο μέρος για τους μεγάλους.

Έκει μαζεβόνταν το πρωί και το βραδάκι.

Τα κορίτσια είχανε δικές τους άκρες, η Γιάννα συνήθως κάτου από τήν κληματαριά, και η Σοφία κάτου από ένα ζωτικό δέντρο, με κομποδεμένο κορμό, που σχημάτιζε ένα πράσινο θόλο με το φύλλωμα του πούφτανε ως τή γή.

Έτοιμα δέντρα είχανε δυο στο χτήμα, και θάτανε τουλάχιστο ένατο χρονών.

Τώρα η Σοφία σιγυριζόταν, άλλαξε φόρεμα, ξεσκόνισε τα πέδιλά της, χτένισε με βία τα κομμένα μαλλιά της, και κατέβηκε.

Πέρασε από το μαγειριό, που ήταν μεγάλο, κατακάθαρο, και βγήκε από το ένα του παράθυρο.

Έκείνο το παράθυρο, οι νέοι τήχαν όλοι για θύρα. Έξαιρεση έκανε η Γιάννα.

Άλλα τα δυο άδελφια της, που έλειπαν αυτό το καλοκαίρι, και ο άδελφός της Σοφίας, που ήτανε στην πόλη για προγύμναση, δέν περνούσαν σχεδόν πια από τις μακαλονόπορες. Άκόμα και η θεία Μαρία, τήχε συνηθίσει.

Η θεία Μαρία ήτανε από τις τρεις άδελφές—γιατί οι μητέρες των κοριτσιών

κι' αυτή ήτανε άδελφές—η πιο αυστηρή, η πιο άσυμβίβαστη.

Παιδιά δέν είχε, ήτανε χήρα και έμενε πάντα με τήν άδελφή της Γαλένη, στην έξοχή.

Η Σοφία πηγαινοερχόταν σ' ένα στρατόνι που είχε το χτήμα προς το πίσω μέρος.

Με τα χέρια στρεωμένα στο λουρι της μέσης της, με το βλέμμα άφηρημένο, συλλογισμένη.

Φανταζόταν τή ζωή της Έλιζας στο Πανεπιστήμιο.

Έσσερα χρόνια φοιτητική ζωή, μελέτη, και όταν έμενε έλεύθερη από Κυριακή, στο Θέατρο.

Θέατρο στο Βερολίνο!

Τραγούδι, μουσική, η σκηνη φαντασμαγορική, χιλιάδες κόσμος, εκατομμύρια φώτα, και σε μιάν άκρη, ψηλά, η Έλιζα με καμιά-δυο συμμαθήτριές της.

Στις διακοπές, το Πάσχα και το καλοκαίρι, ταξίδια σε άλλες χώρες.

Τή φανταζόταν πάλι στο σιδηρόδρομο, στη δεύτερη θέση ή στην τρίτη, να διαβάζει ή να κωτιάζει από τα γυαλιά.

Όλ' αυτά, άτάραχα, χωρίς ένθουσιασμό, χωρίς καμιά έκφραση αναζήτησης στα μάτια.

Πόσος κόσμος παίρνει άτάραχα τή ζωή, χωρίς μεγάλες χαρές και πόνο;

Ο πόνος, συλλογίζόταν η Σοφία, ξεμπερώνει πιντού. Και η Έλιζα θα είχε το δικό της.

Έπειτα από το δείκνο, τα κορίτσια δήλωσαν πώς θα πήγαιναν με τή βίγκια.

Κι' ανέβηκαν μιὰ πλιτεία σκαλινάδα, που ήταν σκε-

πασμένη με κληματαριά, κ' έφτασαν στis έλιές· ο λόφος τέλειωνε στη θάλασσα.

Κεϊ κίτου ήσανε άραγμένη ή βάρκα τους. Το σκοτάδι ήτανε λαφρύ, και το κίθε άστρο έστελνε στη γη τη λάμψη του.

"Ολες αυτές οι λάμπες χαλάφρωναν το σκοτάδι άκόμη πιο πολύ, και έχυναν στην ατμοσφαίρα μιιά λεπτή, λεπτότατη, άσημνια σκόνη.

— Δέν άκοϋς κουπιιά, μακρονιά; ρώτησε ή Σοφία, και στάθηκαν.

Σε λίγο άκούστηκαν και μακρονές κουβέντες. Δέν ήτανε ψαράδες, βέβαια· ίσως μερικοί από τη χώρα που γύριζαν από έκδρομή.

Κότταξε ή Σοφία προς την πόλη. Τα φώτα της τρεμόσβυναν μακριά, και στο λιμάνι της, άραγμένα, δυο πλοία που ήτανε φωταγωγημένα.

— Άσφαλώς αυτοί, — και έννοϋσε τους κωπηλάτες. — θάναι χωραίτες. Άκουσε πως πέφτει το κουπι στη θάλασσα! και γέλασε μ' όλη της την καρδιά.

Της προξενϋσαν πάντα γέλια εκείνοι που δέν ήξεραν να κωπηλατήσουν· της θύμιζαν ένα παιγνίδι ποϋχε ο αδελφός της, όταν ήτανε μικρός, μιιά τενεκεδένια βάρκα με δυο κωπηλάτες που κουνϋσαν με έλατήριο. Οι κινήσεις τους ήτανε απότομες, γρήγορες, μονοκόμματες.

— Κάθισε, ειπε της Γιάννας, ή βάρκα φαίνεται σιμά στην όχθη, σε λίγο θα πε-

ράσουνε και θα τους δοϋμε καλά. Θα είναι απόλαυση!

Η Γιάννα ξαπλώθηκε στον άμμο και περίμενε. Δέν την ένθουσίαζε τόσο αυτή ή αναμονή, αλλά δέ χαλοϋσε ποτέ χιτηρι της Σοφίας.

Σε ώρα άπάνου, έφτασε ή βάρκα. Προχωροϋσε ολοένα σιμώτερα στην όχθη.

Οι κουβέντες είχανε πιάσει.

— Θα σπάσουνε τη βάρκα, ειπε σιγά ή Σοφία. Θεέ μου, οϋτε βλέπουνε.

Και μεμιās φώναξε, χωρίς να κουνηθει από τη θέση της.

— Προσοχή! . .

Κάποιος από τη συντροφιά άναψε ένα ηλεκτρικό φανάρι και έριξε το φως στην άμμουδιά. Τα δυο κορίτσια φωτίστηκαν. Ήτανε και οι δυο ξεκλωμένες στην άμμο που λάμπριζε.

Μόνο τα κομμένα μαλλιά της Σοφίας, άπλωμένα γύρω από το κεφάλι της, διαγράφονταν σκοτεινά, σχεδόν μιϋρα.

Η βάρκα πλησίαζε άκόμη, και το φανάρι δέν έσβυνε.

Με το αίφνίδιο φως που έκεισε, φωτίζοντας τα κορίτσια, άνοιξαν πιο πολύ τα καστανά μάτια, ενώ τα γαλανά άχνισαν, γιατί δέ μποροϋσαν οι καστανές βλεφάρδες τους να τα προστατέψουν.

Η Γιάννα θύμωσε με την έπιμονή των ξένων, αλλά δέν κουνήθηκε. Η Σοφία πετάχτηκε όρθιή και έδειξε μακριά.

— Η πόλη είναι πέρα, εδώ μιιά βάρκα, γυρίστε το φως σας να την δήτε, εκεί είναι το εμπόδιο.

Μα εκείνη τη στιγμή, ή άγνωστη βάρκα έφτασε στα ριχότερα νερά, και σύρθηκε στα πετραδίκια της άμμουδιάς.

Με το θόρυβο, φώναξαν όλοι μέσα, και αναγνώρισαν, τα κορίτσια, τη φωνή του Βαλμύρη. « Δεσποινίς Σοφία, μιās διώχνετε; » ρώτησε ο κύριος Γιώργος.

Σηκώθηκε και ή Γιάννα, και πλησίασε στο νερό. Μα καμιά τους δέν μίλησε. Γυρίζοντας τότε ο Βαλμύρης το φως μέσα στη βάρκα, ειπε νευριασμένα.

— Ήσυχάστε έπι τέλους! Τι τρέχει που φωνάζετε όλοι;

Και ξαναπαίρνοντας το ήρεμο ήφος του, πρόσθεσε.

— Την πάθαμε, Κώστα, άπόψε.

Οι νεράιδες επικοινωνϋνε με θεούς, δέ θ' άκούσουν έμιας τους θνητούς.

Η βάρκα του Βαλμύρη ήταν άπόψε γεμάτη. Καθώς το φως γύριζε από χέρι σε χέρι, φώτιζε απότομα γύρω του, και μποροσαν τα κορίτσια να δοϋνε όλη τη συντροφιά.

Τους δυο Βαλμύρηδες, ένα γιό τους, την Έλίζα, τον κύρ Άγγελο, και έναν άγνωστο.

Στη σκοτεινή όχθη, τα κορίτσια κρυφομιλοϋσαν.

— Έχω όρεξη να πάω μαζί τους.

— Και οι μεγάλοι;

Τις διέκοψε το φως του φαναριϋ, και ή φωνή της κυρίας Βαλμύρη που τις έκραζε να πάνε περίπατο.

— Έλάτε, φώναξε ή Έλίζα, θα περάσουμε καλά.

Πήραν κι' οι δυο συγχρόνως την άποφραση, και ή Σοφία έβγαλε τα πέδιλά της, — δέ φοροϋσε κάλτσες — και προχώρησε στο νερό ως τη βάρκα της.

Τη λευτέρωσε από τις άλυσίδες και την έφερε σιμά στην άλλη.

— Θα μοιράσουμε τους επιβάτες, ειπε στο Βαλμύρη, και θα ιδοϋμε την αξία του καπετάνιου.

Κανείς δέν άποφράσιζε όμως ν' αλλάξει βάρκα. Βλέποντας ο άγνωστος αυτή την σιάνη, πήδησε πρώτος λαφριά, με το πήδημα άπομάκρυνε την άλλη βάρκα, και βρέθηκαν μόνοι οι δυο τους.

— Εντυχώς, σεις ξεφευτε από θάλασσα, ειπε ή Σοφία, και τουδωσε το χέρι. Καλησπέρα.

— Καλησπέρα. . .

Μπήκε ή Γιάννα με τους άλλους, και τραβήξαν οι δυο βάρκες προς τα βαθεία.

Πρώτοι πήγαιναν οι Βαλμύρηδες, και έπειτα, σχεδόν κοντά τους, ή Σοφία, που ένμενε άμίλητη.

Προσπάθησε ο ξένος ν' άνοιξει κουβέντια, μα δέ στάθηκε άξιος. Λοιπόν βάλθηκε να την παρητηρεϊ στο σκοτάδι. Εκείνη ήτανε στα κουπιιά. Το κωπηλατισμά της έμοιαζε με το άργό της σταθερό βήμα.

Δέν ξεχώριζαν καθόλου τα χαραχτηριστικά της, αλλά το σώμα της διαγραφοταν καλά.

Η Σοφία σχεδόν ξεχνϋσε τον επιβάτη της, έδινε την έντύπωση· ότι ρύθμιζε τη

σκέψη της με τα κουπιιά, και ένμενε άδιάφορη σε ό,τι ξένο.

Χωρίς να το καταλάβει, πέρασε την άλλη βάρκα και προχώρησε. Ο επιβάτης δέ μιλοϋσε πιά, και ή Σοφία ξαναλουθοϋσε να λάμνει μηχανικά, έχοντας στο νοϋ άλλες σκέψεις.

Πλησιάζανε σε ξηρά, και ο διαφορετικός ήχος ποϋκαναν τα κουπιιά πέφτοντας στη θάλασσα τραβήξε την προσοχή της.

Είχανε φτάσει σ' ένα από τα νησάκια που πλήθαιναν σ' αυτή την ακτή, άλλα κατάξερα, άλλα φυτεμένα.

Σηκώθηκε, πήρε πάλι τα κουπιιά, και ή βάρκα προχώρησε σιγά.

Σ' εκείνο το μέρος, ή θάλασσα ήτανε σκοτεινή και οι βράχοι κατάμαυροι, μα λάμπριζαν χιλιάδες σπίθες μέσ' το νερό και στα βράχια.

Έσκυψε, βούτηξε το χέρι της ως τον ώμο στη θάλασσα και άρχισε να κουνάει με θόρυβο το νερό.

Οι σπίθες πλήθαιναν, άναψαν κι' άλλες, και στολιστηκαν γύρω οι βράχοι με άσημνια φώτα.

— Κυττάχτε, φώναξε στον ξένο, κυττάχτε! Νομίζω πως βουτάω το χέρι μου σε σύγγεφα από άστρο!

"Όταν τ'όβγαλε από το νερό, ήτανε γεμάτο φωσφόρο και έλαμπε.

— Και οι άλλοι, που πάνε; ρώτησε.

— Δέν ξερω, τους ξεχασα, δέν άκοϋτε πια από τους βράχους κουβέντες;

Προχώρησαν και συναντήθηκαν.

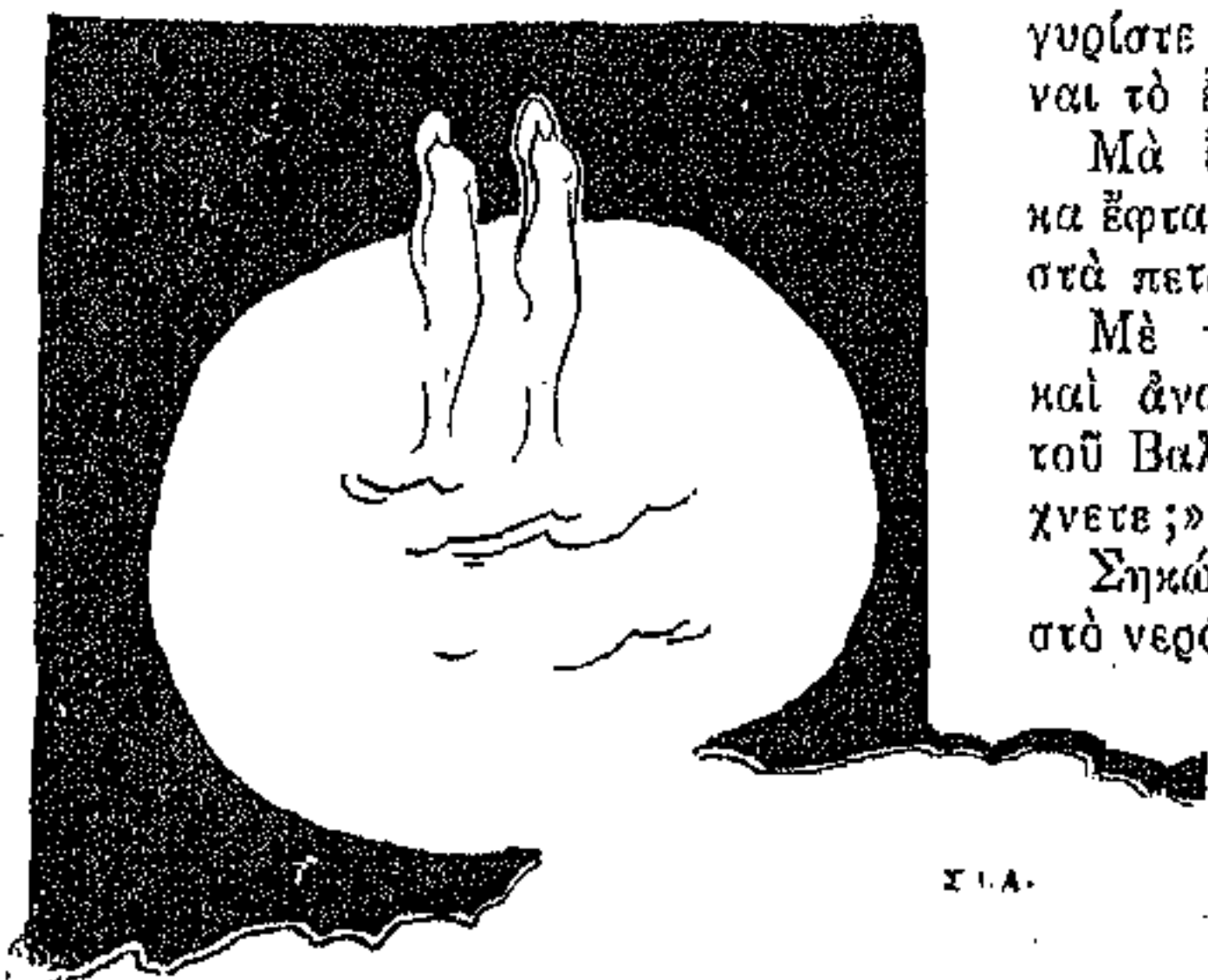
"Όταν βγήκαν έξω, πλησίασε ο κύριος Γιώργος τον ξένο, που ήτανε παλιός φίλος και πατριώτης, και τον ρώτησε.

— Ημέρεψε ή νεράιδα σου;

— "Όχι, μιιά στιγμή μόνο ξεχείλισε από ένθουσιασμό, κι' έπειτα σώπασε πάλι.

Γύρισαν όλο το νησάκι. Ήτανε σκεπασμένο σκινάρια και σφοδέλια. Στο ανατολικό μέρος, φούντωναν κάτι λίγες ρίγες σάρτο, κατάγεμες σπόρους.

Έπειτα κίθησαν όλοι στο μοναδικό ακρογιάλι κι' άρχισαν την κουβέντια. Η Γιάννα ήτανε σιμά στην Έλίζα και ή Σοφία με τον κύρ Άγγελο. Ο κύριος Γιώργος ειχε φροντίσει να φέρει γλυκά και κρασί, κι' άφοϋ κέρασε όλους, πρότεινε ένα παιγνίδι.

Σ. Π. Α.

Θάγγραφαν όλοι ένα ποίημα, ένα στίχο ό καθένας, στη σειρά όπως ήτανε καθισμένοι, και ό τελευταίος θά διάβαζε όλόκληρο τό ποίημα.

Πρωτόρχισε αυτός και πέρασε τό χαρτί του διπλανού του, μά ό γιός του δέν ήθελε, ή κυρία Βαλμύρη άρνήθηκε, ό κύρ- "Αγγελος είπε πώς ήτανε παιγνίδι για νέους, έρωτοχτυπημένους μάλιστα, ως πού έμεναν μόνον τά τρία κορίτσια και ό ξένος.

Σηκώθηκε ό κύριος Γιώργος και πήγε ίσια στη Σοφία.

— Νομίζω πώς έμεις οί δύο θά γράψουμε όλόκληρο τό ποίημα. "Η ξαδέλφη σας και ή δεσποσύνη Έλιζα κρυφογελούνε. Ξέχασα! είναι και ό Κώστας, σάς τόν παρουσίασα; Ποτριώτης μου και φίλος μου παλιός, άν και αντίπαλος στην πολιτική κάποτε! "Ας είναι, Κώστα, σου παρουσιάζω τίς δυό νεράιδες του κόλπου, πολύ καλά κορίτσια, τά βλέπεις άλλωστε.

"Ολοι γύρω γέλασαν, περίμενε ό κύριος Γιώργος να πάψουνε και ξανάρχισε με γαλήνη.

— Έσύ, Κώστα, άρνεϊσαι;

— Έγώ θά βάλω τόν επίλογο, ως γράφει τή μέση ή δεσποινίς Σοφία.

Πήρε εκείνη τό χαρτί και τό μολύβι, και όταν ξανάρχισαν οί κουβέντες, άρχισε να γράφει.

Τό θέμα, πού αφινίδια ξεφύτρωσε μέσα από άλλες σκέψεις, και πού επιβλήθηκε να γράφει, όταν άρχισε να γίνεται στίχος, ξετυλίχτηκε σοβαρό, αισθηματικό. "Αφού τελείωσε τό γράψιμο και τό διάβασε, κατάλαβε πώς είχε ψυχή Μιά ψυχή πού δέν ήταν δική της, και ωστόσο πού δέν ήθελε να τή φανερώσει σε ξένους.

"Από κείνη τή στιγμή αίστάνθηκε στενοχωρημένη, και τής γεννήθηκε ή επιθυμία να κατεβεί σιγά ως τό βράχο πού άραξε τή βάρκα της, και να γυρίσει στο χτήμα.

Οί φωνές άρχισαν να τή νευριάζουν, ό καθένας τής συντροφιές, εξαίρεση έκανε ή Γιάννα, τής παρουσίαζε τό κομικό μέρος του χωμαχτήρα του. "Ο κύριος Γιώργος, σαχλός, με τό εξεζητημένο ύφος του, ή γυναίκα του εξαίρετικά φαιδρη και φλύαρη, ό κύρ- "Αγγελος πάρα πολύ τυπικός — καλά έλεγε ή θεία, διαρκώς ήτανε στη μέση, λείπει ό Μάρτης από τήν σαρακο-

στή; — ως και ή Έλιζα τή νευρώανε, ήτανε πολύ ώραία, μά ακόμη λιγώτερο εκφραστική.

Τους βαριόταν όλους, εκείνη τή στιγμή, τήν έπιανε μανία να τους βροσει και να φύγει.

Τήν πλησίασε ό ξένος, πού γύριζε όλη αυτή τήν ώρα στους βράχους, και τή ρώτησε.

— Γράφτηκε;

— Δέν πέτυχε.

— Κοίμη, είχα να σάς παρουσιάσω να γράψετε τόν επίλογο στη θέση μου. "Απόψε δέν κραταλλάωνουν στο μυαλό μου φαιδρά πράγματα. "Ολο σοβαρά, μελαγχολικά...

— "Α, ναί...

— Πολύ κακή ιδέα αυτό τό παιγνίδι. Μας τάραξε τήν ψυχική ήσυχία. Προτιμούσι μά κακοκαιρία στη θάλασσα. Και σεϊς; Χωρίς να περιμένει απάντηση, ξανάφυγε και γύρισε σε λίγο πάλι κοντά της.

— Αισθάνεται πάντα κανείς περιέργεια σ' αυτό τό νησί;

— "Οχι. Μήπως πάντα ρυθμίζουνε τόν έσωτερικό μας παλμό τά παιγνίδια του κυρίου Γιώργου;

Χαμογέλασαν και οί δύο χωρίς άρξη.

— Ποῦ είναι οί στίχοι σας;

Τούδωσε τό χαρτί, τόφερε σιμότερα σιμά μέσα του για να διακρίνει, και είδε όλο τό φύλλο γραμμένο.

— Γράψατε όλ' αυτά; Και πώς μορρέσατε; Είναι... άστεία;

— "Οχι, και μένει ακόμη ή ψυχική θέληση να μιλήσει.

— Μπορώ να διαβάσω;

— Ναί, για σάς δέ με κειράζει, στους άλλους όμως όχι.

"Έσκηψε ό ξένος, αλλά δέν ξεχώριζε καλά τίς φράσεις, και τής ζήτησε να του τό διαβάσει. "Εκείνη, χωρίς τήν ελάχιστη στενοχώρια, άρχισε:

— Πάντα ό Βάγκχος για μάς να τρέφει κρασί κι έρωτα στις άφρες τίς τρελλές, κι άν φύγει ή ώρα, μην άνεστενιάζεις, τρελλή εν' ή αγάπη, γλυκό εν' τό κρασί, και με τό φτάσιμο τής μέρας μην άνατριχιάζεις, μαζί θά προχωρήσουμε μες' τό θαμπό πρωί. Κρασί θε να ραντίξει ή αϊγή, άτέλειωτα τά χέλη μας θά βρέχει και μέσα στ' όνειρο, κάθε στιγμή, ό έρωτάς μας άλλα όνειρα θά τρέφει.

ΚΑΚΙΑ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΤΗΣΙΩΤΙΚΗ ΑΥΛΗ

"Έμειναν και οί δυό αρκετή ώρα άμιλητοι. "Εκείνη δέν ήξερε τί έντύπωση θάκανε στον ξένο μ' αυτούς τους στίχους. "Αν ήτανε σαν τους περισσότερους γνωστούς της, θά τήν κορόϊδευε. "Αν διέφερε, μπορεί να του άρεσαν.

"Εκείνος κρατούσε δυνατή τήν εικόνα του στίχου, φανταζόταν τους νέους να έξακολουθούνε τό δρόμο, στο έρωτικό τους ταξίδι, ραντισμένοι από τήν αύγή και αιώνια όνειρεμένοι.

"Ωστόσο, οί άλλοι άρχισαν να σηκώνονται. Πριν σμίξουνε όλοι πάλι, είπε ό Κώστας στο κορίτσι.

— Σάς ζητώ ως χάρη να κρατήσω τό χαρτί. Άύριο σάς τό επιστρέφω.

Δέχτηκε ή Σοφία, κουνώντας τό κεφάλι, και προχώρησε στη θάλασσα.

"Ετοιμάζονταν όλοι να μπουνε στις βάρκες, κι έκαναν λόγο πάλι πώς θά μοιραστούνε, μά τους συμβίβασε ό ξένος.

— Τά εισητήρια πληρώθηκαν διπλά, είπε,

και παρακαλούνται οί κύριοι επιβάτες να μην αλλάζουν βάρκα.

Πήδησε στης Σοφίας, τήν άφισε να πάρει τά κουτιά, και κάθισε μόνος πίσω.

Αυτή τή φορά, πήγαινε ή δική τους βάρκα πρώτη—ή άλλη ακολουθοῦσε.

Στη θάλασσα, πού αντιφέγγιζαν τά άστρα, ή πρώτη βάρκα άφινε μόλις λίγο άφρό, λίγα κυματάκια, γλυστρουσε, χωρίς κόπο, χωρίς θόρυβο, σαν τόνειρο πού διαβαίνει λαφρού, φτερουγιστό, χωρίς ν' άφίσει ίχνη. "Η δεύτερη, φορτωμένη, προχωρούσε βαρεια, με κάθε σήκωμα του κουπιού άκουγόταν μια στενοχωρημένη άναπνοή, πίσω της άφινε ένα βαθύ αυλάκι στον νερό, όπου έσκαζε με βία τό κύμα.

"Η βάρκα τής Σοφίας ήτανε τόνειρο μάς αγάλης, ό προάγγελος τής ζωής, και έμεναν οί δυό νέοι, άμίλητοι, μυστικοί, ταραγμένοι μόνο από τή μεγάλη άναμονή.

"Η βάρκα των άλλων ήτανε ή ζωή στην

πιό ξιάστερη πραγματικότητα, στο άληθινό της ξέσπασμα, και όλοι γελοούσαν, όλοι κουβέντιαζαν, κανείς δέ σώπαινε.

“Η ζωή δέν τρέφει παρά όσο τή δαγκάνει κανείς και ρουφάει τὸ χυμὸ της, ἐνῶ τὸ νεῖρο χύνει τὸ γλυκὸ ποτὸ του, ἀόριστα, μέρα-νύχτα, στὸν ξύπνο και στὸν ὕπνο μέσσι. Τὸ νεῖρο ὑπάρχει τίς γλυκειές ὥρες, τίς σιωπηλές, μετὸ λιανοτράγουδο τοῦ καλαμιώνα, μετὰ πουπουλένια φτερά τοῦ γλάρου, μετὸ φαιδρὸ βούϊσμα τοῦ μελισσοῦ, μετὸ μωχοβολιὰ τῆς θάλασσας. “Οπου εἶναι ἀνατριχίλες και νεραϊδογένεματα και πολυτρίχια. “Η ζωή διαβαίνει μετὸ δόρυβο, μετὸ βοή. Καὶ βρίσκειται στίς σκληρές παλιές τοῦ ναυαγοῦ, στὸ σιδερένιο ἀμόνι, στυγὲς τεντωμένους τράχηλους τοῦ βοϊδίου, στὸ ζυγὸ, στὸ μαχαίρι ποὺ σκίζει τὴ γῆ. “Οπου εἶναι τραγούδι, λυγμὸς, προσευχή.

Προχωροῦσαν οἱ δυὸ βάρκες, ὡς ποὺ ἔφτασαν στὸ ἀκρογιάλι τῶν κοριτσιῶν.

“Αλλάξε βάρκα ἡ Γιάννα κι’ ἔδωσε τὴ θέση της στὸν ξένο.

— Σύμφωνες γι’ αὐριό τὸ πρωτὶ; ρώτησε ἡ κυρία Βαλμύρη.

— Σύμφωνες, ἀπάντησε ἡ Γιάννα, και καληνύχτισαν ὅλοι.

“Ὡς ποὺ ν’ ἀράξει τὴ βάρκα, ἡ Σοφία ρώτησε τὴν ξαδέλφη της: — Τί εἶπατε γι’ αὐριό;

— Νὰ κάμε νωρίς στὸ χτήμα τους γιὰ λουτρό.

— “Ακουσες ἴσως ποῦ μένει ὁ πατριώτης τοῦ κυρίου Γιώργου;

— “Ὀχι. Φανταζόμουνα ὅτι στίς κουβέντες ποὺ θὰ κάματε, τὸν ρώτησες.

— Δέν κουβεντιάσαμε, λίγα λόγια μόνο στὸ νησί.

“Ἐμεινε κατάκληκτη ἡ Γιάννα, κίτταξε τὴ Σοφία, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐκείνη δέν ἐξηγήθηκε περισσότερο, πρόσθεσε:

— “Ὡστε ὅλες τίς κουβέντες τίς κάναμε μεῖς!

“Η Σοφία ἀργοῦσε στὸ συγύρισμα και ἡ ξαδέλφη της ξαπλώθηκε στὴν ἄμμο. Ἐκεῖ κάτω, μετὸ δάχτυλο, σχεδίασε δυὸ βάρκες.

“Ὅταν βγήκε ἡ Σοφία στὸ ἀκρογιάλι, πᾶτησε τίς χαραγμένες εἰκόνες.

— Πρόσεξε, τῆς εἶπε ἡ ἄλλη, μὴ μᾶς πατάς, πονοῦμε, δέν καταλαβαίνεις;

“Ἐσκυψε ἡ Σοφία και κίτταξε. Δυὸ βαρκοῦλες σχεδιασμένες, σὲ μιὰ ἴσχυη θά-

λασσα, ποὺ προχωροῦσαν στὸ ἴδιο ἀβλάκι.

Μετὸ πῆδλό της ἔσβυσε τὴ γραμμὴ ποὺ ἔνωσε τίς δυὸ βάρκες και εἶπε:

— “Ἐχεις λάθος, Γιάννα. Οἱ βάρκες μας δέν πάνε κιὰ τὸν ἴδιο δρόμο. “Απὸ τώρα χωρίζουμε. Μὴν ξαρνίζεσαι, αὐτὸς ὁ χωρισμὸς εἶναι γιὰ καλὸ. Ἐμένι παίρνει ὁ ἔρωτας στὴ βάρκα του, ἐπὺ μένει στὴν ἴδια, μετὸ συντροφιὰ, τίς κουβέντες, τὰ γέλια. Εἶναι ὅλ’ αὐτὰ καλά, μείνε και γέλα μαζί τους. Ξέρεις πότε νὰ ξαρνιστεῖς; “Ὅταν διαμῆς κάποια μέρα αἰστανθῆς, ἀπομονωμένη ἀπὸ τοὺς ἄλλους, δεῖαν ἀπλωθεῖ μιὰ μεγάλη ἡσυχία ἐντὸς σου και γύρω. Αὐτὲς τίς ὥρες, ἡ μοῖρα παίρνει δυὸ καρδιές, και τίς πλάθει μαζί, στὴν παλάμη της. Τότε θάλλιξες και σὺ βάρκα.

Σηκώθηκε ἡ Γιάννα, κίτταξε τίς βαρκοῦλες στὴν ἄμμο, και στερεώνοντας τὰ γαλανὰ της μάτια στὴν ξαδέλφη της, εἶπε:

— Φοβάμαι τὴ ζωή. Δέν ξέρω τί μοῦ φυλάει, χιρὲς, λύπες, ἀγίατη... Τώρα θὰ συλλογίζομαι σένα, στὴν ἀγνωστὴ θάλασσα ποὺ θάβριμνίζεις, δὲ θάχω κινένη φόβο, σὲ ξέρω δυνατὴ.

Και σηκώνοντας τὴ φωνή της, πρόσθεσε:

— “Ὅταν με θέλεις, εἶμαι πάντα ἐδῶ. Στάθηκεσαν συκινημένες και οἱ δύο.

— “Ὡς ποὺ νάλλιξες βάρκα, Γιάννα, ἀκουσέ με. Νάγακᾶς τὸν ἥλιο, τὰ δέντρα, τὴ θάλασσα. Μὴ χάνεις κανένα φῶς, μιὰ μωχοβολιὰ. Νὰ ζεῖς τὴν κίθε χαρὰ, νὰ τραγουδάς, νὰ ρουφᾶς βλες τίς ὁμορφιές, και νάσαι διαρκῶς σὲ ἀναζήτηση καινούργιας. Νὰ βιάζεσαι, νὰ μὴν ἀνυψίλεις, τυχαίνει, κάποτε, νὰ μὴν προφταίσει κανεὶς νὰ πιεῖ ὅλο τὸ κρυσταλλένιο νερὸ ποὺ μάζειρε στὴ χούφτα του, και ξαναπαίρνει τὸ δρόμο διψασμένος...

“Ἀνέβησαν τὴ μεγάλη σκαλιναῖδα κι’ ἔφτασαν στὸ προαύλιο.

Στάθηκε ἡ Σοφία και εἶπε:

— Γιὰ μένα, Γιάννα, νὰ χαίρεσαι μόνο, νὰ χαίρεσαι πολύ. Σ’ εὐχαριστῶ γιὰ τὴ φιλία σου...

Κι’ ἄπλωσε τὸ χέρι της, ἐκείνη τὴ στιγμή πρόσφερε τὸ δικὸ της ἡ ξαδέλφη της, και τᾶσφιξαν δυνατὰ.

Προτοῦ νὰ χωρῖσκανε ἀπὸ τὸ ζεστὸ χαιρετισμὸ, ἡ Γιάννα εὐχήθηκε.

— Καλὸ ταξίδι.

(Ἀκολουθεῖ)

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΔΑΝΟΙ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΙ

HERMAN BANG

“Ο Ἑρμαν Μπάνγκ γεννήθηκε τὸ 1857 και πέθανε, ξαφνικά, τὸ 1912, μέσα σ’ ἓνα τραῦμα, στὴν Ἀμερικὴ Χρονολογικὰ δέν εἶναι, μ’ ἄλλα λόγια, μεταπολεμικὸς συγγραφέας. “Ὡστόσο, γιὰ κείνους ποὺ μοροῦνε και βρίσκουνε τὸ συμπῆχμα τῆς ἔννοιας «μοντερνισμὸς», ὁ Μπάνγκ εἶναι μοντέρνος. “Ὀχι μονάχα ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς τεχνικῆς δέν ἀποτελεῖ παραφωνία μέσα στὸ κλῆθος τῶν μεταγενεστέρων του, μ’ ἀκόμα ἐπειδὴ ἔχει πάρα πολλὰ ἀπὸ τὰ οὐσιαστικώτερα γνωρίσματα ποὺ ὁ ἀταξιαστος συμφορημὸς τους μοροεῖ νὰ μᾶς δώση, σχετικὰ πάντα, τὴν παραπάνω ἔννοια. Εἶναι κοσμοπολίτης, ἔχει μιὰν ἀδιάκοπη ἀνησυχία, ἀγαπᾶ τὸ μισῶφωτο, καμμιὰ φορὰ και τὸ σκοτεινὸ, εἶναι βαρειατισμένος ἀπὸ τὴ ζωή και τέλος δέν καταφρονεῖ τὸ «ἐλάχιστο».

Θάτανε ἀδικο, ὡστόσο, ἂν δέν παρατηροῦσαμε πὸς ὅλ’ αὐτὸ τὸ γνωρίσματα τοῦ Μπάνγκ εἶναι περισσότερο ἓνα πηγαῖο ἀνάβλυσμα παρά μιὰ θεληματικὴ προσπάθεια γιὰ νὰ δικαιώση μιὰ σχολὴ ἢ ἓνα αἰσθητικὸ δόγμα. Γιατί ἂν ἦτανε κοσμοπολίτης, ἂν γύριζε ἀπὸ πολιτεία σὲ πολιτεία κι’ ἀπὸ χώρα σὲ χώρα, αὐτὸ δέν τῶκανε ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἀποδημίας, ποὺ εἶναι τόσο γνώριμο στοὺς σύγχρονους λογοτέχνας, μὰ ἐπειδὴ τὸν κρατοῦσε μακρὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα του ὁ ἴδιος ἐκεῖνος στενόκαρδος συντηρητισμὸς, ποὺ εἶχε καταδικάσει και τὸν Οὐάιλντ σὲ μιὰν ἀθελὴ ἔξορία. “Ἄν εἶχε μιὰν ἀδιάκοπη ἀνησυχία, αὐτὴ δέν ἦτανε ἡ ἀνησυχία τοῦ ἀνθρώπου ποὺ κάνει «γεντε», μὰ τοῦ ἀνθρώπου ποὺ τρομάζει μπροστὰ στὴν ἄβυσσο τοῦ ἐγὼ του και ποὺ ξέρει, σὺν τὸν ἴψεν, πὸς ἡ ζωή εἶναι μιὰ ἀδιάκοπη πάλη μετὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ μας. “Ἄν ἀγαποῦσε τὸ μισῶφωτο και πολὺ συχνὰ τὸ σκοτεινὸ, τ’ ἀγαποῦσε ἀπὸ μιὰν ἐνδιάθετη κλίση του γιὰ τὸ μυστικὸ και ἀπόκοσμο, κι’ ἔγραψε κάμποσα διηγήματα ποὺ θυμίζουσι Πόε και Χόφμαν και φανεροῦνε τὴν προσπάθεια του νὰ ρίξη κάποιο φῶς στίς κίττα βαθεῖες κι’ ἀπόκομτες πτυχές τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου και νὰ ἐξηγήση τίς μυστικὲς κι’ ἀσυνείδητες δυνάμεις ποὺ τὸν κυβερνοῦνε τόσες φορὲς, ἀθελὰ του, στὴ ζωή. “Ἄν ἦτανε βαρειατισμένος ἀπὸ τὸν κόσμο, δέν τῶκανε ἀπὸ

μπλαζεδισμό, μὰ ἐπειδὴ ἡ ὕψεια του και τὰ χαλαρωμένα νεῦρα του τὸν ἀναγκάζανε νὰ θεωρεῖ πρόσβλημα τραγικὸ ὅχι τὸ ὅτι θὰ πέθαινε ἴσως σύντομα, ἀλλὰ τὸ ὅτι ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ ζῆ, ἀκόμα. Τέλος, ἂν ἔκανε συχνὰ τέχνη μετὸ «ἐλάχιστο», αὐτὸ ὀφείλεται, βέβαια, στὴν ἀδυναμία του νὰ συλλάβει μιὰ γενικώτερη και βαθύτερη συνθετικὴν εἰκόνα τῆς ζωῆς, ἀδυναμία δμως ποὺ χαρακτηροῖ ὅλους ὅσοι δέν ἔχουνε μεγάλο δημιουργικὸ ἔνστικτο. Γιατί ὁ Ἑρμαν Μπάνγκ εἶναι ἓνας καλὸς κι’ ὄχι ἓνας μεγάλος συγγραφέας. “Απὸ τὸ ἔργο του λείπει ἡ «διέπουσα γραμμὴ». Δέν ἔχει ἐνιαῖο χαρακτήρα. Πότε νατουραλιστὴς, πότε μυστικιστὴς, πότε κοσμοπολίτης, πότε πατριώτης, ὁ Μπάνγκ δὲ μπόρεσε νὰ δώση ἔργο ποὺ νὰ φέρνῃ τὴν ἀτομικὴ σφραγίδα μιᾶς ἰσχυρῆς καλλιτεχνικῆς ιδιοσυγκρασίας. Οἱ τύποι ποὺ δημιούργησε, σχηματικὲς παραλλαγές τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ του, δέν ἔχουνε τὸ πλαστικὸ βάρος ποὺ παρουσιάζουσι οἱ «ἥρωες», ποὺ τοὺς ζωντανεύει στὴν τέχνη ἡ μεγάλη δημιουργικὴ πνοή. Εἶναι ὡστόσο ἓνας ποιητὴς ποὺ πέτυχε, στίς εὐτυχισμένες στιγμές του, νὰ μᾶς δώση κάποιες συνθετικὲς μικρογραφίες μετὰ βαθύτατο ἀνθρώπινο νόημα, και νὰ ἐκφράσῃ μετὰ ἀρκετὴ δύναμη τὸν πόνο του γιὰ τὴν ἀνθρώπινη δυστυχία.

“Απὸ τὰ καλύτερα μυθιστορήματα τοῦ Μπάνγκ εἶναι «Οἱ ἀπελπισμένες γαλιές», «Τὸ γκρίζο σπίτι», «Στὸ δρόμο», «Μιχαήλ», και «Δίχως πατρίδα». Ἐγραψε ἐπίσης νουβέλλες σὺν τοὺς «Τέσσαρις διαβόλους», και μεταφραστικῶς και στὴ γλῶσσα μας, κι’ ἀρκετὰ μικρότερα διηγήματα. Τὸ δημοσιευόμενον σήμερον εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ τοῦ Δανοῦ πεζογράφου. Κι’ αὐτοὶ ἀκόμα ποὺ θεωροῦσαν ἀσέβεια τὴ διαδοχὴ του στὸ θρόνο ποὺ ἄφησε κενὸ στὰ δανικὰ γράμματα ὁ Γιάνκοφεν μετὸν κρόφορο θάνατό του, δὲ δυσκολευτήκανε ν’ ἀναγνωροῦσαν στὸν Ἑρμαν Μπάνγκ μιὰ μοναδικὴν ἰκανότητα στὴν περιγραφή τῶν «intérieurs». “Ἐνα τέτοιο «intérieurs», ἀξιοσημείωτο γιὰ τὴ λιτότητα τῆς γραμμῆς και γιὰ τὴν ἀπόσφαιρα ποὺ δημιουργεῖ, εἶναι και τὸ διήγημά του «Ἐστὶ εἶναι ὁ κόσμος».

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

ΕΤΣΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Στοῦ συνταγματάρχου Μπόνεμαν εἶχανε τραπέζι. Σ' ὄλα τὰ δωμάτια λαμποκοπούσανε οἱ πολυέλαιοι μὲ τὰ ἠλεκτρικά, κ' ὄλες οἱ γωνιές ἦσανε στολισμένες μὲ φουρνιές καὶ πασιαλιές.

Ἦντες πρόσωπα καθόντουσαν στὸ τραπέζι τῆς μεγάλης τραπεζαρίας, κάτω ἀπὸ τὰ ἠλεκτρικά φῶτα.

Ὁ συνταγματάρχης κ' ἡ γυναίκα του, ἡ δεσποινίδα Κλάρα Μπράε, ὁ καθηγητῆς—ὁ γιαιτρός τοῦ σπατιοῦ—κ' ὁ Νίλς "Ελμπρεχτ, πού γι' αὐτὸν Ἰσα-Ἰσα γινότανε ἡ δεξίωση, καὶ γιὰ χάρη δική του ἀστρουφτοκοπούσανε πάνω στὸ τραπέζι ὄλα τ' ἀσημικά τῆς φημίλιας.

Ὁ Νίλς "Ελμπρεχτ ἔλειπε, βλέπετε, πολὺν καιρό. Ἦτανε νέος σὰν ἔφυγε—τώρα τὰ μαλλιά του εἶχανε ἀρχίσει νὰ γίνονται γκρίζα στοὺς κροτάφους του.

Κουβεντιάζοντας, διαφωνήσανε σ' ἓνα σημεῖο, κ' ὁ Νίλς "Ελμπρεχτ διηγότανε, ἐνῶ ὄλοι τὸν ἀκούγανε μὲ προσοχή—(ἡ δεσποινίδα Κλάρα Μπράε ἔκλεινε, καθὼς μιλοῦσε κείνος, τὰ μάτια της κάπου κάπου, μὰ χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνει κ' ἡ ἴδια)—διηγότανε γιὰ τὶς ἀπέραντες λίμνες τῆς Ἀμερικῆς, πού εἶχε ἐργαστῆ γιὰ ν' ἀνοίξουνε τὰ μεγάλα κανάλια τους, καὶ πού πάνω τους πηγαινοερχόντουσαν βαπόρια, καροάβια, καὶ κίτι παράξενα φτιαγμένες μαοῦνες, σὰ βιαστικοί, τρεχάτοι διαβάτες σ' ἓνα πολυσύχναστο δημόσιο δρόμο.

—"Αχ, εἶπε ἡ γυναίκα τοῦ συνταγματάρχου, θάτανε, μὰ τὴν ἀλήθεια, ἀνυπόφορο γιὰ μένα ἓνα τέτοιο ἀέναο στροβίλισμα! Σὰ συλλογιέμαι τὴν Ἀμερικῆ, λέω μέσα μου πάντα: ἐκεῖ, σίγουρα, κανένας ἀνθρώπος δὲ μπορεῖ νὰ καθήση, ἔστω καὶ μιὰ στιγμή, ἡσυχος στὴ γωνίτσα του.

Ὁ συνταγματάρχης γέλασε τόσο πολὺ, πού ἡ πεισέτα του ἔφυγε ἀπὸ τὸ γυαλὸ τοῦ ἀμπέχονοῦ του.

—Φυσικά, εἶπε,—καὶ τὸ νὰ κίθεται κανένας στὴ γωνίτσα του, αὐτὸ εἶναι γιὰ σένα τὸ πᾶν, Αὐγούστα.

—Ἀγαπητὴ Μπόνεμαν, τοῦ ἀποκριθῆκε ἡ γυναίκα του, ὁ ἀνθρώπος πρέπει νὰ-

χι κάπου-κάπου καιρὸ γιὰ νὰ σκέφτεται. —Ναὶ! εἶπε ἡ δεσποινίδα Κλάρα χαμηλόφωνα.

Ὁ ὑπηρέτης ἔβαλε κρασὶ στὰ ποτήρια· ὁ Νίλς "Ελμπρεχτ γύρισε ξαφνικά στὴ δεσποινίδα Κλάρα.

—Λοιπόν, ρώτησε, τί σκεφτόσαστε ὅλ' αὐτὰ τὰ χρόνια πού περῶσανε;

Ἡ δεσποινίδα Κλάρα φάνηκε μιὰ στιγμὴ χλωμότερη, πρὶν ἀπαντήσῃ:

—"Αχ, "Ελμπρεχτ, μέσα σὲ τόσα χρόνια καὶ τί δὲν ἔχει νὰ σκεφτῆ κανένας!

Ἡ γυναίκα τοῦ συνταγματάρχου γέλασε κ' εἶπε:

—Εἶναι πολὺ γελοῖο. . . Ὡστόσο, ὅσες φορὲς πῆγα ν' ἀναλογιστῶ τί σκεφτόμιουν ὅλ' αὐτὰ τὰ χρόνια πού ὁ "Ελμπρεχτ γύρισε ὅλη τὴν ὑδρόγειο—ἓνα μονάχι προῖμα βροῖκα πὼς εἶχα πάντα στὴ σκέψη μου, καὶ νὰ ποιό!

Κ' ἔδειξε γελώντας τὸν ἄντρα της.

Ὁ συνταγματάρχης χαμογέλασε· τὰ μάτια του βγάζανε ἀστραπές.

—Πιστεύω ἀληθινὰ πὼς εἶσαι εἶναι, Αὐγούστα, εἶπε.

Ἡ γυναίκα τοῦ συνταγματάρχου ἔξικολούθησε:

—Τὸ σκέφτηκα πολλές φορὲς, ἂν ὁ Φρίντριχ κ' ἐγὼ θάμαστε πὺ εὐτυχισμένοι ἂν εἶχαμε παιδιὰ.

Ὁ καθηγητῆς σήκωσε τότε τὸ χλωμὸ πρόσωπό του κ' εἶπε:

—"Αν θέτε νὰ ξέρετε τὴ γνώμη μου, ἐγὼ πιστεύω πὼς ὁ γάμος ὁ πὺ εὐτυχισμένος εἶναι χωρὶς παιδιὰ! Εἶναι ἡ πὺ ἔσωτερικὴ συμβίωση, Ἰσα-Ἰσα ἐπειδὴ δὲν ἔχει κανένας νὰ σκεφθῆ τίποτ' ἄλλο παρὰ μόνον τὸ σύντροφό του. Μὲ μιὰ προϋπόθεση, φυσικά—ὅταν ὑπάρχει ἡ ἀγάπη.

—Ναὶ, εἶπε ὁ "Ελμπρεχτ, ὑπάρχει ὁμοῦς πάντα:

Ἡ δεσποινίδα Μπράε ἔγινε ξαφνικά κόκκινη κ' ἡ ἀλυσίδα μὲ τὰ μαργαριτάρια σὰ νάρχισε νὰ τρέμη σιγανὰ γύρω ἀπὸ τὸ λαιμό της.

Μὰ ἡ γυναίκα τοῦ συνταγματάρχου ἀπάντησε:

—Ἐπρεπε νὰ ντρέπεται, Νίλς. Κ' ἔπειτα, γι' αὐτὸ Ἰσα-Ἰσα γύρισες στὸν τόπο σου, γιὰ ν' ἀνοίξης ἓνα σπίτι γιὰ τὴ γυναίκα σου.

—Ἀγαπητὴ Αὐγούστα, τῆς εἶπε ὁ "Ελμπρεχτ—μιλοῦσε στὸν ἐνικό στὴ γυναίκα τοῦ συνταγματάρχου ἀπὸ τὰ νεανικά χρόνια τους, πού μένανε μαζί στὴν ἐξοχὴ—ἡ Ἀλὶς κ' ἐγὼ εἴμαστε ἀληθινὰ εὐτυχισμένοι. Ὡστόσο, πονῶ περισσότερο τὰ δυὸ ἀγόρια μου.

Ἡ δεσποινίδα Μπράε χαμήλωσε τὰ μῆτια της.

—Πόσο θὰ χαρῶ νὰ δῶ τὰ παιδιὰ σας! εἶπε.

—Κ' εἶναι λεβέντες, μὰ χαρά! παρατήρησε ὁ "Ελμπρεχτ. Καὶ πῆγανε σ' ὄλες τὶς θερινὲς διαμονὲς τοῦ κόσμου.

Ὁ συνταγματάρχης πιάστηκε ἀπὸ τὰ τελευταῖα λόγια του καὶ ρώτησε:

—Καὶ ποιά γωνιὰ τῆς γῆς σ' ἀρέσει τέλος πάντων περισσότερο, "Ελμπρεχτ;

Κεῖνος σώπασε μιὰ στιγμὴ· ὕστερα εἶπε:

—Δὲν ξέρω. Πᾶν νὰ πιστέψω ὡστόσο, πὼς ἡ Γιαπωνία εἶναι ἡ ὁμορφότερη. Εἶναι μιὰ χώρα τόσο παρῶξενα χαριτωμένη, σὰν τὴ γιαπωνέζικη τέχνη. Κι' ὁμοῦς τόσο ἀλλόκοτα μεγάλη, μὲ τὰ πράσινα βουνά της καὶ τὴ θάλασσα. . . παντοῦ θάλασσα.

Σώπασε πάλι μιὰ στιγμὴ κ' ὕστερα ἔξακολούθησε:

—Κ' ἔπειτα, ἴσως νάσαι καὶ γι' ἄλλο λόγο καλὴ: ἐκεῖ εἶναι ἀδύνατο νὰ μάθῃ κανένας τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ γυναίκα τοῦ συνταγματάρχου γέλασε.

—Κι' αὐτὸ εἶναι τάχα πλεονέκτημα; ρώτησε.

Ὁ Νίλς "Ελμπρεχτ γέλασε κ' αὐτὸς κ' ἀπάντησε:

—"Ετσι τὸ εἶπα—γιατὶ οἱ ἀνθρώποι εἶναι παντοῦ οἱ ἴδιοι!

Τώρα ὁ καθηγητῆς ξανασήκωσε τὸ κεφάλι του κ' εἶπε:

—Ναὶ, ὑπάρχουνε παντοῦ ἄρρωστοι.

—Τελοςπάντων, γιαιτρε, φώναξε ὁ συνταγματάρχης, εἶστε ἓνας ἀδιόρθωτος πεσιμιστής.

Ὁ καθηγητῆς ἀποκρίθηκε:

—Καθόλου ἀπίθανο, γιαιτὶ εὐκολα γίνεται κανένας πεσιμιστής σὰν εἶναι γιαιτρός, συνταγματάρχου μου! Βλέπει πολλὰ πράματα ἀπ' τὴν ἀνάποδη ὄψη τους.

Ὁ Νίλς "Ελμπρεχτ γύρισε πάλι κατὰ τὴ δεσποινίδα Μπράε:

—Μὰ τί πάθατε, δεσποσύνη Μπράε; ρώτησε. Δὲ μιλάτε καθόλου, ἐνῶ σὲ παλιότερους καιροὺς ἡ γλῶσσα σας ἔκοβε κ' ἔραβε.

—Μπορεῖ. Κ' ἔπειτα, τότε ἤμιουν ἀκόμα νέα, Νίλς "Ελμπρεχτ. Ἐνῶ τώρα ἔχω γκρίζα μαλλιά!

Ἡ γυναίκα τοῦ συνταγματάρχου, πού ἔκοβε κείνη τὴ στιγμὴ τὴν πλάτη τοῦ ζαρκαδιοῦ, σταμάτησε τὸ κόψιμο κ' εἶπε:

—Ἡ Κλάρα εἶναι θεότρελλη μὲ τὰ γκρίζα μαλλιά της! Τὰ μαλλιά της φτάνουνε, ἀκόμα καὶ σήμερα, ὡς τὰ γόνατά της.

Ἡ δεσποινίδα Μπράε ἔγινε κατακόκκινη· μὰ ὁ Νίλς "Ελμπρεχτ εἶπε, γυρισμένος πάντα πρὸς τὸ μέρος της.

—"Αχ ναί, δεσποσύνη Μπράε, εἶσατε τόσο ὁμορφη;

Κείνη χαμογέλασε. Τὸ στόμα της διατηροῦσε πάντα τὶς ὑπέροχες καμπύλες του, μὰ τὰ χεῖλη της εἶχανε χλωμάσει.

—Ναί, εἶπε. Μιὰ φορὰ κ' ἓναν καιρό!

—Ἀνοησίες, Κλάρα, φώναξε ὁ συνταγματάρχης. Εἶσατε πάντα ὁμορφη!

—Καὶ νὰ συλλογιέται κανένας, παρατήρησε ἡ γυναίκα του, πὼς ἡ Κλάρα δὲ θέλησε νὰ παντρευτῆ μὲ κανένα τρόπο.

Ὁ "Ελμπρεχτ κολύπησε τὴ δεσποινίδα Μπράε.

—Ναί, εἶναι παράξενο, εἶπε, πὼς γυρίζοντας βροῖκα σὰς Ἰσα-Ἰσα ἀνύπαντρο, δεσποσύνη Μπράε, μονάχι σὰς ἀπ' ὄλη τὴν παλιὰ παρέα μας.

Ἡ δεσποινίδα Μπράε δίστασε μιὰ στιγμὴ πρὶν ἀπαντήσῃ: «Τέτοια παράξενα τοῦ τυχαίνονε κανενὸς κάπου-κάπου!» Μὰ γιὰ ν' ἀλλάξῃ, σίγουρα, κουβέντα, πρόσθεσε γλήγορα:

—Πότε ἔρχονται τὰ παιδιὰ σας κ' ἡ γυναίκα σας;

—Σὲ τρεῖς μῆνες κοντά, ἔτσι λέω, ἀπάντησε ὁ "Ελμπρεχτ. Ἡ Ἀλὶς ἤθελε πολὺ νὰ μείνῃ γιὰ λίγον καιρὸ κοντὰ στοὺς φίλους της, στὴν Ἀγγλία.

Ἡ γυναίκα τοῦ συνταγματάρχου, πού μιλοῦσε μὲ μεγάλη της εὐχαρίστηση γιὰ γάμους πού γίνανε καὶ γι' ἄλλους πού δὲ γίνανε, ἀκολούθησε τὸ δρόμο τῶν στοχασιμῶν της κ' εἶπε:

— Τι νά σοῦ πῶ, Κλαρούλα. Τώρα πιά, παίει. . . Ὡστόσο, σ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο δὲ σὲ κατάλαβι ποτέ.

Κι' ἄρχισε νὰ μιλά γιὰ τὰ μικρὰ χρόνια τους, ποὺ τὰ περῶσανε μαζί, γιὰ τὰ σπῆτια ποὺ συγνάζανε, γιὰ τοὺς χορούς, ποὺ τοὺς θυμόντουσαν ὅλους. . .

— Ὁ χορὸς στὸ Σνέντορφ. . . Ἐκεῖ γνώρισα πρώτη φορὰ τὸ Φρίντριχ. . . τὸ θυμάστε, γιατρέ;

— Ὁχι καὶ τόσο καλά, εἶπε ὁ καθηγητής. Καθὼς ξέρετε, δὲ χόρεψα ποτὲ στὴ ζωὴ μου, καὶ γι' αὐτὸ εἶναι κάπως φυσικὸ νὰ τίς μπερδεύω λίγο ὅλες αὐτὲς τίς γιορτές.

— Βέβαια, εἶπε ὁ συνταγματάρχης, σεῖς εἴσατε πὸ ἔξυπνος, γιατρέ! Καταφεύγατε σὲ καμμιά ἀπόκρυφη γωνίτσα καὶ κάνατε κόρτε!

— Ὡ! εἶπε ἡ κυρία Αὐγούστα, στὸ κόρτε κανέναν δὲν τὰ κατάφερνε σὰν τὸν Ἐλμπρεχτ! Ὁ Θεὸς τὸ ξέρει, Νίλς, πόσα καὶ πόσα κοριτσόπουλα πιστέψανε τότε πὸς ἦταν οἱ διαλεχτές!

Ὁ Νίλς Ἐλμπρεχτ δὲν ἀπάντησε σ' αὐτό, μονάχα εἶπε:

— Θαρρῶ ἢ πὸ ὄμορφη ἀπ' ὅλες τίς γιορτές ἦτανε τὸ μπῆλ μασκὲ στοῦ Μπίλλες.

— Ἄ ναί, φώναξε ἡ γυναῖκα τοῦ συνταγματάρχη. Φυσικὰ, ἐπειδὴ τότε ἦσαν ὁ πὸ ὄμορφος, ψέματα, Νίλς; Παρασταίνοντας τὸ Ρίτζιο, πὸς ξαπλώθηκες μιὰ στιγμή μπροστὰ στὰ πόδια τῆς Κλάρας!— Τὸ θυμάσαι ἀκόμα, Κλάρα; ρώτησε τὴ δεσποινίδα Μπράε.

Κεῖνη ἀποκρίθηκε μὲ κάπως σβυσμένη φωνή:

— Ναί, θυμοῦμαι. Ὁ Ρίτζιο ἦτανε ξαπλωμένος νεκρὸς μπροστὰ στὰ πόδια μου, κ' ἡ κιθάρα του συντρίμματα!

Ἀκούγοντας τὸν ἦχο τῆς φωνῆς της, ὁ Ἐλμπρεχτ γύρισε ξαφνικὰ πρὸς τὸ μέρος της καὶ τῆς εἶπε πολὺ σιγὰ, ὥστε νὰ μὴ μπορέση νὰ τὸν ἀκούσῃ ἄλλος:

— Τάχα ἢ ἴδια ἢ βασιλίσα, προτοῦ πεθάνῃ ὁ Ρίτζιο, δὲν τοῦ σύντριψε θυμωμένη τὴν κιθάρα του;

Ἡ δεσποινίδα Μπράε δὲν ἀπάντησε, μόνο ἔφερε τὸ ποτήρι μὲ τὴ σαμπάνια στὸ στόμα της, ἐνῶ τὸ χέρι της ἔτρεμε σιγανά.

— Ἐνα εἶναι βέβαιο, εἶπε ἡ γυναῖκα τοῦ

συνταγματάρχη, πὸς ἡ Κλάρα ἦτανε μιὰ ἀληθινὴ βασιλίσα!

— Ναί, εἶπε ὁ Ἐλμπρεχτ, ποὺ τὰ μάτια του πήρανε ξαφνικὰ μιὰν ἔκφραση κερῆ-ξενά χαμένη.

— Ὡστόσο, Νίλς, παρατήρησε ἡ κυρία Αὐγούστα, ἐξικολουθεῖς πάντα νάσαι ὁ ἴδιος Δὸν Ζουάν, σὰν ἄλλοτε!

Ὁ συνταγματάρχης γέλασε:

— Μάλιστα, τὰ κατάφερνε πάντα μιὰ χαρὰ νὰ γλαρώνῃ τὰ μάτια του.

Ἡ δεσποινίδα Μπράε, ποὺ εἶχε στηρίξει ἀλαφρὰ καὶ τὰ δυὸ χέρια της πάνω στὸ τραπέζι καὶ φαινότανε σὰ νάχε ξεχάσει τὸ φαῖ, παρατήρησε:

— Θαρρῶ πὸς τὸ κοριτίρισμα τῶν ἀντρῶν καὶ τῶν γυναικῶν ἢ κοκετταρία φταῖνε γιὰ πολλές, γι' ἀμέτρητες δυστυχίες. . .

Ὁ Ἐλμπρεχτ τὴν κοίταξε.

— Πὼς δηλαδὴ;

— Ἔτσι φαντάζομαι, ἀπάντησε ἀργά, ὑπάρχουνε ἀντρες καὶ γυναῖκες τόσο περήφανοι, ὥστε νὰ θένε νάσαι οἱ μόνοι κ' οἱ μόνες!

Ἡ γυναῖκα τοῦ συνταγματάρχη μίμησε στὴν κουβέντα γελώντας:

— Ναί, Φρίντριχ, τουλάχιστον ἀπὸ σένα αὐτὸ, τὸ ξέρω κ' ἐγώ.

Ὁ Ἐλμπρεχτ ἔσκυψε πολὺ κοντὰ στὴν Κλάρα Μπράε κ' ἡ φωνὴ του ἦτανε λίγο πὸ βραχνή σὰν τῆς εἶπε:

— Καὶ θαρρεῖτε πὸς δὲν εἴσατε ποτὲ ἢ μόνη;

Κεῖνη τὸν κοίταξε στὰ μάτια.

— Ὅποιος τὰ γυρεῖ ὅλα, δὲν πετυχαίνει συχνὰ τίποτα, εἶπε.

Σώπασε καὶ φάνηκε πὸς δὲν ἄκουσε τὸν καθηγητὴ, ποὺ τὴ ρώτησε δυὸ φορές πὸς πᾶνε τὰ παιδιὰ της, ὥσπου τέλος ἀπάντησε:

— Ἐυχαριστῶ, γιατρέ, εἶναι καὶ τὰ δέκα περίφημα στὴν ὑγεία τους.

Ἡ γυναῖκα τοῦ συνταγματάρχη τὴν πρόλαβε.

— Μπορεῖς νὰ τὸ φανταστῆς, Νίλς, πὸς ἡ πλούσια αὐτὴ κοπέλλα ἀφιέρωσε τὴ ζωὴ της στὴν ἀνατροπὴ ξένων παιδιῶν καὶ πὸς κρατᾷ ἀκόμα καὶ στὸ σπῆτι της κάμποσα ἀπὸ δαῦτα; Σὰ νὰ μὴ μπορούσε τάχα νὰ τὰ κλείσῃ σὲ μιὰ βίλλα καὶ νὰ τοὺς πύρῃ μιὰ παραμύθια!

Ὁ Ἐλμπρεχτ γύρισε τὸ κεφάλι του.

— Ἐχετε σὰ νὰ λέμε ἓνα εἶδος ἄσυλο, ἔ; τὴ ρώτησε.

— Ὁχι, ἀπάντησε ἡ δεσποινίδα Μπράε, πρόκειται μόνο γιὰ λίγα μικρὰ κορίτσια, ποὺ χάσανε τὴ μητέρα τους.

— Καὶ γι' αὐτὸ ἔγινε ἡ δεσποσύνη Μπράε μητέρα τους—καὶ τί καλὴ μητέρα! εἶπε ὁ καθηγητής, κ' ἄνοιξε, ἴσως γιὰ πρώτη φορὰ ὅση ὥρα καθόντουσαν στὸ τραπέζι, τὰ βαθυγάλαζα μάτια του.

Ἡ φωνὴ τῆς δεσποινίδας Μπράε ἔτρεμε λίγο σὰν εἶπε:

— Μιὰ ξένη δὲ μπορεῖ ποτὲ νὰ γίνῃ μιὰ καλὴ μητέρα, γιατρέ. Ὡστόσο, κάνει κανέναν ὅ,τι καλύτερο μπορεῖ.

— Αὐτὴ ἡ τάση τῆς μητέρας, εἶπε ἡ κυρία Αὐγούστα μπαίνοντας στὴν ὀμίλια, κρυβότανε πάντα μέσα στὴν ψυχὴ τῆς Κλάρας, ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἦταν ἀκόμη μικρούλα. Ξέρετε, γιατρέ, δταν ἦτανε τόση δά, ἔπαιζε μὲ τίς κοῦκλες της σὰ νάτανε ζωντανὰ παιδιὰ.

Ὁ καθηγητής εἶπε:

— Πρέπει νάσαι μιὰ μεγάλη εὐτυχία, νάνατρέφῃ κανέναν τέτοια μικρὰ πλάσματι καὶ νὰ τὰ μεγαλώνῃ, ὅσο ποὺ νὰ τὰ βλέπῃ πιά νὰ γίνονται ἄνθρωποι,—ὅσο μπορούνε δηλαδὴ νὰ γίνουμε ἄνθρωποι!

— Ναί, εἶπε ἡ Κλάρα, εἶναι μιὰ πολὺ μεγάλη εὐτυχία, ἀγαπητὲ φίλε!

Ὁ Ἐλμπρεχτ ἔσκυψε πολὺ κοντὰ της.

— Αὐτὴ εἶναι καὶ γιὰ μένα ἡ μοναδικὴ εὐτυχία μου! ψιθύρισε, ἐνῶ τὰ μάτια τῆς Κλάρας ἀνοίξανε διάπλατα καὶ τὸ πρόσωπό της ἔγινε ἄσπρο σὰν τὸ προκάιτο ποὺ εἶχε στὸ φάσμα της.

Τώρα, ἡ γυναῖκα τοῦ συνταγματάρχη ἄρχισε νὰ κουβεντιάζῃ γιὰ τὸ κόρημο τῶν φορεμάτων, καὶ διηγότανε πὸς ἔστειλε τὴ μοδίστρα της νὰ μελετᾷ τὰ μοντέλλα στὶς διάφορες βιτρίνες.

— Ξέρετε ἤμως, Κλάρα, πρόσθεσε, τὰ τελευταῖα μοντέλλα δὲν τὰ βάζουνε πιά οἱ ἀνόητοι στὶς βιτρίνες τους. Μὰ σοφίστηκα ἓνα σπουδαῖο κόλπο. Πηγαίνω στὰ μαγαζιά, νὰ κοιτάξω τάχα γιὰ ὑφάσματα, κ' ἔτσι βρίσκω τὸν καιρὸ καὶ τὴν εὐκαιρία νὰ ξεσηκώσω τὰ σχέδια.

Ἡ Κλάρα Μπράε γέλασε ξαφνικὰ—ἓνα παράξενο γέλιο.

— Ναί, Αὐγούστα, ἦσαν πάντα πολὺ πρακτικὴ γυναῖκα.

Κι' ἀλλάζοντας γλήγορα τόνο, σήκωσε τὸ ποτήρι της κατὰ τὸν Ἐλμπρεχτ, ἐνῶ οἱ ἄλλοι μιλούσανε γιὰ τοὺς ράφτες, ποὺ εἶναι σωστοὶ τοκογλύφοι, τοῦ εἶπε:

— Στὴν ὑγεία τῶν παιδιῶν σας, Νίλς Ἐλμπρεχτ!

Γιὰ μιὰ στιγμή ἔγινε σιωπὴ ὕστερα ὁ συνταγματάρχης σήκωσε τὸ ποτήρι του:

— Δὲν ἔχω τὴν ἱκανότητα νὰ μιλῶ, Ἐλμπρεχτ, παρὰ μονάχα γιὰ τὸ στρατό. Ὡστόσο, ἔχουμε χρέος νὰ σοῦ ποῦμε ἓνα καλὸς ὄρισε, ἡ Αὐγούστα κ' ἐγώ! Ταξιδεψες στεριὲς καὶ θάλασσες καὶ τώρα γύρισες εὐτυχισμένος σπίτι σου. Σοῦ εὐχόμαστε λοιπὸν καλὸς ὄρισε, ἡ Αὐγούστα κ' ἐγώ—κ' ὅλοι οἱ ἄλλοι!

Ὅλοι σηκωθήκανε καὶ τσουγκρίσανε τὰ ποτήρια τους μὲ τὸν Ἐλμπρεχτ, ποὺ τὰ χεῖλη του σαλεύανε βουβιά, πρὶν τὰ καταφέρει τέλος νὰ μιλήσῃ.

— Ναί, εἶπε, γύρισα σπίτι μου! εὐχαριστῶ τὸν καθένα ἀπὸ σᾶς—κ' ἡ φωνὴ του κόμπιασε—εὐχαριστῶ τὸν καθένα ἀπὸ σᾶς, ποὺ μὲ θυμότανε!

Ὑστερα γύρισε λίγο πρὸς τὸ μέρος ποὺ καθότανε ἡ Κλάρα Μπράε καὶ πρόσθεσε:

— Ἔστω κ' ἂν δὲν τὸ ἄξιζα!

Ἡ Κλάρα Μπράε ἄνοιξε πάλι διάπλατα τὰ μάτια της καὶ τὸν κοίταξε.

— Γιατὶ νὰ μὴν τὸ ἀξίζατε, Ἐλμπρεχτ;

Κ' ἐνῶ ἡ γυναῖκα τοῦ συνταγματάρχη γελοῦσε μ' ἓνα ἄστεῖο τοῦ ἀντρα της, πρόσθεσε κελὴν πολὺ σιγὰ:

— Πόσοι ἄνθρωποι ὑπάρχουνε ποὺ τοὺς χῶρισε ἡ ζωὴ!

Τώρα σερβίρουνε τὰ κεντιωμένα φρούτα, κ' ἡ γυναῖκα τοῦ συνταγματάρχη ἄρχισε πάλι νὰ μιλά γιὰ παιδιὰ καὶ γιὰ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα, δταν ξαφνικὰ εἶπε:

— Μά, Νίλς, θὰ πρέπη ὥστόσο νὰ κρατᾷς πάνω σου καμμιά φωτογραφία τῆς φαιλίας σου.

Ὁ Ἐλμπρεχτ δὲν ἄκουσε ἢ ἔκανε πὸς δὲν ἄκουσε· δὲν ἔδωσε καμμιά ἀπάντηση.

Μὰ ἡ γυναῖκα τοῦ συνταγματάρχη δὲν ὑποχώρησε.

— Ἐνας ἄνθρωπος ποὺ ταξιδεύει τόσο πολὺ σὰν καὶ σένα, ἔχει χωρὶς ἄλλο τὴ

φωτογραφία της φαμίλιας του πάντα μαζί.
 "Ο Νίλς "Ελμπρεχτ διάτασε άκόμα μιὰ στιγμή πριν άπαντήση:

— Μὰ φυσικά, τήν έχω!

Καί με τὰ χέρια που τρέμανε παράξενα, έβγαλε από τήν τσέπη του σακκακιού του ένα ψιλὸ βιβλίο, κ' από κεί μέσα μιὰ μικρὴ φωτογραφία.

— Δός μου νὰ δῶ! φώναξε ἡ γυναίκα τοῦ συνταγματάρχου κ' άπλωσε καί τὰ δυὸ της χέρια.

Περιεργάστηκε κάμποση ὥρα τήν εικόνα κ' έπειτα εἶπε:

— "Α, Νίλς, τί ὁμορφη που εἶναι, ἡ γυναίκα σου!

"Ο συνταγματάρχου βιάστηκε κ' αὐτὸς ν' άρχισῆ τὰ παιγνίματα:

— "Υπέροχη! "Ήσουν πάντα ὁ χαϊδεμένος τῆς τύχης!

Τώρα ἡ φωτογραφία εἶχε φτάσει στὰ χέρια τοῦ καθηγητῆ, που πιραιετηροῦσε πάνω από τὸ πλάσιό της τὸν "Ελμπρεχτ. Μ' ὄλο που τὸ δέγμα του ἦτανε μαῦρο από τὸν ἥλιο, τὸ πρόσωπό του εἶχε τὴ χλωμάδα τοῦ θανάτου.

— Ναι, εἶπε, τὰ παιδιά φάνονται πολὺ γερά!

Κ' ἦταν έτοιμος νὰ γυρίσῃ στὸν "Ελμπρεχτ τήν εικόνα πάνω από τὸ τριπέξι, όταν ἡ Κλάρα Μπράε τοῦ εἶπε:

— "Εμένα με ξεχάσατε, γιατρέ!

Πῆρε τήν εικόνα καί τήν κοίταξε κάμποσην ὥρα.

— Εὐχαριστῶ, εἶπε ὕστερα, καί με μιὰ φωνή που δὲ φανέρωνε τήν παραμικρότερη ταραχή, πρόσθεσε: "Τί ὑπέροχα που εἶναι τὰ παιδιά!

Τὰ χέρια τοῦ Νίλς "Ελμπρεχτ τρέμανε τόσο πολὺ, που με μεγάλο κόπο πῆρε τήν εικόνα γιὰ νὰ τὴ βάλῃ πίσω στὸ βιβλίο. Μὰ ὁ συνταγματάρχου εἶπε:

— Στάσου, δός μου τήνε, θέλω νὰ τὴ δῶ ἄλλη μιὰ φορὰ!

"Εξέτασε τὴ φωτογραφία με μιὰ ματιὰ έμπειροτέχνη, που κοιτάζει ένα σπάνιο νόμισμα, καί πρόσθεσε:

— Αὐτή, Νίλς, εἶναι ἀπὸ τίς γυναῖκες που οἱ άντρες ξεχνᾶνε γιὰ χάρη τους τὰ πιὸ ἱερὰ χρέη τους.

— Οὐ, δὲ ντρέπεσαι, Φρίντριχ! φώναξε ἡ γυναίκα του.

Τὸ πρόσωπο τοῦ Νίλς "Ελμπρεχτ εἶχε τώρα μιὰ σύσπαση δυνατή. "Εφερε τήν πετσέτα στὸ στόμα του.

— "Τί ἔχεις, Νίλς; ρώτησε ὁ συνταγματάρχου.

— "Α, τίποτα, ἀπάντησε, αὐτὰ τὰ καντιομένα φροῦτα μπαίνουνε τόσο εύκολα στὰ δόντια!

— Ναι, πρέπει νάνα κανέννας προσεχτικὸς με τὰ ζαχυρωτά, παρατήρησε ὁ καθηγητής.

— "Εχει τίποτ' ἄλλο νὰ φᾶμε, Λυγούστα; ρώτησε ὁ συνταγματάρχου.

"Οχι, δὲν εἶχε πιά τίποτ' ἄλλο, καί σηκώθηκαν κ' οἱ πέντε γιὰ νὰ πάνε στὴ σάλα.

"Εκεῖ μέσα ἡ οἰκοδέσποινα εἶπε:

— Με τὸν καιρὸ θὰ περάσουμε καί μιὰν ὥρα στὸ μισόφωτο, — φέματα, Φρίντριχ;

"Ο ὑπηρετῆς ἔβησε τὰ ἤλεκτρικὰ κολύφωτα κ' άναψε σις γωνιές καί χαμηλές μικροῦλες λάμπες, που μέσα στὸ λιγοστὸ φῶς τους οἱ φουρνιές ρίχνανε στὸ δωμάτιο τὸν κελώριο ἴσκιό τους.

Καθίστανε ὅλοι σὲ μιὰ γωνιά, ἡ δεσποινίδα Μπράε στὸ πιὸ σκιασμένο μέρος, εἶσι που τὸ λευκὸ της πρόσωπο ξεχώριζε σὲ μιὰ παλιὰ εικόνα μέσ' ἀπ' τὸ σκοτάδι.

— "Ετσι, Νίλς, εἶπε ἡ γυναίκα τοῦ συνταγματάρχου, τώρα μπορείς νὰ φανταστῆς πὼς βρέσκασαι πάλι στὸν "Γροπικό. Καί — πρόσθεσε ἄμέσως — τώρα διηγῆσου μας τίποτα... Μ' άρέσει πολὺ ν' άκούω κάποιον μες στὸ μισόφωτο νὰ λέῃ ἱστορίες.

"Ο Νίλς "Ελμπρεχτ ἀπάντησε — μιὰ ἡ φωνή του ἦτανε τώρα ἀλλαγμένη παράξενα:

— Θαροῶ πὼς δὲν έχω πιά νὰ σᾶς διηγηθῶ τίποτα.

— Πὼς ὄχι, εἶπε ἡ γυναίκα τοῦ συνταγματάρχου. Διηγῆσου μας ὅ,τι νάνα, καί που νὰ τὸ θυμᾶσαι περισσότερο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα.

"Ο "Ελμπρεχτ, που καθότανε πολὺ κοντὰ σὲ μιὰν ἤλεκτρικὴ λάμπα, σήκωσε τὴν καρέκλα του καί τήν πῆγε στὰ σκοτεινά.

— Κάτι που νὰ τὸ θυμοῦμαι περισσότερο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα; εἶπε. "Τίποτα δὲ θυμοῦμαι περισσότερο ἀπὸ τὴ λαχτάρα τοῦ γυρισμοῦ μου.

— Ναι, εἶπε ὁ συνταγματάρχου, εἶναι καίτι παράξενο αὐτὸ τὸ αἶσθημα τῆς πατρῆδας... Πὼς δένει γερά τὸν ἄνθρωπο!... "Ετσι λένε ὅλοι.

"Ο Νίλς "Ελμπρεχτ φάνηκε πὼς δὲν ἄκουσε' εἶχε τὸ κεφάλι του στηριγμένο στὰ δυὸ του χέρια κ' εἶπε γρήγορα, σὰ νάχε πυρετό, ἐνῶ κοιτάζε ἀδιάκοπα μέσ' ἀπὸ τὸ σκοτάδι τὸ πρόσωπο τῆς Κλάρας Μπράε:

— Γιατί ξεντελεύται κανέννας, γυρίζει τὸν κόσμο, χτίζει γιοφύρια που μιὰ μέρα θὰ γκρεμιστοῦνε, στρώνει σιδερένιες ράγιες που ὕστερ' ἀπὸ εἴκοσι χρόνια θὰ ἔξαφραριστοῦνε, τινάζει βουνὰ στὸν ἄερα που οἱ σκιασμένοι βράχοι τους ἴσως κυλίσουνε μιὰ μέρα καί θάψουνε χιλιάδες ψυχές — γιατί-γιατί; "Οσες φορὲς κοιτάζω τώρα πίσω τὴν περασμένη ζωὴ μου, δὲν ξέρω, μὰ τὴν ἀλήθεια, πὼς καί γιὰ ποιὸ σκοπὸ τὴν ἔδεξα!

Σώπασε, καί κανέννας δὲ μίλησε πιά.

Μόνον ὁ καθηγητῆς εἶπε σὲ λίγο:

— Δὲν ἐργαστήκατε τίχα γι' αὐτὸ που λένε πρόοδο;

"Η δεσποινίδα Μπράε σηκώθηκε καί, λυγερὴ κ' ἴσια σὰ λαμπάδα, πέρασε στὸ φωτισμένο κύκλο τῆς σάλας.

— Δυστυχῶς πρέπει νὰ πηγαινῶ, εἶπε. Τὰ δέκα μικρά μου με περιμένουνε.

"Όταν ἔδωσε στὸν "Ελμπρεχτ τὸ χέρι της,

ἐκεῖνος τῆς εἶπε, κοιτάζοντάς τὴν ἐπίμονα: — "Τώρα ἔλπίζω νὰ βλέπομαστε συχνότερα, δεσποσύνη Μπράε.

— "Οχι καί τόσο συχνά, "Ελμπρεχτ. Δὲν εἶμαι πιά καθόλου κοσμικὸς τύπος...

Σώπασε μιὰ στιγμή κ' ὕστερα πρόσθεσε, τραβώντας τὸ χέρι της, που τῆς τὸ κρατοῦσε ἄκόμα.

— Σὰν ἐρθοῦνε ὁμως τὰ παιδιά σας, θὰ μοῦ τὰ φέρετε καμμιά φορὰ νὰ τὰ ἴδῶ, εἶσι δὲν εἶναι;

"Υστερα πέρασε μέσ' ἀπὸ τὸ δωμάτιο κ' ἔκλεισε πίσω της τὴν πόρτα.

Οἱ δυὸ κύριοι εἶχανε φύγει κ' αὐτοὶ κ' ὁ συνταγματάρχου με τὴ γυναίκα του καθόντουσαν τώρα μόνοι στὸ μικρὸ καναπέ τῆς γωνιάς.

Πέρασε πολλὴ ὥρα, χωρὶς νὰ μιλήσῃ κανέννας τους' ξαφνικὰ εἶπε ἡ κυρία Λυγούστα:

— Στὸ Θεὸ σου, Φρίντριχ, πιστεύεις ἐσὺ πὼς ὁ "Ελμπρεχτ εἶν' εὐτυχισμένος μ' αὐτὴ τὴ γυναίκα;

"Ο συνταγματάρχου δὲν ἀπάντησε.

Κ' ἐνῶ σιωπαῖνανε κ' οἱ δυὸ τους, οἱ φουρνιές ρίχνανε τὸ βουβὸ σποτεινὸν ἴσκιό τους μες στὸ δωμάτιο.

Μεταφρ. Α. Κ.

ΝΕΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΚΑΡΑΒΙ...

Στὸν ποιητὴ Ν. Καββαδία

Καράβι, πιά δὲ σὲ κρατάει καμμιά ἄλυσίδα με τὴ γῆ
 κ' ἔμένα οὔτ' ένα μίσος, μιὰ μίζερια, μήτε πάθος.
 "Ω! νά, ἐπιτέλους, ἦρθαμε στὴν πελαγία τὴ σιγή,
 δραπέται ἔμεῖς μᾶς φυλακῆς που χίνεται στὸ βάθος.

"Η μηχανή σου ἀκούγεται μονάχα, τόσο ρυθμικά
 — καθὼς σὲ μένανε ἡ καρδιά — θλιμμένα νὰ χτυπάει.
 Σκορπίζει ἐσένα τὴν καπνία τὸ ἀγέρι ὡς πνέει θωπευτικά,
 τὴν ἄδεια ἔμένα πλήξη μου, που σὰν ὀμίχλη πᾶει...

Κι' ὁμως, . . . καράβι, μᾶς κρατάει κάποια ἄλυσίδα με τὴ γῆ,
 που ξετυλίγεται, θαρρεῖς, ἄδρατη μαζύ σου! . . .
 "Εγώ, κρύβω τὸν πόνο μου, (μιὰ ζήτημαντη, μικρὴ πληγή.)
 κ' ἐσὺ, στὰ βάθη σου, ν' ἀγκομαχᾶει τὸ θερμαστή σου! . . .

ΜΑΝΩΛΗΣ ΛΑΞΙΟΥ

Τὸ Δεμαπενθίριον

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Μπόγδαν Ράδιτσα

Ὁ Μπόγδαν Ράδιτσα εἶναι ἓνας δαλματὸς διανοούμενος καὶ γιουγκοσλαβὸς δημοσιογράφος ποῦ ζῆ, τρία χρόνια τώρα, ἀνάμεσόν μας, ὡς ἀνταποκριτῆς τοῦ ἐπίσημου πρακτορείου «Αββαλα».

Συνήθως οἱ ξένοι σ' ἔγαν τόπο ζοῦν μὲ τὴν ἀναμονὴ τῆς ἀναχώρησής τους. Ὁ Ράδιτσα, ἂν καὶ προσωρινὸς μεταξὺ μας, ζῆ σὰ νὰ ἐγκαταστάθῃκε γιὰ πάντα. Ἐβιαθε τῆ γλῶσσα μας, περιόδευσε σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, μῆκε βαθεῖά στὴ νοστοροπία μας, εἰσχώρησε σ' ὅλους τοὺς κύκλους, ἔκανε κλήθος γνωριμίες, ἐνδιαφέρθηκε γιὰ διάφορες ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς μας. Ἐφρτασε μάλιστα νὰ γίνεῖ καθαφικὸς στὴ φιλολογία μας καὶ βενιζελικὸς στὴν πολιτικὴ μας. Κι' ἔτσι, σήμερα, δὲν ὑπάρχει κανεὶς στοὺς κύκλους τῶν δημοσιογράφων καὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν γραμμῶν, ὅπου κατὰ προτίμησιν συζητῆ, ποῦ νὰ θεωρεῖ τὸν Ράδιτσα ὡς ξένο. Δημοσιογράφοι καὶ φιλόλογοι δὲν τὸν ἔχουν ἀπλῶς συνηθίσει· τὸν ἔχουν υἰοθετήσῃ. Ὅταν τὸν βλέπουν νὰ τοὺς παρουσιάζεται μὲ τὸ ἀδλιητικό του σῆμα, τὸ πρελατικό του πρόσωπο καὶ τὴν ἀνιχνευτικὴ του μυτίτσα, τὸν ὑποδέχονται μ' ἀναφωνήσεις χαρᾶς κι' ἐγκαρδιότητος. Εἶναι ἓνας καλὸς συνάδελφος, ἓνας εὐχάριστος συνομιλητῆς κι' ἓνας ζωντανὸς ἄνθρωπος. Ἦ ζωντανία του ξυπνάει καὶ τίς πὸ νυσταγμένους παρῆες...

Ὅχι πὸς ὁ Ράδιτσα εἶναι «φιλέλληνας». Ἄν κι' ἐνδιαφέρεται — ἂν καὶ παιδαίνεται μάλιστα — γιὰ πρόσωπα καὶ πράματα τοῦ τόπου μας καὶ συζητῆ μὲ θέρημ ἰδέες καὶ γεγονότα τῆς ζωῆς μας, οὔτε μᾶς κολακεύει, οὔτε μᾶς συγχωρεῖ τὰ τρωτά μας. Ἀπεναντίας, διατηρεῖ πάντα ἀπέναντί μας ἀκέραια τὴν ἀνεξαρτησία τῆς γνώμης του, κι' ἀρκετὰ συχνὰ ἔξασκεῖ ἀπάνω μας τὸ κριτικό του πνεῦμα. Μοῦ ἔτυχε πολλῆς φορῆς νὰ τὸν ἀκούσω νὰ μᾶς λέει δυοῖς-ρεστες ἀλήθειες. Ὅσποσο, κανένας δὲ θυμῶνε μὲ τὸν Ράδιτσα — κι' οὔτε αἰσθάνεται νὰ θίγεται ἀπὸ τὰ λόγια του. Γιατὶ ὁ Ράδιτσα δὲ μιλάει σὰν ἓνας γιουγκοσλαβὸς πρὸς ἔλληνας, ἀλλὰ σὰν ἓνας ἄνθρωπος μὲ τὴ Γραικικὴ ἐννοία: μ' ἓνα πνεῦμα, δηλαδῆ, ποῦ κυτᾶζει πρὸς τὰ πρόσωπα καὶ πράματα ὡς πρὸς «αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ», πάνω ἀπὸ ἐθνικιστικὸς παραλληλισμοὺς.

Πραγματικά, ὁ γιουγκοσλαβὸς αὐτὸς εἶναι πρὸ παντὸς ἓνας εὐρωπαϊκός. Μολονότι ἀγαπᾶει μὲ ζηλότυπη καὶ κάπως παιδιᾶτικη ἀγάπη τὴν πα-

τρίδα του κι' ἐνδιαφέρεται, «πατριωτικά» μάλιστα, γιὰ τὰ πεπρωμένα τῆς, δὲν τὴν παίρνει, ὡστόσο, ὡς ἀφετηρία — κι' ἀκόμα λιγότερο ὡς τέρμα — τῆς σκέψης του. Ἦ σκέψη του εἶναι ἐλευθερη. Ὁ ἐθνικισμὸς του π. χ. δὲν τὸν ἐμπαδίζει νὰ θαυμάζει τ' ἀντιπροσωπευτικὰ πνεύματα τῆς Ἰταλίας, ἀπὸ τὸ Λάντη Ἰαίμε τὸ Μπενεντέτο Κρότσι, καὶ νὰ παρακολοθεῖ μ' ἐνδιαφέρο καὶ μ' ἀγάπη τὴ φιλολογία τῆς. Τὸ πνεῦμα του, ὅπως καὶ ἡ ἰδιαιτέρη πατρίδα του, ἡ Δαλματία, εἶναι στὸ σταυροδρόμι τοῦ κόσμου. Εἶναι ἓνας ἄνθρωπος ποῦ ἀπαιγγέλλει Λάντη, μεταφράζει Κασάρι, διαβάζει Τρότσκι κι' ἀλληλογραφεῖ μὲ τὸν Οὐναμῶνο. Εἶναι ἀνοικτός σ' ὅλες τίς περιόγειες καὶ δὲν ἀντιδρᾷ φανατισμένα πὸ τίποτα.

Σὰν τὴν πατρίδα του ἐπίσης, συγκερνᾶει τὸ σλαυισμό μὲ τὸ λατινισμό. Ἀπὸ τὴ σλαυικὴ του καταγωγή ἔχει πάρει τὴν ἀγάπη γιὰ τὴ συζήτησιν καὶ ἀνάπτυξιν ἰδεῶν — ὅχι ὅμως καὶ τὸν μυστικισμό μῆσα στὸν ὅποιο πελαγῶνουν οἱ σλαῦοι. Ἦ σκέψη του εἶναι λαγαρή, ἰσορροπημένη, — σκέψη λατινοῦ. Πολλῆς λατινικὸς ἀέρος ἔχει πνεύσει, διὰ μέσου τῶν αἰώνων, στὰ δαλματικά παραλία... Κι' ἔτσι ὁ Ράδιτσα, χωρὶς νὰ ἀκολουθεῖ τυφλῶ τίποτα, παρατηρεῖ καὶ κρίνει τὰ πάντα. Μολονότι σκιρμένος μ' ἐνδιαφέρον στὸ κέντρο τῆς ζωῆς καὶ τῶν ρευμάτων τῶν ἰδεῶν τῆς Εὐρώπης, δὲ ζαλλίζεται, — κι' ἀκόμα λιγότερο παρασύρεται, — ἀπὸ τὴ δίνη τους. Σπάνια ἔχω ἰδεῖ στὰ πολεμικά αὐτὰ χρόνια ἓναν πνευματικὸ ἄνθρωπο τόσο μέσαι στὶς ἰδέες — σ' ὅλες τίς ἰδέες, γιατί ἡ μόρφωσή του εἶναι ἀξιόλογη καὶ πάντα ἐνημερωμένη, — καὶ, ταυτόχρονα, μὲ τόσες λίγες ἀνησυχίες καὶ ταλαιπωρίες. Ὅχι ὅτι εἶναι ἀναίσθητος ἢ ὅτι ἔχει φρόντο φιλοσοφικοῦ σκεπτικισμοῦ. Τρέφει μὲ τίς ἰδέες τῆ σκέψης του, δὲν ἐπηρεάζεται ὅμως ἀπ' αὐτῆς στὴ ζωὴ του. Ὁ λόγος εἶνε ὅτι ὁ Ράδιτσα εἶνε ἓνας ζωντανὸς ἄνθρωπος, — ἓνας ἄνθρωπος γιὰ τὸν ὅποιο, ὅπως ἔλεγε ὁ Γκατιέ, ὁ ἔξοτερικός κόσμος ὑπάρχει. Μέσαι του βράζει ἓνα νῆο καὶ ὄγιες αἴμα καὶ πάλλει μιά μεγάλη διάθεση ζωῆς. Σ' ἓναν τέτοιον ἄνθρωπο ὅλες οἱ ἀντιθέσεις εἶνε δυνατές — κι' ὅλες οἱ συνθέσεις. Ἦν αὐτὸν κάθε προτίμησιν εἶνε περιορισμός. Ὁ σλαῦος αὐτὸς εἶνε, κατὰ ἓνα τρόπο, ἓνας ἄνθρωπος τῆς Ἰταλικῆς Ἀναγέννησης. ἔχει μεταφέρει τοὺς θεοὺς του στὴ γῆ, ὀρέγεται τὴ ζωὴ καὶ τὴ γενεταὶ στὸ παρόν τῆς. Ἦ ἀναπόλησιν καὶ τὰ ἀνεύρα, — τὸ παρελθόν καὶ τὸ μέλλον, — δὲ λαγγεῖον τὴν ψυχὴ του. Εἶνε ὅλος κίνησιν, ὀρεξῆ, θέρημ κι' ἐπιθυμία. Ἄν ἡ Ἑλλάδα τὸν κλήτεται κάποτε — γιὰ νὰ μὴν πῶ συχνὰ — εἶνε γιατί βρῖσκει τοὺς ἀνθρώπους νυσταγμένους καὶ τίς

γυναῖκες χωρὶς ταμπεραμέντο. Εἶνε φορῆς ποῦ τὸν αἰσθάνεται κανεὶς νὰ βράζει, — νὰ βράζει ἀπὸ τὴν ἀκατανίκητη διάθεση νὰ μᾶς κουνήσει ὅλους δυνατὰ γιὰ νὰ δημιουργῆσει γύρω του κίνησιν καὶ ζοῆ. Ὁ ἀνατολισμὸς μᾶς, ὁ σκεπτικισμὸς μᾶς, ἡ βυρεμάρα μᾶς, τοῦ πνίγουν τὸν ἀέρα. Ὁ ἥλιος μᾶς, ἔξ ἄλλου, εἶνε ἐχθρὸς του.

— Αὐτὸ τὸ ἥλιο σας, λέει συχνὰ, εἶναι τρομερό. Κάνει τὸ ἄνθρωπο τεμπέλη...

Κ' ἡ τεμπελιά γιὰ τὸν Ράδιτσα δὲν εἶνε ἡ υπερτίτη σοφία — ὅπως μᾶς ἀρέσει ἑμᾶς νὰ διακατολογοῦμαστε. Εἶνε ἀπὸ μιά ράτσα ποῦ δὲν ἔχει ἀκόμα κουρατεῖ γιὰ νὰ λαχταράει ξεκούρασμα. Πνεῦμα καὶ σῆμα ζητᾶν, σ' αὐτόν, νὰ ξοδευτοῦν. Ἀληθινὰ, ὁ Ράδιτσα εἶνε ἓνας ζωντανὸς ἄνθρωπος. Δὲ σκέπτεται ν' ἀποσυρθεῖ ἀπὸ τὴ ζωὴ κατὰ ὅσο τὸ δυνατὸ πὸ ἀργία. Ἄλλὰ καὶ τότε, ἐκεῖνο ποῦ ὀνειρεύεται εἶνε νὰ καθῆσι καὶ νὰ γράφει τὴν ἱστορία ἀντιπροσωπευτικῶν ἀνθρώπων τοῦ παρελθόντος τῆς δαλματικῆς του πατρίδας: ἀνθρώπων ποῦ ὀλοκλήρωσαν τὸ πνεῦμα τους καὶ τὴ ζωὴ τους...

ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΡΑΝΗΣ

«Προφανῆς σύγχυσις»

Στὰ «Παναγιώτεια» τῆς Ἀλεξάνδρειας (17 Ἰουν., ἀριθ. 230) διαβάζω ἐν' ἀρθρῷ μ' αὐτὸ τὸν τίτλο καὶ μὲ τᾶρχικὰ Α. Χ. Τὸ γουστάρω, γιατί εἶναι καλογραμμῆνο, εὐγλωττο καὶ ζωνρό. Στὴν ἀρχή, ὁ ἀρθρογράφος φαίνεται εὐχαριστημένος ποῦ «ἡ δημοτικὴ τῶν ἑλληνικῶν σχολείων θὰ ὑποστῆ ἀπολύμανσιν», γιατί βρῖσκει πὸς εἶναι μιά «τεχνητὴ γλῶσσα ἀκατάληπτη ἀπὸ τὸ λαὸ καὶ μισητὴ στοὺς διανοομένους». Καὶ τοῦτο πάλι, γιατί τὴν ἔφρασαν «μερικοί Ρωμοὶ» ποῦ ἔχουν τὴν ἀξίωσιν «νὰ γράφουν ὅπως ὀμιλοῦν». Κι' ἔδω, κατὰ τὸν ἀρθρογράφου, εἶναι ἡ «προφανῆς σύγχυσις». Πουθενὰ οἱ καθὼς-πρέπει ἄνθρωποι δὲν γυῖφουν ὅπως μιλοῦν. Ἄλλη ἡ καθημερινὴ τους ὀμιλία κι' ἄλλη ἡ κυριακάτικη. Κι' ὅπως — αὐτοὶ, οἱ καθὼς-πρέπει ἄνθρωποι — δὲν παρουσιάζονται ποτὲ σ' ἓναν ἐπισκέπτη ἢ στὸ δρόμο μὲ τὰ νυχτικά τους, ἔτσι κι' ὅταν μιλοῦν μ' ἐπίσημος — καὶ πολὺ περισσότερο ὅταν γράφουν — δὲ μεταχειρίζονται τὴ γλῶσσα ποῦ μιλοῦν στὸν ὕπρητῆ τους ἢ στοὺς δικούς τους, ὅταν φροσὸν κι' αὐτοὶ νυχτικά. Ἄλλ' ἄς τοῦ δώσωμε λίγο τὸ λόγο. Σὰς εἶπα πὸς εἶναι εὐγλωττος καὶ ζωνρός:

«Ὁ γραπτός λόγος εἶναι σύμφασιν καὶ ἀμοιβαία ὑποχρέωσις. Ὅπως σύμφασιν εἶναι τὸ ροῦζον, τὸ φρυγντόν, τὸ φλέρε, ὁ χορὸς, ἡ ἔσοτή, ἡ ὀλλῆρις, ἡ διασκῆδισις. Ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα, ὅλα αὐτὰ αἱ πράξεις, γίνονται κατατόπιν ὀρισμένων κανόνων. Ἄνευ κλαδεύματος, ἐμβολιασματος, κοκρίσματος, ὁ κῆπος ἢ τὸ πῦρρον γίνονται τὸ παρελθόν δάσος τῆς Ἀφρικῆς. Ἀγρῶσις ὀρατον καὶ μεγαλοπρεπῆς, ἀλλ' ἀσυστόλως ἀχρηστον. Τὸ χῆσιμον καὶ τὸ ὀραῖον μαζί ἔργον ὑπάγεται εἰς γεωμετρικὴν γεωμήν, εἰς ρυθμόν, εἰς ἀλληλεξίρτησιν. Τὸ σπῆλαιον μὲ τοὺς στολακίτας καὶ τοὺς στολαγμί-

τας εἶναι φῦσικὴ κομψότης, ἀλλὰ μόνον τὸ δωματίον μὲ τὰς μαθηματικὰς του ἐπιφανείας εἶναι εὐαρέστως κατοικήσιμον μέρος. Ἐκεῖνο ποῦ λέγεται δημοτικὴ γλῶσσα εἶναι τὸ ἀκατέργαστον μέταλλον τῆς γῆς... Οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἀκατέργαστου δημοτικῆς καὶ οἱ συνένοχοι τῆς ἐγκληματικῆς μαλλιαρῆς κἀνουν προφανῆ σύγχυσιν μεταξὺ σταύλου ὅπου μᾶσθ τὸ ζῶον τὴν τροφήν του καὶ συγχρόνως ἀποπατεῖ, καὶ πολυτελοῦς ἀθῶσῆς φραγητοῦ ὅπου ὁ σκεπτόμενος ἄνθρωπος ἡδονίζεται μὲ τὴν γύρω τάξιν καὶ κοσμιότητα τῆς χλιδῆς καὶ πολυτελείας».

Δὲν χρειάζονται περισσότερα γιὰ νὰ καταλάβῃ κανένας πὸς τὴν «προφανῆ σύγχυσιν» τὴν κάνει ὁ ἀρθρογράφος, καθὼς κι' ὅλοι σχεδὸν οἱ γλωσσαμύνητες σὰν κι' αὐτόν. Νομίζω δηλαδῆ πὸς ἡ «λεγομένη δημοτικὴ», ἡ γλῶσσα ποῦ γράφουμε, εἶναι κι' ἡ γλῶσσα ποῦ μιλοῦμε! Ἐπειδῆ εἶπαμε μιά φορὰ πὸς ἡ ὀμιλουμένη, ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, πρέπει νὰ εἶναι ἡ βῆσιν τῆς γραπτῆς, τῆς λογοτεχνικῆς, καὶ πὸς ἡ καθαρεύουσα οὔτε μιλιέται οὔτε μορεῖ νὰ μιληθῇ, φαντάζονται πὸς τὸ ὀλικὸ ποῦ παίρνουμε ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ «κίστη, τοῦ ἀγογιάτη, τοῦ κατήλου» κτλ. τὸ ῥῆχνουμε στὸ χαρτί ἀκατέργαστο, ἢ πὸς γράφουμε ὅπως μιλοῦμε κι' ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, εἶτε μὲ τὰ νυχτικά μας, εἶτε καὶ μὲ τὰ καλά μας ροῦζα!

Δὲν παίρνουν λοιπὸν ἓνα ὀποιοδῆποτε κείμενο δημοτικιστῆ πεζογράφου — δόκιμο βέβαια — νὰ τὸ ἐξετάσουν, νὰ τὸ ἀναλύσουν, νὰ τὸ ἰδοῦν πὸς εἶναι σ' αὐτὸ περιτεχνημῆνο καὶ συμμορφωμῆνο τὸ πρῶτο ἀκατέργαστο ὀλικὸ; Δὲν τὸ διαβάζουν δυνατὰ νὰ καταλάβουν τὸ ρυθμὸ του, τὴν εὐφρονία του, τὴν εὐγραμμία του, τὴν χλιδῆ του ἀκόμα καὶ τὴν πολυτέλειαν του, γιὰ νὰ μεταχειριστῶ τίς λέξεις τοῦ ἀρθρογράφου; Ὅπως μιλοῦμε; Μὰ κάθε ἄλλο! Μιλώντας, ἄξαρνα, ἐγὼ μορεῖ νὰ βάλω κι' ἓνα νῆ ἐκεῖ ποῦ δὲ χρειάζεται, ἢ νὰ μοῦ ξερύγη κι' ἓνας ἰδιωματικὸς τύπος τῆς πατρίδας μου — ἀργεῖ, ἀγάπαγε — ἢ κι' ἓνας τύπος τῆς ἀρχολίας, τῆς φῦσεως, τῆς κυβερνήσεως, τῆς ἐξέλιξεως. Ἦ νὰ μεταχειριστῶ ἓνα ὀτι λογιωτατίστικο, ποῦ μοῦ συμβαίνει συχνὰ. Γράφοντας ὅμως θὰ προσῆξω, καὶ τὰ περιττά, τὰ κακόφωνα νῆ νὰ παραλείψω, καὶ τὸν ἰδιωματικὸν τύπον νάντικαταστήσω μὲ τὸν πανελλῆνιο — ἀργῶσε θὰ γράψω, ἀγαστοῦσε — καὶ τὸ ὀτι νὰ τὸ κἀνω πῶς, καὶ τὴ λέξη τῆς λογίας νὰ συμμορφώσω καὶ νὰ γράψω τῆς διάθλασης, τῆς ἐξέλιξεως. Ἐτέοια ἀμέρητα, κάθε στιγμῆ, σὲ κάθε φράσῃ. Χωριστὰ ἢ κατασκευῆ τῆς φράσεως, ἢ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς περιόδου, τὸ στρογγύλεμα, ποῦ τόσες φορῆς μᾶς ἀναγκάζει νὰ στεκόμαστε, νὰ σκεπτόμαστε, νὰ διαλέμε ἀπὸ δέκα ἐκφράσεις, ἀπὸ δέκα σχήματα λόγου, ἐκεῖνο ποῦ μᾶς χρειάζεται, ἐκεῖνο ποῦ μᾶς ἱκανοποιεῖ.

Ἀληθινὰ, λοιπὸν, δὲν ἐπρόσεξαν ποτὲ αὐτὴ τὴν περιτέχνησιν στὰ κείμενά μας οἱ γλωσσαμύνητες, αὐτὸ τὸ κλάδεμα καὶ τὸ μπόλιασμα, ποῦ κάνει ἱσα-ἱσα τὸ παρελθόν δάσος κῆπο ἢ πάρκο: Ἐκτός ἂν σ' ἔλ' αὐτὰ, ἀπὸ τὴν ἀντιπάθεια ποῦ ἔχουν στὴ λαϊκὴ γλῶσσα κι' ἀπὸ

τὸν ξυπασμὸν τοὺς μπροστά στίς ἑλληνικοῦρες τῆς καθαρεύουσας, δὲ βλέπουν παρὰ μόνο. . . κόπρισμα. Ἄλλα δὲν τὸ πιστεύω. Κι' αὐτοὶ ἀκόμα διασβάνονται πῶς κατὰ γίνετ' ἐδῶ. Κι' ἀπόδειξη πῶς, χωρὶς νὰ θέλουν, τὸ λένε. Ὁ ἀρθρογράφος π. χ., στὴν ἀρχὴ τοῦ ἀρθρου του, τὴ δημοτικὴ τοῦ σχολείου τὴ λέει «γλῶσσα τεχνητή». Ἄλλ' ἂν εἶναι—κι' ἀφοῦ τὸ λέει, θὰ πῆ πως τὸ παραδέχεται— τότε πῶς μπορεί νὰ εἶναι καὶ φυσικὴ, ἀκατέργαστη, πῶς μπορεί νὰ γράφουμε ὅπως μιλοῦμε; Ἄς μὴ σκοτίζεται. Κάθε γρακτὴ γλῶσσα εἶναι περίτεχνη καὶ διαφέρει ἀπὸ τὴν ὁμιλουμένη πολὺ. Ἔτσι κι' ἐμεῖς μπορεί νὰ μιλοῦμε ὅπως θέλουμε, μὰ ὅταν γράφουμε. . . φροῦμε τὰ καλά μας.

Γρ. Ξ.

Μία ἀπορία

Φίλε κύριε Ξενοπούλε,

Ἀπ' το ἀρθρο του κ. Π. Βλαστοῦ στο φύλλο των 15 του Μάη τῆς «Νέας Ἑστίας», παίρνω τὴν πληροφορία πῶς ο κ. Καζαντζάκης ἔγραψε τοῦ κ. Βλαστοῦ ὅτι στὴ συζήτησή-του μ' ἐμένα εἶναι πέρα ὡς πέρα σύμφωνος μαζί-του.

Ἐπειδὴ ὅμως ο κ. Βλαστος, με τὴν ἡρεμὴ καὶ ἀπρόσωπη διάθεση που ἔχει πάντα στὴ συζήτησιν, (τουλάχιστο μ' ἐμένα!) ἔχει παραδέχεται σε μερικὰ σημεῖα τὶς ἀντιλήψεις-μου, μου γεννήθηκε ἡ ἀπορία πῶς γίνεται νὰ εἶναι ο κ. Καζαντζάκης περισσότερο σύμφωνος με τὸν κ. Βλαστοῦ παρα ὅσο ο κ. Βλαστος με τὸν εαυτό-του. Plus royaliste que le roi!

Θα ἐπιθυμοῦσα νὰ μου ἔλυνε αὐτὴ τὴν ἀπορία ο κ. Καζαντζάκης.

Με ἐξαιρετὴ τιμὴ

ΕΙΣΑΓΙΟΣ ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Ἡ Ποίηση στὴν Ε. Σ. Σ. Δ.

Ἀγαπητὴ «Νέα Ἑστία»

Ὁ κ. Ἀντρέας Ζεβγάς, στὸ ἀρθρο του γιὰ τὴ μετεπαναστατικὴ ρωσικὴ λογοτεχνία, δὲν παραλείπει ν' ἀναφέρει σχετικὰ καὶ γιὰ τὴν ποίηση στὴν Ε. Σ. Σ. Δ.

Θάθελα, μακριὰ ἀπὸ κάθε ἰδεολογία, καὶ χωρὶς καμμιὰ προκατάληψη, νὰ σημειώσω ἐδῶ, πῶς μετὰ τὸν Ὀκτώβρη τοῦ 1917 κάθε ἐκδήλωση στὸ εἶδος αὐτὸ τῆς τέχνης ἔπαυσε. Οἱ ποιητὰὶ ποὺ ἀναφέρει ὁ μελετητὴς σας δὲν εἶναι παρὰ μετριότητες, χωρὶς καμμιὰν ἀξία, ἢ δὲ ἔμπνευσή των πηγάζει ἀπὸ τὰ ἐργαστάσια, μεταλωρυχεῖα, κολχός κ.λ., καὶ κάνουν ἓνα εἶδος πολιτικῆς μάλλον παρὰ τέχνης. Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς προσπαθοῦν νὰ φανοῦν πλέον εὐάρεστοι στὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ μὲ σκοπὸ ἀπώτερο, ποὺ ἂν τὸ ἐπιτύχουν, ἢπως ὁ Μπακένυϊ, περνοῦν στὸ «πρωτανεῖον». Φιλολογικὴ δράση δὲν ὑφίσταται καμμιὰ, καὶ ὅλη ἡ ποίηση ἐκεῖ πέρα στρέφεται στοὺς ἀγῶνες τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. Οἱ περισσότεροι ἐξυμνοῦν τὸ κατόρθωμα τοῦ 1917, θεωροῦν τὸν Λένιν ἢ τὸν Στάλιν, καὶ γενικὰ ἡ ποίησή τους εἶνε συνυφασμένη μὲ τὶς ἐπιδιώξεις τοῦ ἀγῶνος τοῦ προλεταριάτου μὲ προπαγανδι-

σικὸ σκοπὸ. Νομίζω ὅτι θάταν προτιμότερο γιὰ τὸν κ. Ζεβγά νὰ κλείσει τὸ φροῦνὸ κατ' ἄλλα τ' ἄλλα ἀρθρο του ὡς ἐξῆς:

«Ποίηση στὴν Ε. Σ. Σ. Δ δὲν ὑπάρχει» μποροῦσα ὡς τόσο ν' ἀναφέρω τοὺς Γερασίμ καὶ Μπακένυϊ, οἱ ὁποῖοι πάλιν δὲν ἔχουν δώσει ὅ,τι θὰ περιέμενε καλεῖς ἀπὸ χόρα ποὺ ἔδωκε ἄλλοτε ἓνα Ἑλστικό καὶ σήμερον ἓνα Μάξιμ Γκόρκι. Ἡ ποίησή τους εἶνε ρηχὴ, ἐπιφανειακὴ, χωρὶς ἐσωτερικότητα, περισσότερο αἰτύρα καὶ ἐφημεριδογραφία, καὶ καθόλου τέχνη».

Με τιμὴν

ΔΗΜ. Ν. ΓΑΛΑΝΗΣ

Μορφή καὶ Οὐσία

Ἀγαπητὴ «Νέα Ἑστία»

Ὁ κ. Κ. Δημαρᾶς, ξαναγράφοντας (τεῦχος 15 Ἰουνίου) στὸ ζήτημα τοῦ ἐπιθέτου καὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ, τονίζει ὅτι «πρέπει νὰ γίνουμε οὐσιαστικοί». Ἄν καὶ αὐτὸ ἀρθρο αὐτὸ τοῦ κ. Δημαρᾶ ὑπάρχουν μερικὰ σημεῖα ποὺ θὰ ἤθελεν μὰ καθαρότερη διεκρίσεις, μολαταῦτα δὲν κρίνω ἄσκαπο νὰ σημειώσω ἐδῶ ὅτι τὸ οὐσιαστικώτερο μέρος τῆς τέχνης θεωροῦ τὴ μορφή, χωρὶς τὴν οὐσία τὴ δὲν ἠμποροῦ νὰ νοηθῆ. Ὅσο γιὰ τοὺς στίχους, ἢ πῶς μου εἶναι ὅτι στίχοι ἄρτιοι καὶ ἀξιοὶ τοῦ ὀνόματος δὲν ἠμποροῦν νὰ σταθοῦν χωρὶς οὐσιαστικὴ ἢ συμπτύκνωσι, δηλαδή χωρὶς συμτομία στὴν ἔκφρασι τοῦ νοητικοῦ ἢ φυσικοῦ των περιεχομένου. Ἐπιδιώκοντες, λοιπόν, στὸ στίχο, μὴν ἔκφρασι ὅσο τὸ δυνατόν ἐπιγραμματικώτερον, καὶ μεταχειριζόμενοι κοντά στ' ἄλλα καὶ τὸ ἐπίθετο ἐνδολεξικά διαπλατυσμένο (καθὼς ἐξηγοῦσα καὶ στὴν προηγούμενη μου σχετικὴ ἐπιστολὴ—τεῦχος «Ν. Ἑστίας» 1 Ἀπριλίου), μοῦ φαίνεται ὅτι γινόμεθα πολὺ, μὰ πάρα πολὺ οὐσιαστικοὶ καὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς καθαρότητος τῆς τέχνης, ἀλλὰ ἀναπόσπαστα καὶ σὲ βαθύτερον μηχανισμό τῆς νοητικῆς ἢ σωματικῆς μας λειτουργίας. Μ' ἄλλα λόγια, παραδέχομαι καὶ πιστεύω ὅτι μὴ φῶριμα ἰκανοποιητικὰ ἀποκρυσταλλωμένη καὶ ἀξία νὰ προσφερθῆ εἰς κοινωνίαν, δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ φασίζεται καὶ σ' ἓνα ἀνάλογο ποιοτικὸ βῆθος (οὐσία). Τὸ ἴδιο ἀκριβὲς γίνεται καὶ στὴ φιλολογογία (μελέτη δοκίμιου, κριτικῆ) ἀκόμη δὲ σ' μὴν ἀπλὴ κοψιέντα, ὅπου οἱ καλὰ διαλεγμένους λέξεις (φυσικὰ καὶ τὰ ἐπίθετα—μάλιστα κατὰ πρῶτον λόγον αὐτὰ) ἐκφράζουν καὶ συνοδεύουν πάντα μὴν ἐξ ἴσου διαλεχτὴν οὐσία. Ὁ κ. Δημαρᾶς γράφει: «Κιὰρὸς τοῦ ποιῆσαι. Ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν κατὰ τὸ πῶς, ἤρθε ἢ στιγμὴ νὰ τὸ πῶνε. Οἱ ἄλλοι, ἂν ἐπιμένουν νὰ γράφουν χωρὶς νὰ προσφέρουν τίποτε οὐσιαστικὸ, κινδυνεύουν κ.λ.π.». Ἄλλὰ δὲν προσφέρουν τίποτε οὐσιαστικὸ μόνον ὅσοι γράφουν μὲ τὶς προϋποθέσεις ποὺ σημειώσω παραπάνω, ἀποτελεῖ πάντοτε μὴν προφορὰ πολὺ οὐσιαστικὴ καὶ ἄχι ἀπλῶς «ἠδονιστικὴ».

Με φιλία καὶ ἐκτίμησι

ΠΟΤΗΣ ΨΑΛΤΗΡΑΣ

Γραφὴ καὶ προφορὰ

Ἀγαπητὴ «Νέα Ἑστία»

Ἡ γραφὴ ἀπὸ τὸν κ. Π. Βλαστοῦ τῶν λέξεων «τέτια» (τεῦχος 15 Μαΐου, σελίδα 551, στίχου β', στίχος 14) καὶ «δουλιὰ» (553, α', 27) μὲ «ι» ποὺ δίνει ἀφορμὴ νὰ σοῦ στείλω δυὸ λόγια σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα τῆς γραφικῆς ἀποδόσεως τοῦ ἰ στίς ἀκουστικὰς διφτογγυάς, ἰο ποὺ προκύφανε ἀπ' τὶς ἀκουστικὰς σειρὰς φτόγγων ἰ-α ἢ ε-α, ἰ-ο ἢ ε-ο.

Μποροῦν νὰ χρησιμεύουνε γιὰ παράδειγμα οἱ λέξεις

1) ἀπελπισιά, χωριό,

2) βασιλιάς, γριά, νιότη, παλιός,

3) γλυκεῖα, μοιάζω, τελειῶνω, κάποιος,

ποὺ ἀπ' αὐτὲς, οἱ δυὸ πρῶτες καὶ οἱ τέσσερις δευτέρες ἔχουν ἀλλαγμένους στὴν προφορὰ τὶς σειρὰς φτόγγων ἰ-α, ἰο καὶ ε-α, ε-ο σὲ διφτογγυάς ἰα, ἰο, στὸ γράψιμο τὶς σειρὰς ἰ-α, ἰ-ο καὶ ε-α, αἰ-α, ε-ο, αἰ-ο σὲ διφτογγυάς ἰα, ἰο, ἐνώ οἱ τέσσερις τρίτες, μ' ὄλη τὴν ὁμοιότητα προφορικῆς ἀλλαγῆς μὲ τὶς προηγούμενες ἐξῆ, ἐξακολουθοῦν ὡσὸσο νὰ μένουνε στὴ γραφὴ ἀναλλοίωτες, παρουσιάζοντας ἔτσι διπλὰς διφτογγυάς. Γεννιέται τὸ ἐρώτημα: Τί πῶς φυσικὸ ἀπ' τὸ νὰ καταλήξουν καὶ στίς τελευταῖες οἱ γραφτὲς σειρὰς αἰ-α, αἰ-α, αἰ-ο, αἰ-ο σὲ διφτογγυάς ἰα, ἰο ἢ ἰο, ἀφοῦ καὶ σ' αὐτὲς τίποτ' ἄλλο δὲ γίνεται παρὰ τὸ ἀλλαγμὰ τῶν προφορικῶν ἰ-α, ἰ-ο, σὲ ἰα, ἰο;

Ἴσως λίγο περισσότερο θάρρος θὰ μποροῦσα νὰ ξεντιάζει αὐτὸ τὸ ζυγὸ ἀπ' τὸ σφέραμα μας.

Μ' ἀγάπη

Γ. ΣΠΑΘΕΡΑΣ

Ἡ ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

Σχόλια ἐπάνω σὲ μιὰ φράση τοῦ Βαλερύ

Ἀναζητῶντας τοὺς λόγους ποὺ ὀδοῦν τοὺς Ἑλληνας συγγραφεῖς στὴν ἐπιπολαιότητα καὶ τὴν ἀφροντισία, συνάντησα τὴν ἀκολούθη φράση τοῦ Βαλερύ: «L'ineptitude d' un discours dépeint de celui qui l'écrit». Ἡ βλαβία, ἢ σκέψη αὐτὴ δὲ μοῦ ἔδινε τὴ λύση, ἀλλὰ μοῦ ἔδινε ἓνα τῆς κομᾶτι, ἓνα ψη ἰ γιὰ νὰ μπορέσω νὰ ξανακάνω μὲ τὸ νοῦ μου τὴν ψηφιδωτὴν εἰκόνα τῆς ἀλήθειας αὐτῆς.

Φυσικὰ, ἡ πρώτη ἔννοια ποὺ θὰ συναγίγουμε, εἶναι ἐκεῖνη ποὺ θέλησε νὰ τῆς δώσει ὁ συγγραφεὺς: μέσα στὴ σκέψη τοῦ ἀνθρώπου ποὺ μιλεῖ, ὑπάρχει πάντα μιὰ—ἡσθητικὴ ἀδύναμη—συνάρχεια τῶν ἐννοιῶν ποὺ ἀραιδιάζει ἢ συνάφεια αὐτὴ ξεραίνει ἀπὸ τὸν ἀπρόσεκτο τρόπο, ὁ ὁποῖος εἶναι πάντα ἔτοιμος νὰ κατηγορήσῃ τὸν ἀντικρινὸ του γιὰ ἀσυναρτησία, ἀσάφεια, ἀκαταληψία. Ὅλες οἱ καινούριες μορφὲς τῆς τέχνης καὶ τῆς σκέψης, εἶνε ἔγιναν δεκτὲς ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη τερπελιά ὁ κόπος πρῶτα καὶ κατόπιν ἡ ἀγωγή ἀποκαθιστοῦν μέσα στὰ πλαίσια τῆς συναρτησεως εἰς μορφὰς καὶ τὶς

ἔννοιες ποὺ προκαλέσαν τὰ γέλια εἴτε τὴν ἀγανάκτηση στὴν πρώτη τους ἐμφάνισιν. Ὅλα αὐτὰ τὰ νομίζω πολὺ σωστὲς κοψιέντες, καὶ ἐπίσης πολὺ παρήγορες: ἀποτελοῦν πάντα τὴν πρώτη ἀπολογία τῆς μεγαλοφυΐας—καὶ τῆς τρέλλας.

Ἡ ἔννοια αὐτὴ μοιάζει νὰ ὑποστηρίξει τὰ συμπερόντα τῶν συγγραφέων εἰς βῆρος τῶν ἀπειθήσεων τῶν ἀναγνωστῶν: «κύριοι, δὲν καταλαβαίνετε τί θὰ πῆ τὸσο τῆς ἐπαιτήσεως! λάθος σας' κοπιᾶστε καὶ θὰ τὸ βρῆτε». . . Ὁ συγγραφεὺς, ὁ κριτικὸς, ὅποιος κι ἂν εἶναι, ἀπαλλάσσεται ἀπὸ κάθε χαλινάρι καὶ λέει ὅ,τι τοῦ ἤρθε, ὅπως τοῦ ἤρθε.

Μιὰ δευτέρη ἔννοια μᾶς πιάζει πῶς βαθιά στὴν ψυχολογία τῆς ἀναγνώσεως: ἡ γνώση (στὴ γενικώτατη σημασία της) ποὺ ἀποκομίζουμε ἀπὸ τὸ ἔντυπο, εἶναι συνισταμένη τῆς σκέψεως τοῦ συγγραφέως καὶ τῆς σκέψεως τοῦ ἀναγνώστη. Ἔτσι δημιουργεῖται μιὰ σειρά ἀπὸ ἐρμηνεῖες καὶ παρεξηγήσεις μεταξὺ συγγραφέων καὶ ἀναγνωστῶν καὶ αὐτὲς οἱ ἐρμηνεῖες καὶ οἱ παρεξηγήσεις ἀποτελοῦν, καθὼς παρατηρεῖ κάποιος ὁ Γ. Μπενιά, τὸ ἀληθινὸ ὕλικὸ τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρώπινης σκέψεως. Τὸ βιβλίον, τὸ ἔντυπο, εἶναι ἀπλῶς ἓνας σταθμὸς καὶ ὄχι ἓνα τέμα: τὸ τέμα βρίσκεται στὸ μυαλὸ τοῦ ἀναγνώστη: ἐκεῖ μέσα ἡ ἀρχικὴ σκέψη θὰ ὑποστῆ τὴν τελειωτικὴν τῆς ἐπεξεργασίας, θὰ παραμορφωθεῖ, θὰ ἀντιστραφεῖ κάπως, καὶ τότε μόνον, σ' αὐτὴ τὴν κατάστασιν, θὰ μπεῖ μέσα στὴν πνευματικὴ ζωὴ, καὶ θὰ γίνῃ στοιχεῖο τῆς παραγωγικῆς.

Καὶ ἡ δευτέρη αὐτὴ ἔννοια τονίζει ἀρκετὰ τὴ σημασία τοῦ ἀναγνώστη στὴ δημιουργία μᾶς ἀνώτερης πνευματικῆς ζωῆς: τοῦ δίνει μάλιστα τὴση πρωτοβουλία, ὥστε νὰ μπορεῖ καὶ ἀπὸ ἓνα δευτεροῦτερο ὕλικὸ νὰ πλάσει κατὰ καλὸ. Ἐφροῦμε, ἄλλωστε, ἀρκετὰ, πῶσο μπορεί στὰ χέρια ἐνός καλοῦ καὶ ἐξασκημένου ἀναγνώστη, νὰ ἀποδώσει καὶ νὰ καρπορορήσει ἀκόμη καὶ τὸ χειρότερο βιβλίον.

Μὰ καὶ οἱ δύο ἔννοιες ποὺ ἀνέλυσα ὡς τώρα, ἀφοροῦν τὸν καθ' ἑκάστον ἀναγνώστη, τὴν ἀτομικὴν του ἐπίδραση ἐπάνω στὸ ἔντυπο ὄχι τὴν ἐπίδραση ποὺ θὰ μποροῦσε αὐτὸς νὰ εἶχε ὡς ὁμάδα, ὡς τάξι. Δίπλα σ' αὐτὲς, ὑπάρχει μιὰ γενικώτατη σημασία, κατὰ τὴν ὁποία ἡ ἴδια ἡ δημιουργία τοῦ ἔργου ρυθμίζεται σὲ μεγάλῳ τῆς πρῶτου ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ καὶ τὶς ἀπειτήσεις τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ. Αὐτὴ τὴ σημασία θὰ ἤθελα νὰ τονίσω ἐδῶ, ῥίχνοντας ἓνα μεγάλο μέρος εὐθύνης γιὰ τὴν κακὴ ποιότητα τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἀπὸ τοὺς ὅμιους τῶν συγγραφέων στοὺς ὅμιους τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ.

Κάθε τόσο, ἄμα γίνῃ μιὰ ἔρευνα καὶ ρωτήσουν τοὺς συγγραφεῖς γιὰ τὴν γραφὴν, ἐκεῖνοι ἀπαντοῦν: «γιὰ τὸ μέλλον» ἢ «ὕπαικουντας σὲ μὴν ἔσωτερικὴν προσταγὴν» ἢ «γιὰ νὰ ἔχω κατὰ καλὸ νὰ διαβάξω», κ.τ.λ. Ἄν ἦμος τοὺς ρωτοῦσαν γιὰ τὴν δημοσιότητα, κι ἐύχαινε νὰ βρεθοῦν σὲ στιγμὴ εὐλικρινείας, θὰ ἀπαντοῦσαν ὅ-

λοι μὲ μιά φωνή: «γὰ νὰ μὲ διαβιάσουν». Εἶναι φανερό δηλαδή, ὅτι ἀκόμη καὶ τὸ πιά προσωπικὸ ἔργο, τὴν ὥρην πού πρόκειται νὰ δημοσιευθεῖ, ἔρχεται σὲ ὄρισμένους συμβιβασμοὺς μὲ τὸ ἐνδεχόμενον ἀναγνωστικὸν τοῦ κοινού· ἂν μάλιστα περιορίσουμε τὸ θέμα μας στὸ φιλολογικὸν ἔργο, ἐκεῖ μᾶς εἶναι εὐκόλο νὰ διαπιστώσουμε τὴν διδακτικὴν—προπαγανδιστικὴν σὲ κάποια σημασία—σκοπὸν. Ἐκεῖ εἶναι ἀκόμη φανερότερον, ὅχι κἀν πλεόν ὅτι γράφεις γὰ νὰ διαβασθεῖς, ἀλλ' ὅτι γράφεις γὰ νὰ διαβασθεῖς ἀπὸ ἓνα ὄρισμένο καὶ συγκεκριμένον ἀναγνωστικὸν κοινόν.

Τώρα, ἂν δὲν εἶσαι πολὺ μεγάλος ἄνθρωπος καὶ πολὺ μεγάλη ψυχὴ, ἂν ἀπ' ἑτέρου ἀποβλέπεις σὲ κάποια συνεννόησι μὲ τοὺς συνανθρώπους σου, εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ ἐπιμελῆσαι, γράφοντας, σὴν γραμμὴν πού ἐχάραξες γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου ἐπάνω στους πρώτους σου νεανικούς ἐνθουσιασμοὺς, καὶ νὰ μὴν ἔρθεις σὲ μερικὰς υποχωρήσεις, σὲ μερικὸς συμβιβασμοὺς μὲ τὸ κοινόν πού ἀνεκρεύθηκες ἀρχικὰ νὰ κατακτήσεις. Ἀκόμη πῶς δύσκολο εἶναι μπροστὰ σ' ἓνα κοινόν μὲ ἐλάχιστες ἀπαιτήσεις, γεμάτο εὐμενὴ ἀδιαφορίαν, ἓνα κοινόν χωρὶς κανένα αἰσθητικὸν ἰσραφίαν, (ὠνόμασα τὸ ἑλληνικὸ ἀναγνωστικὸν κοινόν σὴν πλειονότητά του), νὰ μὴ λασκάρεις, νὰ μὴν ξεπέσεις, νὰ μὴν ἀμελήσεις τὴ συγγραφικὴν σου ἐπεξεργασία. Ἄς κερθώμε τὴν τύχη πού περιμένει τὸ νῆσ, ὃ ὁποῖος θέλει νὰ ἐκδηλωθεῖ σὴν φιλολογίαν, καὶ ἄς τὸν λυπηθοῦμε μαζί: Στὸ Πανεπιστήμιον, ἀρχίζει κάλλος νὰ μαθαίνει ὅτι δὲν ἀρῆσονται πάντα ὁ κόπος καὶ ἡ ἐπιμέλεια, ἀλλὰ συχνὰ γίνεται ἡ τύχη κριτικῆς τῆς ἀξίας· διαβάζει ἔργα καθηγητῶν του γραμμένα σὲ γόνατο, γεμάτα λάθη πού εἶναι εἰς θέσιν νὰ διαπιστώσει ὁ ἴδιος, καὶ διαβάζει καὶ θερμῆς κριτικῆς πού γράφονται γι' αὐτά. Ἡ πρώτη ἀμφιβολία ἐμπήκε σὴν σκέψιν του. Σύντομα ἀρχίζει ὁ ἴδιος νὰ γράφει πού εἶναι τὸ ἀναγνωστικὸν κοινόν πού θὰ τὸν ἐλέγξει, πού εἶναι ὁ κριτικὸς, ἐκπρόσωπος μαζί καὶ ὁδηγητὴς αὐτοῦ τοῦ κοινού:— Ἀπὸ τρεῖς φίλοι του θὰ γράφουν, ἀπὸ κακοδιαβιάσανον τὰ γραφόμενά του, μερικὰς ἐπαινετικῆς κριτικῆς· ἂν εἶναι τυχερὸς καὶ ἔχει ἐχθρούς, ἐκεῖνοι ἴσως λάβουν τὸν κόπο καὶ τοῦ ὑποδείξουν τὰ λάθη του—μὰ καὶ αὐτὸ θὰ τὸ κάνουν μὲ τόση κακία καὶ τόση κακὴ πίστι, ὥστε καὶ αὐτὸς οἱ κριτικῆς νὰ καταστοῦν ἀνώφελες ἢ καὶ βλαβερές. Κανένας δὲ θὰ σκόψει μὲ στοργὴν ἐπάνω στὰ χειρόγραφα του, εἴτε ἀκόμη καὶ σὲ τυπωμένον του πιά βιβλίον, νὰ τοῦ ὑποδείξουν τὰ λάθη πού ἔκανε, τίς συσχετίσεις πού παρέλειψε, τὴ βιβλιογραφίαν πού ἀγνόησε. Τὸ μεγάλο κοινόν, θὰ τὸν δεχθεῖ μὲ τὴν ἴδιαν συμπαθεῖ περιφρόνησιν μὲ τὴν ὁποία δέχεται ὅλους τοὺς συγγραφείς, καὶ τὸ βιβλίον του θὰ πάει νὰ μωχλιάσει σὲ μιάν ἀποθήκην, καταδικασμένον πρὶν κριθεῖ. Μὰ τὸ βιβλίον αὐτό, σὰν ἔργο νεανικόν, εἶχε βέβαια λάθη· ὁ συγγραφεὺς δὲ θ' ἀργήσει νὰ διαπιστώσει ὅτι τὰ λάθη του εἶναι ἀπαρατήρητα, καθὼς καὶ κάποιες ἰδιαιτέρες ἀρετῆς, τῶν, κάποιες ἰδιαιτέρες φροντίδες πού κατέβαλε γι' αὐτό.

καὶ ἔρχεται ἡ δεύτερη ἀμφιβολία: ἀξίζει ὁ κόπος, ἡ προσπάθεια, ἀπὸ τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν περὶν ἔξ ἴσων ἀπαρατήρητα;

Τὸ στεγνὸν χεῖμα, ἐκείνο πού μεταβάλλει τὴν ἀμφιβολίαν σὲ βεβαιότητα, θὰ τοῦ τὸ δώσει ἡ ἐπιβράβευσις τοῦ μέτρου. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα, τοῦ ἀνοίγονται πολλοὶ δρόμοι: νὰ πάει νὰ γράφει ὅλοι μας γνωρίζουμε ἄνθρωπος πού ἐκλήθησαν γεμάτοι ὁρμὴν κοντά μας, καὶ ἕτερα παρατήσαν τὴν προσπάθειαν γιὰ ἓνα αἰετὸν αἰσθητικόν. Ἡ νὰ γίνει ἀπαισιόδοξος, γαρνιέρησεν καὶ «ἀρνητικὸς» συχνὰ ἡ ἀρνησιμὴ προέρχεται ἀπὸ ἓνα αἰσθητικὸν ἀδικίας ἀπὸ ἓνα κωχονεμένο αἰσθητικὸν ὑπεροχῆς. Ἡ, τέλος, νὰ πάει νὰ γράφει καλὰ· αὐτὸς εἶναι ὁ συνηθέστερος κλήρος τῶν ἑλληνικῶν συγγραφέων. Ὁ ἑλληνικὸς κριτικὸς πεθαίνει νέος· εἶναι σπάνια ἐξαίρεσις νὰ τὸν βλέπεις νὰ κοιτάζει γιὰ νὰ ἀναπτυχθεῖ, εἴτε καὶ ἁπλῶς γιὰ νὰ καυχήσῃ, ἀπὸ πέρασιν τὰ τριάντα. Βίβη πῶς τὸ ἀναγνωστικὸν τοῦ κοινού δὲν ἀπαιτοῦσε ἀπὸ αὐτὸν κανένα κόπο, δὲν εἶχε ὁ ἴδιος τὴν ψυχικὴν δύναμιν γιὰ ν' ἀντιδράσει σὴν νύκτιν τοῦ περιβάλλοντος, καὶ ἀρέθηκε συχνὰ συχνὰ σὴν ἐκκολίαν, σὴν προχειρότητα, σὲ ἀναμίσχρμα τῶν λέγων σκέψεων, τῶν λέγων γνώσεων πού ἀποτιλοῦσαν τὸ φησαυρὸν του ὅταν ἐκλήθησε. Ζεῖ μὲ τὰ κερφάλια τῶν εἰκοσὶ του χρόνον. Ἄν πιστεῖται νὰ χρειάζονται παραδείγματα.

* *

Κατὰ κανόνα, ὁ συγγραφεὺς δὲν εἶναι ὑπερ-ἄνθρωπος· κατὰ κανόνα μάλιστα, εἶναι ἓνας κοινός, κοινότατος ἄνθρωπος, μὲ ὅλα τὰ πάθη καὶ τὰ ἐλαττώματα τοῦ κοινού ἀνθρώπου καὶ ἐπὶ πλεόν κάποιαν ἀνικανότητα γιὰ τὴν δρῶσιν. Σ' ἓναν τόπον μὲ καλλιεργημένον ἀναγνωστικὸν περιβάλλον, μὲ παράδοσιν συγγραφικὴν καὶ ἀναγνωστικὴν, μπορεῖ νὰ τραβήξῃ μαρματὰ μὲ βήμα σταθερὸν χωρὶς ὅμως νὰς προἰποθέσει αὐτὸς, γίνεται προβληματικὴ ἢ προκοπὴ του. Ἄν πρέπει νὰ τοῦ ζητοῦμε περισσώτερον ἀπὸ ὅ,τι μπορεῖ νὰ δώσει· ἀντιθέτως μάλιστα, πρέπει νὰ τὸν βοηθήσῃμε νὰ τελειώσει αὐτὸ πού μπορεῖ, ἀπὸ γιὰ μᾶς τὸ δίνει, καὶ ἔμῃς ζημιώνει ἔξ ἴσων ἡ ὑπερβολικὴ μας ἐπιείκεια εἴτε ἡ ὑπερβολικὴ μας ἀπαιτητικότης.

Ἄν σήμερον τὰ γράμματα σὲν τόπον μας βροῖσκονται τόση χαμηλῶς, ἂν συνεχῶς μᾶς δίνεται ἡ εὐκαιρία νὰ διαπιστώσῃμε πῶς προχέρον γίνονται οἱ κριτικῆς ἐργασίαις ἐδῶ, ἄς μὴν ξεχάσῃμε τὴν μεγάλην εὐθύνην πού ὑπέχει γι' αὐτὸ τὸ ἑλληνικὸ ἀναγνωστικὸν κοινόν, πού δὲν ἔχει νὰ διαβάζει, πού ἀδιαφόρησε γιὰ τὴν μοῖραν τῶν συγγραφέων. Σὲ ὅσους μᾶς κατηγοροῦν γιὰ τὴν κατάντια μας, μποροῦμε ν' ἀπαντοῖμε (ἐξαιρέτως γιὰ μιὰ στιγμὴν τίς δικῆς μας ἀδυναμίας καὶ τίς δικῆς μας εὐθύνες), μὲ τὰ λόγια τοῦ Βυλαρόυ:—«Ἄν δὲν σὰς δίνουμε καλύτερης ποιότητος ἔργο, εἶναι γιὰ δὲ μᾶς τὸ ζητήσατε» γιὰ νὰ γίνει ἓνα ἔργο ἀσυνάρτητον, πρέπει νὰ ἔχει πρῶτον ἐξασφαλισμένη τὴν ἀνοχὴν τοῦ ἀναγνώστη του».

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ

Καλοκαιρινὰ θεάτρα

Οἱ κάπως ἐπίσημοι θίασοι, τῆς Μαρίκας, τῆς Ἀλίκης, παρατείνουσι τὶς περιόδους τους εἰς ἐπαρχίαι, κα' ἔτσι, παρ' ὅλο πού κοντεύει Ἰούλιος, ἡ καλοκαιρινὴ σαισὸν τοῦ σοβαροῦ ἐλεύθερου θεάτρον, πού ἄλλοτε ἐθεωρεῖτο ἡ ζωηρότερη καὶ ἡ παραγωγικώτερη, δὲν ἔχει ἀκόμα ἐγκαινισθεῖ. Μερικοὶ ἀποροῦν· ἀποροῦν πῶς οἱ θίασοι εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας τοὺς ἐπιπερδέστερους μῆνας: τὸ Μάιο καὶ τὸν Ἰούνιο. Ὅταν πιάσουν πιά οἱ ἔντονος ζέστες, ὁ κόπος προσιμῶς εἰς ἐξοχὴν καὶ τὸ θεατρικὸν κοινόν ἀραιώνεται.

Ἡ ἀπομάκρυνσις αὐτὴ τῶν θιάσων ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἐμένα δὲ μοῦ φαίνεται παράδοξος. Εἶναι καιρὸς τώρα πού τὸ ἔγραφα· στὰς Ἀθήνας δὲ μπορεῖ πιά νὰ ζήσει παρὰ ἓνα ἐπιχορηγημένον θεάτρον. Τὸ θεάτρον δὲ μπορεῖ πιά νὰ συντηρηθεῖ παρὰ ἢ σὲ πολὺν μεγάλην κέντρα, σὲ Παρίσι, σὲ Βερολίνο κτλ., ἢ σὲ πολὺν μικρὰ μέρη ὅπου τὸ ἀκαλλιέργητον κοινόν δὲν ἔχει ἀξιώσεις καὶ ἱκανοποιεῖται ἀπὸ κάθε εἶδους θέαμα.

Τὸ ἀθηναϊκὸν κοινόν, τοῦ ὁποῖου τὸ γούστο ἔχει ἐκλειπθῆναι, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνεχθεῖ κανένα μῆνα τοῦ χρόνου θιάσους ἀναγκαστικὰ ἐλλειπέσταταις—τὸ ἑθνικὸν θεάτρον ἔχει προσλάβει περίπου ὅλα τὰ καλύτερα στοιχεῖα τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρον—καὶ παραστάσεις ἀναγκαστικὰ μετριώτατες, ἀκαλαϊσθίτες καὶ μίζερες: οἱ θίασοι, γὰ νὰ συναγωνισθοῦν τὸν κινηματογράφον, ὑποχρεώθησαν νὰ χαμηλώσουν ἐξουτελιστικὰ τὴν τιμὴν τοῦ εισιτηρίου. Οἱ θίασοι τὰ κατὰ λαβαν ἢ τὸ διδάχθησαν ἀπὸ πείρα, καὶ εἶναι φυσικὸν νὰ ἀποφεύγουν τὴν Ἀθήναν καὶ νὰ καταφεύγουν σ' αὐτὴν μόνον τοὺς ἄγονους μῆνας, κα' ὅταν ἔχουν πιά ἐξαντλήσει ὅλες τὶς δυνατοῦτες τῶν ἐπαρχιῶν.

Ἡ πραγματικότης δικαίωσε τὶς προβλέψεις μου. Παρ' ὅλο πού κοντεύει Ἰούλιος, δὲ λειτουργοῦν στὰς Ἀθήνας παρὰ δύο θίασοι νέων, τοῦ κ. Ρώτα καὶ τοῦ κ. Κουνελάκη. Οἱ θίασοι αὐτοὶ βέβαια ὑπόσχονται πολλὰ. Ἀναγγέλλουσι μὲ στομφοὺν σὴν προκήρυξίν τους ὅτι θὰ ἀποκαλύψουν νέαις ταλέντοις ἠθοποιῶν, νέους συγγραφείς μὲ καταπληκτικὴν ἰδιοφυίαν, ἄγνωστα ἔργα ἔργα τὰ ὁποῖα θ' ἀνεβιάσουν μ' ἓνα τρόπο λιτὸ ἀλλ' ἐξαιρετικὰ καλλιτεχνικόν. Ὁ θίασος τοῦ κ. Ρώτα ἐργάζεται τρεῖς χρόνια κα' ἔχει δελεῖ πῶς κρατᾷ τὶς ὑποσχέσεις του· ἔχει ἐκτιμηθεῖ, καὶ κριθεῖ ἀνίσχυρος κάθε σοβαρῆς παρακολουθήσεως.

Ἄν πρῶτον τιποτέν ποδὸν διαφορικὸν ἀπὸ τὸν θίασον τοῦ κ. Κουνελάκη πού ἰδρύθηκε φέτος καὶ πού πρόκειται νὰ ἐργασθεῖ μὲ τὶς ἴδιες περιόδους συνθήκες, ἀλλ' ἔχω γνωρίσει τὸν κ. Κουνελάκη καὶ σὲ συναμιλλῆς μου μαζί του μοῦ εἶχε κάνει τὴν ἐντύπωσιν ἓνος ἀνθρώπου πού κα' ἀγαπᾷ τὸ θεάτρον καὶ τὸ καταλαβαίνει καὶ τὸ ἔχει παρακολουθήσει. Εἴξερα ὅτι ἔβαινε

σὲ μιὰ ἀναπόφευκτὴ οικονομικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἀποτυχίαν, ἀλλὰ φανταζόμουν ὅτι θὰ ἔδινε κάποια δείγματα μιᾶς εὐσυνείδητης τουλάχιστον ἐργασίας, μιᾶς προσπάθειας. Πήγα σὴν παράστασιν τοῦ δευτέρου ἔργου πού ἀνεβασε—μιὰ διασκευὴ ἀπὸ ἓνα ἀγνωστο γερμανοῦ συγγραφέα μιᾶς νοβέλλας τοῦ Ντοστογιέφσκι, (ὅταν ἔδωσε τὴν πρώτην του παράστασιν, ἔλειπε σὲ ταξίδι)—μὲ κάποιες ἀμυδρῆς ἐλπίδες.

Μοῦ στάθηκε ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ καταλάβω ἂν τὸ ἔργο πού παρακολουθοῦσα καὶ πού μοῦ φάνηκε τέλει στερημένον ἀπὸ κάθε λογοτεχνικὴν ἀξίαν, εἴταν σὴν πρόθεσιν τοῦ ἀγνωστοῦ συγγραφέως του μιὰ κωμῶδιαν, ἢ μιὰ φάρσαν, ἢ ἕσως κα' ἓνα δράμα. Ἄκουσα μιὰ παράδοξον μετάρρασιν γεμάτην ἀπὸ ἐκφράσεις ἰδιότυπες καὶ ξένες σὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἔβλεπα ἀντὶ ἠθοποιῶν μιὰ ὀμάδα ἀπὸ νέους πού χοροπηθοῦσαν ἀτίθασα καὶ φωνασκοῦσαν χωρὶς ἄρθρωσιν ἀπάνω σὴν σκηνήν· τίποτ' ἄλλο. Ἄν μποροῦσα νὰ συγκρίνω τὴν παράστασιν πού ζετυλιγότανε μπροστὴν μου μὲ τίποτε ἄλλο παρὰ μὲ τίς παραστάσεις πού διοργανῶνουν οἱ παρέες τῶν παιδιῶν ὅταν τὴν Κυριακὴν τ' ἀκόμωσι θέλουν νὰ διασκεδάσουν καὶ μασκαρεύονται μὲ τὰ ρούχα πού παίρνουν ἀπὸ τὸ γιουλάκι τῆς μαμάς.

Τὸ θέαμα εἶταν φυσικὰ κομικόν καὶ προκαλοῦσε τὰ γέλια· τὸ γέλιο ὅμως οὔτε στιγμὴν δὲν ἀνάβλυσε ἀπὸ τὴν ἴδιαν τὴν παράστασιν. Ἀνάβλυσε μόνον ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν ἀντίθεσίν της μὲ κάθε ἰδέαν τέχνης.

Μὰ γρήγορα ἔπαυεν νὰ γελοῖ. Θυμήθηκα ὅτι τὰ παιδιὰ πού χοροπηθοῦσαν καὶ φωνασκοῦσαν δὲν εἶταν ἁπλοὶ ἐρασιτέχνες πού ἀποφάσιον μιὰ βραδυὰ νὰ γλεντήσουν ἀνεβιάνοντας σὴν σκηνήν· εἶταν μαθηταὶ τῆς Δραματικῆς Σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς καὶ τοῦ κ. Κουνελάκη, εἶταν παιδιὰ πού διάλεξαν γιὰ ἐπάγγελμά τους τὸ θεάτρον. Ἄν ἔβρω ἂν φταίει γιὰ τὴν οἰκτὴν τους ἐμφάνισιν ἡ διδασκαλία ἢ ἡ ἐλλειψὴ σ' αὐτοὺς κάθε ταλέντου· πάντως, ἡ εὐθύνη τοῦ κ. Κουνελάκη εἶναι πολὺ μεγάλη. Ἐάν δὲ φταίει αὐτὸς πού τὰ παιδιὰ δὲ διδάχθησαν τίποτε, ἔάν τὰ παιδιὰ εἶταν ἀνίκανα νὰ γίνουν καλλιτέχνες καὶ ἠθοποιοὶ, ὠφείλει νὰ τὸ ἀντιληφθεῖ καὶ νὰ τοὺς τὸ πεί. Εἶχε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τοὺς ἀποτρέψει ν' ἀκολουθήσουν ἓνα ἐπάγγελμα πού σήμερον ἀκόμα καὶ σὲ γερὰ ταλέντα δὲν ὑπόσχεται παρὰ ἓνα μέλλον ἐντελῶς ἀβέβαιον. Ἄν μπορῶ νὰ πιστέψω ὅτι ὁ κ. Κουνελάκης δὲν ἔχει ἀντίληψιν καὶ συνείδησιν τοῦ τί παρουσιάζει· σὲ συζητήσεις γιὰ προβλήματα τέχνης, μιλεῖ πάντα μὲ εὐθυσία. Φαντάζομαι ὅτι τὸν παρασέρνει μιὰ μανία ἐπιδείξεως μὲ κάθε τρόπον, ἐντελῶς ἀσυγχώρητην σὲ κάθε ἄνθρωπον καὶ προπάντων σ' ἓνα καθηγητὴν.

Ἐπιπλέον ἀπὸ τὴν παράστασιν μὲ μιὰ βαθύτητα λύπη καὶ γιὰ τὰ παραστρωτημένα παιδιὰ μὰ καὶ γιὰ τὸ κατάντημα τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρον. Ἐάν πρέπει νὰ πεθάνει, γιὰ νὰ μὴν πεθάνει τουλάχιστον πρὶν ἐξαντληθεῖ;

Ο ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Μουσική και Κινηματογράφος

Οι πρώτες κινηματογραφικές παριστάσεις — στις αρχές του αιώνα μας — ήταν ένα θέαμα που, όσο και αν προζαλαύσε την κατάπληξη και το θαυμασμό, δεν έκανε να είναι κρύο. Η παράξενη και όχι απαλλαγμένη από κάποιον δέος βουβή σιγή της αίθουσας, κούραζε τους θεατές ή τους έδινε στα νεύρα, και η κίνηση των βουβών σκιών στην οθόνη έπαιρνε την όλη έμφύση φαντασιολογίας. Ο κόσμος, μετά την πρώτη κατάπληξη, άρχισε να βρίσκει κάπως έννευριστικό το σιωπηλό αυτό θέαμα. Ο κινηματογράφος κινδύνευε να σβήσει, πριν προλάβει ακόμα να έπιβληθεί. Και τότε, βρέθηκε η λύση: η μουσική. Μιά μέρα, οι θεατές βρέθηκαν έμπρός σε μιάν εσχάραστη έκπληξη: αντί της καταθλιπτικής σιγής της αίθουσας, είχαν την πρόσχαρη και ζωντανή συνοδεία μιας καλής μουσικής. Και μπορούσαν τώρα, χωρίς τη νευρική σιγή που δίνει η συνεχής σιωπή, να παρακολουθούν άβιαστα το παιχνίδι των σκιών στην οθόνη.

Η πρώτη αρχή είχε γίνει. Και σιγά-σιγά, η πρώτη αυτή αρχή δημιούργησε την εξέλιξή της. Άφου η μουσική συνοδεία έγινε απαραίτητη, γιατί να μην προσαρμωσθή περισσότερο με το θέμα, που κάθε φορά συνοδεύει; Θυμάστε, βέβαια, την παλιά καλή εποχή του βαβου. Η αρχήστρα, τοποθετημένη κάτω από την οθόνη, έκανε ότι μπορούσε για να παρακολουθή την ταινία. Για να το επιτύχει αυτό, ήταν απαραίτητες άρκετές δοκιμές και άρκετη πρωτοβουλία. Έτσι, είχαμε ένα είδος μουσικής ύποκρουσης ή μάλλον μουσικής συνοδείας, που της χρωστούμε πολλά. Σελίδες περίφημες μεγάλων μουσικών, που το κοινό δεν τις ήξερε καν, τις συνήθισε από τον κινηματογράφο. Αντάξια και αντίστοιχα από συμφωνίες και σονάτες του Μπετόβεν, πρελούδια και νυκτερινά του Σοπέν, μελωδίες του Μέντελσον και του Ντεμπνυσσύ, άλλεργια του Μότσαρτ, διάφορα άλλα κομμάτια μουσικής δωρατίου, ο κόσμος — έννοω το πολύ κοινό, με τη λίγη μουσική μόρφωση, το κοινό που έχει για μουσικό τον ήλιο της «Λουκία», τους «Παλιάτσους» και την «Γόσσα» — τα πρωτάκουσε στον κινηματογράφο, ως μουσική συνοδεία των σκηνών της μιας ή της άλλης ταινίας. Και σιγά-σιγά, ο συνδυασμός αυτός κινουμένων σκιών και μουσικής έγινε απαραίτητος, και, αν καιμιά φορά η αρχήστρα τόλαινε να σταματήσει πριν τελειώσει η ταινία — από ένα κακό ύπολογοισμό ή από έλλειψη δοκιμών — ένα κρύο συναίσθημα δυσάρεστης άπορίας κυριεύει τους θεατές. Η μουσική ήταν το βασικό συμπλήρωμα της οθόνης.

Αργότερα, ο συνδυασμός αυτός προχώρησε περισσότερο. Όταν καιμιά ταινία είχε κανένα τραγούδι, ένας καλλιτέχνης πληρωνόταν και συμπλήρωνε με τη φωνή του τη βουβή κίνηση των κελιών της σκιάς. Έτσι, μετά τους μουσικούς, βρήκαν δουλειά και οι τραγουδιστές. Και ο κινηματογράφος είχε γίνει ένας από τους

κυριότερους πόρους ζωής για χιλιάδες καλλιτέχνες.

* * *

Μιά μέρα — μόλις είναι πέντε χρόνια — όλα αυτά άνωποδογύρισαν. Ο κινηματογράφος, τέχνη γεννημένη από την Έπιστήμη, σ' αυτή ζήτησε πάντοτε και ζητά τα μέσα της προόδου του. Είπαμε και άλλη φορά ότι όλα σχεδόν στον κινηματογράφο εξαρτώνται από την τεχνική του: αυτή είναι το γνώρισμά του, που τον κάνει την καλύτερη τέχνη της εποχής μας. Η Έπιστήμη, λοιπόν, που παρακολουθούσε την προσπάθεια της οθόνης να συνδυασθή όσο μπορούσε καλύτερα με τη μουσική, ανέλαβε να λύσει το πρόβλημα. Και το έλυσε. Το άποτέλεσμα ήταν ο ήχητικός και — φυσικά — ο όμιλιν.

Το μεγάλο καλλιτεχνικό όνειρο του Βάγκνερ άρχισε να μην είναι πλέον μόνο χίμαιρα: ο κινηματογράφος, χάρη στο συνδυασμό αυτό του ήχου και του φωτός, μπορούσε να περιλάβει και να δώσει σε ένα είδος έκδηλωση, όλες τις τέχνες: μιιά ταινία — και πάλι ως θρηνηθούμε το «Δόν Κιζώτη» — είναι και ποίημα, είναι και μουσική, είναι και αρχιτεκτονική και ζωγραφική και γλυπτική συνάμα. Ποιά άλλη τέχνη μπορεί να φτάσει σε τέτοια γενικότητα;

Ο «συγχρονισμός» ήταν η μεγάλη άφετηρία για να γίνουν όλα αυτά. Αυτός έδωσε τα μέσα και τη δυνατότητα στον καλλιτέχνη — στο σκηνοθέτη — να υποτάξει τα πάντα στο μέτρο, στον αυστηρότερο ύπολογοισμό, να μεταβάλλει την κίνηση και τη διαδοχή των εικόνων και του ήχου σε ρυθμό, που να τον διέπουν οι νόμοι και η περθερχία της υψηλότερης χορογραφίας. Ένα παράδειγμα αυτού που θέλω να πώ, μάς δίνει το θαυμαστό, το λίγγιωδες κατόρθωμα των Αιξενσταίν, Άλεξανδρόφ και Τίσσε, με την «κινηματογραφική σπουδή» τους — όπως τόσο μετρίφρονα αποκαλούν την «Αισθηματική Ρομάντσα»: είναι η άποθέωση του ρυθμού, είναι το υλοποιημένο όνειρο ενός Μπωντλαίρ, όταν έγραφε «les couleurs et les sons se répondent». Και όλ' αυτά, χωρίς καιμιά μουσικοπάθεια, χωρίς «οίστρους» και θεόπνευστες έμπνεύσεις, χωρίς ρομαντισμούς και ρητορισμούς, χωρίς μεγαληγορίες και στόμφο, αλλά μόνο με τη συστηματική, την εδυσνεύδητη και την τολμηρή χρησιμοποίηση μιας έξελιγμένης τεχνικής. Για πρώτη φορά, μιιά υψηλή και μεγάλη τέχνη στηρίζεται σε φακούς, σε έλατήρια, σε μικρόφωνα, σε προβολείς, στη μηχανή με μιιά λέξη. Ο συγχρονισμός που δίνει στην τέχνη αυτή μιάν ιδιαίτερη τελειότητα, ανέφικτη για τόσες άλλες τέχνες, είναι δουλειά μηχανικού. Και όμως είναι συγχρόνως το επίπεδο επάνω στο οποίο θα δημιουργήση με άνεση ο χορογράφος. Χάρη στο συγχρονισμό, είναι δυνατό το άναέωμα του χορού, που είχε φτάσει — που νομίζαμε ότι είχε φτάσει — στα τελευταία όρια του βασιλείου του. Ο Μίκου είναι ο μεγάλος άναδημιουργός. Χάρη σ' αυτόν, ο χορός και ο ρυθμός, η κίνηση γενικότερα, βρήκαν ένα καινούργιο πεδίο να έκδηλωθούν: το χιούμορ και τη φαντασία.

Άλλά δεν είναι μόνον αυτό. Ο συγχρονισμός είχε και έχει άλλες σπουδαιότητες συνέπειες, μιιά από τις οποίες, όχι δε και η πιο άσημαντη, είναι η άμοιβαία επίδραση της μουσικής στον κινηματογράφο και του κινηματογράφου στη μουσική. Άπό την επίδραση αυτή γεννήθηκε ένα νέο είδος: η φιλμοπερέττα, που δεν έχει καιμιά σχέση σχεδόν με τη θεατρική όπερέττα. Ο «Άρμός του παριδαίου» και το «Συνέδριον χορεύει» είναι δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα. Έχουμε, κατόπι, μιιά καινούργια μουσική, αυτή που γράφεται απ' εθείας για τον κινηματογράφο: είναι η μουσική του Ζάκ Γκριέρ για το «Δόν Κιζώτη», του Ζώρζ Άρξ για το «A nous la Liberté», του Ρεϊνάλντο Χάν για τη «Ciboulette». Έχουμε, έπειτα, μιιά καινούργια μουσική, πραγματικά χαριτωμένη, αυτή που συνοδεύει τους γοητευτικούς έξωφρενισμούς του Μίκου, ή ταινίες βασισμένες στο χιούμορ και τη φαντασία, όπως την άριστη «Ζητείται δολοφόνος». Και οι συνέπειες δε σταματούν εδώ: είναι η έκλαϊκωση της καλής μουσικής από τον κινηματογράφο, χάρη στα «σόρτες» και πρό πάντων χάρη στην κινηματογράφηση περιφήμων συναυλιών από περίφημες όρχήστρες. Ένα πρόσχημο παράδειγμα είναι η Ουβερτούρα του «Όμπερον», παιγμένη από τη Φιλαρμονική του Βερολίνου, με διευθυντή όρχήστρας το Μπρούνο Βάλτερ. Χάρη στο συγχρονισμό, το κοινό έχει την ευκαιρία ν' άκούη τώρα συχνά τον Τάσσοπτερ, το Μπαζέ, τη Γκρέϊς Μούρ, τη Γκίτα Άλπαρ, το Σαλιόπιν άκόμα, σε μερικά από τα καλύτερα κομμάτια της φωνητικής μουσικής. Μπορεί ακόμα ν' άκούση ολόκληρα — και άνεβασμένα με την τελειότητα που μόνον ο κινηματογράφος έχει, χάρη στα μέσα του — μερικά από τα άριστουργήματα της μουσικής, όπως την «Πουλημένη μηχανή» του Σμέτανα, κινηματογραφημένη από τον Ορφενίλ, σκηνοθέτη που είναι μαζί και μουσικός.

Και υπάρχει συνέχεια: τον περασμένο Μάρτη, η Όπερα του Παρισιού άνέβασε την «Καταδίκη του Φάουστ» του Μπερλιόζ, χρησιμοποιώντας και τον κινηματογράφο. Κάτι παρόμοιο είχε γίνει, πριν από λίγα χρόνια, στο Βερολίνο, με το «Χριστόφορο Κολόμβο». Και είναι μόλις η αρχή. Βρισκόμαστε στα πρώτα βήματα μιας μεγάλης τέχνης. Και γρήγορα — ν' αυτό δεν άμφιβάλλω καθόλου — ο κινηματογράφος, άγκαλιάζοντας, με τη θαυμαστή εξέλιξή του, όλες τις τέχνες και άνάγοντας όλες σε μιιά, θα δώσει το μεγάλο έργο που θα είναι η όριμη και όριστική πραγματοποίηση του τολμηρού όνειρου του Βάγκνερ.

Γ. Ν. ΜΑΚΡΗΣ

ΞΕΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Η «Ίφιγένεια» του Γluck στο «Βαρό» του Μουσείου της Περγάμου.

Παράλληλα με την τάση για το άνέβασμα πρωτοποριακών έργων με έντελως μοντέρνα σκηνοθεσία, παρατηρείται το τελευταία χρόνια σ'

όλοκληρη την Ευρώπη και μιιά τάση για το ξαναζωντανά άρχαίον τραγωδιών στο άνάλογο πλαίσιο και μακριά από τους κανόνες του φεντοκλασικισμού ή του ρεαλισμού των άρτοποστάλ.

Την τάση αυτή δείχνουν οι παραστάσεις των Σηρακονισών, καθώς και οι δικές μας Δελφικές Έφορές. Άρχαίες τραγωδίες παλθθηκαν σε άρχαία θέατρα, και οι διοργανωτές τους έβαλαν όλες τους τις δυνάμεις για να πλησιάσουν όσο το δυνατόν περισσότερο το άρχαίο πνεύμα και να το φέρουν κοντά στο κοινό.

Σε άλλες χώρες, όπως στη Γερμανία, στη Γαλλία, στην Άγγλία, δεν έπιχειρήθηκαν άνάλογα πειράματα. Ίσως γιατί στις χώρες αυτές δεν υπάρχει το άνάλογο φυσικό και άρχαίο περιβάλλον (άρχαία θέατρα, στάδια κ.τ.λ.) κ' ίσως ακόμα γιατί το μεγάλο κοινό δε συγγενεύει τόσο στενά με το άρχαίο κλασικό πνεύμα.

Κάτι σχετικό όστόσο ήταν το άνέβασμα της «Ίφιγένειας» του Γκλουκ στο Βαρό του ναού της Περγάμου, στο «Pergamon Museum» του Βερολίνου.

Είναι γνωστό πως στο Μουσείο αυτό οι Γερμανοί έχουν μεταφέρει τα κυριότερα εθρήματά τους από τις άνασκαφές της Περγάμου κ' έχουν άναστηλώσει στην έντέλεια τα όραιότερα μνημεία και ίδίως τον περίφημο Βαρό. Ο Βαρός αυτός είναι ένα πελώριο οικοδόμημα άποτελούμενο από δυο πτέρυγες και από μιιά μνημειώδη σκάλα που συνδέει μεταξύ τους τις πτέρυγες αυτές. Στη σκάλα αυτή επάνω παραστάθηκε το έργο του Γκλουκ.

Οι γερμανικοί καλλιτεχνικοί κύκλοι είχαν στην αρχή μεγάλες άμφιβολίες για την έπιτυχία ενός τέτοιου πειράματος. Μά οι φίλοι τους δεν έπαλήθευσαν. Η παράσταση προάλεσε μιιά πραγματική, βαθιά καλλιτεχνική συγκίνηση στο άκροατήριο, και η μουσική του Γκλουκ, με τις άπλές της μελωδίες και το λιτό ρυθμό της, άντιήχησε κάθε άλλο από παράχορδα κάτω από τους κίονες και τη ζωοφόρο του άρχαίου βωμού.

Τη διευθυνση της όρχήστρας είχε ο γνωστός Max von Schilling και όλοκληρος ο γερμανικός τύπος, άμόρφωνα, άναγνωρίζει ότι αυτός, με τη θαυμαστή έρμηνεία της μουσικής του κλασικού Γερμανού συνθέτη και με τον κατάλληλο συντονισμό της προς το περιβάλλον, ήταν ο μεγαλύτερος συντελεστής της έπιτυχίας.

Τη σκηνοθεσία είχε άναλάβει μιιά γυναίκα, η Έτνα Denner. Είναι πραγματικά άξιοθαύμαστος ο τρόπος που άντιμετώπισε και έπέτυχε να λύσει το πρόβλημα του περιορισμού όλης της δράσης άπάνω στις σκάλες του μνημείου, ενώ το δυο κύρια τμήματα της οικοδομής δεν χρησιμοποιούν παρά για σκηνικά.

Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι η χρησιμοποίηση μιας σκάλας ή γενικά ενός άνάσου επίπεδου για τη δημιουργία μεγαλύτερης θεαματικής έντόπωσης κατά το παλθισμο ενός έργου, για μής μπορεί να είναι καινούργια, γιατί δε χρησιμοποιήθηκε παρά σε δυο-τρεις παραστάσεις του Έθνικού Θεάτρου, για τους Γερμανούς όμως

είναι παλιά κι' έχει κιόλας αρχίσει νά γίνεται και βαρετή.

Τὸ ἐκνευριστικὸ ἀνεξοικειωμένο τῆς σκέψης ἀπὸ τοὺς ἠθοποιοὺς περιορίστηκε ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο. Τὰ πρόσωπα καὶ οἱ μύθοι μετακινῶντο ἄνετα ἐπάνω στὸ ἀνώμαλο ἐκπέδω καὶ πολλὰ σκιηκῆς εἰκόνας ἦσαν πραγματικὰ καλλιτεχνικὰ εὐρήματα.

Ἡ ἀκουστικὴ ἀποδείχθηκε πολὺ καλύτερη ἀπ' ὅ,τι θὰ περιμένα κανεὶς σ' ἓνα γῶρο πού δὲν ἦταν προωρισμένος γιὰ θεατρικὴ παράσταση. Ἐπίσης καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ φρεσισμοῦ εἶχε λυθεῖ ἱκανοποιητικὰ, ἔτσι ὥστε ἡ προσοχὴ τοῦ θεατῆ νὰ συγκεντρώνεται ὁλόκληρη στὴ σκηνή. Μερικὲς σκηνὲς χρειάστηκε νὰ περικοποῦν, ἀλλὰ καὶ πάλι ἡ παράσταση κράτησε περισσότερο ἀπὸ τρεῖς ὧρες. Ὡστόσο, τὸ σύνολο ἦταν τόσο ἐπιβλητικὸ, ὥστε ὁλόκληρο τὸ ἀκροατήριο παρακολούθησε μὲ θρησκευτικὴ εὐλάβεια καὶ ἀμείωτο ἐνδιαφέρον τὴν ἐξέλιξη τοῦ ἔργου σ' ὅλο αὐτὸ τὸ τρίωρο διάστημα.

Τὸ μόνον ἄτυχο σημεῖο ἦσαν ἡ ἐκλογὴ τῶν ἠθοποιῶν. Ἐκτός ἀπὸ τὸν Ἀγαμέμνονα, πού τὸν ὑποδύθηκε ὁ Gerhard Hüsch, καὶ τὸν Κάλχαντα πού τὸν ἐπαιξε ὁ Rudolf Watzke, οἱ ἄλλοι ἠθοποιοί, τόσο οἱ ἄνδρες ὅσο καὶ οἱ γυναῖκες, δὲν ἦταν οὔτε κατὰ τὴν ἐμφάνιση, οὔτε κατὰ τὴν ἠθοποιία, οὔτε κατὰ τὴ φωνὴν στὸ ὕψος τῶν ῥόλων πού εἶχαν ἀναλάβει, καὶ δὲν παρουσίαζαν οὔτε τὸν ἰδανικὸ Ἀχιλλεὺς οὔτε τὴν ἰδανικὴ Ἰριγένεια. Αὐτὸ ἴσως δὲν ἀλλοιώνει τὴ γενικὴ ἐπιτυχία τῆς ἀξιέπαινης προσπάθειας.

ΓΕΩΡΓΙΑ ΤΑΡΣΟΥΛΗ

ΤΟΥΡΚΙΑ

Ὁ ἀπολογισμὸς ἐνὸς τριμήνου

Ἐξαιρετικὰ γόνιμοι, ἀπὸ φιλολογικὴ ὕποψη, πέρασαν οἱ πρῶτοι τρεῖς μῆνες τοῦ 1933 στὴν Τουρκία. Τὰ διάφορα βιβλία, μέσα σὲ πολυχρόνια καλλιτεχνικὰ ξόφυλλα, φηγοῦράρουν στὶς προθήκες τῶν βιβλιοπωλείων τῆς παλιῆς λεωφόρου Μπάμπ-Ἀλή, λές καὶ συναγωνίζονται μεταξὺ τους ποὺ θὰ τραβήξει τὴν προσοχὴ τοῦ ἀσθητοῦ κριτικοῦ καὶ τοῦ περαστικοῦ ἀγαγνώστη.

Τὴν πρώτη θέση, ἀνάμεσα στὰ βιβλία αὐτά, κρατοῦν σοβαρὲς φιλολογικῆς καὶ φιλοσοφικῆς μελέτες. Μετὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν λατινικῶν χαρακτηριστῶν στὰ τουρκικά, οἱ τοῦρκοι φιλόλογοι κι' ἱστορικοὶ βάλθηκαν νὰ γνωρίσουν στοὺς συμπατριῶτες τους ὅλον τὸν ἀπέραντο πλοῦτο τῆς ἀνατολίτικης λογοτεχνίας. Πρῶτα, μὲ τοὺς ἀραβικοὺς χαρακτήρες, ἦταν δύσκολο γιὰ πολλοὺς ν' ἀπολαβαῖν τ' ἀληθινὰ αὐτὰ μαργαριτάρια τῆς ἀνατολίτικης σοφίας. Τώρα, τὰ καινούργια γράμματα ἔκαμαν προσιτὰ στοὺς μελετητὲς καὶ τοὺς ἐρασιτέχνες τὰ ἔργα αὐτά. Ὁ σοφὸς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σταμποῦλ Κιορκουλοῦ Ζαντὲ Φουάτ, μὲ τὴν ἀνθολογία του τῆς φιλολογίας τῶν ντιβανιῶν, μᾶς γνώρισε ἓνα σωρὸ παλιῶν ποιητῶν, πού

στ' ἀλήθεια, τιμοῦν τὰ τουρκικά γράμματα. Ὁ ἴδιος μᾶς δίνει συλλογὲς κομματιῶν ἀπὸ λυρικοὺς καὶ λαϊκοὺς ποιητῆς τοῦ 16ου αἰῶνα. Ὁ καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας Χιλιμὶ Ζιά, μὲ τὸ ἔργο του «Ἱστορία τῆς τουρκικῆς διανοήσεως», μᾶς δείχνει τὴν ἀρχαιότητα τῆς τουρκικῆς κοσμογονίας καὶ τὴ θέση τῆς ἀνάμεσά στὰ ἀσιατικὰ ἔθνη. Ἀπὸ τὸν ἴδιο πέρνουμε ἓνα σωρὸ πληροφοριῶν πολὺτιμες γιὰ τὴν τουρκικὴ μυθολογία, τὴν ἰσλαμικὴ σοφία καὶ τὸν τουρκικὸ σχολαστικισμό. Τὸ ἴδιο κι' ὁ σοφὸς τμηματάρχης τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας Νασι Ἀτούφ, μᾶς ἔδωσε μιὰ διτομὴ ἱστορία τῆς παιδείας στὴν Τουρκία. Ἀπ' αὐτὴν μαθαίνουμε καὶ θαυματούργια μὲρὸς στὴν καμπύλη πού κάνει ἡ τουρκικὴ μόρφωση, ἀρχίζοντας ἀπὸ τοὺς μεντρεσέδες καὶ τοὺς τεκέδες καὶ καταλήγοντας στὰ περίφημα ἰσλαμικὰ Γαζή καὶ Ἰσμέτ πιασά τῆς Ἀγκυρας.

Ἀπὸ τίς λογοτεχνικῆς ἐκδόσεις, θ' ἀξίζε νὰ προσεχτοῦν ἡ ποιητικὴ συλλογὴ «Ἐκεῖ γκελέν τελερῶφ» (Ὁ τηλεγράφοις πῶφτασε τὴ νύχτα) τοῦ πρωτοπόρου Ναζίμ Χικμέτ. Γιὰ τὰ ποιήματα αὐτά, πού κατηγορήθηκαν ὡς κομμουνιστικά ὁ ποιητὴς τοὺς φυλακίστηκε καὶ δικιάζεται στὸ κακουργοδικεῖο. Ἐπίσης ἡ συλλογὴ «Σου» (Νερό) τῆς Σουκουφέ Νιγάλ, ἀπὸ τραγούδια ὅλο ἀρμονία, ρυθμὸ καὶ βιάθος.

Τὸ «Μυθιστόρημα μῆς ἀρριβολίας» τοῦ Πεγιαμὴ Σαφά χάρισε ἓνα καινούργιο στὴν ἐπιλογὴ τῶν τόπων του. Ὁ συγγραφέας του στὸ βιβλίο αὐτὸ δείχνει τὴν τέχνη του τὴ μεγάλη στὴν ἀνάλυση τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς. Ὁ Πεγιαμὴ Σαφά πού μὲ τὸ «Ἐνα Θεραπευτήριο» ζωντάνευσε τὴ μεγαλύτερη ἀπὸ τίς ἀνθρώπινες πίκρες, μὲ τὸ τελευταῖο του ἔργο ἀγγίζει ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ παλῶριου ἡφαίστειου πού καθέννας μᾶς κρύβει στὴν ψυχὴ του. Μεγαλύτερη ὅμως ἐπιτυχία σημείωσε τὸ «Γιαμπάν» (Ἄγγελος) τοῦ Γιακοῦπ Καντρή. Μὲ τὸ μυθιστόρημά του αὐτὸ ὁ διαλεχτὸς τοῦρκος συγγραφέας προσπαθεῖ νὰ περιγράψει τὸν τοῦρκο χωρικό κι' ἰδιαιτέρως τὸ διανοούμενο, πού παρὰ τὸν ῥῶτο τῆς ἐπανάστασης ἔμεινε μακριὰ ἀπ' τὸν πολιτισμὸ καὶ τὴν ἀνάπτυξη. Τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι ἄν ἓνα εὐαγγέλιο τῆς κεραλικῆς ἐπανάστασης. Ἐνα ἔργο πού ἀξίζει νὰ προσεχτεῖ.

ΑΒΡΑΑΜ Ν. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἄντρέα Καραντώνη: «Γύρω στὸν Παλαμᾶ».

Παρ' ὅλο τὸν ἐγκωμιαστικὸ τους τόνο, τὸν ἀδιάπτωτο καὶ ὑπερβολικό, πού ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερβολῆς του καταστὰ κουραστικὸς καὶ μονότονος, τὰ ἔξη ἄρθρα πού μάζηψε σὲ τόμο ὁ κ. Ἄντρέας Καραντώνης, μὲ τὸ γενικὸ τίτλο «Γύρω στὸν Παλαμᾶ», εἶναι ὅ,τι, ἴσως, καλύτερο δημοσιεύθηκε στὴ σειρά, τὴν ἀρκετὰ μακρὰ ἡδὴ, τῶν κριτικῶν μελετῶν τῶν ἀναφερομένων στὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ τοῦ «Δωδεκαλάγου». Τὰ ἄρθρα αὐτά τοῦ κ. Καραντώνη εἶναι ἐπικαιρικά, δημοσιευμένα, δηλαδή, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐκδό-

σεως διαφόρων ἔργων τοῦ Παλαμᾶ, δὲν ἔχουν τίποτε τὸ γενικώτερο, τὸ κυκλικώτερο, δὲν τὰ συνδέει καμμιὰ βαθύτερη συνοχὴ, ὥστόσο ἡ ἐνότητα δὲν τοὺς λείπει. Βλέπει κανεὶς ὅτι τὰ ἔγραψε κριτικὸς πού γνωρίζει καλὸ ὁλόκληρο τὸ ἔργο τοῦ Παλαμᾶ, πού κινεῖται ἄνετα μέσα σ' αὐτό, καὶ τὸ κυριώτερο, πού ἔχει καθορίσει μιὰ σαφὴ κριτικὴ στάση ἀπέναντί του. Οὔτε τόπος ἀλλ' οὔτε καὶ λόγος ὑπάρχει νὰ παρακαλοῦθῆσω τὸν κ. Καραντώνη σὲς ἀξιολογικῆς του ἐκτιμήσεις. Πλέον, κολιμποῦν ὅλες μέσα σ' ἓνα ἄμυδ, ἀπλετο φῶς ἀκράτητου θαυμασμοῦ. Πουθενά καὶ ἡ μικρότερη σκιά, κανένα κενὸ, κανένα χάσμα, τίποτε πού νὰ δείχνει ὅτι καὶ ὁ Παλαμᾶς, ὅπως καὶ οἱ πολὺ μεγάλοι ἀκόμα ποιητῆς, ὁ Πίνδαρος, ὁ Λίσιχλος, μπορεῖ νὰ ἴστερεῖ σὲ κάτι, νάχει μιὰν ἀδυναμία, κάποια ἐλαττώματα. Ὁ ἰδεαλισμὸς του, ἡ φιλοσοφία του, ἡ λυρική θέρη του, ὁ πατριωτισμὸς του, ὁ ἠρωϊσμός του, ἡ τεχνικὴ του, ἡ γλώσσα του, ὅλα εἶναι τέλεια, μοναδικά. «Ἡ γλώσσα τοῦ Παλαμᾶ — φέρον ἓνα παράδειγμα — λέγει ὁ κ. Καραντώνης, ὅπως πάντα, πλούσια καὶ μεστή, γιομάτη νεῖμα καὶ ρυθμοῦς, ἀνεξάντλητη ποιικιλία μουσικῶν καὶ φραστικῶν ἀποχρώσεων».

Σὲ μερικῆς λεπτομέρειες, σὲ παρατηρήσεις, συσχετισμοὺς, ἀναλύσεις, — σ' αὐτὲς ἰδίως, — εἶναι ἀξιοπρόσεχτο τὸ βιβλίο τοῦ κ. Καραντώνη. Γιατί, ὅμως, ὁ νέος κριτικὸς ἐξακολουθεῖ νὰ ἀρέσεται σὲ φράσεις ἐπιτηδες σκοτεινῆς καὶ περίπλοκης μόνῃ καὶ μόνῃ θάλλεγες γιὰ νὰ φανοῦν «βαθεῖς»; Τέτοιες φράσεις σημειώσα κάμποσες καὶ στὸ «Γύρω στὸν Παλαμᾶ», ὅπως εἶχα σημειώσει καὶ στὴ μελέτη του γιὰ τὸν κ. Σαφέρη. Βέβαια τυχαίνει συχνά, ὅπως καταγγεῖ ὁ Βαλερῦ, δικαιολογώντας τὴ σκοτεινότητα, ἡ φράση νὰ ἔχει μιὰν ἀναγκαῖα σκοτεινιάδα, ὅταν ὁ ποιητὴς ἢ ὁ πεζογράφος δὲ θέλουν νὰ «προδώσουν» τὴ σκέψη τους καὶ θέλουν νὰ διατηρήσουν ὅλη τῆς τὴν πυκνότητα, μὴ ἡ σκοτεινότητα αὐτὴ διαφέρει πολὺ, διαφέρει οὐσιαστικά ἀπὸ ἐκεῖνη πού δὲν ἀποβλέπει παρὰ μόνον στὴν ἐντύπωση. Καὶ ἔξω ἀσφαλῶς ὁ κ. Καραντώνης πόσο εὐκολο, φρενὸ καὶ κατώτερο πρῶγμα εἶναι ἡ «ἐντύπωση».

Ἀνεξίτητα ἀπ' τὸν ἐγκωμιαστικὸ τους τόνο, βρίζω στὰ ἄρθρα τοῦ κ. Καραντώνη καὶ οὐσιαστικῆς παρερμηνείας καὶ παρανοήσεις. Νομίζω, ἔξαρνα, ὅτι τὸ γενικώτερο νόημα πού δίνει στὸν «Δωδεκαλόγο» δὲν εἶναι τὸ σωστὸ (ὅπως, πού φαίνεται, πὺς δὲν εἶναι σωστὸ καὶ ἐκεῖνο πού τοῦδινε ὁ μακαρίτης Κουζόπουλος, ἐξ ἀφορμῆς μῆς μελέτης τοῦ ὁποῖου ἔγραψε τὸ ἄρθρο του ὁ κ. Καραντώνης).

Ὅπως εἶπατε, τὰ ἄρθρα τοῦ κ. Καραντώνη εἶναι ἀξιοπρόσεχτα, καὶ θὰ ἦσαν πολὺ περισσότερα ἂν παινότανε ὁ νέος κριτικὸς ὅτι καὶ ἡ μεγάλη ἀγάπη ἀκόμη γιὰ ἓνα ποιητὴ, καὶ ὁ πῶς βαθὺς θαυμασμός, μποροῦν νὰ συμβιβαστοῦν μὲ τὴν τέχνη τοῦ «σκοφωτισμοῦ», μιὰ τέχνη τόσο γόνιμη καὶ πολὺτιμη, ἀπαραίτητη θάλλεγα, ἰδίως γιὰ τίς κριτικῆς ἐργασίες.

Κ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Τίμου Μαλάνου: «Ὁ Ποιητὴς Κ. Π. Καβάφης». (Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔργο του)

Στοιχειῶδες αἰσθημα εὐλαβείας πρὸς ἓνα ποιητὴ πού ὁ τάφος του εἶναι νεώπὸς ἀκόμη, ἐπέβαλλε στὸν κ. Μαλάνο ν' ἀναβάλλει ἔστω καὶ γιὰ λίγο — γιὰ δυὸ τρεῖς μῆνες — τὴν κυκλοφορία τοῦ βιβλίου του. Τὸ βιβλίο αὐτὸ φαίνεται ὅτι γράφηκε ὅσο ζοῦσε ἀκόμη ὁ Καβάφης, θὰ ἦταν, ἴσως, καὶ τυπωμένο (γάνω μιὰ κολακευτικὴ ὑπόθεση γιὰ συγγραφεὶ καὶ ἐκδότη) πρὶν ἀκόμη πεθάνει ὁ ποιητὴς, ὥστόσο, ἔγινε δυνατό καὶ κυκλοφόρησε σχεδὸν εὐθύς μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Καβάφη. Δείγμα πολιτισμοῦ πού δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀρήσει ἀσυγκλήτους ὅπως στὴν τόσα, σὲ μερικὰ ζητήματα, πολιτισμένη Ἐθρῶπη, ἔτσι καὶ σὲ μᾶς ὁ θάνατος ἀρχίζει νὰ δημιουργεῖ σπασταριστῆς ἐπικαιρότητες πού σπεύδουν συγγραφεῖς καὶ ἐκδότες νὰ τίς ἐκμεταλλευθοῦν. . .

Ἀλλὰ τὸ βιβλίο τοῦ κ. Μαλάνου εἶναι δυστυχῶς ἀνεκαθητικὸ — καὶ πολὺ μάλιστα, — καὶ γιὰ κάτι πολὺ πῶ οὐσιῶδες: τὸ περιεχόμενό του. Ὁ νέος ἀλεξανδρινὸς λόγιος πού εἶχε τὴν εὐτυχία καὶ τὴν τιμὴ (θὰ καταλαβαίνει, φραντζομαί, τώρα, γιατί ὁ Καβάφης ἦταν τόσο ἐπιφυλακτικὸς) νὰ συναναστραφεῖ συχνά καὶ ἐπὶ μακρὰ χρονικὸ διάστημα ἓνα ἀπὸ τοὺς πῶ σημαντικοὺς ἀνθρώπους πού γέννησε στὰ νεώτερα χρόνια ἡ φυλὴ μας, δὲ δίστασε νὰ μιλήσει γιὰ τὸν ἀνθρώπο αὐτόν μ' ἓνα τρόπο, καὶ πρὸ παντός μ' ἓνα τόνο μὲ τὸν ὁποῖον θὰ δυσκολευόνταν, μὴ τὸ θεὸ, νὰ μιλήσει κανεὶς καὶ γιὰ τὸν τελευταῖο δεκαρολόγο καὶ ἀερολόγο τῆς φιλολογίας μας. Τέτοια ἔλλειψη σεβασμοῦ πρὸς ἓνα καλλιτέχνη πού πιθανόν, ὅπως καὶ τόσοι ἄλλοι, μέγιστοι μάλιστα, νὰ εἶχε ἐλαττώματα, βέβαια, ἀδυναμίες, ἀκόμη καὶ μικρότητες, ὁ ὅποιος, ὅμως, (μολονότι τόσο πρακτικὸς καὶ ὑπολογιστικὸς καὶ συμπερονοταλόγος κελ., κελ.) δὲν ἐπεδίωξε κανένα ἀπολύτως ὑλικὸν ἄφελος μὲ τὴν τέχνη του, ἀλλὰ τὴν ὑπερέτησε μὲ ἀγνότητα καὶ μὲ ἀνιδιοτέλεια (καὶ μὲ συγκίνηση καὶ μὲ ἔξαρση, ὅχι μὲ ρητορικὰ στηθοσκοπήματα, βέβαια, νὰ ἐννοοῦμεθα), καὶ τὸ κάτω-κάτω πλούτισε τὴ λογοτεχνία μας, μὲ εἴκοσι τριάντα ἀπὸ τὰ ὄμοιότερά τῆς ποιήματα!

Ὁ κ. Μαλάνος (ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ κ. Δημαρᾶς ἔδω καὶ κάμποσο καιρὸ, καὶ ὁ κ. Οὐράνης τελευταῖα), ἐπιχειρεῖ νὰ ἐρμηνεύσει φροῦνδικά, ψυχχαναλυτικὰ, καὶ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Καβάφη, ὅπως ἐπίσης καὶ τὴν ἀμειβία τους σχέση. Κύριος ρυθμιστὴς τῆς ζωῆς τοῦ Καβάφη φρονεῖ ὅτι ὑπῆρξε τὸ διάστροφο πάθος του, αὐτὸ κύριο, ἂν ὅχι μόνον, γενεσιουργὸν αἰτιὸ καὶ τῆς τέχνης του. Μὲ μιὰ μᾶσκα ποιητικὴ καὶ μὲ τὰ μέσα τοῦ παρεῖχε ἡ τέχνη, ὁ Καβάφης μᾶς διηγῆθηκε τὴν ἀδεντικώτερη ἱστορία τῆς ἰδιοσυγκρασίας του, δηλαδή τοῦ ἐρωτικοῦ του ἐνστικτοῦ, ἀφοῦ αὐτὸ πρωτίστως καὶ κατὰ τὸ μέγιστο μέρος καθορίζει τὴν ἰδιοσυγκρασία μας. Ταξίδεψε τὴν ἐρωτικὴ του διαστροφή στὴ σύγχρονη ζωὴ, ἀλλὰ πολὺ περισσότερο — γιὰ νὰ τὴν κρύψει καλύτερα — (ὅσο αἰ-

σθανόταν την ανάγκη να την κρύψει), στην ιστορία. Είδε, σκέρθηκε κι ένωσε τὰ πάντα μέσ' από τὸ πρίσμα τῆς ἀνομιλίας» του. Γιὰ τὸν κ. Μαλάνο, καὶ αὐτὰ ἀζόρη τὰ συμβολικά ποιήματα τοῦ Καβάφη (μερικά, καὶ ὄχι ὅλα, βέβαια), τὰ «Τεῖχη», ἢ «Πόλις», βαθύτερη πηγὴ τους ἔχουν τὸ διαστρεφθεῖς ἐρωτικό ἐνστικτό του. Τὸ «καταδιωγμένο», μάλιστα, αὐτὸ ἐνστικτό, ποὺ εἶναι ἢ τι προσωπικότερο ἔχει ὁ Καβάφης, πέρασε ἀπὸ τρεῖς φάσεις, ποὺ δείχνουν μιὰν ἐξέλιξη πρὸς ἐκδήλωσή του, ἀπὸ τὸ κρυφότερο στὸ πῶς φανερό καί, τέλος, στὸ ὡρᾶ ἀπροκάλυπτο: συμβολικά ποιήματα (ὠρισμένα), ιστορικά, καὶ τὰ μετὰ τὸ 1919 ἐρωτικά ὅπου καθαρά πᾶ καθορίζεται τὸ φῦλο (ὄχι γυναικεῖο). Τὸν πῶς ἀπόκρυφον ὁποκειμενισμό του τὸν φανεροῦναι ὁ Καβάφης ἐξαί ποῦ—φαινομενικά μόνο—δείχνεται πῶς ἀντικειμενικός (πράγμα πῶς πίστευε καὶ ὁ Οὐάιλντ γιὰ τὸ μυθιστόρημα), μὰ ὅσο πῶς περισσότερο κρύβεται (μὲ τὸ σύμβολο, μὲ τὴν ἱστορικὴ μύσση) τόσο πῶς ποιητικός εἶναι, ὅπως πῶς ποιητικός εἶναι καὶ ὅπου κινεῖται πῶς ἐλεύθερα στὴν ἱστορία («Ἀπολείπειν ὁ Θεὸς Ἀντώνιον»). Τὰ ἄμεσα, τὰ ἀπροκάλυπτα ἐρωτικά του ποιήματα μοῦζουν τὸ περισσότερο μὲ τὰ συνηθισμένα καθημερινὰ γεγονότα ποὺ ἀναγράφουν οἱ ἐφημερίδες, τὰ «faits divers». Εἶναι πολὺ ἀτομικά, πολὺ ἀνεκδοτικά, ὅπως λέγουν οἱ γάλλοι, δὲν ἔχουν τὴ γενικότητα τοῦ τύπου, τῆς μορφῆς, ποὺ ἔχουν μερικά ἱστορικά καὶ συμβολικά του ποιήματα. . .

Δὲν ξέρω ἂν καὶ ὡς ἐρμηνεῖα μονάχα ἢ φροῦδική αὐτὴ βίαση δὲν εἶναι πολὺ στενὴ, πολὺ στενὴ, τουλάχιστον, γιὰ τὰ συμβολικά καὶ μερικά ἱστορικά ποιήματα τοῦ Καβάφη. Πάντως αὐτὸ δὲν εἶναι τὸ δυσμενέστερο—τὸ ἐξθριώτερο, κυριολεκτικότερο—μέρος τῆς μελέτης τοῦ κ. Μαλάνου. Εἶναι ἐκεῖνο ὅπου μιλεῖ ὁ κ. Μαλάνος γιὰ τὸν Καβάφη ὡς ἄνθρωπο (ποὺ τὸν ἐξηγεῖ ἐπίσης ψυχολογικά) καὶ ὅπου προσπαθεῖ νὰ βρεῖ τὴν πηγὴν, τὴν πρὸς ἐλευση, νὰ καθορίσει τὸ εἶδος, καί, πρὸ παντός, τὴν ὄξια τῆς καβαφικῆς ποιήσης.

Ὅτι ἡ τέχνη τοῦ Καβάφη ἔχει μιὰ «θεληματική» ἰδιορρυθμία, βεῖ εἶναι περισσότερο «ἐγκυφική», ὅτι στὸ ἔργο του ἀναπνέομε μιὰ νοσηρὴ ἀτμόσφαιρα ἡδονισμοῦ παρακμῆς, ὅτι ἡ ποιήσῃ του εἶναι βιβλιακή, ὅτι ὑπάρχει σ' αὐτὴν «πολλὴ κριτική», ὅτι ἡ φιλοσοφία του εἶναι μιὰ «βιοθεωρία» καὶ ἡ σκέψη του ἀντιλυρική, ὅτι ἡ ἀπουσία τῆς φύσης ἀπὸ τὸ ἔργο του ἀφείλεται (μπορεῖ ν' ἀποδοθεῖ ἐν μέρει) καὶ στὴν ἐπίδραση τοῦ Οὐάιλντ, ὅτι συχνότερο δημιουργικὸ κίνητρο τὰ ποιήματά του ἔχουν τὴν ἀνάμνηση (τὴν ἀναπόληση μᾶλλον), ὅτι συγγενεῖον στὴ φῶμα (κράμα ἐπιγράμματος καὶ μίμου) μὲ τὰ ποιήματα τοῦ Καλλιμάχου καὶ τῶν Ἀλεξανδρινῶν τῆς Ἀνθολογίας, ὅτι ὁ στίχος του ἔχει τὸ ρυθμὸ καὶ τὸν τόνο τοῦ συλλογισμοῦ καὶ κρίνοντος ἀνθρώπου, ὅτι ἡ γλῶσσα του εἶναι μᾶλλον ἢ καθαρεύουσα (τοῦ Παγκαβῆ) καὶ ἢ πῶς κατέλληλη, ὡστόσο, γιὰ τὸ εἶδος τῆς ποιήσῃς του, ὅτι τὸ ὕψος τῆς εἶναι τὸ ὕψος τῆς

κουβέντας, μ' ἐπικρατέστερο χαρακτήρα τὸν διαλογικὸ καὶ τὸν ἀφρηγματικό, ὅλες αὐτὲς οἱ παρμηγήσεις, πρωτότυπες, κάποτε, λεπτές, βαθιές, πιθανόν νὰ εἶναι ὡς ἓνα σημεῖο καὶ σωστές. Μὰ ὅταν ὁ κ. Μαλάνος προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσει (σ. 114) μ' ἓνα μοναδικὰ ἀ φ ε λ ἦ τρὸς πῶς ὁ Καβάφης ἐμόρφωσε τὴν πρωτοτυπία του, (οὔτε πολὺ οὔτε λίγο, ὁ κ. Μαλάνος δίνει τὴ σχετικὴ συνταγὴ σὰ νὰ πρόκειται γιὰ κανένα γλῶσση τοῦ Ἰσλαμῆ: τόσα αὐγά, τόση ξάχαρη. . .), ὅταν λέει ὅτι ἡ ποιήσῃ τοῦ Καβάφη δὲν τραγουδάει (δὲν εἶναι δηλαδὴ μουσική), ὅτι ἡ ἰδιορρυθμία του ἀπέρχεται ἓνα καὶ μόνο βῆμα ἀπὸ τὴν ἀποκρουστικότητα καὶ τὸ ἀστεῖο, ὅτι «ἐποτίθεται» πῶς τὸ ἔργο του εἶναι ποιητικό, ὅτι σ' αὐτὸ ἐπικρατεῖ πρῶτα ἡ σκρία καὶ ἔπειτα ἡ ὁμορφιά, ὅτι οἱ συγκινήσεις τοῦ Καβάφη εἶναι γυμνὲς ἀπὸ φαντασία καὶ ψυχρὲς ἀπὸ ἀκρίβεια καὶ τὸ ἔργο του μᾶλλον μιὰ ποιήσῃ γραμμένη ἀπὸ ἓνα ἱστορικὸ παρά ἱστορία γραμμένη ἀπὸ ποιητὴ, ὅταν τὰ γράφει ὅλ' αὐτὰ ὁ κ. Μαλάνος, ὑποτιμᾷ ἀσφαλῶς σὲ βαθμὸ σκανδαλώδη τὸ ἔργο τοῦ Καβάφη. Δὲ μπορῶ, βέβαια, ὅτε στιγμὴ νὰ φαντασθῶ ὅτι τὸ ὑποτιμᾷ σκόπιμα, στὸν τόνο, ὅμως, ποὺ δέπει ὅλο του τὸ βιβλίο, ἂν δὲν ἀισθάνεται κανεὶς τὴν κακὴ πρόθεση, δὲν αἰσθάνεται, ὡστόσο, καὶ τὴν ἀμεροληψία, τὴν πεποίθησῃ ὅτι πραγματικά καὶ πέρα ὡς πέρα πιστεῖται ὁ κ. Μαλάνος τὰ ὅσα γράφει. Τὶ γὰ πῶς, προξενεῖ ἀλήθεια κατὰ πληξὴ πῶς ἓνας κριτικός, ἔχοντας ὀφλισθεῖ γιὰ νὰ κρίνει τὸν Καβάφη μὲ ὀλόκληρη τὴν κριτικὴ πανοαλία του, σ' ἓνα ἔργο τόσο πλατὺ, τόσο πικρὸ, τόσο πλούσιο καὶ πῶς φέρνει ἀναντίρρηση τὴν ἀθθεντικότερη σφραγίδα τῆς ὁμορφιάς, δὲ μπόρεσε νὰ βρεῖ παρὰ μονάχα ἐλαττώματα καὶ καμμιὰ σχεδὸν ἀρετὴ. Μοῦ φαίνεται ὅτι καὶ ἡ «περίπτωση» Μαλάνου ἀξίζει νὰ μελετηθεῖ «φροῦδικά», ἀφοῦ μὲ τὸ κλειδί αὐτὸ, ἄλλωστε, ἀνοίγουμε τόσο εἴκοლა ὅλες τὴς πόρτες. . .

Κ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Παναγ. Μαυρέα: «Ἀσκαυλος»

Ὁ «Ἀσκαυλος» εἶναι ἡ τρίτη ἢ τέταρτη ποιητικὴ συλλογὴ—«πλακέττα»—ποὺ ἐκδίδει ὁ κ. Μαυρέας, μιὰ συλλογὴ ὅπου δὲ βρῖσκει κανεὶς, δυστυχῶς, σημάδια πραγματικῆς καὶ οὐσιαστικῆς ἐξέλιξης. Ὁ κ. Μαυρέας, καὶ στὴ γλῶσσα, καὶ στὴν τεχνική, καὶ στὸ ὕψος του εἶναι ἀρχαϊστής, ἀττικός ἢ νεοαττικός, κλασικός, κάτι τέλος πάντων ἀπ' ὅλ' αὐτὰ ποὺ σὰ σχολῆς ἢ σὰν τεχνότροπες, πολὺ ξεθυμασμένες, πέρασαν ἀπὸ τὴν Εὐρώπη στὸν τόπο μας. Μὲ τοῦτα ποὺ λέγω δὲ θέλω γὰ καταδικάσω, βέβαια, ὅλες τὴς ποιητικὲς νεοελληνικὲς ἐκράσεις ποὺ ἔχουν παρόμοιο χαρακτήρα. Κάθε ἄλλο. Θανατῶν τὸν ἀρχαιοπεπλάτατο Κάλβο ὅσο λίγοι, μοῦ εἶναι ἐξαιρετικὸ συμπαθητικοὶ μερικοὶ μουσικῶτατοι στίχοι τοῦ «νεοαττικοῦ» κ. Καμπάνη, καὶ γεύομαι τὴ λιτότητα, τὴ σεμνὴ χάρη, τὴ σφιχτή, ἀδρή καὶ τόσο χυμώδη, στὴ συντομία τῆς, ἐπιγραμματικότητας, τῶν διαπνεομένων ἀπὸ ἓνα γνήσιο ἀρχαϊκὸ πνεῦμα

ποιημάτων τοῦ Λίνου Καρξῆ. Ἄλλ' ὁ κ. Μαυρέας δὲν ἔχει τὴν προσωπικότητα ὅλων αὐτῶν τῶν ποιητῶν, ἐπιτηδεύεται, μιμεῖται, ποζάρει, κατασκευάζει στίχους πάνω σ' ἓνα «ronel», πάνω σὲ μιὰ ξεθουμισμένη, δηλαδὴ, καὶ ἀποστεωμένη τεχνότροπία. Μερικοὶ του στίχοι ἔχουν κάποια εὐγένεια, κάποια μουσικότητα, μιὰν ἀβρὴ καὶ λιτὴ ἀρμονία ποὺ μᾶς θέλγει, ἢ ἀρμονία ὅπως αὐτὴ εἶναι ὀλοτέλα ἐξωτερική. Δὲν ἔρχεται ἀπὸ πῶς βαθεῖα. Καὶ Θεέ μου! πῶς ἐπιτηδεύεται στὰ μέτρα, στοὺς ρυθμούς, στὸ πλεξίμο γενικά τῆς φράσης καὶ στὴν κατασκευὴ τοῦ στίχου, καὶ τὶ κυνήγημα λέξεων ἀρχαιοπεπλῶν καὶ . . . παγερῶν!

Ἀὐτὴ τοῦς ἡετοῦς τοῦ βορρᾶ χύνει, καὶ αὐτὴ τὰ νέφη σου μὲ ἄμβρους πλουτίζει, μὲ ἄμβρους τ' ἄμπλε, μὲ χυμῶς τ' ἄγιο σου ἐκείνη κλήμα κυρτίζει.

Βέβαια, καὶ γλῶσσα ἀσυνείθιστη καὶ μέτρα καὶ ρυθμῶς καὶ τὰ πάντα μπορεῖ νὰ μεταχειριστεῖ καὶ νὰ ἐπιβάλλει καὶ νὰ κάνει θαυμασιὰ ἓνας ποιητὴς. Μὰ πρῶτα νὰ εἶναι προσωπικότητα, καὶ πολὺ δυνατὴ, μάλιστα. Στους ἄλλους ὅλ' αὐτὰ δὲν εἶναι παρὰ μανιέρες μόνο καὶ ἐπιτηδεύσεις, πράγματα νόθα καὶ ψεύτικα, ἔξω ἀπὸ κάθε νόημα τέχνης, καὶ ποὺ καταντοῦν συχνότατα κομικά.

Κ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ντίμη Ἀποστολοπούλου: «Μορφὲς τῆς ποίσεως». Ἐκδοτ. Οἶκος Γ. Βασιλείου.

Γ. Σ. Δούρα: «Ἐραγοῦδια τῆς ζωῆς».

Μ. Βάλα: «Τὸ δίλημμα». Σκηνακὴ δράση σὲ τέσσερις πράξεις. Ἐκδ. «Νέων Ρομπῶν». Δρ. 30.

Γ. Τσουναλά: «Παιδικὸ θέατρο». Ἐκδ. Ἄριστ. Παπαδημητρίου.

Θάλειας Κεσίσογλου: «Χαρῶδες νότες». Ποιήματα.

Θεοδώρου Σῦδη: «Τὸ ἔργο τοῦ Πορφύρα».

Θαλῆ Ἀνθη: «Φιληδικά». Δρ. 10.

Σίμωνος Δ. Κατακουζηνοῦ: «Τ' ἀγριολούλουδο». Τρίπρακτο δράμα.

Δημ. Πουρνάρα: «Σοσιαλισμός, κομμουνισμός καὶ ἀγροτισμός». Ἐκδοτ. «Κοινωνικῆς Ἐρεῦνης».

Σωμρ. Α. Προκοπίου: «Στὰ προπύλαια τοῦ Παραδείσου». Δρ. 20.

Μάρκου Τσερμιῶνου: «Δεκάστιχα καὶ βιλανέλες». Ἐκδοτ. Η. Δημητράκου.

Τίμου Μαλάνου: «Ὁ ποιητὴς Κ. Π. Καβάφης». Ἐκδ. οἶκος Γκοδόστη. Δρ. 30.

Δημητρίου Π. Πασχάλη: «Βιζύης Ἰωάσαφ Μαρμαρῆς». Ἀνατύπωση ἐκ τοῦ Δ' τόμου τῶν «Θρακιῶν».

Γ. Σταυραπούλου: «Ἀμπρος Πορφύρας». Ἀνατύπωση ἀπὸ τὰ «Μουσικά Χρονικά».

Δημ. Λαμπίνη: «Ἑλλητισμός τῆς Ν. Ἰταλίας». Δρ. 60.

Νικ. Καββαδία: «Μαρμαρῶν». Ποιήματα. Ἐκδοτ. περιοδικῶ «Ὁ Κύκλος».

Γεωργίου Χ. Οἰκονόμου: «Ὁ παγκόσμιος

οικονομικὴ κρίσις». Ἐκδοτ. οἶκος Α. Κασσιόνη. **Νικολάου Β. Τωμαδάκη:** «Διορθωτικά εἰς τὸν Κρητικὸν πόλεμον τοῦ Ἰζάνου». Ἀνατύπωση ἐκ τοῦ Α' τόμου τοῦ περιοδικῶ «Κρητικά».

«Ἡ ἔμορφη Βοσκοπούλα». Κρητικὸν ἐπικολυρικὸν ποίημα ἀγνώστου ποιητοῦ. Ἐκδοτ. Ἄντ. Ν. Γιάνναρη, ἐπιμέλεια Ν. Β. Τωμαδάκη.

Νικολάου Β. Τωμαδάκη: «Γενικὴ κεφαλαιώδης καταγραφή τῶν ἐν τῷ ἱστορικῷ ἀρχαίῳ Κρητικῷ ἀρχαίων καὶ ἀντικειμένων Μουσείου».

Κωστή Παλαμά: «Δειλοὶ καὶ σκληροὶ στίχοι». Δεύτερη ἔκδοσις. Ἐκδοτ. οἶκος «Ἐλευθερουδάκης».

Γάκη Τζώρτζη: «Πνοὲς ἀπ' τῆς θύσης». Ποιήματα.

Βάσου Χανιώτη: «Νησιώτικη λαϊκὴ τέχνη. Κάρπαθος». Ἐκδοτ. οἶκος «Γὰ Χρονικά».

Γρηγορίου Στροπούλου: «Ὁ Κωνσταντῖνος Χρηστομάνος καὶ ἡ Νέα Σκηνακὴ». Ἐκδοτ. «Ἐρεῦνης» Α. Κασσιόνη.

Παύλου Γαίνα: «Ἐλεγχος τοῦ ἀστικῶ ἰδεολογίῶν». Ἐκδοτ. «Πορροῦ». Δρ. 30.

Νικηφόρου Βρεττάκου: «Κατεβαίνοντας στὴ οἰγὴ τῶν αἰώνων». Ποιήματα. Ἐκδοτ. Ἄριστ. Ν. Μαυρίδης.

Frank Choisy: «Capodistria et le Philhellénisme en Suisse». Ἀνατύπωση ἀπὸ τὸ «Messager d' Athènes».

Μιχ. Χ. Οἰκονόμου: «Νεοελληνικὴ γραμματική» (τῆς κοινῆς δημοτικῆς). Ἐκδοτ. Ἰωάννης Α. Κολλάρος καὶ Σία.

Ν. Ὀγκρέφ: «Κορίτσια καὶ νέοι στὴ σημερινὴ Ρωσία». Μετάφρασις Ἰραῖμ. Ἐκδοτ. οἶκος «Χαραυγὴ». Δρ. 30.

Ν. Π. Ἀνδριώτη: «Συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῶν ρηματικῶν ἐπιθέτων τῆς νέας Ἑλληνικῆς». Ἀνατύπωση ἐκ τοῦ ΜΔ' τόμου τῆς «Ἀθηνᾶς».

Διονυσίου Α. Κοκκίνου: «Ἰλιγγος». Μυθιστόρημα.

Δημήτρη Κ. Ροδάκη: «Οἱ κοινωνικὲς ἀσφαλίσεις». Ἐκδοτ. Χαρ. Κ. Ροδάκη. Δρ. 20.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΙ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Εἰς τὸ «Ἐλεύθερον Βῆμα» (14 Ἰουν.) γράφων ὁ κ. Χαχ. Παπαντωνίου διὰ τὸν πίδακα, τὸν ὅποιον ἐγκατέστησε ἢ ὅθεν εἰς τὸ πάγκον τοῦ Ζαππείου, τὸν θεωρεῖ ἀσυγχώρητον αἰσθητικὸν λάθος, κάμνει ὀρθοτάτας παρατηρήσεις διὰ τὸ «κτίριον τοῦ συντριβανοῦ», ποὺ ἔγινε πολὺ ὑψηλότερο ἀπὸ ὅ,τι ἔπρεπε, καὶ διὰ τὸ φωτισμένο του νερό, ποὺ εἶναι «κάρτ-ποστάλ ἀπ' αὐτὲς μὲ τὰ κόκκινα αὐγά ποὺ στέλνομε τὴ Λαμπρὴ πρὸς τοὺς ἀγαπητοὺς μας μετανάστες», καὶ ζητεῖ τὴν ριζικὴν διόρθωσιν τοῦ κακοῦ. Ἄρθρον, ἐπίσης, τοῦ ἰδίου εἰς τὴν αὐτὴν ἐφημερίδα (19 Ἰουν.) διὰ τὸν Ἰκνέστον Ἰμπιράρ, τὸν «ἀρχιτέκτονα τῆς Θεσσαλονίκης», δὲ ἀφορμῆς τοῦ θανάτου του καὶ τῶν περὶ αὐτοῦ ἀρθρῶν τῶν κ. κ. Ἀλεξ. Παπαναστασίου καὶ Ἰω. Ἀντωνιάδη εἰς τὰ «Τεχνικά Χρονικά».

—Εἰς τὸν «Νέον Κόσμον» (17 Ἰουν.) ὁ κ. Μ. Δαμδέργης, ἐπὶ τῇ λήξει τῆς «Ἐβδομάδος τοῦ Βιβλίου», προτείνει τὰ ἔξῃς: «Εἰς τὴν προσεχῆ ἔκθεσιν τοῦ Βιβλίου νὰ μὴ γίνεταί δεκτὸν κανένα βιβλίον

άνευ της εικόνας του συγγραφέως του. Διά να ή-
ξείρη, και τό κοινόν με πολλούς έχει να κάμη». Η
πρότασις νομίζομεν ότι πρέπει να ληφθῆ σοδαρώς
ὕπ' ἔφιν ἀπό τόν «Παρνασσόν», ὁ ὁποῖος, κατά τόν
κ. Δαμβέρρη, μπορεί να κάμη μίαν «ἐκθεσιν εἰ-
κόνην ὄλων τῶν συγγραφέων μας εἰς κάθε ἡλι-
κίαν των καί ἂν εἴνε δυνατόν... άνευ τῶν βιβλίων
των».

—Εἰς τήν «Φωνήν τοῦ Λαοῦ» ἤρχισα ἀπό τῆς
21 Μαΐου καί συνεχίζεται τό ἀθηναϊκόν μυθιστόρη-
μα τοῦ κ. Βασ. Ἡλιάδου «Φλογισμένα κορμιά».

—Εἰς τήν «Πρωΐαν» (14 Ἰουν.) ἐνδιαφέρον ἄρ-
θρον τῆς κ. Σοφίας Κ. Σπανοῦδου διὰ τόν «ἀγνοη-
μένον ποιητήν» τοῦ Φαναριῶ Ἀνδρέαν Σπαθάρην, ὁ
ὁποῖος εἶχε σπανίαν δρᾶσιν καί ὡς καθηγητής
τῆς Μεγάλης Σχολῆς τοῦ Ἰένου, καί ὡς ἀρχιτέ-
κτων καί ὡς πολιτικός ἀκόμη καί ἀπέθανε τόν Φε-
βρουάριον τοῦ 1901, τρεῖς περίπου μήνας πρό τῆς
πανηγυρικῆς ἀναρρώσεως τοῦ Ἰωακείμ Ι' εἰς τόν
Πατριαρχικόν θρόνον, δηλαδὴ πρό τῆς πραγματο-
ποιήσεως τοῦ μεγάλου οὐαίρου τῆς ζωῆς του. Τό
ἄρθρον αὐτό ἀνήκει εἰς σειράν ἀναμνήσεων καί ἐν-
τυπώσεων τῆς κ. Σπανοῦδου ἀπό τήν Κωνσταντινού-
πολιν.

—Εἰς τήν ἰδίαν ἐφημερίδα (16 Ἰουν.) τῆ «Ἐτυ-
χισμένα νεύματα» τοῦ κ. Φώτου Πολίτη, ὁ ὁποῖος
ὑποστηρίζει ὅτι οἱ σημερινοὶ νέοι πρέπει νά εἴνε εὐ-
τυχισμένοι γιατί «ζοῦνε σέ μιὰ ἐποχὴ πού ἂν δέν
εἴνοση καμμιάν ἰσως ἄλληγν τάξη καί καμμιάν ἄλ-
ληγν ἡλικία, χαρίζει ὁμως στίς τάξεις τῶν νέων τῆ
δυνατότητα μιᾶς μεσότης ζωῆς» καί γιατί «αὐτὴ ἡ
σημερινὴ ἐποχὴ, ἡ ἐποχὴ τοῦ ἠθικοῦ «μηδενι-
σμοῦ» εἴνε ἡ καλύτερη γῆ γιά μιὰ σπορὰ καινούρ-
για».

—Εἰς τὰ «Ἀθηναϊκά Νέα» (28 Ἰουν.) εὐμένε-
σταται κρίσις τοῦ κ. Πέτρου Χάρη διὰ τὰ «λυ-
ρικά σχέδια» τοῦ κ. Γ. Μ. Παναγιωτοπούλου, εἰς
τά ὅποια ὑπάρχει «πραγματικὴ λυρική διάθεσις»
καί στίχοι πού «δέν εἴναι μόνο μουσικοὶ ἀλλὰ καί
μεστοὶ ἀπὸ τίς συγκινήσεις καί τίς σκέψεις ἐκεῖνες
πού μας κάνουν νά ρίξουμε τῆ ματιά μας σ' εὐρύ-
τερον ὄριζοντα καί νά δοῦμε πράγματα πού δέν εἴ-
χαμε ὑποπτευθῆ κάμ».

—Εἰς τό «Ἐλεύθερον Βῆμα» (14 Ἰουν.) ὁ κ.
Μιχ. Ροδάς, κρίνων τόν «Ποιητὴ Καβάφη» τοῦ κ. Γ.
Μαλάνου, εὐρίσκει ὅτι ἡ μελέτη αὐτὴ εἰς ἀρκετὰ
σημεῖα εἴνε γραμμὴν με ἐχθρικήν διάθεσιν καί
προσωπικὴν προκατάληψιν, χωρὶς νά ἀρνηταί ὅτι
περιέχει μερικὲς πολὺ ἐνδιαφέρουσες κρίσεις καί
πληροφορίες διὰ τό ἔργον τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ ποιη-
τοῦ.

—Εἰς τόν «Messenger d' Athènes» (23 Ἰουν.)
σημείωμα γιά τίς «Φωτιᾶς τοῦ Ἀη-Γιάννη» τῆς
κ. Μαριέττας Μινώτου, ἀπὸ τό ὁποῖον πληροφοροῦ-
μεθα ὅτι ἡ εἰσαγωγή τοῦ ἐθίμου ὀφείλεται, —κατά
παλαιόν ζακωνθινόν ὕμνον, —εἰς τόν ἔριπτα.

—Εἰς τό «Θάρος» τῶν Καλαμῶν (15, 16 καί
17 Μαΐου) τρεῖς ἄρθρα τοῦ κ. Μ. Ἀδρόστου διὰ τό
ἔργον τοῦ Καβάφη, εἰς τὰ ὅποια τονίζεται ὅ-
τι «ἡ ποιησὴ του με τήν ἐκφραστικὴ τῆς λιτότητα,
τήν ὑποβλητικότητα καί τό βαθύ ἀνθρωπισμό πού
ἀποπνέει, δέν θά πάψη νά συγκινή δταν κάτω ἀπὸ
τήν ἡρεμία τῆς ἐπιφανείας θά διαφαίνεται ἕνα με-
γάλο ἀνθρώπινο δρᾶμα».

— Ἐλάδομεν ἀκόμη, «Θησαυρὸν τῶν παι-
διῶν», «Τὸ σχολεῖό μας», «Νεανικήν Ζωήν»,
«Ἐπιθεώρησιν Νοτίου Ἑλλάδος», «Ἐβδομά-
δα», «Μπουκέτο», «Θεατὴν», «Οἰκογένειαν» κλπ.

Ο.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

* Ὁ θάσος τοῦ «Ἐθνικοῦ Θεάτρου», ὁ ὁποῖος
ἐπρόκειτο νά ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὰς Πάτρας τήν 1
Ἰουλίου, θά παρατείνῃ τήν διαμονήν του ὀκτώ ἀ-
κόμη ἡμέρας, κατ' ἐπίμονον ἀπαίτησιν τοῦ πατραί-
κοδ κοινού.

* Τήν προσηχῆ Ἰετάρτην ἀρχίζει τὰς παραστά-
σαις του ὁ θάσος Ἀλίκης εἰς τό ὀμιώνυμον νεόκτι-
στον θέατρον (ὁδὸς Πατησίων καί Ἰουλιανοῦ). Με-
ταξὺ ἄλλων, θά παίξῃ καί τό νέον ἔργον τοῦ κ.
Γρ. Ξενοπούλου «Νά ξαναπάρῃς τῆ γυναίκα σου!»,
ἀθηναϊκὴν κωμωδίαν (comédie) εἰς ὀκτώ εἰκόνας.

* Ἀπέθανεν ὁ Σπυρίδων Παγανέλης, παλαιὸς
λογοτέχνης καί δημοσιογράφος. Ἡ «Νέα Ἑστία»
θά γράψῃ περὶ αὐτοῦ προσεχῶς.

* Τήν Ἰετάρτην, 21 Ἰουνίου, ἡ Παναπιστημιακὴ
Λέσχη ἐώρτασε τήν δεκατηριδα τῆς. Εἰσήγησιν ἔ-
καμιν ὁ πρόεδρος τῆς ἐφορείας καθηγητῆς κ.
Κ. Ζέγγελης, ἐκθεσιν δὲ περὶ τοῦ ἔργου τῆς Λέσχης
ὁ Διευθυντῆς κ. Βαλάσης. Ἠκολούθησε συναυλία
καί παράστασις τῆς μονοπράκτου κωμωδίας «Ὁ
μακαρίτης» τοῦ Β. Κολοκοτρώνη.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

27 Ἰουνίου

Τὸ ἐρχόμενον τεῦχος τῆς «Νέας Ἑστίας»
θά εἴναι ἀφιερωμένον εἰς τόν Κ. Καβάφη. Περὶ
τῆς ζωῆς καί τοῦ ἔργου τοῦ ποιητοῦ θά
γράψουν οἱ κ. κ. Γρ. Ξενοπούλου, Κώστας
Ουδρανῆς, Κλ. Παράσχος, Γέλλος Ἄγρας, Πέ-
τρος Χάρης, Κ. Θ. Δημαρῶς, Δ. Νικολαεῖζης,
κ. ἄ. Ἐπίσης, ἡ εἰκονογράφους τοῦ τεύχους
θά γίνῃ με εἰκόνας καί αἰτίαι τοῦ ποιητοῦ,
φιλοτεχνηθέντα ἀπὸ γνωστοὺς καλλιτέχνας.

κ. Ε. Μ. Σμύρνην, Ἐλάδομεν, εὐχαριστοῦμεν,
σὺμφωνοὶ σέ ὅλα. — κυρίαν Ἄνναν Σ. Ἐνταῦθα.
δέν μας εἶπατε τί θά γίνῃ ἡ «Νοικοκυρά», οὔτε
τίποτε μας ἐστειλάτε. Εἰς τί νάποδώσωμεν αὐτὴν
τήν ἐξαφάνισιν; — κ. Π. Γαρ. Ναῦπλιον. Συμφωνοῦ-
μεν ἀπολύτως. Ἡ ἐξονύχισις τῶν ζητημάτων πού προ-
κύπτουν κατά καιροὺς εἴναι κάτι πού ἐπεδίωξε ἡ
«Νέα Ἑστία» διὰ τῆς ἐπιστολογραφίας. Μόνον πε-
ριορισμὸν ἔθεσε τήν συντομίαν. Καί τοῦτο διὰ νά
εἴναι πλουσιότερα ἡ συνιστορὰ γνωμῶν καί πλη-
ροφοριῶν. — κ. Α. Κορ. Μυτιλήνην. Εὐχαριστοῦμεν
διὰ τό ἐνδιαφέρον. Εἰς τήν πόλιν σας θά εἴρωτε
πολλοὺς φίλους τοῦ περιοδικοῦ μας. — κ. Π. Μ.
Οἶργα. Παρεξήγησις. Τὸ γράμμα σας μᾶς τό ἔ-
στειλε ὁ κ. Ν. καί ἐνομίσαμε ὅτι μᾶς τό εἶχατε
σταίει οαῖς. Ἡ ποιητικὴ συλλογὴ σας ἐδόθη πρός
κρίσιν εἰς τόν εἰδικόν συνεργάτην μας. — κ. Γ. Σερ.
Ἰράκλειον. Δέν ἐξεχάσαμε τήν ὑπόσχεσιν μας. Τὸ
βιβλίον σας θά κριθῆ εἰς τό προσεχές. Τὸ διήγημα

ἐλήφθη. — κ. Ν. Πρωτ. Ἀλεξανδρούπολιν. Ἐλή-
φθη. — κ. Ν. Ψυχ. Πάτρας. Ἡ παραγγελία σας
ἐξετελέσθη. — κ. Α. Νομ. Ἐνταῦθα. Ἡ συμπλή-
ρωσις τῆς σειρᾶς τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας
μπορεῖ νά γίνῃ μόνον διὰ τῆς ἀγορᾶς τῶν τευχῶν.
Τὰ ποιήματα ἐλήφθησαν. Περιμένομεν τήν διάλε-
ξιν, χωρὶς, ἐννοεῖται, νά ἀναλαμβάνωμε καμμιάν
ὑποχρέωσιν. Θά σας γράψωμε, ἀφοῦ τήν διαβάσω-
με. — κ. Ν. Σαβ. Καλοχώριον. Ἐδόθη ἐντολὴ εἰς
τήν διεκπεραιώσιν. — κ. Γ. Διαβ. Θεσσαλονίκην.
Ἐλήφθη. — κ. Τ. Ποπ. Πειραιῶ. Διαδιβάσαμε τό
γράμμα σας εἰς τόν συνεργάτην μας. — κ. Χ. Ἀλεξ.
Ἰοεστοχώριον. Τὰ παράπονά σας ὑπερβολικά. Ἐ-
πρεπε νά ἐξέρατε πῶσα ποιήματα περιμένουν τήν
σειράν των, γιά νά ἔχετε ὑπομονήν, ἂν ὄχι νά εἴσθε
εὐχαριστημένους. Τὸ λάθος πού σημειώνατε, ἔχει
γίνει εὐτυχῶς μόνο στόν πίνακα τῶν συνεργατῶν.
Στά περιεχόμενα τοῦ τόμου τό ὄνομα ἔχει καταχω-
ρηθῆ σωστά. — κ. Νικ. Τ. Χανιά. Ἀναγγέλλονται,
ὅπως βλέπετε, στό τεῦχος τοῦτο. Αἱ διαβάσεις τῆς
«Νέας Ἑστίας» ἀπέναντί σας νά εἴσθε βέβαιος ὅτι
παραμένουν πάντοτε αἱ ἴδιαι. — κ. Γ. Μστ. Ἐλευ-
θεροῦπολιν. Αἱ παρατηρήσεις σας ὄρθαι. Ἀλλά δέν
νομίζετε ὅτι ὅσα μᾶς γράφετε εἴναι γνωστά; Ἀλ-
λωστε τό θέμα νομίζομε ὅτι ἐξηγητήθη. — κ. Γ. Δεμ.
Θεσ/νίκην. Τὸ κρατοῦμε. Θά δημοσιευθῆ προσεχῶς.
— κ. Ἀφ. Θερ. Ἐνταῦθα. Ἀσφαλῶς ἡ «Νέα
Ἑστία» ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ αἰσθητικὰ ζητήματα,
πού ἔχουν ἀμέσως ἡ ἐμμέσως σχέσιν με τὰ κοινω-
νικά προβλήματα. Τὸ εἶπαμε καί στό προηγούμενο
τεῦχος. Ἀλλ' ἡ ἐξέτασις τῶν ζητημάτων αὐτῶν δέν
μπορεῖ νά γίνῃ με μίαν ἐπιστολήν. Εὐχαριστῶς θά
ἐδημοσιεύωμε μιὰ μελέτη ἀντικειμενική, πού νά
βάξῃ τὰ πράγματα στή θέσιν των. — κ. Ἄνδρ. Ἄν.
Ἐνταῦθα. Ἐλήφθησαν. Ἐδώσαμε ἐντολήν νά ἐπι-
κολλᾶται τό παράρτημα κατά τρόπον πού νά ἀπο-
σπᾶται με εὐκολία. — κ. Μαν. Παρ. Ἐνταῦθα. Οἱ
τελευταῖοι στίχοι σας εἴναι πολὺ καλύτεροι. Ἐξα-
κολουθήσατε κ' ἐλπίζομε ὅτι γρήγορα θά ἔχαμε
τήν εὐχαρίστησιν νά σας παρουσιάσωμε στοὺς «Νέ-
ους ποιητάς». — κ. Θ. Στασ. Ἀμαρουσίον. Ἐλή-
φθη. — κ. Ζαχ. Ἄντ. Ὅταν «κρατοῦμε» κάτι, ἀνα-
λαμβάνομε, φυσικά, μιὰ ὑποχρέωσιν. Τὸ «Λεῖβάδι»
θά δημοσιευθῆ σ' ἕνα ἀπὸ τὰ πρῶτα τεύχη τοῦ τό-
μου αὐτοῦ. Τὰ ἄλλα μᾶς ἐφάνηκαν κατώτερα καί
δέν τὰ «ἐκρατήσαμε». — δ. Μ. Τ. Φάληρον. Ἴπο-
τα τό ἐξαιρετικόν, τό πρωτότυπο. Ἐἰ συνηθέστερο
ἀπὸ τήν κοινὴ αὐτὴ ἱστορία; Κοιτάξτε εὐαθέτερα
σὴ ζωὴ καί ἀποφύγετε φράσεις πού θυμίζουν αἰ-
σθηματικὰ μυθιστορήματα κατώτερης τέχνης. — κ.
Φ. Σπ. Ξαναδιαβάσαμε τό «Ἀτσάλι», ἀλλὰ πιστέ-
φατε ὅτι δέν ἀνακαλύψαμε κάτι πού νά μᾶς κάμῃ
νά ἀναθεωρήσωμε τήν γνώμην μας. Τὸ «Πιότερο
φῶς» καί ἡ «Ἀγγή» ἔχουν καλύτερους στίχους. Κι'
ἀπὸ τὰ δύο ὁμως λείπει κάτι τό προσωπικό. Περι-
μένομε νεώτερα ἔργα σας. — κ. Γ. Κ. Ζ. Θεσ/
νίκην. Τὸ βιβλίον σας ἐδόθη στόν κ. Π. Ἐλπίζομε
ὅτι θά τό κρίνῃ. Θά ἀναζητήσωμεν τήν συναργασίαν
σας εἰς τὰ «ἐκκερηῆ» καί θά σας γράψωμε. — δ. Ἄντ.
Γαλ. Β. Ὁ «Σοφός» δέν μᾶς λέει πολλὰ πράγματα.
Περιμένομε κάτι ἀρτιώτερο. — κ. Σ. Ρ. Ἐνταῦθα.
Ὁ «Ἐρωτας» ἀσφαλῶς δέν θά εὐχαριστήσῃ τίς
Μοῦσας πού δέν θέλετε νά τίς «πειράξετε». Προπάν-
των ὁ ἀνώμαλος στίχος του. Δέν ἀποκλείεται ὁμως

νά τίς εὐχαριστήσατε, ἂν διαβάσατε καλοὺς ποιη-
τάς καί προσπαθήσατε νά ἐκφράσατε με μεγαλυτέ-
ρα εἰλικρίνεια τὸν ἑαυτο σας. Περιμένομε, λοιπόν.
— δ. Υ. Α. Ν. Ἐνταῦθα. Οἱ στίχοι σας εἴναι ὀρα-
λοί. Ἀλλ' αὐτὸ δέν φθάνει. Πολὺ φοβούμεθα ὅτι
στιχουργεῖτε χωρὶς νά ἔχετε νά ἐκφράσατε μιὰ
συγκίνησιν ἢ σκέψιν δική σας, κάτι πού νά μὴν
εἴναι ἀποτέλεσμα ἐπιδράσεων ἀλλὰ συμπέρασμα
τῶν προσωπικῶν σας παρατηρήσεων καί ἔσοπασμα
εἰλικρινῆς καί ἀσυγκράτητο. — κ. Γ. Π. Πάτρας. Οἱ
συνεργάται μας ἔχουν τίς πεποιθήσεις των. Καί ἡ
«Νέα Ἑστία» τίς δικᾶς τῆς. Δέν εἴναι ἡ πρώτη φορὰ
πού τό δηλώνομε. Ὅτε ἦταν δυνατόν νά γίνῃ δια-
φορετικά, ἀφοῦ ἡ «Νέα Ἑστία» φιλοδοξεῖ νά συγ-
κεντρώγῃ στίς σελίδες τῆς ὅτι καλὸ γράφεται
στόν τόπο μας. Ἀπόδειξις αὐτοῦ εἴναι ὅτι δέν ἀρ-
νήθηκα ποτέ φιλοξενία στοὺς καλοὺς λογοτέχνας
ὄλων τῶν σχολῶν καί ὄλων τῶν παρατάξεων. — δ.
Εἰς Κ. Καί οἱ δύο σας εὐχαριστοῦν πολὺ. — κ.
Χαρ. Ἰασ. Βόλον. Καί αεὶς παράπονά; Παρακο-
λουθῶμε μ' ἐνδιαφέρον τίς προσπάθειαι τῶν νέων,
ἀλλὰ δέν νομίζομε ὅτι τοὺς προσφέρουμε ὀπηρε-
σία ἔταν εἰμιαστε ἐπεικεῖς ἀπέναντί των. Ἀλ-
λωστε σέ τί θά ὀφελούσε ἡ ἐπισκευὴ μας; Τήν
τελευταίαν λέξιν ἔχουν οἱ ἀναγνώσταί τῆς «Νέας Ἑ-
στίας». Καί οἱ ἀναγνώσταί τῆς ἔχομε κάθε λόγον
νά πιστεύωμε ὅτι δέν εἴναι καθόλου συγκαταβατι-
κοί. — κ. Π. Ρ. Ἰωάννινα. Πιθανόν νά ἔγιναν
λάθη. Ὅποσδήποτε, ἡ «Ἐβδομάς τοῦ Βιβλίου»
στόν «Παρνασσόν» ἦταν ἡ πρώτη ἐπιτυχῆς ἐκθεσις
τοῦ ἑλληνικοῦ βιβλίου. Τοῦ χρόνου θά ὀργανωθῆ
ἀκόμη καλύτερα. Ἀλλὰ καί ἐν τῇ μεταξὺ τό λο-
γοτεχνικό μας βιβλίον θά κάμῃ δύο ἄλλας ἐμφανί-
σεις, εἰς τήν «Διαρκῆ Ἐκθεσιν Ἑλληνικῶν Προϊ-
όντων» τοῦ Ζακπαιῶ, πού ἀνοίγει στίς 22 Ἰουλίου,
καί τόν Σεπτέμβριον εἰς τήν «Διεθνῆ Ἐκθεσιν Θεσ-
σαλονίκης». Καί φυσικά, οἱ ἐνδιαφερόμενοι, συγ-
γραφεῖς καί ἐκδόται, θά ἀποκτήσουν μεγαλυτέραν
πεύραν. — κ. Κ. Μ. Ἐνταῦθα. Ἡ παράκλησις σας
διεβιβάσθη. Η «ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ»

ΑΧΙΛΛΕΩΣ ΑΙΜΙΛΙΟΥ
ΠΑΛΙΑ ΚΥΠΡΟΣ
ΠΡΟΛΟΓΟΣ
ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τὸ ὀραιότερο βιβλίον τῆς ἐποχῆς.
Ἡ βυζαντινὴ φραγκοκρατομένη καί
τουρκοκρατομένη Κύπρος ξανα-
ζωντανεῖ μεσα εἰς τὰς ὀραιὰς
σελίδας τοῦ βιβλίου.

Πωλεῖται εἰς ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα καί
παρὰ τῷ ἐκδότῃ Γ. Α. ΚΟΛΛΑΡΩ καί Σία
Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας», Σταδίου 4Βα

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ ΚΑΙ ΣΙΑ, ΕΚΔΟΤΑΙ
Βιβλιοπωλείον τῆς «ἘΣΤΙΑΣ», ὁδὸς Σταδίου 46 Α, Ἀθῆναι

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ
τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

ΑΠΑΝΤΑ

Σειρὰ ἀπὸ 35 ὁμοιόμορφα, κομψότατα βιβλία, περιέχοντα
μυθιστορήματα, διηγήματα, θεατρικὰ ἔργα κτλ.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ :

«Ο ΚΑΤΗΦΟΡΟΣ», ἀθηναϊκὸ μυθιστόρημα, Δοχ. 50	
«Ο ΚΟΣΜΑΚΗΣ» ἓνα μυθιστόρημα εἰς τέσσαρα βιβλία :	
1. «ΤΟ ΠΡΩΤΟΞΥΝΗΜΑ» Δοχ. 25	
2. «ΤΟ ΚΕΝΤΡΟΝ» » 25	
3. «ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΟΝΕΙΡΑ» » 25	
4. «Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ» » 25	
«ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ» » 35	

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικὰ καὶ Ἀποθεματικὰ Δοχ. 1.205.000.000.—
Καταθέσεις τῆ 31 Δεκεμβρίου 1932 » 7.841.000.000.—

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΕΙΣ ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΕΝ ΑΙΓΥΠΤῳ
Κάιρον, Ἀλεξάνδρεια, Ζαγαζίκ

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργα-
σίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντος ὄρους.

Δέχεται δὲ καταθέσεις (εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμίᾳ καὶ ταμειυτη-
ρίου) εἰς δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα μὲ λαν εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια.

HELLENIC BANK TRUST COMPANY

NEW-YORK, 51 MAIDEN LANE

Ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, συμφώνως μὲ τοὺς
νόμους τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ
Ἑλλήνων.

Κεφάλαια δλοσχερῶς καταβεβλημένα . . . \$ 1.500.000.—